

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา
โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา
จังหวัดสุโขทัย

นางสาว ณริศรา พฤกษ์วัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6010-8

ลิขสิทธิ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GUIDELINES FOR DEVELOPING LOCAL ART EDUCATION CURRICULUM
ON CERAMIC SUBJECT BASED ON DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION
IN THE ELEMENTARY SCHOOLS, CHANGWAT SUKHOTHAI

Miss Narisara Brikshavana

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education in Art Education

Department of Art Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6010-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง
เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION
เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

โดย นางสาวณริศรา พุกชะวัน

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

----- คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สีนลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร)

----- อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

----- กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญ์ไพบุญย์)

ณริศรา พฤกษ์วัน : แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย (GUIDELINES FOR DEVELOPING LOCAL ART EDUCATION CURRICULUM ON CERAMIC SUBJECT BASED ON DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION IN THE ELEMENTARY SCHOOLS, CHANGWAT SUKHOTHAI)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุลักษณ์ ศรีบุรี, 276 หน้า. ISBN 974-17-6010-8

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา 171 คน และช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตประกอบการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย มีความสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านเห็นด้วยเป็นอย่างมากกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา สรุปสาระสำคัญทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.การกำหนดวัตถุประสงค์ : ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรัก ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ อันนำไปสู่การพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัย
- 2.การกำหนดเนื้อหาสาระ : ผู้เรียนควรเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในปัจจุบัน
- 3.การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ : ผู้เรียนควรได้ไปทัศนศึกษาในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน
- 4.การประเมินผล : ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติที่มาของชุมชน เครื่องปั้นดินเผาของตน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา
- 5.สื่อและแหล่งการเรียนรู้ : ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโบราณวัตถุ โบราณสถานในชุมชน เช่น แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ของเครื่องปั้นดินเผาเป็นแกนนำสู่องค์ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์ และ ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

ภาควิชา...ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา.....	ลายมือชื่อนิติ.....
สาขาวิชา.....ศิลปศึกษา.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2547.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4483703727 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORD: CURRICULUM / CERAMICS / DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION

NARISARA BRIKSHAVANA: GUIDELINES FOR DEVELOPING LOCAL ART EDUCATION CURRICULUM ON CERAMIC SUBJECT BASED ON DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION IN THE ELEMANTARY SCHOOLS, CHANGWAT SUKHOTHAI.

THESIS ADVISOR: ASST.PROF. SULAK SRIBURI, Ph.D. 276 pp. ISBN 974-17-6010-8

The purpose of this research was to study guidelines for developing local art education curriculum on ceramic subject based on Discipline-based Art Education in the elementary schools, Changwat Sukhothai which concerned to develop learning objectives, contents, activities, evaluation, educational media and learning resources. The research population included 171 educational management stakeholders and 16 local ceramics makers. Research instruments were questionnaires, interview forms and observation via interviews. The data were analyzed by percentage, arithmetic mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that the development of local Art Education curriculum on ceramic subject based on Discipline-based Art Education in the elementary schools, Changwat Sukhothai was appropriate in students' learning with educational institutes and communities. The stakeholders crucially agreed as the same as the opinion of local-ceramic makers.

The local Art Education curriculum on ceramic subject could be summarized on follows;

1. Defined Proposal: students should be encouraged to love, be proud of and be aware in their communities which led to the development and the transition of Sukhothai local wisdom in ceramics.

2. Defined Contents: students should learn the local folk art ceramics history from the past to present.

3. Defined Learning Activities: students should take a field trip to local ceramic factories.

4. Evaluation: students should be able to describe the history of their local folk art ceramic communities and local resources available in local areas, which facilitated the ceramic producing.

5. Learning equipment and learning resources: students should learn from antiques producing and antiquities in this community such as ancient ceramics, kiln and local museums.

The stakeholders paid attention to the guidelines for developing local curriculum on especially art history of ceramics as a core leading to the knowledge in aesthetics, art studio, art criticism and their own communities.

Department...Art, Music and Dance Education.. Student's signature.....

Field of study..... Art Education..... Advisor's signature.....

Academic Year2004..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เกิดจากการระลึกถึงคุณค่า ความดีงาม และซาบซึ้งในความเมตตา กรุณาของบุพการีซึ่งเป็นครูผู้ให้ทั้งชีวิต และจิตวิญญาณ รวมทั้งครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนศิษย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่า ความดีงามจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์ทั้งหลายที่เคยอบรมสั่งสอนศิษย์ในทุกระดับการศึกษา ทำให้ศิษย์มีโอกาส ก้าวหน้า สามารถเดินทางชีวิตด้วยความรัก ความอบอุ่น และความเมตตากรุณา

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้รู้ในสาขาวิชา ต่าง ๆ เกี่ยวกับคำแนะนำในการวิจัย และจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ของท่านจนมีวันนี้

ขอขอบคุณผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจังหวัดสุโขทัยที่ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลด้วยความเต็มใจ และขอขอบคุณความมีน้ำใจของคุณกตัญญูดี ชัยรัตน์สิริพงศ์ และคุณเกรียงศักดิ์ แสนประสิทธิ์ สำหรับการช่วยเก็บข้อมูลในการวิจัย และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณพี่วันทนา สายยูเขตต์ พี่เป่า พี่ป้อง พี่อ้วนคณะครุศาสตร์ พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทั้งหลาย ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับการเป็นกำลังใจให้แก่กันตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ได้ฝึกฝนทั้ง ทางด้านความรู้ ความคิด เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ และมอบประสบการณ์อันมีค่าต่าง ๆ ได้เรียนรู้คุณค่าของชีวิต

ขอน้อมระลึกถึงความดีงาม ตลอดจนกำลังใจสำหรับการก้าวต่อไปด้วยความรู้ซึ่งถึง สัจธรรม คุณค่าในการดำเนินชีวิต และตระหนักถึงคุณค่าในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์จากท่าน พระธรรมปิฎก ท่านพุทธทาสภิกขุ และพระราชสุทิวาญาณมงคล

ขอขอบคุณครอบครัวพุกะวัน ครอบครัวนิลมณี และครอบครัวจำปีทองที่มอบ ความอบอุ่น กำลังใจ ในการแสวงหาสิ่งที่มีค่าในการศึกษาชีวิต

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จขึ้นไม่ได้หากปราศจากทุกท่าน คุณค่า ทั้งปวงอันเกิดจากการวิจัยนี้ ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านด้วยความสำนึกในบุญคุณของท่าน และขอขอบพระโยชน์ ทั้งหมดนี้ให้กับการพัฒนาการศึกษาเพื่อเยาวชนไทยได้มีโอกาสนำพาประเทศไปสู่ความเจริญ รุ่งเรืองอย่างสงบสุขสืบต่อไป

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	11
	ข้อตกลงเบื้องต้น.....	12
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
	การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	14
	การเรียนรู้ศิลปะในระดับประถมศึกษา.....	31
	เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านจังหวัดสุโขทัย.....	46
	แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATIONกับการพัฒนาหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน.....	71
	การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.....	85
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	92
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	117
	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	117

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	118
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	118
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	122
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	122
การสรุป อภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัย.....	123
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	124
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	180
สรุปผลการวิจัย.....	181
อภิปรายผลการวิจัย.....	192
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	209
รายการอ้างอิง.....	211
ภาคผนวก.....	224
ภาคผนวก ก กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	225
ภาคผนวก ข รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	228
รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย.....	229
รายนามนักวิชาการท้องถิ่นในการวิจัย.....	232
รายนามช่างผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์.....	232
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	233
ภาคผนวก ง ภาพแสดงพื้นที่ทำการวิจัย.....	274
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	276

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	สถานภาพของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา..... 125
2	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น..... 129
3	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดเนื้อหาใน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น..... 131
4	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความ คิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น..... 132
5	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น..... 135
6	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านสื่อการสอน และแหล่ง การเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น..... 137
7	สถานภาพ ประสบการณ์ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา..... 173
8	ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านการเรียนรู้ของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา..... 175
9	ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของช่างปั้น..... 176
10	ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของช่างปั้น เครื่องปั้นดินเผา..... 177
11	ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านความคิดเห็นและแนวทางเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ การผลิตของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา..... 178

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่จังหวัดสุโขทัยที่ทำการวิจัย.....	236

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาวะปัจจุบันการพัฒนาทางด้านสังคม และเศรษฐกิจภายใต้แนวคิดระบบทุนนิยมก่อให้เกิดปัญหาขึ้นที่ละน้อยอย่างสืบเนื่องทวีความรุนแรงขึ้นทั้งปัญหาทางด้านธรรมชาติ ถูกทำลาย ปัญหาทางสังคมด้านกรณีพิพาทต่าง ๆ ล้วนเป็นผลมาจากความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของประชาชนในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาอย่างต่อเนื่องมีผลให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลง สังคมมีลักษณะค่อนข้างเปราะบาง ถึงแม้ประชาชนจะมีการศึกษาสูงขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีความเป็นอยู่ตามกายภาพที่ดีขึ้น แต่ยังพบปัญหาเดิมที่เคยประสบอยู่ในอดีต และมีปัญหาใหม่ ๆ ที่ค่อนข้างลึกซึ้งและซับซ้อนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด กอปรกับกระแสสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีข้อมูลจากภายนอกหลั่งไหลเข้าสู่สังคมโดยขาดการกลั่นกรองอย่างแพร่หลายซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนหากขาดวิจารณญาณที่ดีอาจทำให้เกิดความเชื่อหรือค่านิยมที่ไม่เหมาะสมในสังคมในอนาคต การศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานที่สุดที่ควรคำนึงถึงการพัฒนาดังกล่าวต้องมีแนวคิดที่อาศัยแผนงาน การปฏิบัติงาน และระยะเวลา ตลอดจนความร่วมมือในการดำเนินการให้รอบคอบแยบยล เนื่องจากเป็นส่วนที่ค่อนข้างซับซ้อน และลึกซึ้งซึ่งการพัฒนาจิตสำนึกหรือเจตคติที่ดีงามต่อส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์พึงมี และปฏิบัติสืบทอดต่อกันไป(จรัส สุวรรณเวลา, 2545) ดังนั้นการศึกษาในขั้นพื้นฐานจึงมีบทบาทในการพัฒนาชีวิตของเยาวชนทั่วประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประชาชนให้มีวิถีชีวิตที่ดีอันนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) หากสามารถพัฒนาบุคคลระดับพื้นฐานให้มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลที่มีศักยภาพเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา สามารถนำประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

การศึกษาสำหรับเยาวชนจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากอยู่ในวัยแห่งการเรียนรู้ สามารถรับรู้ และเข้าใจความเป็นไปของสังคมด้วยความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเหมาะสมกับการปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และจิตสำนึกซึ่งนำไปสู่สิ่งดีงามต่อสภาพแวดล้อม สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพลังของชาติมิได้มุ่งแต่ทางด้านความรู้ แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา ความคิด ค่านิยม เจตคติ และวิสัยทัศน์ของผู้เรียนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นอกจากนี้การศึกษาขั้นพื้นฐานยังเปิดกว้างสำหรับประชาชนทั่วไปให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงซึ่งปัจจุบันเน้นองค์ความรู้และความเข้าใจในวิทยาการ

กอบกับค่านิยมทางวัตถุจากกระแสตะวันตกเข้ามาเมื่ออิทธิพลทำให้หลักการของการศึกษาเน้นค่าความเป็นคนที่สติปัญญาและความสามารถมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ (จงจิตต์ โศภนคณาภรณ์, 2545) การมองเห็นคุณค่าของความดีงาม หลักธรรม และวัฒนธรรมที่เคยมีในอดีตจึงลดความสำคัญลงไป ลักษณะการแก้ไขปัญหาของการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการครอบคลุมทั้งการแข่งขัน และการส่งเสริมจริยธรรมบางส่วนควบคู่กันไปโดยมิได้แก้ไขปัญหาดั้งเดิมที่มาจากสภาพจิตใจ และค่านิยมของประชาชนเอง การพัฒนาเช่นนี้เป็นสิ่งสะท้อนว่าไม่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากมีการแก่งแย่งกันเป็นหลักไม่ก่อให้เกิดความสงบสุขของสังคมส่วนรวม (วิทยากร เชียงกูล, 2544) สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทที่สำคัญในระยะยาวในการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีงามต่าง ๆ ของนักเรียนทุกคน อันจะก่อให้เกิดค่านิยมในคุณงามความดี และเจตคติที่ดีที่มีต่อส่วนรวมในอนาคต ซึ่งค่านิยมของคนโดยทั่วไปให้ความสำคัญกับโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาว่าเป็นองค์กรที่มีค่าของชุมชน ดังนั้นการบ่มเพาะความรู้ ค่านิยม และวิสัยทัศน์จึงเป็นปัจจัยแฝงอยู่กับลักษณะการเรียนการสอนของครู และรูปแบบของโรงเรียน(รัตนา กาญจนพันธุ์ และคณะ, 2544) ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่แนวทางที่คาดหวังได้ การมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสำคัญในการแสดงออกถึงภาพลักษณ์ของการศึกษา และฐานะของความเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพ ลักษณะของการร่วมมือโดยการระดมความคิดในฐานะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีในรูปแบบความสามัคคีซึ่งมีผลต่อการพัฒนาที่ดีต่อกันทั้งชุมชน และโรงเรียนมากกว่าการร่วมมือแบบฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้นำในการพัฒนา ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา หรือโรงเรียน จำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ หลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา (ใจทิพย์ เข็มรัตน์พงษ์, 2539) จึงมีบทบาทในการชี้แนะแนวทางการศึกษาในการจัดความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้เรียนที่ครูปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสูงสุดหมายเดียวกัน

เมื่อหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ทั้งทางด้านการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และมวลประสบการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรที่ดีที่สุดสำหรับโรงเรียนแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพสิ่งแวดล้อม หรือยุคที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนไปมากหรือน้อยตามความเหมาะสม ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จากกระทรวงศึกษาธิการจึงต้องมีการพัฒนาเพื่อนำไปใช้ในสถานศึกษาให้บังเกิดผล อันจะเกิดความเหมาะสมต่อผู้เรียน สถานการณ์ และความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้และประสิทธิภาพของหลักสูตรเป็นสำคัญ

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อให้เกิดความรัก และผูกพันกับชุมชน โดยมีความภูมิใจในเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ เช่น

การปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือทางด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยนทัศนคติ หรือการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบการพึ่งพากันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน กล่าวคือผู้เรียนจะเห็นความสัมพันธ์ และความสำคัญระหว่าง 2 องค์กร คือโรงเรียน และชุมชน ซึ่งโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งความรู้ สถิติปัญญาซึ่งผู้เรียนมีแนวโน้มความจำเป็นต้องใช้ในอนาคต และชุมชนซึ่งเป็นองค์กรที่นักเรียนดำเนินชีวิตอยู่ หรือมีชีวิตประจำวันอยู่ในชุมชน ลักษณะการมีส่วนร่วมของ 2 องค์กรดังกล่าว นอกจากจะสร้างภาพรวมเกี่ยวกับการพึ่งพากันในสังคมยังส่งผลให้เกิดเกิดความรู้ ความเข้าใจ และความสำคัญในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งทางรัฐเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสังคมในการจัดการศึกษาดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตราต่างๆ เช่น มาตรา 4 กล่าวถึงการศึกษาในความหมายว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัย เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา 24 ข้อที่ 6 กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน เป็นต้น เหล่านี้กล่าวถึงความสำคัญ และแนวทางในการปฏิบัติอย่าง ชัดเจน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนตามสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ ชุมชน และสังคมเป็นอย่างมาก

การเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนด และพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะให้ยึดหยุ่น และหลากหลายสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชุมชน สังคม และการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ตามหลักการการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแม่บทให้เหมาะสมกับปัจจัยอันจะนำไปสู่ประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จาก

กระทรวงศึกษาธิการไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง(อำนาจ จันทวานิช และ ไพบุลย์ แจ่มพงษ์,2542) ซึ่งความแตกต่างระหว่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544จากกระทรวงศึกษาธิการ กับหลักสูตรท้องถิ่นเปรียบเสมือนการนำทฤษฎีที่กำหนดไว้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีอยู่ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2545)

ตามหลักการการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เหมาะสมกับปัจจัยอันจะนำไปสู่ประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนนั้น การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน และแต่ละชุมชนอย่างแท้จริง (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2545) โดยจะกล่าวถึงความหมาย และลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

สังัด อุทรานันท์(2532)กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ควรมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตร ดังนั้น หากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะก็ย่อมสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากที่สุด

พันธุวิทย์ ยืนยง(2543) กล่าวถึง หลักสูตรท้องถิ่น คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนโดยปรับหลักสูตรแม่บทให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นหรือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะ มีการผสมผสานวัฒนธรรมของชุมชน และความเป็นท้องถิ่นในหลักสูตร เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมอย่างลึกซึ้ง เป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในลักษณะพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างแท้จริง

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์(2539)ได้กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ว่า มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงาน และบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของชุมชนที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งอยู่หรือท้องถิ่นนั้น ๆ

ดังนั้น มวลประสบการณ์ทั้งหลายทั้งปวงที่ครู บุคลากรในโรงเรียน และชาวบ้านในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เข้าเป็นแนวร่วมช่วยกันจัดทำขึ้น โดยบูรณาการวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาสาระทางวิชาการ อาจจะถูกเลือกสรรมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือจัดทำใหม่เป็นเอกเทศจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนในเชิงพลวัตกับความคงอยู่ของชุมชน และตระหนักถึงบทบาทในการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแบบ

ยั่งยืนให้กับชุมชนนั้น จึงเป็นลักษณะ และความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น (ส่วนแผนประชาสัมพันธ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท ปตท.จำกัด(มหาชน), 2545)

พันธวิทย์ ยืนยง(2543) กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคมที่จะต้องให้หลักสูตรด้วย เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไปเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของแต่ละแห่งจึงมีจุดประสงค์เพื่อให้สอดคล้อง มุ่งสนองความต้องการของสังคม และชุมชนที่ใช้หลักสูตรท้องถิ่นนั้น ๆ โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะกว้าง ทั้งด้านเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมาย และกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถประมวลเนื้อหาสาระของความรู้ของสภาพท้องถิ่นให้ละเอียดทั้งหมดได้ ท้องถิ่นจึงควรดำเนินการปรับปรุงหรือขยายให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนในท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ได้เหมาะสม และสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และประการสุดท้ายเป็นการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เอื้ออำนวยต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มากที่สุด

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความภูมิใจ และรักในท้องถิ่นของตน ศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการคิด เจตคติ วิสัยทัศน์ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ศิลปะมีบทบาทสำคัญต่อวิถีทางการดำเนินชีวิตมนุษย์ที่เป็นอยู่ในสังคม ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งส่งเสริมคุณค่าของความเป็นมนุษย์อีกทั้งยังเป็นสิ่งแสดงร่องรอยอารยธรรม และวัฒนธรรมที่เป็นเครื่องแสดงให้นานาประเทศในโลกได้ประจักษ์ เพื่อเป็นการตัดสินใจความมีอารยธรรมของประเทศ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ปลูกฝังค่านิยมทางศิลปะให้กับคนไทยในสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และสืบทอดเจตนารมณ์ทางค่านิยม รวมถึงวัฒนธรรมทางศิลปะมิให้สูญหายไปจากสังคม การวางแผนในการจัดการศึกษาจึงคำนึงถึงการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวให้กลุ่มวิชาศิลปศึกษาถูกกำหนดไว้ในหลักสูตร และได้ให้การยอมรับว่าเป็นกลุ่มรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ โดยมีครูศิลปศึกษาทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความคิด ประสบการณ์ และปลูกฝังรสนิยมอันสุนทรีย์ทางศิลปะ ดังนั้น ศิลปะจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทุกคนมีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ศิลปศึกษาช่วยเสริมสร้างเสริมภาพในการสร้างสรรค์และสนุกสนานเพลิดเพลินลักษณะของงานศิลปะจึงมีคุณค่าต่อจิตใจมนุษย์ ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนในประเทศให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะความคิด และจินตนาการของนักเรียนที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและรากฐานทางวัฒนธรรม (กรมวิชาการ, 2544) นอกจากนี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก

สร้างลักษณะนิสัยที่ดี รู้จักและซาบซึ้งถึงความสำคัญของศิลปะในท้องถิ่นตน และเห็นคุณค่าของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่(ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์, 2542) เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมแล้ว ศิลปศึกษาจะมีคุณค่าในการช่วยพัฒนาประเทศในการช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำชาติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนและวัฒนธรรมอื่น (กรมวิชาการ, 2544) คนในชาติควรภูมิใจและยังดำรงให้เกิดความมั่นคงของชาติ(รณรงค์ รื่นกิจ, 2539)

การจัดการศึกษาของไทยได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ การจัดการศึกษาไทยเป็นความรู้สากลเพียงอย่างเดียวไปสู่การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทย โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนเห็นความสำคัญของวิทยาการสมัยใหม่ควบคู่กับภูมิปัญญาไทย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537) ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการจัดกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชน ที่สามารถเชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงไปสู่ท้องถิ่น โดยยึดหลักการจัดการศึกษาเน้นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาของศิลปศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ และการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ศิลปะของเด็ก คือ เริ่มตั้งแต่การแสดงออกอย่างอิสระ การวาดภาพ การเลียนแบบวัตถุสิ่งแวดล้อม จนถึงพัฒนาการไปสู่แนวโน้มของงานวิจิตรศิลป์ในวัยที่เติบโตขึ้น จุดมุ่งหมายอาจเกิดขึ้นได้แตกต่างกันไปตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง การสร้างเสริมประสบการณ์ที่กว้างขวาง การกระตุ้นบุคลิกภาพด้วยกลวิธีต่างๆ รวมทั้งการโยนโยความคิดไปสู่ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมดีงาม (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

คริสติน คองดอน, 1986(อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2545) สนับสนุนให้มีการศึกษาเกี่ยวกับศิลปในพื้นที่บ้านในวงการศิลปศึกษา มีความเห็นว่าควรจะมีโครงการสำหรับวัฒนธรรมพื้นบ้าน และตัวศิลปินพื้นบ้านเอง ควรเข้ามามีบทบาทในการให้สาระความรู้ และทักษะร่วมกับศิลปศึกษาซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นสำหรับโครงการด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน จากปี 1987-1983 ซึ่งเป็นที่สนใจของชุมชนและสังคม สอดคล้องกับเฮดอน แคทเทอร์, 1987 (อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2545) กล่าวว่าหลักสูตรศิลปศึกษาควรเน้นประเด็นด้านวัฒนธรรม และเมื่อศึกษาผลงานศิลปะในวัฒนธรรมใดก็ควรเน้นสุนทรียศาสตร์ของวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย การเน้นข้อมูลดังกล่าวนี้จะช่วยให้สามารถสังเกตถึงมาตรฐานของการตัดสินและเป็นการให้

ความเคารพต่อคุณค่าที่วัฒนธรรมนั้น ๆ ยึดถืออีกทั้งยังช่วยสร้างหนทางของการศึกษาศิลปะในลักษณะข้ามวัฒนธรรม

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวคิดดังกล่าวจึงเหมาะสำหรับการพัฒนาเพื่อให้เกิดศักยภาพทางการเรียนรู้ของเยาวชนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดสุโขทัยซึ่งเป็นแหล่งสำคัญทางการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะพื้นบ้าน และยังคงความเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย มีแหล่งวัฒนธรรมที่เก่าแก่ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ชนชาติ วิถีชีวิต รวมทั้งงานศิลปะพื้นบ้าน โดยได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองเก่าอันทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ หรือเป็นหนึ่งในมรดกโลก ปัจจุบันมีการสืบทอดและสานต่องานศิลปะประเภทต่าง ๆ ไว้ให้คงอยู่ควบคู่กันไปกับวิถีชีวิต และมีความเป็นเอกลักษณ์ค่อนข้างสูง เช่น งานเครื่องทองสุโขทัย งานผ้าทอ ผ้าตีนจก และเครื่องปั้นดินเผา

เนื่องจากปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากแรงกระตุ้นภายนอกทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง จึงทำให้คนสุโขทัยเริ่มมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และงานศิลปะพื้นบ้านเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน จากเดิมซึ่งมีการผลิตแบบชุมชนหัตถกรรมมีการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรม เริ่มมีการค้าขายเพื่อแสวงหากำไรเพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ความสำคัญของราชธานีในอดีตเริ่มถูกแปรเปลี่ยนไป ซึ่งหากลักษณะความสำคัญของประวัติศาสตร์ ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของสุโขทัยถูกเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะตามกระแสทุนนิยม หรือ ก้าวสู่โลกาภิวัตน์ โดยไม่ได้คำนึงถึงการรักษาคุณลักษณะของจังหวัดที่มีคุณค่าต่อจิตใจดังกล่าว อาจเป็นผลให้สิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลง สูญหายไปกับกาลเวลา อาจไม่หลงเหลือความภูมิใจของคนสุโขทัยรุ่นใหม่ อาจยากที่จะตอบได้ว่าความเป็นมาของชาติไทย และความเป็นไทยอยู่ที่ใด

สิ่งสำคัญในการศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาไทย คือ ข้อดีในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเกิดจากการนำดินประเภทดินที่มีความเหนียว ดินท้องถิ่นที่หาได้ทั่วไป สามารถนำมาปั้นให้เกิดรูปทรงตามต้องการเป็นการสะดวกในการหว่าตฤติบในจังหวัดสุโขทัย รวมทั้งเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากดินในท้องถิ่น ผนวกกับกำลังกาย และกำลังสมองสรรสร้างมา เป็นงานสร้างวิถีชีวิต สร้างรายได้ให้แก่ตน ทำให้เกิดการรู้ซึ่งถึงคุณค่าผืนแผ่นดินที่ใช้เหยียบ และเกิดการเคารพตนเอง เมื่องานศิลปะที่ผลิตจากจิตใจเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจในตน ชีวิตความเป็นอยู่ และรัก หวงแหนในผืนแผ่นดิน(ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543)

ลักษณะงานเครื่องปั้นดินเผาของสุโขทัยจึงเป็นงานศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นงานที่อาศัยใจรักในการทำงานศิลปะ และครูสามารถปรับ ดัดแปลงไปสู่การเรียนเพื่อส่งเสริมงานศิลปะประเภทนี้ในรายวิชาศิลปศึกษาได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งใกล้ตัวนักเรียนเอง กล่าวคือ มีความพร้อมทางด้านสภาพแวดล้อม ในการจัดหว่าตฤติบ ผู้เชี่ยวชาญในงานศิลปะ และเป็นสิ่งที่ไม่ยากแก่

การเรียนรู้จนเกินไป การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาจึงสามารถกระทำได้ตามความยากง่ายของระดับชั้นของผู้เรียน การเรียนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาทางด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ก่อให้เกิดความซาบซึ้งในคุณค่า รัก และหวงแหนในภูมิปัญญาของตน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ และเป็นการเรียนรู้เนื้อหาเพื่อรักษา สืบทอด และพัฒนาความเป็นไทยด้วยศิลปะประจำชาติ

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เยาวชนของชาติมีความซาบซึ้งกับงานศิลปะพื้นบ้านนั้นจำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ เนื่องจากสภาพศิลปะพื้นบ้านไทยยังไม่เป็นที่นิยมในตลาดสินค้าโดยทั่วไป ดังนั้น ภาพลักษณ์ของงานศิลปะพื้นบ้านที่ขาดการสนับสนุนที่ดีจึงมีส่วนทำให้เกิดความรู้สึกถึงคุณค่าของงานค่อนข้างน้อย กอปรกับค่านิยมสินค้าต่างประเทศ และลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากโรงงาน และใช้เทคโนโลยีตะวันตกมีอิทธิพลมาก จึงทำให้ตลาดของศิลปะพื้นบ้านลดความสำคัญลงในสังคมปัจจุบัน แม้ว่าปัจจุบันจะมีการสนับสนุนสินค้าพื้นบ้านจากรัฐบาล แต่การสร้างจิตสำนึกให้กับคนไทยควรเริ่มจากการปลูกฝังความคิดตั้งแต่วัยเด็ก การสร้างจิตสำนึกควรเริ่มจากศรัทธาของผู้ผลิตจากแหล่งผลิต และเผยแพร่ออกไปตามชุมชนต่าง ๆ นอกจากส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปเห็นความสำคัญของสินค้าไทยแล้วเด็กที่จะกลายเป็นกำลังของชาติในอนาคตควรมีส่วนรับผิดชอบสังคม รักษาเอกลักษณ์ที่ดั้งเดิมไว้ และพัฒนาองค์ความรู้ให้สืบทอดต่อเนื่อง และพัฒนาองค์ความรู้

ในด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผาซึ่งนำไปสู่เอกลักษณ์ของสถานศึกษาในเขตชุมชนที่ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาในเขตจังหวัดสุโขทัย ยังไม่มีการศึกษาวิจัยมาก่อน โดยผู้วิจัยตระหนักถึงความเป็นไปได้ของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา ให้เป็นไปตามวัย และยังสามารถส่งเสริมความคิดของเด็กให้พัฒนาไปตามขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาของนักเรียนระดับประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย เป็นตัวอย่างหนึ่งในการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวของเด็กเอง เนื่องจาก ปัจจุบันการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยยังคงมีอยู่ในท้องถิ่น(ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร, 2542) และยังคงเป็นสินค้าสำคัญของสุโขทัยในพื้นที่กลุ่มประชากร ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยยังคงเป็นที่ประทับใจแก่นักโบราณคดี (จอห์น ซอร์, 2531)ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่งออกอันดับต้นของเอเชีย และเครื่องปั้นดินเผายังคงมีการผลิตอยู่ในจังหวัดเดียวกันนี้ถึง 3 แห่ง คือ แหล่งแรก เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีการผลิตโดยอาศัยการศึกษาหาองค์ความรู้จากร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบ และภูมิปัญญาที่ตนได้ศึกษา ทำให้ชาวบ้านสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของเก่าในสมัยสุโขทัยได้สำเร็จ แหล่งนี้คือ อำเภอศรีสัชนาลัย

(ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์, 2542) แหล่งที่ 2 คือแหล่งที่ สืบสานงานเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งผลิตสมัยสุโขทัยที่มีชื่อเสียงในรูปแบบที่นิยมจากอดีต คือเครื่องสังคโลก และมีการพัฒนาจากรูปแบบดั้งเดิมให้มีคุณภาพ คือบริเวณอำเภอเมืองสุโขทัย ซึ่งรูปแบบการผลิต 2 รูปแบบคือ เลียนแบบของเก่า และผลิตรูปแบบตามสมัยนิยม แหล่งสุดท้าย คือ อำเภอคีรีมาศ เป็นแหล่งผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านที่มีการผลิตสืบต่อกันมา และพัฒนารูปแบบแต่ยังคงเทคนิคของงานศิลปะพื้นบ้านอย่างชัดเจน ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยม เนื่องจากราคาถูก และมีรูปแบบเป็นงานพื้นบ้านอย่างชัดเจน ซึ่งปัจจัยด้านรูปแบบที่หลากหลายภายในงานเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดสุโขทัยนี้ยังคงความหลากหลาย และสืบทอดจนถึงปัจจุบันในรูปแบบงานหัตถกรรมพื้นบ้านแสดงถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชาวสุโขทัยแสดงให้เห็นถึงลักษณะงานเครื่องปั้นดินเผาที่มีได้เป็นเพียงแค่อินทรีย์หนึ่งเท่านั้น

นอกจากนักเรียนจะได้เรียนรู้สาระประสบการณ์ในโรงเรียนแล้วยังสามารถเรียนรู้จากชีวิตจริง ของจริงที่พบได้จากชีวิตประจำวัน สามารถเรียนรู้ได้รอบด้านของประสบการณ์ รวมทั้งยังมีโอกาสถ่ายทอดความรู้ขององค์ความรู้ทั้ง 2 แห่งได้เป็นอย่างดี

2.การเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาในวิชาศิลปศึกษา นอกจากเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวทางของหลักสูตรขั้นพื้นฐานแล้ว การเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผานี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น ประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น โดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของครู โดยครูเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม กล่าวคือ การเรียนเรื่องเครื่องปั้นดินเผานั้นสามารถบูรณาการจากหลายสาขาวิชาทางทัศนศิลป์ได้ เช่น การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ และการปั้น นอกจากนี้ ยังสามารถแสดงแนวคิดของเด็กด้วยตัวเองในรูปแบบของศิลปะประยุกต์ได้ เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผามีกรรมวิธีการทำและขั้นตอนที่เป็นระบบ เทคนิคมีมาก การผลิต อาจเริ่มจากการออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ลวดลาย การใช้สี การใช้แม่พิมพ์สำหรับออกแบบลวดลายเครื่องปั้นดินเผา และการผลิตจริง เป็นต้น นอกจากนี้การเรียนรู้ทางด้านการปั้นสามารถพัฒนาการใช้มืออย่างซับซ้อนได้เป็นอย่างดี การรับรู้ทางมิติ การควบคุมน้ำหนัก และหลักการอื่นๆ ทางศิลปศึกษาได้อย่างชัดเจน

3.การเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา ในท้องถิ่นของผู้เรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนระดับประถมศึกษา เนื่องจากมีการนำวัตถุดิบในการผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เด็กได้เรียนรู้การนำสิ่งแวดล้อมมาใช้อย่างใกล้ชิด เช่น วัตถุดิบ องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นระหว่างชุมชน และโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

การนำแนวความคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นั้น เป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะสร้างจิตสำนึก และความซาบซึ้งในงานศิลปะพื้นบ้าน และความเป็นไทย ซึ่ง มะลิฉัตร เอื้ออานันท์(2542) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ไว้คือ เพื่อให้ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าของศิลปะเป็นผู้ให้ และจรรโลงวัฒนธรรม เป็นผู้ใหญ่ที่ส่งเสริมงานศิลปะในสังคมสามารถแยกแยะ รู้ความแตกต่างระหว่างงานศิลปะที่มีลักษณะต้นเงินกับงานศิลปะเพื่ออุดมการณ์หรืออุดมคติ ซึ่งจะนำไปสู่ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดในเชิงวิเคราะห์และพัฒนา ซึ่งเป็นความจำเป็น และสำคัญในการจัดการศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน

หลักสูตร DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นหลักสูตรที่มีมิติกว้างขวางครอบคลุมขอบข่ายหลากหลาย ซึ่งเมื่อกล่าวถึงแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ที่ใช้กันในหลายประเทศ จะมีลักษณะบูรณาการโดยมีความยืดหยุ่น และผสมผสานระหว่างองค์ความรู้ศิลปะ 4 สาขาวิชา คือ ประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และ ศิลปะวิจารณ์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวพันกันและกัน โดยผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยน หรือเลือกสรรรูปแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตามวัย และระดับของผู้เรียน ตลอดจนสามารถบูรณาการให้สอดคล้อง ประสานกับองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในศิลปะท้องถิ่นที่พบในชีวิตประจำวันอย่างลึกซึ้ง

เนื้อหาสาระในหลักสูตร DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) มีเนื้อหาการเรียนมาจากเครือข่ายที่กว้างขวางของทัศนศิลป์ทุกสาขา ประเภท ประกอบด้วย 4 แกนความรู้ คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปะวิจารณ์ โดยศึกษาธรรมชาติของศิลปะทั้ง 4 แกน รากฐานด้านคุณค่า และการตัดสินผลงานศิลปะ มีลักษณะผสมผสานกันด้วยความยืดหยุ่นซึ่งผู้สอนสามารถกำหนดแนวทางได้ตามบริบท ความสนใจ และวัยของผู้เรียน

ลักษณะการผสมผสานความรู้ด้วยวิธีการใช้สาระเนื้อหาของศิลปศึกษาทางด้านแกนความรู้ 4 แกนเป็นฐาน โดยให้ความสำคัญทางด้านการสร้างเจตคติที่ดีต่อศิลปะพื้นบ้าน และความเป็นอยู่ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจและซาบซึ้งคุณค่าของความเป็นอยู่และความเป็นผู้มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองนี้ นักการศึกษาหลายท่านได้ทำการวิจัยและมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ โดยกล่าวถึงความสำคัญในการเรียนรู้และการรับรู้ของเด็กซึ่งจะนำไปสู่ความคิด แนวคิด ประสบการณ์ และเจตคติ เมื่อเติบโตขึ้นในภายภาคหน้า ดังนั้น การนำหลักสูตร

DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)ไปใช้ในในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จึงมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้งทางด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล รวมถึงการใช้สื่อการสอนด้วย กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ คือ

1.แนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในการพัฒนาแนวบูรณาการ ลักษณะสหวิทยาการ และการเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย ดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นซึ่ง DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นกระบวนการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของงานศิลปะ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปวิจารณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัด หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ภายในชุมชน และสร้างองค์ความรู้จากการ มีส่วนร่วมในชุมชน

2.แนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) มุ่งพัฒนาความคิด และความรู้ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมกับผู้เรียน โดยเน้นกระบวนการอันจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสามารถแสดงออกได้สอดคล้องกับลักษณะกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างยิ่ง โดยเฉพาะมุ่งให้ผู้เรียนหาความรู้ด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมในชุมชน

3.การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับลักษณะที่เป็นแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) คือ เป็นการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เพื่อเปิดประเด็นไปสู่ลักษณะ รูปแบบงานศิลปะที่มีผลกระทบต่อกันระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ ฯลฯ และส่งเสริมวิธีการประเมินตัดสินผลงานด้วยเหตุผล

ดังนั้น แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) จึงมีความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัยเพื่อให้ผู้เรียนในท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านงานศิลปะ ควบคู่กันกับการเรียนรู้ในสภาพสังคมแวดล้อมในท้องถิ่นเครื่องปั้นดินเผาอย่างมีระบบ รู้ซึ่งถึงคุณค่า ความสำคัญของศิลปกรรมท้องถิ่น และมีการพัฒนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐาน

ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน การประเมินผล สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย

2. ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ถือว่าผู้ตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ตอบตามความเป็นจริง และการสังเกตนี้เป็นการสังเกตโดยผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกพฤติกรรม ตามปรากฏขึ้นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผน และดำเนินการในการกำหนดแนวทางตามโครงร่างต่าง ๆ อันเป็นที่พึงประสงค์ของผู้จัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนจากมวลประสบการณ์ ดังนี้คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม การวัดและประเมินผล การปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท และสภาพความต้องการของโรงเรียนและชุมชน(ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนโดยปรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นหรือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะ โดยการผสมผสานวัฒนธรรมของชุมชนและความเป็นท้องถิ่นในหลักสูตร(พันวิทย์ ยืนยง, 2543)

เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากอนินทรีย์สาร และ อโลหะ ซึ่งได้แก่ ดิน และหิน มีการเปลี่ยนแปลงทางเคมีโดยผ่านการเผาในอุณหภูมิความร้อนอย่างน้อย 600 องศาเซลเซียส เมื่อนำดินที่เผาแล้วไปแช่น้ำ เนื้อดินเผาจะไม่กลับคืนสู่สภาพเดิมอีกแต่จะกลายเป็นวัสดุที่มีความแกร่ง ในปัจจุบันหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นส่วนหนึ่งของเซรามิกส์หรือเครื่องเคลือบดินเผา รวมถึงผลิตภัณฑ์ทุกอย่างที่ทำด้วยดินเป็นรูปร่างแล้วนำไปเผา เพื่อให้เนื้อดินนั้นแข็งแกร่งทรงตัวอยู่ได้(ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543)

แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION หมายถึง แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรโดยอาศัยความรู้และความเข้าใจ 4 แกน คือ ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะสุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ เข้าด้วยกัน ซึ่งวางเนื้อหา และหน่วยของการเรียนรู้ นั้นมีการออกแบบสร้างให้สนองเป้าหมายที่สอดคล้องประสานกิจกรรมสร้างสรรค์ของหลักสูตรตาม

ปรัชญาพัฒนาการร่วมในสาระทั้ง 4 แกน และให้ทุกแกนสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีได้แบ่งการเรียนรู้แต่ละแกนอย่างเป็นเอกเทศ(Getty Center for Education in the Arts, 1995)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ประชาชนชาวบ้าน และผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องเครื่องปั้นดินเผาในวิชาศิลปศึกษา

2. เพื่อทราบความต้องการของชุมชน และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) คือทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศิลป์ เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

3. ข้อมูลที่ได้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในสาขาศิลปศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้รวบรวม และนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยจำแนกดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. การเรียนรู้ศิลปะในระดับประถมศึกษา
3. เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านจังหวัดสุโขทัย
4. แนวความคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) กับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
5. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความหมาย ความสำคัญ และลักษณะของหลักสูตร

นักวิชาการ และนักการศึกษาในวงการการศึกษา ได้กล่าวถึงคำจำกัดความเกี่ยวกับ ความหมายของหลักสูตรไว้ค่อนข้างครอบคลุม และมีความหลากหลาย ซึ่งใช้เป็นแนวทางสำหรับ ศึกษาได้ดังนี้

บุญมี เณรยอด (อ้างถึงใน กิตติพิศ ศิริสูตร, 2537) กล่าวถึงคำจำกัดความของ หลักสูตรที่ใช้กันนั้นโดยจำแนกออกเป็นความหมายใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ความหมายในวงแคบ หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้นักเรียนใช้เรียนรู้

2. ความหมายในวงกว้าง หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้ นักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดเจตคติที่ดีต่อการ ดำรงชีวิต ครอบคลุม 4 กระบวนการคือ เอกสารหลักสูตร กระบวนการเทคนิควิธีสอนของครู กระบวนการเรียนของนักเรียน การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์(2539) ได้รวบรวมสรุปความหมายของหลักสูตรจากนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ โดยสรุปสาระสำคัญตามประเด็นได้ 5 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1.หลักสูตร คือรายวิชาหรือ เนื้อหาวิชาที่เรียน นักการศึกษาที่ให้ความหมายในลักษณะนี้ ได้แก่

Bobbitt, 1918(อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือรายการของสิ่งต่างๆ ที่เด็กและเยาวชนต้องทำและมีประสบการณ์ด้วยวิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ดังกล่าวให้ดี เพื่อสามารถดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้

Good, 1973 (อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือกลุ่มรายวิชาที่จัดไว้ได้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา

2.หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ นักการศึกษาที่ให้ความหมายในลักษณะนี้ ได้แก่

Lavatelli และคณะ, 1972(อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่าหลักสูตรคือ ชุดของการเรียนและประสบการณ์สำหรับเด็กซึ่งโรงเรียนวางแผนไว้เพื่อให้เด็กบรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

Johnson,1970-1971(อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) เป็นนักการศึกษาที่ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรไม่เฉพาะกับสิ่งที่นักเรียนจะต้องกระทำในสถานการณ์การเรียนรู้เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขาจะต้องเรียนรู้อันเป็นผลมาจากสิ่งที่เขากระทำด้วย หลักสูตร ได้แก่ สิ่งที่เป็นผลตามมาไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น หลักสูตรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความคาดหวังหรือความตั้งใจ หรือเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่ตั้งใจไว้

3.หลักสูตร คือแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน ซึ่งนักการศึกษาที่ให้ความหมายในลักษณะนี้ ได้แก่

Saylor & Alexander,1974 (อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

Taba,1962 (อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนสำหรับการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์ และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

สวัสดี ประทุมราช และคณะ,2521(อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) กล่าวถึงหลักสูตรว่า เป็นแผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียนที่ชี้แนะให้

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้จัด ประสบการณ์ทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้เยาวชนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์

4. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน นักการศึกษาที่ให้ความหมายในลักษณะนี้ได้แก่

Caswell & Campbell, 1935(อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรในโรงเรียน คือ หลักสูตรที่ประกอบด้วยประสบการณ์ทุกอย่างที่จัดให้เด็กโดยอยู่ในการดูแลของครู

Neagley & Evans, 1967 (อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดเพื่อช่วยให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามความสามารถของนักเรียน

Wheeler, 1974(อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน

Crow, 1980(อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายใน และภายนอกของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนา ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา

5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน นักการศึกษาที่ให้ความหมายในลักษณะนี้ได้แก่

Shaver & Berlak, 1968 (อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

Trump & Miller, ม.ป.ป. (อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมการไว้ และจัดให้แก่เด็กนักเรียน โดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

จากคำจำกัดความ พบว่า ความหมายของหลักสูตร มีลักษณะกินความทั้งกว้าง และลึก ครอบคลุมเกือบทุกส่วนของการจัดการศึกษา กล่าวคือ มีลักษณะลึกที่เป็นข้อกำหนดปฏิบัติในส่วนย่อย เช่น เอกสารหลักสูตร เนื้อหาสาระรายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน แผนสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน ฯลฯ และมีลักษณะกว้างกินความหมายครอบคลุมเกือบทุกส่วน เช่น การใช้คำจำกัดความเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นประสบการณ์ทุกอย่างที่จัดให้ผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งใน และนอกโรงเรียน รวมทั้ง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับจากการศึกษาอีกด้วย และพบว่าความหมายของหลักสูตรมีความเกี่ยวเนื่อง มีการกล่าวถึงปัจจัย กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นขั้นตอน การดำเนินงานต่าง ๆ ของหลักสูตร

เช่น การกล่าวถึงแผนงานที่ออกแบบไว้เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และ ประสิทธิภาพทั้งหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน และเป็นผู้ที่มี คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสังคม เป็นต้น

จากการศึกษาคำจำกัดความเกี่ยวกับหลักสูตร สามารถกล่าวโดยสรุปซึ่งจำแนกจาก ลักษณะของการให้ความหมายได้ 2 รูปแบบ ดังนี้คือ

1.หลักสูตร ตามความหมาย อาจหมายถึง

- เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยเฉพาะเอกสารที่กระทรวง หรือ หน่วยงานกำหนดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาแต่ละระดับเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ แผนการ ดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การแนะนำวิธีการ สื่อการสอน แนวการ ประเมิน ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เช่น เนื้อหาสาระรายวิชา กลุ่มวิชาต่าง ๆ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือครู หนังสือตำรา สื่อการสอน เป็นต้น

- มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านต่าง ๆ ทั้งภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียนด้วยวิธีการที่ หลากหลายซึ่งนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน และตอบสนองความคาดหวังของสังคม

2.หลักสูตร ตามกระบวนการ อาจหมายถึง

- การวางแผนการดำเนินงานเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งวางจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น โดยมีแนวทางการจัดประสบการณ์ตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้อย่าง มีระบบ ทั้งทางด้านกำหนัดวัตถุประสงค์รายย่อย การจัดเนื้อหาสาระรายวิชา การจัด กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การเตรียมสื่อการสอนและเอกสารประกอบ การสอน คู่มือครู การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน ซึ่งการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติสอดคล้องกับจุด มุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมทางการศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาของ ผู้เรียนจากการเรียนรู้ใน ประสบการณ์เหล่านั้น

- ความมุ่งหวัง หรือความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้เรียนเกี่ยวกับคุณสมบัตินี้ที่ ผู้เรียนพึงได้รับจากการศึกษา ซึ่งสังคมได้ตั้งข้อกำหนดถึงสิ่งที่มุ่งหวัง และดำเนินงานตามกระบวนการ ที่ได้วางไว้อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนที่บรรลุจุดมุ่งหมาย หรือจบการศึกษาจากสถาน ศึกษาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน หรือสังคมอย่างมีคุณค่า มีความสุข และนำความรู้ที่ได้นั้นทำ ประโยชน์ให้กับชุมชนหรือสังคมตามที่ได้มุ่งหวังไว้

จากความหมายของหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั่วไปในลักษณะเป็นส่วนย่อยของหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน หรือสังคม ซึ่งใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์(2539) ได้กล่าวถึงระดับของหลักสูตรไว้ดังนี้

หลักสูตรโดยทั่วไปสามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 ระดับ คือ

1.หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท หมายถึง มวลประสบการณ์ที่หน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาในส่วนกลางจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ทุกคนในประเทศไทยได้เรียนรู้ในสิ่งที่เหมือนกันในระดับเดียวกัน และเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติไว้ ซึ่งการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาได้ใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากส่วนกลาง และบังคับใช้ทั่วประเทศ

2.หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงาน และบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพ และความต้องการของชุมชนที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังอยู่ หรือ ท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นหลักสูตรที่นำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับเพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บทเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง หลักสูตรในระดับนี้จึงเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติได้มากกว่าหลักสูตรแม่บท

นักการศึกษาทั้งหลาย ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้เป็นประเด็น ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่(2525) กล่าวถึง หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ในระดับท้องถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน สารการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง

สังัด อุทรานันท์(2532)กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ควรมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ดังนั้นหากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะก็ย่อมสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากที่สุด

พันธวิทย์ ยืนยง(2543) กล่าวถึง หลักสูตรท้องถิ่น คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนโดยปรับหลักสูตรแม่บทให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นหรือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะ มีการผสมผสานวัฒนธรรมของชุมชน และความเป็นท้องถิ่นในหลักสูตร เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมอย่างลึกซึ้ง เป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในลักษณะพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างแท้จริง

ส่วนแผนประชาสัมพันธ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท ปตท.จำกัด(มหาชน), 2545 กล่าวถึงว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายทั้งปวงที่ครู บุคลากรในโรงเรียน และชาวบ้านในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เข้าเป็นแนวร่วมช่วยกันจัดทำขึ้น โดยบูรณาการวิถีการดำเนินชีวิต กระบวนการเรียนรู้ และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาสาระทางวิชาการ ซึ่งอาจจะเลือกสรรมาจากหลักสูตรแกนกลาง หรือจัดทำใหม่เป็นเอกเทศจากหลักสูตรแกนกลางก็ได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนในเชิงพลวัตกับความคงอยู่ของชุมชน และตระหนักถึงบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบยั่งยืนให้กับชุมชนนั้น

จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว สามารถสรุปเกี่ยวกับขอบเขตจำกัด ความของหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งมีปัจจัยสำคัญ 2 สิ่งผสมผสานกัน ดังนี้คือ

1.ความเป็นสากลของหลักสูตรแม่บท กล่าวคือ มีความเป็นมาตรฐานโดยมีหลักการมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บทเข้ามามีส่วนในการปรับหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น หรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาใช้จริง ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อการคงอยู่ของข้อคำนึงในจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ ตามพัฒนาการแห่งวัย และความเสมอภาคของบุคคลในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย

2.ความมีลักษณะเฉพาะตัวของหลักสูตรท้องถิ่น กล่าวคือ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชุมชน หรือสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต และวัฒนธรรม ซึ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ดีควรเกิดขึ้นทั้งจากในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความสอดคล้อง และการบูรณาการการศึกษาชีวิตจริง และเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ดังนั้น วัฒนธรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดความรู้ของชุมชนจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง ซึ่งมีความสอดคล้องเกี่ยวข้องอยู่กับการศึกษาระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะในชนบทอย่างยิ่ง

ความหมายโดยสรุปเกี่ยวกับ หลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรสำหรับชุมชน หรือสังคมที่ได้รับการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมนั้น ๆ บนมาตรฐานการเรียนรู้ตามระดับชั้น ซึ่งการเรียนรู้ตามหลักสูตรดังกล่าวนี้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันได้แก่

การบูรณาการความรู้จากในชั้นเรียนไปสู่วิถีชีวิตประจำวัน การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ภายในชุมชนเพื่อการศึกษา การตระหนักถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อม และชุมชนของตน การเห็นคุณค่าของชุมชน เกิดความผูกพัน รักและภูมิใจในการดำรงชีวิตในชุมชน อาจนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด

ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตรนั้น ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีปัจจัยอื่น ๆ ทั้งทางด้านสังคม และทางด้านวิชาการเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น หลักสูตรต่าง ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับปัจจุบันมากที่สุดเช่นเดียวกัน

ความหมาย ความสำคัญ และลักษณะของการพัฒนาหลักสูตร

โดยทั่วไป ลักษณะของการพัฒนามักกล่าวถึงการปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

บรรพต สุวรรณประเสริฐ(2544) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น
- 2.การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย
- 3.การผลิตเอกสารสำหรับผู้เรียนเพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอน

Saylor, Alexander(1971 อ้างใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539)กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับ สงัด อุทรานันท์(2532) ดังนี้

- 1.เป็นการจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น
- 2.การจัดทำหลักสูตรใหม่โดยยังไม่มีหลักสูตรอยู่ก่อนเลย
- 3.อาจรวมถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับนักเรียนด้วย

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์(2539)ได้สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตร และการสร้างหลักสูตรดังนี้

1. การสร้างหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผน และพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับผู้เรียน อันประกอบด้วย การตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกจุดมุ่งหมายสำหรับวิชาหรือหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้

เรียนและสื่อการเรียนการสอน วิธีการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย และการประเมินความสำเร็จของหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่นั้น

2.การพัฒนาหลักสูตร มีความหมายใกล้เคียงกับการสร้างหลักสูตร แต่ครอบคลุมไปถึงการปรับปรุงหลักสูตรใหม่จากหลักสูตรที่มีอยู่เดิมด้วย โดยทั่วไปการพัฒนาหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ระดับกว้าง ๆ คือ

- 1.การพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บท
- 2.การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว สามารถกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้คือ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้าง หรือปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องเป็นไปตามความคาดหวัง หรือจุดมุ่งหมายที่อาจเปลี่ยนแปลงไป เพื่อความเหมาะสม ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรอาจกระทำได้ทั้งลักษณะแคบหรือกว้าง เช่น การสร้างเอกสารสำหรับนักเรียน ไปจนถึงกระบวนการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีพื้นเดิมอยู่เลย ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวมีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเป็นพื้นฐานก่อนดำเนินการ

นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตรจึงแบ่งตามระดับของหลักสูตรเป็น 2 ระดับอันได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรแม่บทซึ่งมีการดำเนินการเพื่อความเหมาะสมแก่การเรียนรู้ของเยาวชนทั่วไป และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความเหมาะสม และสอดคล้องกับการเรียนรู้ภายในชุมชนซึ่งมีสาเหตุ และความจำเป็นดังที่นักวิชาการ และนักการศึกษาได้กล่าวถึงดังนี้

เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์(2539) กล่าวถึง เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ

1.หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้าง เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน เป็นหลักการทั่ว ๆ ไป ไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อมสังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้ทั้งหมด

2.การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีผลกระทบโดยตรงต่อพรรคณะและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและ

ชนบท ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตน ครอบครัว และท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีความสุข

3. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ลึกซึ้งกว่า ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นสำหรับผู้เรียนได้นำไปใช้ และเกิดการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้จะช่วยปลูกฝังความรัก ความผูกพัน รวมทั้งความภูมิใจในท้องถิ่นตนให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

4. ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยมีอยู่มากมาย และมีค่า บ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอา ทรัพยากรมีค่าเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทางด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา หรือการผสมผสานภูมิปัญญา ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งมีผลทำให้ ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นตน และสามารถใช้ ทรัพยากรในการประกอบอาชีพได้

ความหมาย ความสำคัญ และลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ต่อศักดิ์ บุญเสือ(2541) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การที่ กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพ และความต้องการของท้องถิ่นตามข้อกำหนดในโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ ความรู้ดังกล่าวอาจมา จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมไว้ และได้ถ่ายทอดกันมาในแต่ละยุคแต่ละสมัย

ปราณี เปี่ยมคล้าย(2536) กล่าวถึง ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ การนำเอาหลักสูตรแกนกลางในระดับชาติมาปรับ โดยจัดทำรายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน และเอกสารความรู้ต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ และ ความต้องการของท้องถิ่นซึ่งอาจจัดทำโดยโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด หรือเขตการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสนใจ และกล่าวถึงลักษณะสำคัญของการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

อำรุง จันทวานิช, ไพบุลย์ แจ่มพงษ์(2542) กล่าวถึง แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรว่า หลักสูตรการศึกษาควรจะได้รับการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีสมรรถนะ คือ มีความสมดุลทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา สามารถพึ่งตนเอง และร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ หลักสูตรต้องมีลักษณะกว้าง ยืดหยุ่น และมีความเป็นสากล มีเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในโลกปัจจุบัน และอนาคต เนื้อหาเชื่อมโยง และต่อเนื่องกัน ทุกระดับ ทั้งระบบในโรงเรียน และระบบนอกโรงเรียน และการศึกษาตลอดชีพ เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะให้ยืดหยุ่น และหลากหลาย สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชุมชน สังคม และการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ธีรศักดิ์ อัครบวร(2545)ให้ความเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ว่า ตามหลักการการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแม่บทให้เหมาะสมกับปัจจัยอันจะนำไปสู่ประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนนั้น การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการนำหลักสูตรแม่บทไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริงซึ่งความแตกต่างระหว่างหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่นเปรียบเสมือนการนำทฤษฎีที่กำหนดไว้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีอยู่

พันธวิทย์ ยืนยั้ง(2543)กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น ในฐานะที่เป็น หลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด ทั้งนี้เพราะหลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้น จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่จะต้องให้หลักสูตรด้วย เหตุผล และความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้

1. เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งสนองความต้องการของสังคม และชุมชนที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ
2. เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
3. เป็นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนในท้องถิ่น
4. หลักสูตรแม่บทเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะกว้างทั้งด้านเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมาย และกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถประมวลเนื้อหาสาระของความรู้ของสภาพท้องถิ่นให้ละเอียดทั้งหมดได้ ท้องถิ่นจึงควรดำเนินการปรับปรุง หรือขยายให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนในท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ได้ อย่างเหมาะสมและสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.เป็นการพัฒนาหลักสูตรแม่บทให้เอื้ออำนวยต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มากที่สุด

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรแม่บท มีข้อจำกัดเนื่องจากหลักสูตรแม่บทเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเป็นแกน หรือเป็นส่วนกลางในการจัดแนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นหลักสูตรที่เปิดกว้างต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ หรือผู้เรียนที่อยู่ในสังคมที่แตกต่างกันออกไป จึงมีเพียงแนวทางมาตรฐานที่เอื้อต่อการนำองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถเรียนรู้จากสังคมภายนอกสถานศึกษา คือชุมชนที่ตีนอาศัยอยู่ ซึ่งแต่ละสังคมหรือแต่ละชุมชนมีองค์ความรู้ หรือสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่หลากหลายต่างกันไป ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่มีพื้นฐานมาจากหลักสูตรแม่บท เป็นการพัฒนาเพื่อเติมเต็มให้กับหลักสูตรเพื่อที่จะนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลจริงกับผู้เรียนในสถานศึกษาของแต่ละชุมชน เป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายให้เข้าถึงชุมชน เพื่อชุมชน และตอบสนองแนวทางการศึกษาของหลักสูตรแม่บทในขณะเดียวกัน

องค์ประกอบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากสาเหตุ และความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวนี้ ในทางปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่(2537) กล่าวถึง องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดไว้หลายแนวทางต่างกันออกไปตามแนวคิดทฤษฎีเป็นสำคัญ โดยสรุปองค์ประกอบหลักในการพัฒนาหลักสูตร ได้ดังนี้

- 1.การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2.แนวทาง หรือวิธีการดำเนินการตามหลักสูตร
- 4.การประเมินผลหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงองค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 3 มิติ คือ

- 1.การวางแผนจัดทำหรือยกร่างหลักสูตร ประกอบด้วย
 - การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระ และ
 - ประสบการณ์การเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้

2.การใช้หลักสูตร ประกอบด้วย

การจัดทำวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ การเตรียมบุคลากร การบริหารหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร

3.การประเมินผลหลักสูตร ประกอบด้วย

การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

Tyler(2534) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอนไว้ว่า ผู้ดำเนินการสอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1.การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คือ จุดประสงค์ทั่วไป ซึ่งได้จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งที่ควรคำนึงถึง คือ

- เนื้อหาวิชาจากผู้เชี่ยวชาญ
- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน
- ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม

การกำหนดแนวทางการศึกษาโดยกลั่นกรองข้อมูลต่อไปนี้เพื่อให้การกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรชัดเจนขึ้น

- ปรัชญาทางการศึกษาที่โรงเรียนยึดถืออยู่
- ปรัชญาสังคมที่โรงเรียนยึดถืออยู่
- จิตวิทยาด้านการเรียนรู้

2.การเลือกเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์ทางการศึกษา เป็นการคัดสรรเนื้อหา เพื่อให้เหมาะสมต่อระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน และเพื่อเป็นแนวทางในการวัดความสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร

3.การจัดประสบการณ์ คือวิธีการปฏิบัติสำหรับผู้เรียนที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งใน และนอกห้องเรียน

4.การประเมินหลักสูตร คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ตามที่เรียนรู้หรือไม่ ควรปรับปรุงเพิ่มเติมทางด้านใด

Taba , 1962 (อ้างใน กิตติพิศ ศิริสุตร, 2537; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)ให้ความสำคัญกับครูผู้สอนว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ควรมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนา **หลักสูตร** ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย

1.วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์รายวิชา สำนวณสภาพความต้องการ และปัญหา ความจำเป็นของผู้เรียน และกำหนดวัตถุประสงค์หลังจากได้วิเคราะห์แล้ว

2.เนื้อหาสาระ และจำนวนชั่วโมงที่สอน จุดประสงค์ที่กำหนดไว้นำไปสู่การคัดเลือกเนื้อหาสาระให้เหมาะกับวัย และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งต้องสอดคล้องกัน มีความเชื่อถือได้ และมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตามหลักทางจิตวิทยา

3.กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการคัดเลือก และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้อง และมีความต่อเนื่อง

4.ประเมินผลหลักสูตร เป็นการตรวจสอบผลการพัฒนาหลักสูตรว่าตรงตามจุดประสงค์ และเป้าหมายเพียงใด

กิตติพิศ ศิริสุตร(2537)กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ควรประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

- 1.จุดมุ่งหมาย
- 2.เนื้อหา และประสบการณ์
- 3.กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการใช้สื่อการสอน
- 4.การนำหลักสูตรไปใช้
- 5.การประเมินผลการเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตร

Fox, 1962 (อ้างใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) กล่าวถึง องค์ประกอบของ หลักสูตร ประกอบด้วย

1.การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สามารถกำหนดได้จาก ค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม

2.กระบวนการคัดเลือกสาระการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรซึ่งเป็นการพิจารณาอย่างละเอียดเกี่ยวกับ

- กระบวนการและพัฒนาการของการเรียนรู้
- ความต้องการทางสังคม
- ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ

3.การจัดการเรียนรู้ เป็นการคัดเลือกวิธีการในการนำเสนอสาระเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ รวมทั้งการคัดเลือกสื่อการเรียนการสอน วิธีการสอน และรูปแบบของหลักสูตร

4.โอกาสจัดการเรียนรู้หรือการจัดทำหลักสูตร เป็นการตัดสินใจในการเลือกใช้หลักสูตรในโอกาสต่อไปตามความเหมาะสมเมื่อได้ประเมินถึงจุดดีจุดด้อยของหลักสูตร

จากการศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรเปรียบเสมือนปัจจัยที่จะก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กล่าวคือ มีการลงมือปฏิบัติโดยการใช้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตรมาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพทางการศึกษามากยิ่งขึ้น สามารถสรุปองค์ประกอบ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยจำแนกตามวิธีการเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.ขั้นตอนของการวางแผน เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญอย่างยิ่งกลุ่มผู้จัดทำต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรัดกุมในกระบวนการ ซึ่งให้มีความผิดพลาดน้อย หรือน้อยที่สุดในการวางแผน ได้แก่

- การศึกษาหาข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาทั้งทางด้านองค์ความรู้ บุคลากร การบริหาร และปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการจัดทำวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เช่น พระราชบัญญัติการศึกษา ทฤษฎีต่าง ๆ ความต้องการของชุมชน แนวโน้มของหลักสูตร เป็นต้น

- การกำหนดวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการศึกษา และการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพนี้ด้วย

2. ขั้นตอนของการออกแบบ เป็นขั้นตอนของการนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาจัดระเบียบ จำแนก วิเคราะห์หรือออกเป็นหมวดหมู่ ทำการสังเคราะห์ หรือออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งขั้นตอนนี้ได้แก่

- การกำหนดแผนเกี่ยวกับการบริหารในการจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน อันได้แก่ การกำหนดบุคลากร เวลา องค์ความรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับในแต่ละระดับชั้นการศึกษา

- การกำหนดแนวทาง หรือแผนต่าง ๆ ในการจัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ย่อยรายวิชา การกำหนดเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดสื่อการสอน การกำหนดการวัดและประเมินผล

การกำหนดแผนขั้นตอนนี้ ควรมีความสอดคล้อง และสัมพันธ์กัน รวมทั้งการออกแบบหลักสูตรในขั้นตอนนี้เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของการจัดมวลประสบการณ์ก่อนนำไปใช้จริง ดังนั้นควรศึกษาตรวจสอบความพร้อม และมีการเตรียมการให้รอบคอบตรงตาม

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้ตั้งไว้ก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากหลักสูตรมีผลต่อแนวทางการศึกษาในวงกว้าง

3. ขั้นตอนของการปฏิบัติ เป็นการนำหลักสูตรที่ได้ยกวาง หรือออกแบบขึ้นมา นั้นทดลองปฏิบัติการจัดมวลงประสพการณั้ดังกล่าวมาใช้จริงกับผู้เรียนในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ในขั้นตอนนี้้อาจมีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

4. ขั้นตอนของการประเมิน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละครั้งเพื่อประเมินผลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการใช้หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมา ซึ่งมีการตรวจสอบผลจากตัวบ่งชี้ วัตถุประสงค์ คุณภาพของการสอน พฤติกรรมการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งการประเมินผลของหลักสูตรนี้จะนำไปสู่การปรับปรุง การนำหลักสูตรไปใช้จริง และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป

บันทึก พฤษะวัน(2531) กล่าวถึง ลักษณะของหลักสูตรที่ดี โดยพิจารณาตามหัวข้อ 4 ประเด็น ดังนี้

1.จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องสนองความต้องการของสังคม และชาติ มุ่งสร้างค่านิยม ขนบประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม รู้และเข้าใจว่าควรอนุรักษ์ สืบทอด และสร้างสรรค้ให้เจริญก้าวหน้า เน้น และส่งเสริมคุณสมบัติส่วนตัวให้เจริญอกงามในทางที่ควร ส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคม และต้องสนองความต้องการของผู้เรียนตามหลักจิตวิทยาเหมาะสมกับวัย

2.เนื้อหาของหลักสูตร ควรสอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิต ประสบการณ์ใกล้ตัว ผู้เรียน เหมาะสมกับวัย สามารถนำไปใช้ในชีวิิตประจำวันได้ เนื้อหา มีหลายเรื่องแต่สามารถเน้นย้ำรวมในจุดรวมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

3.วัสดุหลักสูตร ควรมีหลากหลาย และเพียงพอ สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4.หลักสูตรที่ดีต้องนำไปสู่หลักปฏิบัติได้ดี คือครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และทั้งครูและผู้เรียนมีความพร้อมในการปฏิบัติ มีวัสดุเพียงพอ รวมทั้งตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งต้องกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ในการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสำหรับท้องถิ่นสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิต กำหนดแนวทางไว้สำหรับเลือกสรรเนื้อหาสามารถดัดแปลงและยืดหยุ่นได้ตามสมควร เน้นหลักวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นพอเหมาะตามสัดส่วนกับประเพณีความเป็นไทย

กรมวิชาการ(2538) ได้กล่าวถึง แนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้

- 1) โรงเรียนควรรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการศึกษา
- 2) กิจกรรมที่โรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติควรสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน
- 3) ครู ผู้ปกครอง และชุมชนจะต้องร่วมมือ และประสานใจกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างโรงเรียน และชุมชน จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นชัดเจนขึ้น
- 4) จัดให้มีเครือข่ายในแต่ละท้องถิ่น แต่ละกลุ่มในการแสวงหาการเรียนรู้ร่วมกัน มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ารับผิดชอบการดำเนินงานของตน และแก้ปัญหาาร่วมกัน
- 5) ควรมีการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น

แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตร

สภาวะปัจจุบันที่โลกก้าวไปสู่ยุคข่าวสารข้อมูล หรือยุคโลกาภิวัตมนั้น การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่เสมอเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีความสอดคล้องเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวผู้เรียน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมสมัยใหม่ได้อย่างมีความสุขนั้น นักวิชาการ นักการศึกษาหลายท่านได้มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการศึกษา และแนวโน้มของหลักสูตรในปัจจุบันพอสรุปได้ ดังนี้

พระพุทธรักษา(ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง ปัญหาของการศึกษาที่มีผลกระทบต่อสังคมปัจจุบันเป็นการรับรองความรู้อันเกิดจากความไม่รู้ถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา และการนำองค์ความรู้จากประเทศตะวันตกมาเผยแพร่ด้วยแนวทางของวัตถุนิยม ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นการเพิ่มพูนอวิชา หรือความไม่รู้ให้แก่ผู้เรียน เมื่อมีการศึกษาสูงขึ้นกลับมีอวิชาเพิ่มขึ้น ไม่ได้ส่งสอนกล่อมเกลாதทางด้านจิตใจให้เป็นปราชญ์ รู้จักทำหน้าที่ของตนให้เป็นประโยชน์ ส่งเสริมสังคมที่ตนอาศัยอยู่ มีความรู้เกี่ยวกับความไม่เที่ยงของธรรมชาติ การพัฒนาตามแนวคิดวัตถุนิยมกลับยิ่งเกิดความหลงเห็นเป็นสิ่งที่เป็นตัวตน มีการสร้างอำนาจเหนือกว่าเพื่อที่จะให้ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นอยู่ใต้อาณัติของตน เน้นทางด้านวัตถุ การเรียนรู้ที่ผิดพลาดดังนั้นเป็นความคิดที่แต่จะเพิ่มความสับสนให้กับสังคมรุนแรงมากขึ้นเพราะเป็นวิทยาการที่นำไปใช้เพื่อเพิ่มความต้องการ

ทางด้านวัตถุ การมีความรู้ มีวิชาประกอบอาชีพ แต่ขาดความคิดทางด้านความไม่เที่ยงของธรรมชาติ อาจให้ความสำคัญของการทำหน้าที่ลดน้อยลง

แนวความคิดดังกล่าว สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (2542) ซึ่งได้กล่าวถึงปัญหาของการศึกษาว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมโลกนั้นเมื่อพิจารณาแล้วส่วนใหญ่ที่เกิดจากการศึกษา เพราะหน้าที่โดยตรงของการศึกษานั้นควรเป็นตัวแก้ปัญหิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ สร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกแต่ถ้าการศึกษาเองเป็นตัวปัญหาเองแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องกันไป กลับเป็นการเพิ่ม สร้างปัญหาใหม่ขึ้นมาในสังคมมากขึ้นตลอดเวลา กระจายเป็นวงกว้างในทุก ระดับชั้นของสังคม หากการศึกษาเป็นตัวการให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีกันก็กลายเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำลายสันติภาพ ในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องเอาใจใส่อย่างมาก เพราะหน้าที่ของการศึกษาคือส่งเสริมให้คนมีชีวิตที่เป็นมนุษย์สมบูรณ์ และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีสันติสุข และกล่าวถึงแนวทางการศึกษาพอสังเขปว่า แนวการศึกษาที่ดี คือ การเปลี่ยนมนุษย์จากนักหาความสุขมาเป็นนักให้ความสุข ผู้มีความสุขจากการให้ความสุขนั้นแล้ว ยังมีการพัฒนามนุษย์ขึ้นเริ่มต้นอีกอย่างหนึ่ง คือการพัฒนาคนจากการใช้ ประสาทสัมผัสทั้งหมด เพื่อการเสพมาสู่การใช้เพื่อการศึกษา คือจุดเริ่มต้นที่แท้จริงของการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญมาก

จากหลักทางศาสนาพบว่า การศึกษาเป็นการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาอยู่ในเอกสาร การนำไปใช้ในชีวิตจริงยังเป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ การใช้ความคิดเพื่อศึกษาของเด็กเองยังคงล่าช้า เนื่องจากความเข้าใจผิดของสังคมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเพื่อความสุขของตนเอง มากกว่าการใช้ชีวิตเพื่อการมุ่งทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมต่าง ๆ จนกลายเป็นลูกโซ่กระทบการศึกษาเป็นระลอกตามมา โดยเน้นการให้ประชาชนสนใจกับการบริโภควัตถุโดยไร้การยั้งคิดถึงผลกระทบของประเทศในอนาคต ปัญหาสังคมเหล่านี้หากการจัดกิจกรรมทางการศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างเอื้อเฟื้อกัน ร่วมมือกันจากบุคคลหลายฝ่าย หลายอาชีพในชุมชน เยวชนควรมีความสุขกับการศึกษา หรือการค้นพบความจริงจากการแสวงหา หรือเพิ่มพูนความรู้ สร้างงานด้วยตนเอง และมีความสุขอยู่ในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ มากกว่าการมีความสุขจากการบริโภควัตถุเป็นหลัก ตามกระแสทุนนิยม ทำให้เกิดความยึดถือ ขาดความตระหนักถึงความสงบสุขของส่วนรวมซึ่งเป็นแนวคิดที่หลังไหลมาจากกระแสบริโภคนิยมของประเทศมหาอำนาจดังที่ปรากฏอยู่ในสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ สอดคล้องกับทรรศนะของ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน(2536)ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้คือ หลักสูตรไทยนั้นเสมือนเครื่องมือที่จัดให้สอดคล้องกับสังคมที่เน้นด้านธุรกิจอุตสาหกรรม และกลุ่มคนจำนวนน้อยเท่านั้น

เป็นผู้กำหนดเพื่อประโยชน์ของสังคมธุรกิจ และราชการเป็นหลักสำคัญ ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นรากฐานของทฤษฎีแนวคิดทาง ตะวันตกซึ่งยังกำหนดในการตั้งรับเพื่อแก้ปัญหาให้กับระบบอื่นแล้ว ดังนั้นจึงเป็นการยากในการกำหนดหลักสูตรในเชิงรุกที่มีบทบาทของสังคมอย่างมีคุณค่าซึ่งมีลักษณะนำในเชิงแนวคิด และวิธีการ หลักสูตรที่ชี้ทิศทางของบุคคล และสังคมจึงเป็นการศึกษาที่มีความหมายของสังคมอย่างแท้จริง จากปัญหาของการศึกษา และแนวโน้มของหลักสูตรดังกล่าว การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงควรเป็นการศึกษาในส่วนของสหสาขาวิชา คือ การศึกษาค้นคว้ามุมมองของการศึกษา และมุมมองของมนุษยศาสตร์ทางการสื่อสาร หรือ การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมควบคู่กันเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

2. การเรียนรู้ศิลปะของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

เสาวนีย์ บุญยฤทธิ์(2539) และเทวินทร์ เอี่ยมมี(2539) กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งแสดงออกมาจากพฤติกรรมการวาดภาพ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ช่วงอายุ 2-4 ปี เป็นวัยแห่งการเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เด็กอาจขีดเขียนโดยไม่ได้ตั้งใจจะวาดสิ่งใด ตาอาจมองไปที่อื่น ความสัมพันธ์ระหว่างตากับมือยังไม่สัมพันธ์กันนัก และการบังคับมือยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากกล้ามเนื้อเจริญเติบโตไม่เต็มที่นัก และยังใช้ทักษะในการใช้มือจับของสิ่งเล็ก ๆ ไม่ได้เท่าที่ควร

2. ช่วงอายุ 4-7 ปี เด็กวัยนี้จะเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ออกกับตา การขีดเขียนของเด็กเริ่มมีความหมายขึ้น เริ่มค้นพบวิธีการของตนเอง แต่การใช้สียังไม่สัมพันธ์กันกับสีธรรมชาติ อาจเป็นเพราะเด็กต้องการใช้สีเพื่อความพึงพอใจ และความคิดเห็นของเด็กในช่วงนี้มีพัฒนาการทางสังคม และการใช้ภาษามากขึ้น เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออก รู้สึกว่าตนเองสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ เด็กจะใช้ภาษาและการวาดรูปเพื่อการแสดงออกทางด้านความคิดและเพื่อระบายความคับข้องใจ การเขียนภาพของเด็กในวัยนี้จึงเน้นการให้ตนเองเป็นศูนย์กลางรวมทั้งการกระทำและการพูดด้วย ซึ่งมักจะทำเพื่อความพึงพอใจของตนเองโดยไม่สนใจว่าผู้อื่นจะเข้าใจหรือไม่ แต่จะไม่ใครสนใจอยากฟังเรื่องราวของผู้อื่น

3. ช่วงอายุ 7-9 ปี เด็กจะมีพัฒนาการในขั้นสัญลักษณ์ คือจะใช้สัญลักษณ์แทนการวาดวัตถุเพื่อแสดงความคิดความรู้สึกได้มาก เด็กพัฒนาการใช้ออกและตาสัมพันธ์กันดี และสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลมากยิ่งขึ้น มีการให้

รายละเอียดในภาพได้มากขึ้น การให้ตนเองเป็นศูนย์กลางได้พัฒนามากขึ้นทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเองสูง จะพบว่าการวาดภาพของเด็กจะใกล้เคียงกับความเป็นจริงบ้าง แต่ในเชิงสื่อความหมายเด็กสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนขึ้นหนึ่งซึ่งสามารถบรรยายออกมาเป็นคำพูดได้ หรือภาพของเด็กสามารถเล่าเรื่องได้ค่อนข้างดี และการให้สีเริ่มที่จะเป็นจริงตามธรรมชาติมากขึ้น

4. ช่วงอายุ 9-12 ปี เด็กอยู่ในช่วงเกาะกลุ่มกับเพื่อน ๆ ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยรุ่น การแสดงออกและการตอบสนองต่อสิ่งรอบตัวเป็นไปตามความเป็นจริงมากขึ้น เด็กมีการทำงานกันเป็นกลุ่ม คบเพื่อนวัยเดียวกัน มีพัฒนาการทางสังคม เด็กในช่วงวัยนี้เริ่มมองสิ่งแวดล้อม และสังคมกว้างออกไป ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น งานศิลปะในวัยนี้มีความจริงจัง และมีการให้รายละเอียดต่าง ๆ ในภาพได้มาก จะลดการเน้นเกินจริงในช่วงที่แล้มาเน้นเรื่องรายละเอียดของภาพแทน รวมทั้งมีความพิถีพิถันในการใช้สีมากขึ้น ภาพที่เด็กวาดนอกจากจะแสดงทักษะการใช้ตาสัมพันธ์กับมือ การสังเกต และการสื่อความหมายแล้ว ยังแฝงไปด้วยอารมณ์ที่เด็กระบายออกทางอารมณ์อันละเอียดอ่อนขึ้นด้วย ดังนั้นการสอนศิลปะของครูจึงมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางความคิด และมุมมองของเด็กที่มีต่อศิลปะอย่างยิ่ง

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์(2529)กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านศิลปะศึกษาของผู้เรียนระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้

ลักษณะของพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษาสามารถแบ่งตามระดับการศึกษาดังนี้

1. พัฒนาการด้านศิลปะศึกษาของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 2

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 สนใจที่จะใช้มือปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อแสดงออกอย่างอิสระตามความสนใจ ทำให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานเมื่อได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานศิลปะซึ่งความสนใจของเด็กในระยะนี้จะอยู่ในวงจำกัด ไม่สนใจที่จะทำงานที่ยากและซับซ้อน เด็กวัยนี้สนใจที่จะแสดงความสามารถด้วยการเขียนภาพง่าย ๆ หรือสนใจที่จะต่อเติมภาพตามความคิดของตน ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามความเข้าใจของตนเองเป็นหลัก เช่น การเขียนภาพ หรือระบายสีตามความคิดจินตนาการของตนมากกว่าการเขียนภาพเลียนแบบของจริง ผู้เรียนชอบที่จะกระตือรือร้นที่จะแสดงออก มีช่วงความสนใจในระยะเวลานั้น ๆ เด็กในวัยนี้ส่วนใหญ่มีความรู้สึกไวต่อการติชมอย่างมาก และของที่จะแสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่นยอมรับ ในการเรียนรู้ทางศิลปะอาจมีการรับรู้ทางทัศนศิลป์เข้ามาเกี่ยวข้อง การแสดงออกทางศิลปะเป็นวิธีหนึ่งที่ตามธรรมชาติของเด็กจะรู้สึกชื่นชอบที่จะแสดงออกอย่างอิสระ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยนี้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ควรเน้นไปที่การแสดงออกด้วยการสร้างสรรค์งานศิลปะตามความสนใจ ความสามารถและความถนัด รวมทั้งให้สำนึกในคุณค่าของ

ธรรมชาติ และความงามของวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และควรปลูกฝังความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้อุปกรณ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. พัฒนาการด้านศิลปะศึกษาของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 – 4

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 เป็นระยะที่ได้ก็มีความเจริญทางกาย มีความคล่อง และแม่นยำทางทักษะดีขึ้น โดยเฉพาะความสามารถทางการใช้สายตา และมีมือได้ประสานสัมพันธ์กันดีขึ้น ซึ่งจะสามารถมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น ผู้เรียนวัยนี้พยายามเรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการทำงาน และการรวมกลุ่ม แต่มักจะทำงานในกลุ่มที่เป็นเพศเดียวกัน และมีระยะเวลาความสนใจที่ยาวนานขึ้น สนใจในสิ่งแวดล้อมภายนอกมากขึ้น ทักษะทัศนศึกษา และสนใจชีวิตความเป็นอยู่รอบตัว นอกจากนี้มักจะสนใจของเล่น รวมทั้งชอบสะสมสิ่งต่าง ๆ เป็นสมบัติของตน การแสดงออกทางศิลปะเริ่มมองโลกในแง่ความจริงมากขึ้น เริ่มเห็นสิ่งต่าง ๆ มีสัดส่วนที่ค่อนข้างใกล้เคียงกับสภาพจริง มองเห็นระยะใกล้ไกล สามารถเปรียบเทียบขนาดได้ชัดเจนขึ้น มีความสนใจในการเคลื่อนไหวและความงามของภาพมากขึ้น การจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 นั้น ควรให้ผู้เรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ หรือเครื่องมือในการสร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสำรวจความถนัดและเทคนิคที่ตนสนใจ ควรจัดกิจกรรมให้ได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ผู้เรียนวัยนี้จะสนใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้นโดยเฉพาะเรื่องของชุมชน ในการปฏิบัติงานเริ่มมีความละเอียดละออ และมีการวางแผน มีจุดมุ่งหมายในการทำงานมากขึ้นอย่างชัดเจน ชอบความชัดเจนและใกล้เคียงกับของจริงมากขึ้น และต้องการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถมาก และรับผิดชอบดี ซึ่งควรส่งเสริมผู้เรียนด้วยการให้กำลังใจ ควรมอบหมายงานที่ต้องใช้จินตนาการมากขึ้น และเปิดโอกาสให้อิสระในการเลือกงานที่เด็กถนัด ซึ่งเด็กจะสามารถเลือกเรื่องราวและวางแผนงานได้ กิจกรรมที่มีการจัดองค์ประกอบหรือแสดงความคิดของผู้เรียนอย่างชัดเจนจะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้จินตนาการในเชิงสร้างสรรค์และแสดงออกได้อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น

3. พัฒนาการด้านศิลปะศึกษาของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – 6

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 อยู่ในวัยที่เข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น มีความรับผิดชอบสูงขึ้น ชอบสร้างสรรค์งานตามความสนใจของตนเอง มีการแสดงออกสัมพันธ์กับอารมณ์และความเจริญทางกาย มีความแม่นยำในการทำงานมากขึ้น ซึ่งเด็กผู้หญิงจะพัฒนารวดเร็วกว่าเด็กชาย เริ่มสนใจในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยงานอดิเรก เริ่มตระหนักในความรับผิดชอบต่อมากและพอใจมีความสุขในการทำงานร่วมกับเพื่อน และเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่มีลักษณะนิสัยคล้ายกัน ผู้เรียนในวัยนี้มีความสนใจในสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น และนำสิ่งที่ได้จากสิ่งแวดล้อมมาคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมทั้งเลือกเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชุมชนของตน สนใจที่จะทดลองสิ่งต่าง ๆ จากความอยากรู้อยากเห็น มีลักษณะการแสดงออกทางศิลปะที่เหมือนจริงมากยิ่งขึ้น

การสอนด้วยเทคนิคที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนมีความสนใจ ประสบการณ์ในการพัฒนาผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนศึกษาสังเกตสิ่งแวดล้อมให้กว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนของตน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการสร้างสรรค์งานศิลปะให้เหมือนจริง เช่นการไปทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญในห้องเรียนของตน หรือไปชมพิพิธภัณฑ์สถาน และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสถานที่เหล่านั้น ผู้เรียนวัยนี้สามารถจัดการกับองค์ประกอบที่ค่อนข้างซับซ้อนได้ เริ่มเข้าใจในการมองเกี่ยวกับการจัดภาพ สีเงาที่มีความแตกต่างหลากหลาย การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้อุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้น และให้ใช้สื่อต่าง ๆ มากกว่าเดิม และเพิ่มวิธีการผลิตงานศิลปะจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป

พัฒนาการทางการเรียนรู้ด้านศิลปะศึกษาของผู้เรียนระดับประถมควรจัดให้มีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ เด็กสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว กว้างขวางขึ้น สมจริง มีเหตุผล และละเอียดมากยิ่งขึ้น มีแนวโน้มที่จะสนใจสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการตามพัฒนาการอย่างหลากหลาย และสมควรแก่การส่งเสริมกำลังใจให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสนใจในการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

การรับรู้ทางทัศนศิลป์ของผู้เรียน

อ่ำไพ ตีรณสาร(2536) ได้กล่าวถึงการรับรู้ทางศิลปะศึกษาไว้ว่า ในการเรียนศิลปะโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการรับรู้ทางศิลปะแล้ว การรับรู้ที่เป็นหลักพื้นฐานคือ การรับรู้ทางตา ซึ่งได้แก่ การมองเห็น สำหรับการมองหรือการดูสามารถจัดว่าเป็นจุดเริ่มต้น ด้วยการส่งสายตาไปสู่จุดใดจุดหนึ่งซึ่งเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การเห็นการเห็นจึงเป็นจุดหมายปลายทางของการรับรู้ การเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางศิลปะศึกษาย่อมมาจากการรับรู้ที่มีคุณภาพ เพราะเป็นการมองอย่างมีจุดหมายและมองอย่างสร้างสรรค์เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ เป็นทรัพยากรเบื้องต้นไว้คิดเพื่อปรับใช้ในการสร้างผลงานศิลปะและเน้นว่าการรับรู้ต่าง ๆ จะมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ก็ต้องอาศัยการคิด ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการกับสิ่งที่รับรู้มาจากโลกภายนอก เป็นขั้นตอนเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้เดิมกับประสบการณ์ใหม่ฉะนั้นในการเรียนรู้ทางศิลปะศึกษา ผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะเพิ่มพูนขึ้นในตัวผู้เรียน สำหรับการเห็นนั้นอยู่ในขั้นตอนเบื้องต้นของการเรียนรู้จากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา โดยมีการรับรู้รูปแบบอื่น มาเป็นส่วนประกอบเพื่อให้การเรียนรู้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ธัญญารัตน์ อัครวณิช(2545)กล่าวถึงแนวคิดทางจิตวิทยาด้านสุนทรียภาพที่ว่าด้วยการรับรู้ทางทัศนศิลป์ว่าจะมีลักษณะที่ครอบคลุมถึงธรรมชาติของการรับรู้ที่มีต่อผลงานศิลปะ ตลอดจนถึงกระบวนการตอบสนองของร่างกายต่อสิ่งเร้า ที่ทำให้เกิดประสบการณ์ทางศิลปะขึ้น ซึ่งการรับรู้ในเรื่องคุณค่าและความซาบซึ้งในผลงานศิลปะนั้นเป็นเรื่องของความรู้สึกที่ต้องอาศัยหลักเกณฑ์หลายอย่างด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการรับรู้ในเรื่องของส่วนประกอบทางทัศนศิลป์ คือ เส้น รูปร่าง สี และพื้นผิว รูปแบบของแสงและเงา การตัดกันของรูปร่างต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นผิวต่าง ๆ บนระนาบตลอดจนถึงหลักทางจิตวิทยาที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการรับรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านของการรับรู้ถึงลักษณะของภาพรวม ๆ ซึ่งคุณสมบัตินี้จะพบในวัยเด็กเล็กเป็นส่วนใหญ่ ส่วนสำหรับเด็กโตนั้นจะมีลักษณะของการรับรู้ที่ลึกซึ้งถึงรายละเอียดปลีกย่อยออกไป รวมทั้งยังสามารถพิจารณาถึงความเหมือนหรือแตกต่างกัน ในผลงานของศิลปินคนเดียวหรือต่างบุคคลกัน ซึ่งคุณสมบัตินี้ถือว่าเป็นกระบวนการเชิงสังเคราะห์ที่สูงขึ้น

ศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา

ศุภีพร วงษ์สุวรรณ กล่าวถึงความหมายของศิลปศึกษา ไว้ดังนี้คือ การให้การศึกษาศิลปะแก่ผู้เรียนโดยการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มีบุคลิกภาพและลักษณะที่ดี มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรีตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดจินตนาการอย่างอิสระ กิจกรรมประกอบด้วย การเขียนภาพระบายสี การปั้นแกะสลัก การพิมพ์ การรู้คุณค่าทางศิลปะ โดยผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์ทางการเรียนรู้ แนวคิดทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา การรับรู้ สุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล

วิรุณ ตั้งเจริญ(2526) กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของศิลปศึกษา และการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในวัยเด็กไว้ว่า ศิลปศึกษาในวัยเด็กเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ศิลปะของเด็ก คือ เริ่มตั้งแต่การแสดงออกอย่างอิสระ การสร้างรูปภาพ การเลียนแบบวัตถุสิ่งแวดล้อม จนถึงพัฒนาการไปสู่แนวโน้มของงานจิตรศิลป์ในวัยที่เติบโตขึ้น

สุลักษณ์ ศรีบุรี(2536) กล่าวถึงความสำคัญของศิลปศึกษาว่ามีส่วนช่วยขยายขอบเขตของการรับรู้ของผู้เรียนทางด้านการใช้ประสาทสัมผัส และช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะเป็นการมองด้วยการสังเกต พึ่งพิจารณา และเก็บรายละเอียดจากสิ่งที่เห็นมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะตาของเราที่รับรู้ผลงานศิลปะในลักษณะรวม

นี้

दन्ये चययोथा(2534) กล่าวถึง จุดประสงค์ทั่วไปในการสอนศิลปศึกษา ไว้ดังนี้

1. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตน
3. ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
4. ให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. ให้รู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและรสนิยมนที่ดี

Marlene Gharbo Linderman (1997) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ศิลปะของผู้เรียนโดยรวมนั้น

ในการเรียนศิลปะควรคำนึงถึงความสำคัญ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่แสดงออกได้ตามธรรมชาติ และความต้องการที่เหมาะสมในการแสดงออกและการได้รับการตอบสนอง เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้โดยแยกแยะระหว่างส่วนที่เป็นพุทธิพิสัย กับทักษะพิสัยได้ และสามารถนำมาบูรณาการรวมกันซึ่งสามารถแตกแขนงไปสู่การเรียนรู้ทางด้านอื่น ๆ ได้ ศิลปะช่วยในด้านพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน บุคลิกภาพความเป็นตัวของตัวเอง จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ต่าง ๆ รวมทั้งประสบการณ์ทางสุนทรีย์ ศิลปะเป็นวิธีการหนึ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยการคิด การจัดการ การใช้วิธีการที่แปลกใหม่ การทดลอง การยืดหยุ่น การแสดงความเป็นตัวตนของตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งท้าทายในการแสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเองที่ได้ลองเรียนรู้และพูดคุยอธิบายด้วยความเข้าใจของตนเอง ฝึกวิธีการวิเคราะห์หิววิจารณ์ตามวิจรรณญาณของตนเอง ศิลปะช่วยให้ผู้เรียนครุ่นคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมาและคิดวิเคราะห์จาการับรู้ ค้นหาคำตอบด้วยการประยุกต์ทักษะของตนเอง เป็นการเพิ่มทักษะในการสังเกต การรับรู้ การสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ และการจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่สะท้อนถึงความเป็นตนเองออกมาในวิธีการทางศิลปะ ศิลปะทำให้เพิ่มทักษะในการเชื่อมโยงความคิด การจัดการ การสร้างสรรค์ และระลึกถึงคุณค่าความงามมากขึ้น ศิลปะเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่สามารถแบ่งปันความคิดเห็นได้ระหว่างผู้เรียนในชั้นเรียน ทั้งทางด้านคำพูด และภาษาท่าทาง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการส่งเสริมความสนใจพิเศษของผู้เรียนในการแสดงออก แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ศิลปะสามารถพัฒนาทัศนคติที่ดีด้วยแรงเสริมด้านบวก ทำให้รู้สึกมีส่วนร่วมในกลุ่มของมนุษย์ สร้างความมั่นใจในตนเอง รู้คุณค่าของตน และสร้างให้มีความพยายามบรรลุจุดมุ่งหมายของตน การเรียนทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมก็เป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาประสบการณ์ทางศิลปะเช่นกัน

จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ศิลปศึกษาอาจเกิดขึ้นได้แตกต่างกันไปตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและความสามารถในการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในวัยเด็กขึ้นอยู่กับการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เหมาะสม การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง การสร้างเสริมประสบการณ์ที่กว้างขวาง การกระตุ้นบุคลิกภาพด้วยกลวิธีต่าง ๆ รวมทั้งการโยงใยความคิดไปสู่ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วย(วิรุณ ตั้งเจริญ,2526) ซึ่งแนวทางในการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาโดยทั่วไปที่ควรคำนึงถึง(दनัย ไชโยธธา, 2534) มีดังนี้คือ ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรศึกษา และปรับปรุงแผนการสอนล่วงหน้าทุก ๆ แผน ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นหรือเหตุการณ์ที่ประสบอยู่และจัดกิจกรรมให้เหมาะกับนักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนแสดงออกตามความสามารถและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตน สร้างบรรยากาศที่ดีให้กับนักเรียน มีความเป็นกันเอง ฝึกให้นักเรียนได้ทำงานอย่างอิสระตามแนวทางของตน เนื่องจากศิลปศึกษาไม่ได้มุ่งให้นักเรียนเป็นศิลปิน แต่มุ่งปูพื้นฐานให้มีความสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะและสิ่งแวดล้อมในการประยุกต์ให้เหมาะสมในชีวิตประจำวัน ควรแจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกงานให้เหมาะกับท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการเสียเงินซื้ออุปกรณ์ให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนที่แจ่มผลงาน อภิปรายและแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนในชั้นเรียน ฝึกให้รู้จักคิด วิเคราะห์โดยใช้เหตุผล ฝึกการยอมรับความจริง มารยาทในการแสดงออก ความยุติธรรม และยอมรับผลงานของผู้อื่น ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบโดยการทำความสะดวกเครื่องมือหลังจากทำงานเสร็จทุกครั้ง หลังจากนั้นครูควรประเมินผลงานทางด้านศิลปะโดยดูจากความคิดสร้างสรรค์เป็นอันดับแรก ไม่ควรนำความสามารถของครูไปวัดความสามารถของนักเรียน และไม่ควรให้ความสำคัญกับคะแนนซึ่งเป็นเพียงตัวกระตุ้นในการทำงานของนักเรียนให้มีกำลังใจ ทำการจัดแสดงผลงานนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ชื่นชมผลงานตนเอง และเพื่อเป็นแนวความคิดต่อผู้อื่น

จากการวิเคราะห์การปฏิบัติงานศิลปะของเด็กทำให้ทราบว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ทางศิลปะหลายด้าน(วิรุณ ตั้งเจริญ,2526) คือ ด้านการทดลองสร้างสรรค์ศิลปะผ่านวัสดุหลายชนิด การแสดงออกซึ่งความคิดด้วยการจัดวัสดุชิ้นใหม่ การฝึกปฏิบัติเพื่อชื่นชมกับกระบวนการทำงาน การหวังผลเพื่อชื่นชมกับผลงานชิ้นสำเร็จ การเรียนรู้เพื่อซาบซึ้งกับงานศิลปะ การสร้างความเข้าใจว่าผลงานศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม การแสดงออกซึ่งความรู้สึกส่วนบุคคลให้สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้

อัฐพล คงพัฒน์(2545) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา และการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยสรุปได้ดังนี้

การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาควรมีการเน้นจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์ การจัดเนื้อหาสาระควรนำไปใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน กิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้แก้ปัญหา และได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ควรมีเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย วัดและประเมินผลตามสภาพจริง เน้นบทบาทครูในการทำหน้าที่เป็นผู้จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้หรือเป็นที่ปรึกษา อำนวยความสะดวก และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมให้ผู้เรียน ทั้งนี้ควรใช้แหล่งการเรียนรู้และควรได้รับความร่วมมือจากชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ เพื่อให้สถานศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แก่เยาวชนในท้องถิ่นร่วมกัน

กิจกรรมการปั้นในระดับประถมศึกษา

วิรุณ ตั้งเจริญ และวรรณรัตน์ อินทร์อำ(ม.ป.ป.)กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรม การปั้น และการปฏิบัติงานศิลปะประเภทงานปั้นในระดับประถมศึกษา ดังนี้

การปั้นสามารถสร้างความรู้สึกลึกซึ้งสัมผัสทางมิติ และรูปทรงได้ดี เด็กสามารถเข้าใจมิติ เข้าใจความเหมาะสม การเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นและมวลของรูปทรงต่าง ๆ อย่างจริงจัง การส่งเสริมทางด้านนี้จึงนับเป็นการส่งเสริมความรู้สึกลึกซึ้งสัมผัสวัตถุได้อย่างสมบูรณ์ การปฏิบัติงานศิลปะประเภทงานปั้นในระดับประถมศึกษา ควรเริ่มจากการส่งเสริมให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาได้ฝึกปั้นในรูปทรงง่าย ๆ ก่อน ครูสามารถสอนปั้นได้หลากหลายวิธีการ เช่น การปั้นด้วยมือโดยอิสระ การปั้นด้วยวิธีกด ปั้นด้วยวิธีขีด การพิมพ์นิ้ว หรือทำแบบพิมพ์หล่อ และส่งเสริมให้ผู้เรียนปั้นในเรื่องที่ต้องการให้แสดงออก และอาจจัดกะบะแสดงผลงานปั้นของผู้เรียน การปั้นเป็นการแก้ปัญหาทางค่าบวก เป็นการฝึกฝนเพื่อให้ได้ความคิดที่สมบูรณ์ วัสดุที่เหมาะสมในระดับนี้ อย่างยิ่งคือดิน หรือดินน้ำมัน เพราะมีความอ่อนตัวในการปฏิบัติงาน ง่ายต่อการหา และง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงรูปทรงในระหว่างการปฏิบัติงาน ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานและไม่เบื่อหน่าย ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย อาจเพิ่มการหล่อและการปั้นปูนปลาสเตอร์เข้าประกอบเพราะปูนปลาสเตอร์จะช่วยแก้ปัญหาความละเอียดเรียบร้อย และความคงทนถาวรของงานได้ดียิ่งขึ้น

วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์(2529) กล่าวถึง กิจกรรมการปั้นในระดับประถมศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. การปั้นสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2

การปั้นสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปทรงสามมิติ ซึ่งกิจกรรมการปั้นทำให้ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้ว่าศิลปะสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปสามมิติ และการปั้นทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณสมบัติของดิน หรือวัตถุที่ใช้ โดยสามารถเริ่มจากการปั้นรูปทรงง่าย ๆ ก่อน เช่น ทรงกระบอก ทรงกลม เด็กส่วนใหญ่ชอบที่จะปั้นเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่ชอบ ซึ่งจะทดลองละคั่นพบด้วยตนเอง เด็กวัยนี้สามารถปั้นดินเป็นภาชนะอย่างง่ายได้ ถ้าโรงเรียนใดมีการเรียนการสอนเรื่องเครื่องปั้นดินเผา ก็จะสามารถจัดกิจกรรมให้เด็กวัยนี้ได้ปั้นภาชนะเครื่องปั้นดินเผาอย่างง่าย ๆ โดยการขึ้นรูปแบบอิสระได้ ครูอาจกำหนดหัวข้อในการปั้น หรืออาจนำของจริงเป็นแบบมาประกอบการสอน ควรจัดให้มีการรายงานหน้าชั้นและแนะนำวิธีการศึกษาความงามในงานของเด็ก ควรให้จัดแสดงงานซึ่งนำงานศิลปะมาบูรณาการเป็นเรื่องราวร่วมกับวิชาอื่นได้ซึ่งจะทำให้งานปั้นมีความหมายต่อเด็กมากขึ้น การปั้นสำหรับเด็กวัยนี้อาจใช้ดินเหนียวดินน้ำมัน เป็นวัตถุดิบในการทำงานศิลปะ

2. การปั้นสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4

การปั้นในระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4 นี้ ควรให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับคุณสมบัติของดินที่มีความเหนียวจนสามารถเกาะเป็นรูปทรงต่าง ๆ ได้ ดินเป็นวัสดุที่เหมาะสมกับการสอนในระดับประถมอย่างมาก การใช้ดินที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์ทำให้ผู้เรียนรู้จักคุณสมบัติของดินสามารถตกแต่งผิวดินเป็นลวดลายต่าง ๆ ได้ เด็กวัยนี้ควรปั้นงานขนาดเล็ก ซึ่งสามารถจับได้เหมาะมือ เด็กจะชอบปั้นสิ่งที่คุ้นเคย ควรให้คำนึงถึงการทรงตัวของรูปทรงของดิน และโครงสร้างของงานปั้น และเข้าใจถึงการรับน้ำหนักแบบเสถียรและคานอย่างง่าย เช่นการปั้นเท้า และขาสัตว์เพื่อรับน้ำหนัก เด็กสามารถปั้นภาชนะอย่างง่ายได้ละเอียดขึ้น สามารถวาดลวดลายให้กับภาชนะได้ ปั้นสิ่งของ และสัตว์ที่ตนคุ้นเคยได้ดี นอกจากนี้อาจส่งเสริมกิจกรรมการแกะสลักให้แก่ผู้เรียนได้

3. การปั้นสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6

การจัดกิจกรรมการปั้นให้แก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 ซึ่งสามารถเข้าใจ วิธีการปฏิบัติงานศิลปะพอสมควร กิจกรรมศิลปะควรมีความซับซ้อนขึ้นตามพัฒนาการของผู้เรียน การเรียนปั้นอาจจัดให้ผู้เรียนได้ปั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ต่างจากการใช้มือขึ้นรูปแบบอิสระ อาจใช้วิธีการขึ้นโครง การขุดดิน การประกบดินขึ้นเป็นรูปทรง หรือการปั้นรูปสัตว์ที่มีลักษณะซับซ้อนกว่าเดิม และสอนเทคนิคเพิ่มขึ้น ระยะเวลาครูอาจแนะนำวิธีการเป็นขั้นตอนให้แก่ผู้เรียนและให้ผู้เรียนคำนึงถึงความเรียบร้อยในทุกมุมมองของรูปปั้นเพราะงานประติมากรรมต้องมีความงามรอบตัว ควรให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน นอกจากนี้กิจกรรมการหล่อปูนปลาสเตอร์เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนวัยนี้สามารถปฏิบัติได้

ควรให้ผู้เรียนทำเป็นภาพนูนต่ำจากพิมพ์ดินเหนียว หรือดินน้ำมันได้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานประติมากรรมประเภทอื่น ๆ เช่น ประติมากรรมที่ประดิษฐ์จากลวดไม้ กระจัง ตะปุม และผสมผสานการพิมพ์ลวดลายงานประติมากรรมได้

แนวทางจัดการเรียนการสอนเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา

การจัดการศึกษาของไทยได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ การจัดการศึกษาไทยเป็นความรู้สากลเพียงอย่างเดียวไปสู่การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทย โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนเห็นความสำคัญของวิทยาการสมัยใหม่ควบคู่กับภูมิปัญญาไทย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการจัดกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงไปสู่ท้องถิ่น โดยยึดหลักการจัดการศึกษาเน้นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เห็นความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน(อัฐฐพล คงพัฒน์, 2545) แนวทางในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาตามสภาพภูมิประเทศ สังคม และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ดังต่อไปนี้

สภาพและแนวทางการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาระดับประถมศึกษาของจังหวัดสุโขทัย

สภาพทั่วไปของจังหวัดสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดที่โดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งสรุปตามคำขวัญจังหวัดคือ สุโขทัยมีความสำคัญในฐานะมรดกโลก มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ พระแม่ย่า และพ่อขุนรามคำแหง เป็นแหล่งกำเนิดอักษรไทย นับถือพุทธศาสนา งานศิลปะพื้นบ้านที่โดดเด่นของจังหวัดสุโขทัย คือ การทอผ้า ผลิตเครื่องปั้นดินเผา และทำทองโบราณ จังหวัดสุโขทัยอยู่บริเวณภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ คือ จังหวัดแพร่ อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร พิษณุโลก ตาก และลำปาง แบ่งเขตการปกครอง 9 อำเภอ มีประชากรทั้งหมดประมาณ 6แสนคน(กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดสุโขทัยเคยมีอดีตที่รุ่งเรืองในสมัยอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานีเมื่อประมาณ พ.ศ.1800 ปัจจุบันความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมยังหลงเหลือเป็นหลักฐาน

ทางสังคม และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังคงมีอยู่ คำว่า "สุโขทัย" มีความหมายว่า "รุ่งอรุณแห่งความสุข" มีความสำคัญในต่อประวัติศาสตร์ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นยุคที่รุ่งเรืองที่สุดในทุกด้าน ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้โดยพบหลักฐานในศิลาจารึกประมาณ พ.ศ.1826 ทำให้ทราบความเป็นมาของจังหวัดสุโขทัย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้ตั้งเมืองสุโขทัยแห่งใหม่ และ ต่อมาได้ยกฐานะเป็นจังหวัดสุโขทัย ในปี พ.ศ.2482

สภาพภูมิประเทศ สังคม และวัฒนธรรม

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสุโขทัย ทางตอนเหนือเป็นที่ราบสูง มีภูเขายาวทอดทางทิศตะวันตก พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบ และตอนใต้เป็นที่ราบสูง มีแม่น้ำยมไหลผ่าน พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นป่า พื้นที่รกร้าง และพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งชาวสุโขทัยใช้ปลูกข้าว และพืชไร่ จังหวัดสุโขทัยมีป่าสงวนแห่งชาติหลายแห่ง แต่ปัจจุบันมีลดลงเนื่องจากการบุกรุกของชาวบ้าน พื้นที่ของจังหวัดนี้มีแร่หินปูน และหินอ่อนในบางอำเภอ ประชาชนในจังหวัดสุโขทัยมีอาชีพ การเกษตร ทำนา ไร่ ปศุสัตว์ การประมง และอุตสาหกรรม

จังหวัดสุโขทัยมีเส้นทางคมนาคมค่อนข้างสะดวก มีทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และสนามบินพาณิชย์ สถานที่ท่องเที่ยวมากมายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ มีสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นผลิตบุคลากรเพื่อรองรับความต้องการของท้องถิ่น แรงงาน ท้องถิ่นมีราคาถูก สภาพดินเหมาะแก่สมกับการเกษตร

แนวทางการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาระดับประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัยมีสถานศึกษาที่จัดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจำนวนครูและนักเรียนจังหวัดสุโขทัย มีจำนวนครู อาจารย์ จำนวน 6,610 คน นักเรียน และนักศึกษา จำนวน 137,145 คน อัตราส่วน ครู อาจารย์ : นักเรียน นักศึกษา คือ 1:21 สถาบันการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษา 357 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 27 แห่ง ระดับอาชีวศึกษา 4 แห่ง สถานศึกษาอื่น ๆ 71 แห่ง และระดับอุดมศึกษา 3 แห่ง(กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

เขตพื้นที่ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา

เขตพื้นที่ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา มีการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ระดับช่วงชั้นที่ 1 – 2 (ประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) ภายใต้การบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุโขทัย เขตที่ 1 และ 2 ซึ่งเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาประกอบด้วย 3

อำเภอในจังหวัดสุโขทัยคือ อำเภอเมือง อำเภอศรีมาศ และอำเภอศรีสัชนาลัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. อำเภอเมือง

เขตอำเภอเมือง มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอศรีสำโรง อำเภอศรีมาศ อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดพิษณุโลก และ จังหวัดกำแพงเพชร อำเภอเมืองมีแม่น้ำสำคัญ คือ ลำน้ำยม ที่มีต้นกำเนิดของน้ำจากจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นประโยชน์ในด้านเกษตรกรรม การคมนาคม และการบริโภค ในฤดูฝนสามารถใช้เรือสัญจรไปมาได้สะดวก แต่ฤดูแล้งน้ำตื้นเขิน ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ลูกวัง และผลึกหินไฟไรต์ ที่เรียกว่าข้าวตอกพระร่วง (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

- โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเมืองสุโขทัย ส่วนใหญ่จะเป็นโบราณวัตถุและโบราณสถาน ดังนี้

1. อุทยานประวัติศาสตร์ อยู่บริเวณตำบลเมืองเก่า ห่างจากเมืองประมาณ 12 กิโลเมตร มีโบราณสถาน เช่น วิหารเจดีย์ สระน้ำ พระพุทธรูปขนาดใหญ่ ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย เป็นราชธานี และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง

2. ศาลพระแม่ย่า อยู่บริเวณศาลากลางจังหวัดสุโขทัย เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ปัจจุบันเป็นปูชนียสถานที่สำคัญริมถนนเลียบบึงของแม่น้ำยม ทุกปีของจังหวัดสุโขทัยจะจัดงานพระแม่ย่า เป็นงานประจำปีของจังหวัด

3. อุทยานแห่งชาติรามคำแหง หรือ เขาหลวง ตั้งอยู่ระหว่างเขตอำเภอศรีมาศกับอำเภอเมือง บนยอดเขาหลวงมีสภาพเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติสูงใหญ่มียอดเขาสำคัญ 4 ยอด ซึ่งมีหน้าผาสูงชัน เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ เดินป่าชมธรรมชาติและชมพระอาทิตย์

4. สวนหลวง ร.9 อยู่ในตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง ห่างจากตัวเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน เป็นโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชในมหามงคลสมัยที่ครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ 50 โดยใช้พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 267 ไร่ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ จัดเป็นสวนสาธารณะมีการปลูกพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้น และมีสถานที่ออกกำลังกายและเล่นกีฬาไทย เช่น ตะกร้อลอดบ่วง กีฬาในร่ม และพิพิธภัณฑสถานโบราณคดี (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

- ชุมชนเครื่องปั้นดินเผา

ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในเขตอำเภอเมือง ได้แก่ ตำบลเมืองเก่า (สุรพินโญ พลาพล, 2543 อ้างถึงในวีระ บัวน่วม, 2541) ผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทเลียนแบบของเก่า หรือสังคโลก ซึ่งเป็นเครื่องถ้วยชาม สิ่งของ เครื่องประดับสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ตุ๊กตาดินเผา สิ่งผลิตอันเนื่องด้วยความเชื่อในพิธีกรรมต่าง ๆ และศาสนา ซึ่งทำด้วยดิน แล้วนำไปเผาไฟในระดับเนื้อแกร่ง หรือเนื้อหินขึ้นไป (stoneware) ผลิตภัณฑ์สังคโลกเป็นดินเผาเนื้อแกร่งใช้ดินเพียงชนิดเดียวหรือตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป ดินที่นำมาใช้มีทั้งดินเหนียวดินขาว มีสีหลายสี ตั้งแต่ สีดำ สีน้ำตาล สีเทา สีขาวขุ่น สีเหลืองอมเทา เผาจนถึงจุดสุกตัว เคาะเสียงดังกังวาน น้ำและของเหลวซึมผ่านไม่ได้ ความร้อนในการเผาสูงถึง 1200 – 1300 องศาเซลเซียส (ประโชติ สังขนุกิจ, 2530 อ้างถึงในวีระ บัวน่วม, 2541)

2. อำเภอคีรีมาศ

อำเภอคีรีมาศ มีอาณาเขต ติดต่ออำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดกำแพงเพชร อำเภอคีรีมาศ มีลำคลอง 2 สาย และอ่างเก็บน้ำขนาดกลางสามารถส่งน้ำเพื่อการเกษตรได้ บริเวณที่อุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งวัตถุดิบธรรมชาติ คือ บริเวณเขาหลวงอุดมไปด้วยป่าไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้มะค่า และไม้ไผ่ เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งต้นน้ำลำธาร และเป็นแหล่งสมุนไพร (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

- โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งโบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอคีรีมาศ ได้แก่

1. อุทยานแห่งชาติรามคำแหง หรือ เขาหลวง ซึ่งเป็นเทือกเขาขนาดใหญ่ติดต่อกับอำเภอเมือง มีน้ำตก 3 แห่ง มีความสวยงาม แต่ไม่สะดวกในการเดินทาง

2. อ่างเก็บน้ำคลองช้างใน

3. แหล่งหัตถกรรมพื้นบ้านผลิตเครื่องปั้นดินเผา อยู่ในตำบลทุ่งหลวง ห่างจากที่ว่าการอำเภอคีรีมาศ ประมาณ ๔ กิโลเมตร

4. โบราณสถานโบราณวัตถุ เนื่องจากเขตอำเภอคีรีมาศ ส่วนหนึ่งเคยเป็นเมืองเก่าสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ดังนั้น จึงปรากฏร่องรอยต่าง ๆ ที่สันนิษฐานว่าได้เกิดในสมัยนั้น คือ ถ้าพระแม่ย่าตำบลนาเชิงคีรี ถ้าพระนารายณ์สี่กรบนยอดของเขาหลวง รอยพระพุทธรูปบนยอดเขาพระพุทธรูปทศอารยะมุนีตำบลโตนดอำเภอคีรีมาศ (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

- ชุมชนเครื่องปั้นดินเผา

ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในเขตอำเภอศรีราชา อาศัยอยู่เขตตำบลทุ่งหลวง ซึ่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อดิน(earthenware) ใช้ไฟเผาอุณหภูมิต่ำ เครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย เครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงที่นิยมแพร่หลาย ช่วงแรกชาวท้องถิ่นตำบลทั้งหลายจะปั้นไว้ใช้เองยามว่าง โดยใช้ดินแถบบริเวณใกล้เคียงมาเผาด้วยเตาเผาแบบพื้นบ้านที่เรียกว่า เตาสุม ต่อมาได้มีผู้สนใจจึงนำมาจำหน่าย และพัฒนารูปแบบให้หลากหลายขึ้นตามแต่จะมีผู้กำหนดให้ปั้น ปัจจุบันการปั้นหม้อข้าวของชาวบ้านทุ่งหลวงได้รับการประยุกต์ใช้และพัฒนารูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น ทุกหมู่บ้านในตำบลทุ่งหลวงนิยมผลิต เช่น หมู่บ้านวัดลาย หมู่บ้านวัดกลาง และหมู่บ้านท่ามะเกลือ สาเหตุที่ทำให้ชาวทุ่งหลวงผลิตเนื่องจากมีวัดประดิษฐานอยู่ใกล้ชุมชน ด้วยมีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่ 2 แห่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติขนาดใหญ่ ในฤดูฝนน้ำจะมีปริมาณมาก แต่ในฤดูแล้งน้ำแห้งลงชาวบ้านจะนำดินไปเก็บไว้เพื่อทำเครื่องปั้นดินเผา ส่วนทรายที่นำมาผสมกับดินก็ได้จากแหล่งวัดซึ่งอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน

เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวงเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านของสุโขทัยประเภทไฟต่ำซึ่งมีประวัติและรายละเอียดที่สืบเนื่องคู่กับชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะเป็นงานศิลปะพื้นบ้านที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน โถง หรือหม้อทุ่งหลวงในสมัยโบราณเป็นที่นิยมเพราะมีคุณสมบัติในการคายน้ำได้ทำให้น้ำในตุ่ม หรือในโถงเย็นกว่าปกติ มีผิวดินหยาบเพราะผสมทรายในอัตราส่วนค่อนข้างสูง ทำให้น้ำซึมออกมาภายนอก ช่วยระบายความร้อนจากน้ำในโถงได้ ปัจจุบันจะนำไปเป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมากกว่านำไปเป็นเครื่องใช้สอยในอดีต ทำให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเปลี่ยนรูปแบบไปผลิตให้มีความงดงามขึ้นกว่าแต่ก่อน จึงกลายเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะมากขึ้น เช่น มีวิธีการตกแต่งด้วยการขีดเขียนลวดลาย การฉลุลาย การปั้นติด และปั้นเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น

ศิลปินพื้นบ้านสาขาเครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวงคือ คือ นางตี๋ เสงสกุล ผู้มีความคิดสร้างสรรค์แบบงานพื้นบ้าน ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่โดดเด่น เช่น กระถางดินสัตว์สิบสองราศี หนู วัว สุนัข ไก่ ปลา ตลอดจนนางกนิรีประดับกระถางต้นไม้ ทำให้มีผู้นิยมนำไปประดับตกแต่งบ้านเรือน หรือนำไปเก็บรักษาไว้เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตน ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่มีรูปแบบแปลก ๆ ออกไปมากขึ้นตามความคิดของช่างปั้นแต่ละคน ช่างปั้นที่มีชื่อเสียง และมีฝีมือของบ้านทุ่งหลวงนอกจากนางตี๋ เสงสกุลแล้ว ยังมีบุคคลอื่น ๆ อีก ได้แก่ นางมุลทิพย์รี นายขอม โพธิ์ดี และนายวันชัย คำน้อย เป็นต้น (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

3.อำเภอศรีสัชนาลัย

อำเภอศรีสัชนาลัยมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดแพร่ จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดลำปาง อำเภอศรีสัชนาลัยอยู่บริเวณริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำยม เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำยมและที่ลาดเชิงเขาพระศรีเขาใหญ่ เขาสุวรรณคีรี เขาพนมเพลิง มีทรัพยากรธรรมชาติ คือ แร่ธาตุและป่าไม้(กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)

- โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากอำเภอศรีสัชนาลัยเป็นอำเภอที่มีขนาดใหญ่ และเป็นเมืองเก่าที่มีบทบาทต่อการตั้งอาณาจักรสุโขทัยในอดีต ดังนั้น สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอศรีสัชนาลัยส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย หมู่บ้านไทยพวน เตาทูเรียม วัดพระพรางค์ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อ่างเก็บน้ำหนองหิน อ่างเก็บน้ำแม่ท่าแพ พิพิธภัณฑ์ผ้าทองคำ

- ชุมชนเครื่องปั้นดินเผา

ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย คือ ชุมชนเกาะน้อย ซึ่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทสังคโลก ใกล้เคียงกับเครื่องปั้นดินเผาบ้านเมืองเก่า อำเภอเมือง การผลิตเครื่องปั้นดินเผาในหมู่บ้านเกาะน้อยเป็นการย้อนรอยอดีต และฟื้นฟูศิลปหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาที่เคยรุ่งเรืองมากในสมัยสุโขทัย จึงมีแนวคิดจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบโบราณ วัตถุประสงค์คือ ดิน สามารถหาได้ง่ายโดยใช้ดินจากภูเขาใกล้หมู่บ้าน ทำการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในหลาย ๆ รูปแบบ แต่ส่วนใหญ่จะเลียนแบบผลิตภัณฑ์โบราณ เช่น รูปพญานาค เทพเจ้า แจกัน มังกร ตุ๊กตาเสียบาล ฯลฯ ผลิตภัณฑ์ที่เผาแล้วมีความแข็งแกร่ง เนื้อดินเป็นสีเทา ขาวชุ่น สีนวล น้ำเคลือบมีหลายสี เช่น เขียว ฟ้า ขาว น้ำตาล(ปริมรัตน์ แวกเพ็ง,2539)

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัยยังคงเป็นที่นิยมของชาวบ้านในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ เนื่องจากทรัพยากรค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ และชาวบ้านมีการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญามาแต่โบราณ ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบ และคุณภาพของเครื่องปั้นดินเผาให้มีความหลากหลายและได้มาตรฐานมากขึ้น

3. เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัย

ความหมาย และความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผา

ทวี พรหมพฤษภ์(2523)ได้ให้ความหมายของเครื่องปั้นดินเผา และคำใกล้เคียงที่มีความเกี่ยวข้องไว้ดังนี้

เครื่องปั้นดินเผา คือ ผลิตภัณฑ์นานาชนิดที่ทำจากดินและหิน โดยผ่านกรรมวิธีเผา ทำให้มีความแกร่ง มีความคงทนถาวร หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากอนินทรีย์สาร อโลหะ ซึ่งได้แก่แร่ธาตุ ดิน หินต่าง ๆ

Ceramics คือ เครื่องปั้นดินเผาซึ่งในสมัยกรีก เรียกว่า เครามอส แปลว่า สิ่งที่ถูกเผา ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์จึงมีความหมายรวมไปถึงผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทำแก้ว ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมโลหะเคลือบ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการทำปูนซีเมนต์ ปูนขาว ปูนปลาสเตอร์ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัตถุทนไฟ และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสิ่งซัสดุ เป็นต้น

Ralph Mayer(2540) ได้กล่าวถึงความหมายของ Ceramics และ Pottery ว่า Ceramics หมายถึง เครื่องปั้นดินเผา ที่เกิดจากการนำดินเหนียวมาทำเป็นวัตถุและนำไปเผาในเตาเผาซึ่งมีมาแต่โบราณกาลแบ่งเป็นหลายประเภท เช่น ภาชนะเครื่องดินเผา เครื่องถ้วยเปลือกไข่ ตลอดจนประติมากรรมซึ่งทำจากดินด้วยวิธีการเทคนิคที่หลากหลาย

Pottery หมายถึง ภาชนะปั้นเผาเป็นศัพท์ที่ใช้เรียกเครื่องปั้นดินเผาที่มีเนื้อหยาบ เเผาในอุณหภูมิต่ำจัดอยู่ในพวกเครื่องดินเผา(Earthenware) ซึ่งต่างจากเครื่องถ้วยเปลือกไข่(Porcelain)

เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน

วิบูลย์ ลีสุวรรณ(2546)กล่าวว่า เครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่ทำขึ้นจากดิน โดยการปั้นแล้วตากแดดให้แห้ง นำไปเผาให้เกิดความแข็งตัว การปั้นสิ่งต่าง ๆ อาจทำด้วยมือแล้วใช้วิธีตีประคองด้วยไม้และหิน หรือใช้ปั้นหมุน หรืออาจใช้วิธีอื่นให้เกิดเป็นรูปที่ต้องการ เมื่อตากแห้งให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์แล้วจึงให้แห้ง จากนั้นจึงนำไปเผาซึ่งอาจใช้เตาเผาหรือเผากลางแจ้งซึ่งสีของดินจะเปลี่ยนไปเมื่อเผาสุกแล้วดินจะมีความแกร่ง

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ(2536)กล่าวถึง เครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นเป็นหัตถกรรมประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่มีการสร้างจากประสบการณ์ในการทำที่สั่งสมจนเกิดทักษะและความชัดเจนของช่าง รูปแบบ และกรรมวิธีในการผลิตจะมีลักษณะที่เป็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมารจากอดีตเป็นกรอบที่สำคัญ กรรมวิธีในการสร้างส่วนมากจะได้รับการสืบทอดจากช่างรุ่นหนึ่งไปสู่ช่างอีกรุ่นหนึ่งและมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนได้รูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตที่ลงตัวสอดคล้องกันทั้งรูปแบบ การใช้สอย และความงาม ซึ่งจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันออกไปตามภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้นเครื่องปั้นดินเผาที่ค้นพบจากแหล่งต่างๆ จึงสามารถอธิบายความเป็นมาของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในอดีตได้เป็นอย่างดี

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย(2542)กล่าวว่า เครื่องปั้นดินเผา คือ ภาชนะหรือสิ่งของที่ทำด้วยดินปั้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ นำมาเผิงและเผาจนสุกเพื่อให้มีความแข็งแรงและคงทนถาวร ในระยะเริ่มแรกตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์เริ่มรู้จักการปั้นภาชนะใช้สอย เช่น หม้อสำหรับหุงข้าว และต้มเนื้อสัตว์ในการประกอบอาหาร ตลอดจนภาชนะอื่นๆ เช่น ภาชนะใส่อาหาร และน้ำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น เครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นเครื่องวัตถุอารยธรรมของมนุษย์ที่เห็นได้จากการที่มนุษย์รู้จักการทำเครื่องปั้นดินเผาขึ้นใช้สอยพร้อมกับการรู้จักหุงต้มอาหาร แม้ในระยะแรกจะเป็นภาชนะที่ทำด้วยดินเผาอย่างง่าย ๆ หยาบ ๆ จากการปั้นด้วยมือ ส่วนการเผาเครื่องปั้นดินเผาในยุคก่อนประวัติศาสตร์นั้นใช้การกองภาชนะกับพื้นดิน เอาฟางและหญ้าแห้งคลุมแล้วเผาจนสุกเพื่อให้แข็งแรงคงรูป และคงทนต่อการใช้งานได้ดี

ประเภทของเครื่องปั้นดินเผา

ทวี พรหมพฤกษ์(2523) แบ่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา แบ่งเป็น 3 ประเภท โดยแบ่งตามลักษณะของเนื้อดิน และอุณหภูมิที่ใช้เผาผลิตภัณฑ์ คือ

1. Earthenware เป็นผลิตภัณฑ์ที่นิยมทำกันโดยทั่วไปเป็นส่วนใหญ่และส่วนมาก เผาในอุณหภูมิต่ำ (1050-1100 องศาเซลเซียส) ลักษณะโดยทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ค่อนข้างหนา เนื้อหยาบ มีความพรุนตัวค่อนข้างมาก สีของเนื้อผลิตภัณฑ์ส่วนมากมีสีน้ำตาลอ่อน สีเทาอ่อน สีเหลืองอ่อน เป็นผลิตภัณฑ์ชนิดที่เคลือบและไม่เคลือบ เวลาเคาะเสียงทึบ ไม่กังวาลเหมือนผลิตภัณฑ์อื่น เนื้อดินส่วนมากเตรียมจากดินเหนียวธรรมดาโดยทั่วไป ส่วนมากนิยมใช้ดินในท้องถิ่นดินเมื่อยังไม่ได้เผาจะเป็นสีน้ำตาลเข้ม สีเทาแก่ ดินเหนียวที่กล่าวเมื่อนำไปปั้นผสมกับดินเชื้อช่วยทำให้มีความพรุนตัว ช่วยไม่ให้ผลิตภัณฑ์แตกเสียหายได้ง่าย ดินเหนียวที่ว่ามีอยู่ทั่วไป เรียกกันว่า ดินแดง ลักษณะที่สำคัญส่วนมากเนื้อดินละเอียด แข็งช้า แต่มีความเหนียวดี เมื่อนำไปเผา

แล้วจะให้สีน้ำตาลอ่อน เหมาะแก่การที่จะไปขึ้นรูปทรงต่าง ๆ ได้ดี เช่น การขึ้นรูปแบบอิสระ แบบชด แบบแผ่น แบบวิธีขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน แบบวิธีกดพิมพ์ และแบบวิธีรีดดินเป็นอิฐโปรงก็มี เป็นต้น ส่วนมากดินที่กล่าวถึงประเภทนี้มีเปอร์เซ็นต์ของเหล็กสูง ไม่นิยมนำไปผสมทำผลิตภัณฑ์สีขาว เนื้อดินชนิดนี้ใช้ปั้นผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ ๆ นิยมใช้ผสมทราย หรือดินเชื้อช่วยทำให้การขึ้นรูปทรงตัวได้ดี เมื่อนำไปเผาเนื้อดินมาความแข็งแรงดี และช่วยควบคุมการหดตัวของดินได้ดีพอสมควร มีประโยชน์ช่วยให้ผลิตภัณฑ์ไม่แตก และบิดเบี้ยวได้ง่ายปัจจุบันความคิดเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ชนิด Earthenware ชนิดสีขาว เตรียมได้จากวัตถุดิบที่เป็นดินขาว มีลักษณะที่สำคัญ เนื้อดินแน่น ทึบแสง มีความพรุนตัวพอประมาณ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประเภทจาน ชาม ภาชนะ เครื่องใช้ เครื่องประดับต่าง ๆ มีการเคลือบสีขาว สีต่าง ๆ มากมาย ส่วนผลิตภัณฑ์ Earthenware ชนิดที่ใช้วัตถุดิบดินแดงทั่วไป ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประเภทพวกหม้อดิน กระถางกล้วยไม้ โถงน้ำ คนโท และประเภทอิฐที่ใช้ในการก่อสร้าง เป็นต้น

2. Stoneware หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่เผาถึงจุดสูงตัวส่วนมากสีเนื้อดินเกิดจากสีธรรมชาติของดิน เช่น สีเทา สีน้ำตาล เผาในอุณหภูมิค่อนข้างสูง(1190-1390 องศาเซลเซียส) การเรียกว่า Stoneware เนื่องจากผลิตภัณฑ์ประเภทนี้เนื้อหยาบ เนื้อแน่นและมีความแข็งแรงมาก น้ำและของเหลวไม่สามารถไหลซึมผ่านได้ เนื้อดินปั้นแบบ Stoneware มีลักษณะคล้าย Earthenware แต่ว่าเผาในอุณหภูมิสูง เคาะเสี่ยงกว่าเวลาเผา วัตถุดิบที่ใช้ต้องมีความทนไฟสูง และมีความเหนียว สีของวัตถุดิบเมื่อเผาแล้วจะเป็นสีอะไรก็ได้ไม่สำคัญ แต่มีความแข็งแรง ผลิตภัณฑ์ Stoneware ชนิดที่เตรียมดินจากธรรมชาตินำมาปั้นโดยตรงก็มี เช่น ผลิตภัณฑ์โอ่งราชบุรี ศิลาดลเชียงใหม่ เป็นต้น และชนิดที่เตรียมในห้องปฏิบัติการเองก็มี ผลิตภัณฑ์ชนิดนี้นิยมทำภาชนะใส่อาหาร จาน ชาม ถ้วยกาแฟ เขี่ยอกน้ำ แจกัน ที่เขี่ยบุหรี่ เครื่องประดับ นอกจากนี้ยังนิยมทำภาชนะบรรจุประเภทพวก กรด ต่าง เป็นภาชนะค่อนข้างหนา เนื้อแน่น ทึบแสง มีลักษณะเนื้อหยาบมีความแข็งแรงทนทานได้ดีมาก

3. Porcelain เป็นผลิตภัณฑ์เตรียมขึ้นเป็นพิเศษ เนื้อดินสีขาวเผาถึงจุดสูงตัว สิ่งสำคัญคือ โปรงแสง เผาในอุณหภูมิตั้งแต่ 1250 องศาเซลเซียสขึ้นไป ส่วนผสมของเนื้อดินประกอบไปด้วยหินควอตซ์ หินฟันม้า ดินเกาลิน ดินเหนียวขาว และวัตถุอื่น ๆ อีกตามสัดส่วนที่เหมาะสม เมื่อนำไปเผาไฟแล้วมีความแข็งแรง น้ำและของเหลวไม่สามารถไหลซึมผ่านได้ เนื้อของดินละเอียดและแข็งแรงมีลักษณะเหมือนแก้ว เนื่องจากเนื้อดินปั้นประเภท Porcelain มีความเหนียวน้อยจึงนำไปขึ้นรูปด้วยวิธีหล่อ และวิธีขึ้นรูปด้วยใบมีด เป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิธีขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนไม่นิยมทำกัน เนื่องจากความเหนียวน้อย โดยเฉพาะการเตรียมเนื้อดิน มีกระบวนการหลายขั้นตอนนับตั้งแต่การล้างดิน การผสม การบด การแยกออกจากดิน จนกระทั่งเป็นเนื้อดินที่ใช้การได้ ผลิตภัณฑ์ชนิด Porcelain สีขาว เนื้อละเอียดเมื่อเผาไฟแล้วมีความแข็งแรง โปรงแสง และ

ไม่หนามากนัก ชาวจีนเป็นชาติแรกที่ค้นพบการทำ Porcelain ขึ้นในโลก ผลิตภัณฑ์ชนิดที่เรียกว่า Bone china เป็นผลิตภัณฑ์ Porcelain ที่เนื้อดินมีความละเอียดและมีความโปร่งแสงมาก ทำจากวัตถุดิบประเภทเดียวกับผลิตภัณฑ์ Porcelain แต่จะต้องมีเถ้ากระดูกผสมอยู่ด้วย ถ้ามองอย่างผิวเผินจะรู้สึกว่าเป็น Bone china เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความบอบบางมาก แต่ความจริงผลิตภัณฑ์ประเภทนี้มีความแข็งแรงดี ทั้ง ๆ ที่เผาที่อุณหภูมิต่ำกว่าผลิตภัณฑ์ Porcelain นอกจากนี้ยังทำเป็นเครื่องประดับ เครื่องตกแต่ง สินค้าพวกนี้เป็นสินค้าชั้นสูงราคาจึงแพงกว่าประเภทอื่นซึ่งวัตถุดิบที่สำคัญคือ เถ้ากระดูก ซึ่งทำให้เกิดการโปร่งแสงมากขึ้น

จรรยา โกมูรรัตนานนท์ (2542) กล่าวว่าเครื่องปั้นดินเผาอาจจำแนกตามประเภทของดินได้ 3 ประเภท ดังนี้

1.ผลิตภัณฑ์ประเภท Earthenware เป็นผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ ทำด้วยดินท้องถิ่นที่เรียกว่าดินแดง เนื้อผลิตภัณฑ์ที่เผาแล้วมีสีน้ำตาลอ่อน สีเทาอ่อน หรือสีเหลืองอ่อน อุณหภูมิในการเผาประมาณ 1050-1100 องศาเซลเซียส

2.ผลิตภัณฑ์ประเภท Stoneware เป็นผลิตภัณฑ์ที่เผาในอุณหภูมิ 1190-1390 องศาเซลเซียสมีเนื้อหยาบ เนื้อแน่น และมีความแข็งแรงมาก มักทำเป็นภาชนะต่าง ๆ เช่น จาน ชาม

3.ผลิตภัณฑ์ประเภท Porcelain เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเนื้อดินสีขาว เผาในอุณหภูมิ 1250 องศาเซลเซียส เผาแล้วมีลักษณะโปร่งแสง ผลิตภัณฑ์ชนิดนี้มักขึ้นรูปด้วยวิธีหล่อหรืออบมีด

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย(2542)กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยแบ่งตามหลักการสากลของการจำแนกเป็น 3 ชนิด คือ เครื่องดิน เครื่องหิน และเครื่องถ้วย ทั้ง 3 ชนิดมีความแตกต่างกันในเนื้อดินที่ใช้ปั้นและอุณหภูมิที่ใช้ในการเผา

1.เครื่องดิน(Earthenware) พบได้ในประเทศไทยตั้งแต่ยุคหินใหม่มาแล้วเป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดที่นิยมทำกันโดยทั่วไป และเผาในอุณหภูมิประมาณ 1050-1100 องศาเซลเซียส มีทั้งเคลือบและไม่เคลือบ เนื้อดินส่วนมากเป็นดินเหนียวธรรมดาทั่วไป ส่วนมากนิยมใช้ดินในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละแหล่งผลิต เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ดินเหนียวที่เรียกว่าดินแดง มักใช้ทำเป็นหม้อดิน กระถางต้นไม้ โอ่งน้ำ คนโทน้ำ และอิฐที่ใช้ในการก่อสร้าง เป็นต้น ส่วนเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ดินขาวมักใช้ทำภาชนะ เช่น จาน ชาม ตลอดจนเครื่องใช้ และเครื่องประดับต่าง ๆ มีการเคลือบสีขาวและสีต่าง ๆ มากมาย

2.เครื่องหิน(Stoneware) เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่พบในประเทศไทยตั้งแต่กลางยุคโลหะเป็นต้นมา เป็นเครื่องปั้นที่เผาไฟในอุณหภูมิที่สูงขึ้น คือประมาณ 1180-1390 องศาเซลเซียส

จนเนื้อวัสดุสุกมีความแน่นและแข็งแกร่งมาก น้ำไม่สามารถไหลซึมผ่านได้ เครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้ใช้ดินจากธรรมชาติโดยตรงก็มี แต่ต้องทนไปสูง เช่น โองราชบุรีในภาคกลาง และศิลาตลของเชียงใหม่ เป็นต้น นอกจากนั้นยังนิยมผลิตเป็นภาชนะใส่อาหาร เช่น จาน ชาม เขี่ยอกน้ำ ถ้วยกาแฟ ตลอดจนสิ่งของตกแต่งและของใช้ เช่น แจกัน ที่เขี่ยบุหรี่ ตลอดจนเครื่องประดับชนิดต่าง ๆ

3. เครื่องถ้วย(Porcelain)หรือเครื่องกระเบื้อง เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ไฟอุณหภูมิสูงในการเผา คือใช้อุณหภูมิตั้งแต่ 1210-1431 องศาเซลเซียส ดินที่ใช้ปั้นเป็นดินขาวเนื้อละเอียด เมื่อนำไปเผาไฟแล้วมีความแข็งแกร่ง โปร่งแสง และไม่หนาเหมือนเครื่องปั้นดินเผาประเภทอื่น ๆ เครื่องถ้วยที่เผาในอุณหภูมิประมาณ 1210-1431 องศาเซลเซียสนิยมนำไปทำภาชนะใส่อาหาร และสิ่งของประเภทงานศิลปะ ส่วนเครื่องถ้วยที่เผาในอุณหภูมิ 1310-1431 องศาเซลเซียสจะมีความแข็งแกร่งเป็นพิเศษ นิยมใช้กับการผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า ฉนวนไฟฟ้า เครื่องมือบางชนิด และภาชนะทดลองทางเคมี

ประเภทของเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านไทย

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2546)กล่าวถึง เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. เครื่องปั้นดินเผาเนื้อดิน(Earthenware) เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่เนื้อดินไม่แข็งมาก น้ำซึมผ่านได้ ชาวบ้านมักทำเป็นหม้อข้าว หม้อแกง หม้อน้ำ คนโท และตุ๊กตา เป็นต้น
2. เครื่องปั้นดินเผาเนื้อแกร่ง(Stoneware) เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ความร้อนสูงและเนื้อดินมีแร่เหล็กเจอบนอยู่มาก เมื่อเผาแล้วผิวจะแกร่ง น้ำซึมไม่ได้ เช่น เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เครื่องปั้นดินเผาบ้านท่าไทร อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผา

ความงามของเครื่องปั้นดินเผา

ประสพ ลีเหมือดภัย(2543) ; สาทร ชลชาติภิญโญ(2545) กล่าวถึง ความงามของเครื่องปั้นดินเผาไว้ดังนี้

เครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปกรรมที่เกิดจากการผสมผสานวิทยาศาสตร์ และศิลปะเข้าด้วยกัน กล่าวคือ มีการจัดสรรวัสดุ วัตถุดิบในการผลิต และมีขั้นตอนการผลิตเพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความงามหลังจากกรรมวิธีการผลิต ความงามของเครื่องปั้นดินเผาจึงเกิดจากวัสดุ และองค์ประกอบศิลป์ประกอบกัน

1. ความงามที่เกิดจากวัสดุ และกรรมวิธีการผลิต ได้แก่

- ความงามจากเนื้อดินที่ใช้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา
- ความงามจากเทคนิคการเคลือบ และการตกแต่ง
- ความงามจากเทคนิคการเผา

2. ความงามจากองค์ประกอบศิลป์ในงานเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่

- ความงามจากรูปทรงของเครื่องปั้นดินเผา
- ความงามจากลักษณะผิวของเครื่องปั้นดินเผา
- ความงามในลักษณะเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ความงามจากองค์ประกอบทั้งสองส่วนควรมีความเหมาะสม ลงตัว และมีความคงทนถาวร เป็นส่วนสำคัญที่ควรคำนึงถึงควบคู่กันในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ประโยชน์เครื่องปั้นดินเผา

ทวี พรหมพฤกษ์(2523) กล่าวว่า Ceramics มีมากมายหลายชนิด นับว่าให้ประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่ภาชนะเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ไปจนถึงสิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ในกิจการอุตสาหกรรม และเครื่องประดับ ซึ่งจะพบเห็นทั่วไป ในชีวิตประจำวัน ทรายไต้ที่ยังมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้า เชื่อว่าผลผลิตทางเซรามิกส์มีประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่สิ้นสุด คุณสมบัติพิเศษต่าง ๆ เช่น ไม่เป็นสนิม และมีกำลังความแข็งแรงสูง สามารถทนต่อแรงกดได้ดี นอกจากนี้ยังเป็นฉนวนต่อกระแสไฟและเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นประโยชน์ต่อวงการอุตสาหกรรมเช่น

1.ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการก่อสร้าง เช่น อิฐ กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องผนังหลังคา ซึ่งเป็นที่นิยมจากสมัยโบราณและพัฒนาจนเป็นที่นิยมต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน อุปกรณ์อื่น ๆ ที่เป็นผลิตภัณฑ์ Ceramics เช่น อิฐมอญ อิฐโปร่ง อิฐปูพื้น ท่อน้ำ กระเบื้องโค้ง ท่อร้อยสาย

-ผลิตภัณฑ์ประเภทซีเมนต์ ปูนขาว และพลาสติกอร์ มีประโยชน์ในงานก่อสร้างอย่างมากในปัจจุบัน เช่น ปอร์ตแลนด์ซีเมนต์ ซีเมนต์ชนิดทนไฟ ปูนขาวชนิดที่ผลิตขึ้นโดยวิธีเผา นำมาใช้ในการเกษตร แก้วดินที่เป็นกรด และใช้ผสมฉาบปูนในการก่อสร้าง ปูนพลาสติกอร์ใช้ทำพิมพ์หล่อแบบ สามารถทนความร้อนได้ดี

-ประเภทแก้ว โลหะเคลือบ กระจกหน้าต่าง กระจกแผ่น ส่วนโลหะเคลือบมีผู้นิยมตกแต่งอาคารเพื่อความสวยงาม

2.ผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่นำมาเพื่อเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ใช้ประกอบการผลิตงานในอุตสาหกรรม ซึ่งนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งมีหลาย

ชนิด เช่น กระจาดทราย ชนิดต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ทางการแพทย์เช่นหินกรอฟัน ผลิตภัณฑ์ประเภท วัตถุทนไฟหลายชนิด เครื่องกรองตะกอน ผลิตภัณฑ์ฉนวนไฟฟ้าเช่น สะพานไฟ ลูกถ้วยไฟฟ้า ปลั๊ก ชั่ว สวิตช์ไฟ เป็นต้น

3.ผลิตภัณฑ์ประเภทภาชนะเครื่องใช้ เครื่องตกแต่ง และเครื่องประดับ

ส่วนใหญ่ได้แก่ภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ คือ

-ประเภทถ้วยจาน มีแบบรูปร่างที่หลากหลาย ขนาดต่าง ๆ กันไป

-เครื่องครัว ได้แก่หม้อหุงต้มชนิดต่าง ๆ

-เครื่องประดับตกแต่ง ได้แก่ แจกัน รูปปั้น เข็มกลัด ตุ้มหู กำไล

-เครื่องสุขภัณฑ์ ได้แก่ อ่างล้างหน้า โถส้วม อ่างอาบน้ำ เป็นต้น

-ภาชนะใส่สารเคมี

-ผลิตภัณฑ์ประเภทแก้ว มีทั้งลักษณะโปร่งแสง และทึบแสง

-ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในวงการแพทย์ เช่น ผลิตภัณฑ์ฟันปลอม

-แก้วทนความร้อน เช่น หลอดไป โคมไป ขวด และกระจก แว่นตา

-ประเภทโลหะเคลือบ ซึ่งนักประดิษฐ์ได้นำโลหะชนิดต่าง ๆ มาเคลือบตามความต้องการ เช่น เข็มกลัด เครื่องแต่งบ้าน เครื่องประดับ เป็นต้น

ประวัติเครื่องปั้นดินเผาของไทย

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย(2542) กล่าวถึง ความเป็นมาของการทำเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทย ดังนี้

แหล่งต่าง ๆ ทุกภาคของไทยเป็นแหล่งเริ่มแรกของวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาในสายวัฒนธรรมเพาะปลูก ที่เริ่มจากการทำภาชนะหุงต้ม เช่น หม้อข้าว เพราะคนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลัก มีหลักฐานการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ในภาคกลางของประเทศไทย คือ สองฝั่งแม่น้ำแควน้อยที่จังหวัดกาญจนบุรีก่อน ต่อมาวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาเคลื่อนย้ายไปตามลุ่มน้ำสำคัญ ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้โดยลำดับ นอกจากนั้นยังมีหลักฐานทางโบราณคดีที่พบหม้อข้าวอายุราว 3,000 ปีเศษ ซึ่งพบมากที่จังหวัดเพชรบุรี หม้อแบบนี้พบมากที่สุดในประเทศไทย เป็นหม้อที่มีวิวัฒนาการมาเป็นหม้อทะนงเช่นทุกวันนี้

การทำหม้อซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาในยุคก่อนประวัติศาสตร์พบว่า หม้อเก่าที่สุดในยุคหินกลางใช้การปั้นโดยขึ้นรูปทรงของหม้อด้วยมือตลอด และเป็นหม้อขนาดเล็กสำหรับหุงข้าว ข้าวที่หุงเป็นข้าวป้าข้าวดอย ไม่ได้ทำนาเพาะปลูกเหมือนเช่นในยุคหินใหม่ ซึ่งรู้จักเพาะปลูกข้าว หม้อหุงข้าวจึงมีขนาดใหญ่ขึ้น ยุคนี้มีวิวัฒนาการทางด้านเครื่องปั้นดินเผามาเป็นลำดับ เช่น

ที่บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี มนุษย์ยุคนี้รู้จักทำเครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องปั้นดินเผาขึ้นมากมาย เช่น ภาชนะดินเผารูปทรงคล้ายหม้อตาล รูปทรงคล้ายชามปากคุ่ม รูปทรงคล้ายกระปุก ตลอดจนภาชนะดินเผาปากกว้างภาชนะดินเผาที่มีเชิงรูปทรงคล้ายพานเป็นภาชนะมีที่รองรับอย่างถาวร บางชนิดเป็นขากลวงรองรับกันภาชนะ 3 ขา มีการเจาะรูไว้เพื่อไล่อากาศเวลาเผา ภาชนะส่วนใหญ่มักมีผิวขัดมัน มีทั้งสีเหลือง สีดำ สีเทา หรือสีน้ำตาล ตามชนิดของดิน มีความหนาและค่อนข้างหยาบ

ยุคสำริด

จากการสำรวจและค้นคว้าทางโบราณคดีในประเทศไทย นักโบราณคดีได้สำรวจเครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ของยุคสำริดหลายแห่งในประเทศ เช่น ที่ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ และภาคกลาง ที่จังหวัดอุทัยธานี ลพบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี พบว่าที่จังหวัดลพบุรีขุดพบเครื่องปั้นดินเผาเก่าแก่ที่สุดที่มีอายุอยู่ระหว่าง 7,069-7,079 ปี มีลักษณะคล้ายกับบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เป็นภาชนะเขียนสีลายเส้นน้ำวน ลายก้านขด ลายเรขาคณิต และลายดอกไม้ ซึ่งเป็นลายตกแต่งที่น่าสนใจมาก

สมัยทวารวดี

ในสมัยก่อนสุวรรณหงษ์ ประมาณ พ.ศ.50-300 ไทยอพยพมาสู่ดินแดนที่เรียกว่า อินโดจีน มีการทำเครื่องปั้นดินเผาสืบต่อกันมา ส่วนในสมัยสุวรรณหงษ์ เครื่องปั้นดินเผาของไทยพัฒนาขึ้นจากหม้อทะนงเดิม ดังพบหลักฐานของหม้อที่จังหวัดนครปฐม ต่อมาในยุคทวารวดีมีอาณาจักรใหม่บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำแม่กลอง มีเมืองในอาณาจักรทวารวดี ได้แก่ เมืองราชบุรี เมืองสุพรรณบุรี และเมืองนครปฐม จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบเศษเครื่องปั้นดินเผาในยุคนี้เกือบสีน้ำตาลอมเขียว เนื้อแกร่ง บางชิ้นมีสีสด เช่น สีแดง สีส้ม สีเหลือง สีน้ำตาล ที่ดงามมากพบที่อุทอง และจังหวัดภาคกลางของไทยบางจังหวัด นอกจากนี้ยังพบรูปสิ่งใดดินเผา และรูปปั้นดินเผาขนาดเล็กรูปผู้ชายกับลิง มีลักษณะเหมือนที่พบที่อุทองอีกด้วย เครื่องปั้นดินเผาที่พบมากคือที่นครปฐม อุทอง และที่อื่นๆ ซึ่งอยู่ในสมัยทวารวดี เป็นไหตกแต่งลวดลายเช่น หงส์ วัว และนักรบวิงประทับลงบนภาชนะ ส่วนในสมัยทวารวดีตอนปลายในภาคกลางของไทยประมาณ พ.ศ. 1343-1593 เครื่องปั้นดินเผาระยะนี้มีเพียง 2-3 แบบเท่านั้น แต่ฝีมือดี และอาจจะเผาในเตา แม้จะยังไม่มีการเคลือบแต่ก็เผาอย่างสม่ำเสมอและแข็งมาก

สมัยสุโขทัย

ช่วง พ.ศ. 1800-19201 อาณาจักรสุโขทัยซึ่งอยู่ตามแถบแม่น้ำน่านและแม่น้ำปิงตอนล่าง อาณาจักรนี้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1843 มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพมากขึ้นสิ่งของที่ผลิตทำขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรม ของใช้ในครัวเรือน และวัสดุก่อสร้าง ในช่วงนี้จีนซึ่งเคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญลดการส่งออกของสินค้า เครื่องปั้นดินเผาเนื่องจากความวุ่นวายในประเทศ พ่อค้าและช่างฝีมือชาวจื๊อพยพออกมาตั้งหลักแหล่งนอกประเทศรวมทั้งประเทศไทย จึงทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในไทย

การสร้างเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาของอาณาจักรสุโขทัยขึ้นที่บ้านป่ายาง นอกกำแพงเมืองศรีสัชนาลัย ก็เพื่อการผลิตวัสดุก่อสร้าง และผลิตภาชนะ เช่น ถ้วย ชาม ไห แจกัน เพื่อใช้ในภายในอาณาจักร ต่อมาเมื่อการค้าขยายตัวมากขึ้นจึงทำให้มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อส่งขายเป็นสินค้าออกซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาของอาณาจักรสุโขทัย มีการสร้างเตาเผาขนาดใหญ่ เพื่อผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมาก มีการผลิตเครื่องปั้นที่มีรูปทรงแปลกๆ มากขึ้น มีลวดลายประณีต การส่งสินค้าออกขายนอกจากอาณาจักรนั้น มาหยุดชะงักลงเมื่อเกิดสงครามระหว่างไทยและพม่าในสมัยอยุธยา

สมัยอยุธยา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไม่ปรากฏว่ามีหลักฐานการตั้งเตาเพื่อผลิตเครื่องถ้วย ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดใช้ไฟสูงขึ้นในประเทศไทย เครื่องถ้วยครั้งกรุงศรีอยุธยาที่พบมีของจีน ญี่ปุ่นและของฝรั่ง ซึ่งอาจจะมีการนำเข้ามาขายตั้งแต่ก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยา ส่วนเครื่องถ้วยของญี่ปุ่นเริ่มมีการทำมาขายตั้งแต่สมัยพระนเรศวรมหาราช และของฝรั่งนั้นคงจะมีการนำเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแต่คงไม่แพร่หลายนักดังบันทึกของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ทรงระบุว่า ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไม่ปรากฏว่ามีการสร้างเตาทำเครื่องถ้วยชามชนิดเครื่องถ้วยขึ้นเลยในเมืองไทย ภาชนะที่ใช้สอยในสมัยนั้นมีแต่ของจีน ญี่ปุ่น และฝรั่งเศษ เข้ามาโดยเป็นเครื่องราชบรรณาการ และส่งมาเป็นของกำนัลบ้าง

เครื่องถ้วยชามจากจีนที่ใช้ในกรุงศรีอยุธยา มี 2 ประเภท คือ เป็นเครื่องถ้วยที่เป็นของจีนแท้ ทั้งรูปแบบและลวดลายโดยมีการนำส่งเข้ามาขายในไทย และอีกประเภทหนึ่งก็คือไทยให้ตัวอย่างส่งออกไปทำที่เมืองจีนตามความคิดออกแบบของไทยเอง สิ่งของที่ให้ผลิตส่วนมากเป็นพวกภาชนะสำหรับคาวหวาน เช่น ชาม จานเชิง โถ ซึ่งมีทั้งชนิดโถทรงโกศ โถทรงมัน(คือโถมีฝาโถมียอดต่อเป็นชั้นที่นิยมมี 3 ชั้น) ถ้วย และกระโถน เป็นต้น เครื่องถ้วยซึ่งไทยซื้อหรือสั่งทำจากจีนในระยนี้ เป็นแบบลายคราม และเบญจรงค์ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในจีนในช่วงนั้น ซึ่งมีลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายก้านขด ลายก้านแย่ง ลายเทพนม ลายนรสิงห์ ในระยะแรกเป็นของในราชสำนัก ต่อมาจึง

เริ่มแพร่หลายจนมีขายในท้องตลาดส่วนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาภายในประเทศไทยระยะนั้นก็ยังคงมีอยู่ แต่เป็นชนิดเนื้อดินธรรมดาสำหรับชาวบ้านใช้สอยกันทั่วไป

สมัยธนบุรี

ในสมัยธนบุรีซึ่งตรงกับช่วง พ.ศ. 2311-2325 เมื่อพระเจ้าตากสินขึ้นครองราชย์ที่กรุงธนบุรีจึงเริ่มขยายการค้าขายกับจีน ระยะนั้นไทยยังคงต้องสั่งซื้อเครื่องถ้วยชามจากจีนเข้ามาใช้ส่วนใหญ่เป็นชามเบญจรงค์ลายเทพนม ลายนรสิงห์ข้างในเคลือบสีขาวไม่เคลือบเขียวเหมือนในสมัยอยุธยา

สมัยรัตนโกสินทร์

สมัยรัชกาลที่ 1 ทรงสร้างราชธานีใหม่ พร้อมกับโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นในเขตพระบรมหาราชวัง เครื่องปั้นดินเผาสมัยรัชกาลที่ 1 ที่ผลิตขึ้นส่วนมากจึงเป็นกระเบื้องที่ใช้กับงานสถาปัตยกรรม ซึ่งมีทั้งกระเบื้องดินเผาเคลือบสีและไม่เคลือบ ส่วนเครื่องปั้นดินเผาประเภทภาชนะเครื่องใช้สอยนั้น ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ยังมีการสั่งทำเครื่องถ้วยแบบจีนจากประเทศจีนตามรูปแบบและลวดลายตามที่ไทยต้องการ

สมัยรัชกาลที่ 2 เครื่องถ้วยชามที่สั่งทำจากจีนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งรูปแบบและลวดลายช่วงนี้มีลวดลายใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น ลายดอกกุหลาบบางครั้งก็ผูกลายใหม่ ๆ โดยการนำลายสิงโตของจีนมาผูกเป็นลายไทยด้วย นอกจากนี้ ในรัชกาลนี้เริ่มมีการประดิษฐ์เครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับเบญจรงค์ แต่มีการเขียนลายสีทองสอดแทรกในส่วนที่เป็นพื้นสีขาวระหว่างลายของเครื่องเบญจรงค์ จึงมีการเรียกเครื่องปั้นดินเผาในลักษณะนี้ว่า “ลายน้ำทอง” เครื่องกระเบื้องที่ทำลายน้ำทองส่วนใหญ่เป็นภาชนะ เช่น จาน ชาม โถ และกระโถน เป็นต้น นอกจากนี้ในสมัยนี้ยังมีการทำเครื่องลายคราม ซึ่งเป็นภาชนะกระเบื้องหรือเครื่องถ้วยชามชนิดที่เขียนลายเป็นสีคราม เป็นที่นิยมกันว่าเป็นของดีมีราคา

สมัยรัชกาลที่ 3 เครื่องปั้นดินเผาได้รับอิทธิพลจากจีนและตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับลักษณะดั้งเดิมของช่างฝีมือไทยทั้งในด้านรูปแบบและลวดลาย เช่น ลายวิชาวเณร หรือบางครั้งเรียกกันว่า ลายฝรั่งและลายดอกพุดตาน เป็นต้น งานสถาปัตยกรรม เช่น กระเบื้องมุงหลังคา กระเบื้องบุพื้น ตลอดจนกระเบื้องบุผนังทั้งภายนอกและภายในเห็นได้จากวัดในสมัยรัชกาลที่ 3 เช่น วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดราชโอรสาราม วัดเทพธิดาราม เป็นต้น ซึ่งลวดลายส่วนใหญ่เป็นลวดลายฝั่งผสมจีน มีการสร้างเตาผลิตกระเบื้องเคลือบมุงหลังคาชนิดเคลือบสีต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องประดับอาคาร เช่น ที่พระปรารักษ์วัดอรุณราชวราราม และที่เจดีย์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม นับเป็นการฟื้นฟูการทำเครื่องเคลือบดินเผาขึ้นอีกในระบอบนี้ ส่วนเครื่องปั้นดินเผาระดับชาวบ้านที่ทำ

กันในห้องถิ่นต่าง ๆ จะเป็นชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่ง ซึ่งมีการผลิตเพื่อใช้สอยตามสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นนั้น ๆ

เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในห้องถิ่นภาคกลางในยุคนั้นเท่าที่เห็นเด่นชัด ได้แก่ หม้อตาลเพชรบุรี เป็นภาชนะดินเผาที่ใส่น้ำตาลชั้น เพื่อสะดวกในการส่งขาย หม้อตาลชนิดนี้มีมากที่จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากจังหวัดนี้มีต้นตาลมาก และมีการทำน้ำตาลโตนดซึ่งเป็นผลผลิตจากต้นตาล ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น น้ำตาลโตนดจึงเป็นสินค้าสำคัญของเพชรบุรี หม้อตาลจะเป็นหม้อที่มีปากกว้างเพื่อให้ตีหม้อขณะนั้นได้สะดวก

เครื่องปั้นดินเผาของมอญที่จังหวัดนนทบุรี เป็นอีกประเภทหนึ่งที่มีการผลิตขึ้นในแถบปทุมธานี และนนทบุรีโดยชาวมอญที่อพยพมาตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ 2 มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาประเภทหม้อแบบต่าง ๆ กระจ่างต้นไม้ ตลอดจนจวนอิฐมอญที่ใช้ในการก่อสร้าง แหล่งสำคัญของเครื่องปั้นดินเผานนนทบุรี คือที่ปากเกร็ดและบางตะนาวศรี ใช้เนื้อดินธรรมดา แต่มีการตกแต่งด้วยการแกะสลักลายไทยอย่างละเอียดประณีตที่รอบตัวหม้อและที่ฝาหม้อยอดสูง อันถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว หรือที่เรียกในภาษามอญว่า "กวางอามาน" ลายที่นิยมสลักลงบนภาชนะคือ ลายกลีบบัว ลายเครือเถา ลายฉลุโปร่ง ส่วนแบบที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น โอ่งน้ำ คือ กระจ่าง จะเป็นแบบเรียบ ๆ ไม่ต้องตกแต่งลวดลาย

สมัยรัชกาลที่ 4,5 และ 6

ยังคงมีการสั่งทำเครื่องปั้นดินเผาชนิดเครื่องถ้วยจากจีนในรูปแบบและลวดลายที่ไทยส่งตัวอย่างที่ออกแบบไว้ไปให้ แม้ตอนแรกจะส่งมาใช้สำหรับราชสำนักซึ่งส่วนใหญ่ทำเฉพาะเครื่องกระเบื้องแต่ในสมัยนี้เครื่องปั้นดินเผาจากจีนได้แพร่หลายออกไปยังหมู่ข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์และผู้มีฐานะดี การทำกระเบื้องเองของไทยจึงลดน้อยลงในสมัยรัชกาลที่ 4 และเลิกทำกระเบื้องในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากการส่งมาจากเมืองจีนจะถูกกว่า อย่างไรก็ตาม ในยุนี้เริ่มมีความนิยมเครื่องกระเบื้องและเครื่องใช้แบบตะวันตกที่สั่งทำชุดชา กาแฟ จานโต ตามกระแสความนิยมและการรับอิทธิพลตะวันตกด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการสั่งทำเครื่องปั้นดินเผาจากจีนที่เป็นภาชนะสำหรับใช้ในสำหรับอาหารจะเปลี่ยนไป คือ เปลี่ยนเป็นจานแบนแบบตะวันตกแทนการใช้จานเชิง ซึ่งเป็นสำหรับอาหารแบบดั้งเดิมของไทย การสั่งทำจานเชิง ชามฝา และโถทรงต่าง ๆ จึงน้อยลง มีการสั่งภาชนะเครื่องถ้วยสีขาวยุโรปของจีนเข้ามา เพื่อเขียนสีทับบนผิวเคลือบของภาชนะและนำไปเผาอุณหภูมิไม่สูงนัก เป็นการทำกันเพื่อใช้สอยกันเองในหมู่ผู้มีฐานะดีไม่ถึงกับทำเป็นการค้า ส่วนเครื่องปั้นดินเผาแบบจีนที่มีจำหน่ายในห้องตลาดสำหรับคนทั่วไปเป็นเครื่องถ้วยที่เรียกว่า ชามปากปล่อง และชามกะลาซึ่งเป็นสินค้าที่ราคาไม่สูงไม่ใช่เป็นเครื่องลายครามหรือเบญจรงค์แบบผู้มีฐานะดีในสังคมใช้กัน

ส่วนกระเบื้องเคลือบที่ใช้ตกแต่งอาคารนั้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 จะเป็นการนำมาใช้ตกแต่งพระอุโบสถ พระวิหาร เจดีย์ และศาลาราย ซึ่งจะเห็นตัวอย่างชัดเจนที่จัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงรับสั่งว่า กระเบื้องเคลือบที่ใช้ที่วัดนี้เป็นฝีมือของพระอาจารย์แดง วัดหงส์รัตนราม ช่างเขียนที่มีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเขียนแล้วจึงส่งไปเคลือบและเผาที่ประเทศจีน

สำหรับเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตกันทั่วไปคาดว่ามันแตกต่างจากในสมัยต้นรัตนโกสินทร์เท่าใดนัก ชาวบ้านยังคงผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบโยใช้เนื้อดินธรรมดาที่มีสีแดงตามธรรมชาติ เป็นภาชนะใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น ตุ่ม (สามโคก) โอ่ง หม้อ ชาม กระถาง และกระเบื้อง เป็นต้น ส่วนมากผลิตเพื่อการใช้งานทั้งถิ่นสถานการณ์เช่นนี้ยังต่อเนื่องไปยังสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ยังมีย่านการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีการผลิตสินค้าประเภทเดียวกันหลายครอบครัว เช่น การปั้นหม้อที่นนทบุรี การทำกระถางต้นไม้ที่พระประแดง และการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ปทุมธานี ซึ่งคือช่างจำกัดเพราะการทำเครื่องปั้นดินเผาต้องใช้ทุนทรัพย์ในการลงทุนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับงานหัตถกรรมประเภทอื่น ๆ

สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ใน พ.ศ.2496 มีนโยบายที่ทำให้ประชาชนบริโภคและขายถ้วยเดียว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจึงสนับสนุนให้เอกชนผลิตชามถ้วยเดียวในยุคนี้นิยมเขียนสีลายไก่ จึงมักเรียกกันทั่วไปว่า “ชามตราไก่”

เครื่องปั้นดินเผา มีความผูกพันกับการดำรงชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เพราะมนุษย์ได้ใช้เป็นเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน บรรจุกาอาหารและสิ่งของ ฉะนั้นจึงได้มีการประดิษฐ์คิดค้น และปรับปรุงเทคโนโลยีต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา จากการสำรวจแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย พบว่านับตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 15-16 เป็นต้นมา ในพื้นที่ของราชอาณาจักรไทยได้ปรากฏแหล่งเตาเผาตั้งกระจดกระจาย อยู่มากมายหลายแห่ง รวมทั้งได้มีการค้นพบเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวน มากมายหลายชนิดทั้งที่ผลิตจากแหล่งเตาเผาในราชอาณาจักรไทย และที่ผลิตจากแหล่งเตาในต่างประเทศ ซึ่งได้ถูกนำมาเพื่อใช้สอยและจำหน่าย ให้กับกลุ่มชนบางกลุ่ม เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้ถูกผลิตและตกแต่งด้วย เทคนิคและลวดลายที่แตกต่างกันออกไปตามความสามารถของช่างใน แต่ละท้องถิ่นหรือตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของแต่ละชุมชน ซึ่ง บางแห่งอาจมีแหล่งดินที่อุดมสมบูรณ์เอื้ออำนวยต่อการผลิตเครื่องปั้น ดินเผา นอกจากนี้ จากการที่ชุมชนบางแห่งมีพื้นที่ติดต่อกันหรือมีการ ทำการค้าร่วมกัน จึงทำให้อิทธิพลต่าง ๆ สามารถส่งผ่านไป ยังอีกชุมชน หนึ่งได้อย่างง่ายดายก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปะและเทคโนโลยี ซึ่งกันและกัน

ต่อมาจึงมีพัฒนาการของตนเอง ที่แตกต่างออกไปชุมชนบางแห่งก็อาจ มีพัฒนาการทางการผลิตที่เป็นของตนเอง โดยมีได้รับอิทธิพลจากภายนอก ซึ่งในระยะแรกจะผลิตขึ้น เพื่อใช้ใน

กลุ่มชนของตนเองก่อนต่อมาจึงสามารถ พัฒนาจนกลายเป็นอุตสาหกรรม และมีการส่งไปจำหน่ายเป็นสินค้า ออกให้แก่ชุมชนใกล้เคียง

เครื่องถ้วยในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เครื่องถ้วยที่ผลิตจากแหล่งเตาในประเทศไทย ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาบ้านเก่า เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง เครื่องปั้นดินเผาบ้านปราสาท เครื่องปั้นดินเผาสมัยสมัยทวารวดี เครื่องปั้นดินเผาศรีวิชัย เครื่องปั้นดินเผาหริภุญไชย เครื่องถ้วยเขมรหรือขอม เครื่องปั้นดินเผาบ้านบางปูน เครื่องถ้วยสุโขทัย เครื่องถ้วยล้านนา เครื่องปั้นดินเผาวัดพระพรางค์ เครื่องปั้นดินเผาบ้านชีปะขาวหาย และเครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านสงคราม

2. เครื่องถ้วยที่ผลิตจากแหล่งเตาในต่างประเทศ ได้แก่ เครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยญี่ปุ่น เครื่องถ้วยเวียดนาม เครื่องถ้วยพม่า เครื่องถ้วยเบญจรงค์ เครื่องถ้วยลายน้ำทอง ชุดถ้วยอักษรพระนาม จ ปร ชุดถ้วยจักรีและเครื่องถ้วยยุโรป

ราตรี สรรพศรี (2539)กล่าวถึง เครื่องปั้นดินเผาในอดีตมีความสำคัญในด้านความจำเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ที่มีการค้นพบทั้งการใช้สอย ความเชื่อ และงานศิลปะที่ใช้ตกแต่ง ในปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผามีการทำที่หลากหลายในระดับงานศิลปะ อุตสาหกรรมและเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องปั้นดินเผาจึงอยู่ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาจึงเห็นได้ว่าเครื่องปั้นดินเผาอำนวยความสะดวกอย่างยิ่งทั้งในด้านครองชีพและความก้าวหน้ามาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผามีทั้งประเภทหม้อหุงต้ม หม้อใส่น้ำดื่ม ตลอดจนวัตถุทนไฟ เช่น อิฐทนไฟ เบ้าหลอมแก้ว หลอมโลหะ แตกต่างกันไปตามรูปแบบและคุณภาพของแต่ละท้องถิ่น

ความสำคัญ และความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

เครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัยมีลักษณะความเป็นมา และความสำคัญ (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย 2542) ดังนี้

เครื่องปั้นดินเผาและแหล่งเตาเผาตามประวัติศาสตร์

สุโขทัยเป็นแห่งก่อกำเนิดเครื่องปั้นดินเผาไทย ได้มีการขุดค้นพบแหล่งเตาสำคัญเป็นจำนวนมาก เช่น ที่อุทยานแห่งชาติเมืองเก่าสุโขทัย ที่อุทยานแห่งชาติศรีสัชชนาลัย และที่ตำบลเกาะน้อยบริเวณริมแม่น้ำยม นอกจากนี้ยังค้นพบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในสมัยสุโขทัยอีกเป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์ที่ค้นพบเป็นจำพวกแจกัน ถ้วยชาม โถ ตุ๊กตา และเครื่องประดับสิ่งก่อสร้าง ผลิต

ภัณฑ์ที่เป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงมากคือ ชามสังคโลก (ปวิวรรต ธรรมปริชากร และกฤษดา พิณศรี ,2533 อ้างใน วีระ บัวนุ่ม,2541)

อาณาจักรสุโขทัยถือเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาแหล่งใหญ่ที่สุดรองจากจีน ในช่วงประมาณ 1943-2143 เนื่องจากพบเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านป่ายาง บ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชนาลัย และที่เมืองเก่าสุโขทัย นอกจากนั้นยังพบเตาเผาที่พิษณุโลกด้วย เตาที่เกาะน้อยมีประมาณ 600-800 เตา นับว่าเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่และเก่าที่สุด บางบริเวณสร้างเตาติดต่อกันเรียงกันเป็นแนว บางแห่งสร้างเตาซ้อนทับกันเป็นหลุมลึกกริมฝั่งแม่น้ำ ต่อมามีการก่อกั้นไฟ มีการสร้างเตาในหลุมบนพื้นราบ โครงทำด้วยไม้ไผ่ หลังคาเป็นดินเหนียว ปล่อยให้ไฟเป็นอิฐ ต่อมาเตาเผาส่วนใหญ่มีขนาดใหญ่มากขึ้นและก่อด้วยอิฐ

ในสมัยสุโขทัย(ช่วง พ.ศ.1800-1920) อาณาจักรสุโขทัยซึ่งอยู่ตามแถบแม่น้ำน่านและแม่น้ำปิงตอนล่าง มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพมากขึ้นสิ่งของที่ผลิตทำขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรม ของใช้ในครัวเรือน และวัสดุก่อสร้าง ในช่วงนี้จีนซึ่งเคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญลดการส่งออกของสินค้าเครื่องปั้นดินเผาเนื่องจากความวุ่นวายในประเทศ พ่อค้าและช่างฝีมือชาวจีนอพยพออกมาตั้งหลักแหล่งนอกประเทศรวมทั้งประเทศไทย จึงทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในไทย

การสร้างเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาของอาณาจักรสุโขทัยขึ้นที่บ้านป่ายาง นอกกำแพงเมืองศรีสัชนาลัย ก็เพื่อการผลิตวัสดุก่อสร้าง และผลิตภาชนะ เช่น ถ้วย ชาม ไห แจกัน เพื่อใช้ภายในอาณาจักร ต่อมาเมื่อการค้าขยายตัวมากขึ้นจึงทำให้มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อส่งขายเป็นสินค้าออกซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาของอาณาจักรสุโขทัย มีการสร้างเตาเผาขนาดใหญ่ เพื่อผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมาก มีการผลิตเครื่องปั้นที่มีรูปทรงแปลก ๆ มากขึ้น มีลวดลายประณีต การส่งสินค้าออกขายนอกจากอาณาจักรนั้น มาหยุดชะงักลงเมื่อเกิดสงครามระหว่างไทยและพม่าในสมัยอยุธยา

หลักฐานที่พบจากสุโขทัย คือ พบเตาที่บ้านป่ายาง ศรีสัชนาลัย 13 เตา และเมืองเก่าสุโขทัยถึง 49-51 เตา ส่วนที่เกาะนองเมืองศรีสัชนาลัยยาวออกไปตามลำน้ำยม 9 กิโลเมตร พบเตามากกว่า 100 เตา ลักษณะเตาก่อด้วยอิฐขนาดใหญ่และในเวลาต่อมาได้มีการดัดแปลงเตาเผาเหล่านี้ให้ใช้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นสินค้าส่งออก แสดงว่าคนในสมัยสุโขทัยมีอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาเคลือบแบบสังคโลกเป็นอุตสาหกรรม รวมทั้งมีการผลิตกระเบื้องมุงหลังคาทั้งชนิดเนื้อดินธรรมดา และชนิดเนื้อแกร่ง ส่วนเตาที่บ้านป่ายางผลิตสิ่งของตกแต่งสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ และเครื่องใช้ชนิดตะเกียงน้ำมันขนาดใหญ่ เป็นต้น

เตาที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเมืองสุโขทัย เรียกว่า เตาทุเรียง ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำโจน นอกกำแพงเมืองทางทิศเหนือของเมืองสุโขทัย เตาเหล่านี้ตั้งเรียงรายเป็นแนวยาวไปกับคูน้ำที่ล้อมรอบบริเวณวัดพระพายหลวง บางแห่งเป็นโคกเนินใหญ่ที่มีเตาตั้งซ้อนกัน

ส่วนเตาที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาพิษณุโลก อยู่ที่บ้านเตาไหหรือบ้านปะขาวหาย ริมฝั่งแม่น้ำน่าน ทางด้านตะวันออก ห่างจากตัวเมืองพิษณุโลกประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นกลุ่มเตาขนาดใหญ่ที่ตั้งเรียงไปตามริมแม่น้ำ ต่อมาภายหลังใน พ.ศ.2527 มีการขุดพบเตาเผาขนาดใหญ่ 2 เตา บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่านเป็นเตาชนิดระบายลมร้อนผ่านในแนวนอนการเสียดวงครั้งครั้งที่ 1 ในสมัยอยุธยาทำให้เกิดการสลายตัวของอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาในอาณาจักรสุโขทัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยาด้วย ในราว พ.ศ.2143 มีการสร้างเตาเครื่องปั้นดินเผาขึ้นที่สิงห์บุรี ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำกว่าสมัยสุโขทัย เนื้อดินหยาบ ผลิตสิ่งของเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยบางประเภท ส่วนในราชสำนักของกรุงศรีอยุธยาใช้เครื่องปั้นดินเผาที่สั่งซื้อมาจากจีนและญี่ปุ่น

ส่วนเตาในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการตั้งเตาสังคโลกขึ้นที่วัดสระเกษ เตานี้ผลิตแต่กระเบื้องเคลือบมุงหลังคา มีลายเคลือบสีต่าง ๆ แต่ไม่ผลิตเครื่องถ้วยชาม ทั้งนี้เพราะมีการสั่งซื้อเครื่องถ้วยจากจีนที่เคลือบแล้วเข้ามาและเริ่มมีการเขียนสีทับนอกเคลือบ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีผู้ทำเครื่องถ้วยที่ในกรุงเทพฯ หลายราย แต่เป็นการเขียนบนเครื่องถ้วยที่สั่งเข้ามาไม่ใช่เป็นการปั้นรูปขึ้นใหม่เอง เตาของกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญเป็นเตาเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญเนื่องจากทรงมีความสนพระทัยในงานช่าง เครื่องปั้นดินเผาของเตานี้ส่วนมากเป็นงานฝีพระหัตถ์ ผลิตผลส่วนใหญ่เป็นกระโถน ดังที่รู้จักกันดีที่เรียกกันว่า กระโถนวังหน้า รวมทั้งยังทำถ้วยน้ำชาชุดฝรั่งด้วย นอกจากนั้นยังมีการนำเครื่องถ้วยของจีนมาเขียนนอกเคลือบ ผูกเป็นลายไทยต่างๆ รวมทั้งเขียนลายน้ำทองด้วย แต่การทำเครื่องปั้นดินเผาของเตาวังหน้าก็เลิกไปเมื่อพระองค์ทิวงคตใน พ.ศ.2428

สำหรับในสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาของเอกชนเกิดขึ้น เช่น โรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่บางจาก ฝั่งธนบุรี ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 นอกจากนั้นก็มีโรงงานผลิตโอ่ง กระถาง ถ้วย ชาม และกระโถน แถววัดสระเกษ ดินที่ใช้ในการผลิตต้องนำมาจากสวรรคโลก ลำเลียงมายังกรุงเทพมหานคร

ส่วนในยุคต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบันมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผากันในเกือบทุกภาคของประเทศไทย จึงมีการตั้งโรงงานของเอกชน ซึ่งได้รับการแนะนำและสนับสนุนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่มีการตั้งโรงงานตัวอย่างขึ้นที่ซอยยกกล้วยน้ำไท ทั้งที่ทําเพื่อใช้สอยในหมู่บ้านแต่ละท้องถิ่น และทั้งที่เป็นอุตสาหกรรมส่งไปขายทั่วไปในภาคกลาง มีที่ทำการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในหมู่บ้าน เช่น ที่นนทบุรี และราชบุรีมีการผลิตสิ่งของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หม้อ กระถาง ครก โอ่ง เป็นต้น

เครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัย

งานเครื่องปั้นดินเผาของสุโขทัยเป็นงานที่ทรงคุณค่ามาแต่อดีตกาล โดยมีความโดดเด่นที่ลักษณะของฝีมือช่างสุโขทัยที่สามารถสร้างความคงทนให้กับงานศิลปะประเภทต่าง ๆ ใช้ความสามารถในการควบคุมปัจจัยหลายอย่างเพื่อผลงานทางศิลปะ ความสามารถในการดัดแปลงลวดลายที่ได้รับอิทธิพลจากแหล่งเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญของในอดีต ให้เป็นงานที่มีลวดลายอันทรงคุณค่าของชาวอาณาจักรสุโขทัยเอง และนอกจากนั้นยังสามารถส่งเป็นสินค้าออกนำไปขายแก่เมืองใกล้เคียง อาณาจักรใกล้เคียง และต่างประเทศซึ่งกลายเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญแหล่งหนึ่งของโลกในสมัยอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี เครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยประเภทสังคโลก อายุราวพุทธศตวรรษที่ 19-22 พบจากแหล่งเตาเผาทางประวัติศาสตร์ 2 แห่ง

เอิบเปรม วัชรางกูล(2545) กล่าวถึง แหล่งเตาเผาโบราณของสุโขทัยที่ถูกค้นพบ คือ

1. แหล่งเตาเผาที่อำเภอเมืองสุโขทัย
2. แหล่งเตาเผาที่อำเภอศรีสัชนาลัย(สวรรคโลกเดิม) คือ แหล่งเตาเผาบ้านเกาะน้อย ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยม นอกเมืองศรีสัชนาลัย พบเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งนี้เป็นจำนวนมาก มีทั้งชนิดเคลือบและไม่เคลือบ ชนิดที่เคลือบยังแยกได้เป็น เคลือบสีขาว เคลือบสีน้ำตาล เคลือบสีเขียว เคลือบสองสี และเขียนลายสีดำได้เคลือบ

ปัจจุบันการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัยมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน มาจาก แหล่งผลิตหลัก 3 แห่ง (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, www.sukhothai.go.th, 2547)คือ

- 1.ผลิตภัณฑ์เป็นประเภทเนื้อดินไฟต่ำ เช่น ที่ตำบลทุ่งหลวงอำเภอศรีมาศ มีการผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทกระถางบัว แจกัน โคมไฟ กระถางต้นไม้ ฯลฯ
- 2.ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย มีการผลิตเครื่องเคลือบประเภทสิ่งเครื่องถ้วยและเต็มตัว รวมไปถึงตุ๊กตาขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่เปลี่ยนแปลงแบบของเก่า คือ เครื่องสังคโลก
- 3.ตำบลเกาะน้อย อำเภอศรีสัชนาลัย ก็มีการผลิตเครื่องเคลือบที่ทำเลียนแบบของเก่าเช่นเดียวกัน แต่มีจำนวนผู้ผลิตน้อย เพราะ ต้นทุนการผลิตสูงเนื่องจากต้องนำดินมาจากแหล่งอื่นและค่าแรงงานสูง

แหล่งดิน วัตถุประสงค์ในการทำในท้องถิ่น (วีระ บัวน่วม,2541) ได้แก่

- 1.แหล่งดินเหนียวบ้านทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ บริเวณที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ชาวบ้านจะขุดดินเพื่อนำมาผลิตในฤดูแล้งเพื่อใช้ปั้นตลอดปี
- 2.แหล่งดินเหนียวบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัย บริเวณน้ำท่วมขังกว่า 4,000ไร่ มีดินจำนวนมาก

3. แหล่งดินเหนียวเขาสีลำน อำเภอสรีสะเกษน้อย เนินเขาเตี้ย ๆ เป็นแหล่งดินเก่าที่เคยใช้ในการผลิตเครื่องสังคโลกตั้งแต่สมัยก่อนและได้ถูกใช้หมดแล้ว แต่เนื่องจากได้เกิดการทับถมสะสมใหม่

กรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอดีต

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย(2542)กล่าวถึง กรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอดีต ไว้ดังนี้

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ในการทำเครื่องปั้นดินเผาประเภทใดก็ตามจะมีการนำดินมาปั้นเป็นภาชนะที่มีรูปร่างที่เหมาะสมแก่การใช้งาน และนำไปเผาให้สุก ระยะเวลาเริ่มแรกของการเครื่องปั้นดินเผา ผู้ปั้นจะขึ้นรูปร่างของเครื่องปั้นด้วยมือเปล่า โดยไม่ใช้เครื่องมือช่วยเลย ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความรู้มีประสบการณ์เพิ่มขึ้นจึงมีการดัดแปลงและพัฒนาวิธีการปั้นเครื่องปั้นดินเผาด้วยวิธีอื่น ๆ ขึ้นในยุคก่อนประวัติศาสตร์ การทำหม้อหุงข้าว ดัดแปลงจากการปั้นขึ้นรูปร่างของหม้อจากการใช้มือมาเป็นการขึ้นรูปด้วยเครื่องสาน โดยการใช้ไม้ไผ่หวายหรือเถาวัลย์สานเป็นรูปร่างกลม แล้วเอาดินกดภายในตามรูปร่างนั้น เมื่อดินแห้งหมาดหัดตัว ก็นำมาฝังให้แห้งตากแต่งปากหม้อและภายในหม้อชนิดนี้จะเห็นลายสานหรือลายเส้นที่ผิวด้านนอก เมื่อเผาแล้วจะแกร่ง มีความทนทาน ส่วนเครื่องปั้นดินเผาชนิดหม้อที่ขัดเรียบ ต้องขึ้นรูปให้เป็นหม้อเสียก่อน แล้วจึงตกแต่งภายในให้เรียบ เมื่อดินหมาดแล้วจึงทาสีดินแดงผสมน้ำมัน จากนั้นนำมาตากแดดแล้วจึงเอาหินขัดผิวหม้อให้ขึ้นเป็นมัน ส่วนการขึ้นรูปด้วยวิธีอื่น พบหลักฐานในภาคกลางโดยเฉพาะจากจังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงประมาณปลายยุคหินเก่าต่อเนื่องไปถึงยุคหินกลาง ใช้วิธีขีดเส้นดินให้เป็นรูปร่างของภาชนะด้วยมือ รวมทั้งการขึ้นรูปด้วยพิมพ์ทั้งชนิดที่เป็นพิมพ์จากภาชนะเครื่องสานและพิมพ์ที่ใช้ดินทำเป็นพิมพ์ 2 ชั้น ต่อมาจึงมีการพัฒนาขึ้นโดยใช้แป้นหมุน ซึ่งสมัยแรกนั้นหมุนด้วยมือ แล้วจึงใช้แป้นหมุนด้วยเครื่องไฟฟ้า ซึ่งใช้กันมากขึ้นในช่วงต่อ ๆ มา

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาเคลือบชนิดใช้อุณหภูมิสูง เช่น เครื่องสังคโลกในยุคสุโขทัยและศรีสะเกษน้อยนั้น ชั้นแรกคือนำวัสดุธรรมชาติที่มีเนื้อแกร่ง เช่น กววด ทวาย หรือหินมาบดมักใช้สีขาวปนดำ และสีขาวเจือเหลือง ซึ่งอาจจะขุดมาจากบริเวณใกล้เคียงกับเตาเผาตนเอง เพราะที่ตั้งเตาทุเรียง และเตาสวรรคโลกเป็นกววดปนทวายและไม่ห่างจากภูเขา เครื่องสังคโลกของไทยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ชนิดเนื้อด้านไม่เคลือบ มีทั้งชนิดสีดำและสีเหลือง อีกประเภทหนึ่งเป็นเครื่องสังคโลกเคลือบเนื้อหยาบ ซึ่งมักจะทำภาชนะขนาดใหญ่ เช่น ตุ่มใบใหญ่ ๆ ส่วนประเภทที่ 3 จะเป็นเครื่องปั้นชนิดเคลือบเนื้อละเอียด มักทำภาชนะขนาดเล็ก

การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในอดีต

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542)กล่าวถึง การตกแต่งผิวเครื่องปั้นดินเผา ด้วยสี ไว้ดังนี้

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงว่ามนุษย์มีการพัฒนาทำผิวนอกของเครื่องปั้นดินเผาด้วยกรรมวิธีต่าง เช่น การใช้ภาชนะสานหรือสิ่งทอ เช่น ผ้ามาคบบนผิวภาชนะที่ปั้น หรือนำมาเป็นตัวรองรับเครื่องปั้นเพื่อให้เกิดลวดลายที่งดงามขึ้น ต่อมามีการนำเชือกมาพันกับไม้ ใช้กดลงบนผิวเครื่องปั้นดินเผาเป็นลายเชือก ตลอดจนทำลูกกลิ้งผ่านเนื้อดินที่ผิวของที่ปั้นหรือใช้ไม้เป็นซี่ ๆ ชีดลงในเนื้อดินทำให้เป็นลายหวี นอกจากนั้นยังมีการตกแต่งเป็นลายต่อเนื่องเป็นขอบตลอดรอบภาชนะ โดยมีกรรมวิธีการผลิตที่แฝงความเชื่อในสมัยนั้นโดยสรุปดังนี้

การทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยดินแดง และดินเหลืองบนผิวของภาชนะเครื่องปั้นดินเผาทำน้ำมันจากไขสัตว์หรือพืช แล้วจึงขัดมันด้วยหินหรือกรวดผิวเรียบ นอกจากนั้นยังมีกรรมวิธีทำน้ำดินชั้นสีขาว ทำให้เครื่องปั้นดินเผามีสีขาว ในยุคหินใหม่มีการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาด้วยการเขียนสี โดยการใช้สีจากธรรมชาติ เช่นสีแดงจากดินแดง สีขาวจากดินขาวและสีดำจากเขม่าไฟ เริ่มตกแต่งลายเขียนสีบนภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่จะฝังไปกับซากศพของผู้ตาย ตามคติที่เชื่อว่าผู้ตายจะได้นำไปใช้ในภพหน้า

จากการค้นพบทางโบราณคดีที่ถ้ำใหญ่ตำบลท่าเสา จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อ พ.ศ.2500พบภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่มีลายเส้นเขียนสีแดงบนพื้นขัดดำ ถือเป็นารเริ่มต้นลายเขียนสีที่เก่าที่สุดสำหรับภาชนะที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อพิธีกรรมฝังศพโดยเฉพาะ การค้นพบภาชนะลายเขียนสีด้วยสีแดงและขาวที่อำเภอวิเชียรบุรี ใกล้เมืองศรีเทพ เมื่อ พ.ศ.2502 ลายเขียนสีที่พบทั้งสองแห่งนี้เป็นลายสัญลักษณ์แบบเรขาคณิตในระยะแรกสุดของลายเขียนสีที่พบในประเทศไทย ต่อมาจึงมีการพัฒนาดัดแปลงเป็นลายสัญลักษณ์แบบขด

ลวดลายและการเคลือบเครื่องสังคโลกที่สุโขทัยและสวรรคโลก มีดังนี้

เครื่องปั้นดินเผาประเภทสังคโลกมักตกแต่งเป็นลายง่าย ๆ พวกลายใบไม้ซึ่งแกะหรือเขียนเสียก่อนบนผิวดิน เคลือบด้วยสีเขียวไข่กา สีเหลือง สีเขียว และสีดำ แต่สีขาวต้องเคลือบด้วยน้ำยาขาว เพราะเนื้อดินไม่บริสุทธิ์แบบของจีน และเคลือบที่สุโขทัยและสวรรคโลกที่พบจากเตาทุเรียงและเตาที่เกาะน้อย จะเคลือบตลอดใบ เหลือไว้เฉพาะส่วนก้นของภาชนะเท่านั้น เครื่องเคลือบสมัยสุโขทัยนั้นช่างฝีมือทัดเทียมกับช่างจีน แต่ของไทยปั้นหนากว่าของจีนเล็กน้อย ส่วนเครื่องถ้วยของสวรรคโลก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากจีนมีการเขียนลวดลายสีดำหรือน้ำตาลบนพื้นสีนวล จึงถือว่าเป็นของดี และงดงามกว่าของสุโขทัย

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย(2542)กล่าวถึง ลักษณะของCeladonซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงของสุโขทัย ไว้ดังนี้

Celadonชนิดที่ดีที่สุดของศรีสุโขทัยมีสีเขียวน้ำตาลทะเล และสีเขียวมะกอก น้ำเคลือบจะเป็นเงาใสเหมือนกระจกและวาน การเคลือบCeladonทำได้ยาก เพราะอยู่ที่การควบคุมอุณหภูมิภายในเตาเผา ถ้าอุณหภูมิสูงเกินกว่าจุดที่กำหนดไว้ น้ำเคลือบจะไหลลงยังขอบล่างของภาชนะอย่างไม่สม่ำเสมอ ทำให้น้ำเคลือบหนาและบางไม่เท่ากัน อุณหภูมิCeladonที่สวยงามที่สุดคือพวกกระปุกรูปแบบต่าง ๆ ชาม และพาน มีลวดลายที่เซาะเป็นร่องลึก หรือขูดเป็นร่องลึกลงในเนื้อดินที่ด้านนอกของภาชนะก่อนนำไปเคลือบ ภายในภาชนะเป็นลายดอกไม้ ลายเรขาคณิตลายเส้นโค้ง และลายเมฆ ส่วนCeladonที่ทำในท้องถิ่น คุณภาพไม่ดีนัก เช่น ของที่ใช้ภายในครัวเรือน เช่น แจกัน ชาม จาน และพาน นอกจากนั้นยังมีรูปสัตว์ขนาดเล็ก เช่น นก ไก่ และตุ๊กตาเส็กบาลที่เชื่อกันว่าทำไว้เป็นการแก้เคล็ดและสะเดาะเคราะห์สำหรับผู้เจ็บป่วยจึงปั้นรูปตุ๊กตาแทนตัว และหักส่วนที่เจ็บ เช่น หัว แขน ขา ออกทิ้งไปเพื่อแก้เคล็ด

กรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

การเตรียมดิน

ปยุตต์ วิทยไพบูลย์(2538) กล่าวถึง การเตรียมดินสำหรับการขึ้นรูป ไว้ดังนี้
เนื้อดินเป็นส่วนสำคัญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา โดยทั่วไปเนื้อดินต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานเหมาะสมกับชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผลิต เนื้อดินที่มีความเหนียวจะสามารถขึ้นรูปได้ดีพอสมควร เนื้อดินบางชนิดมีความละเอียดมากไปอาจทำให้การผลิตเครื่องปั้นดินเผาไม่เป็นไปตามความต้องการ เช่น มีการหดตัวสูงเมื่อแห้งตัว การใช้ทรายหรือดินเชื้อซึ่งเป็นดินที่ถูกเผาจนสุกตัวมาบดละเอียดมาผสมจะช่วยให้เกิดความแข็งแรงในการคงรูปได้ เนื้อดินที่สุกตัวในอุณหภูมิต่ำหรือสูงไปก็สามารุใช้วัสดุอื่น ๆ เข้ามาผสมเพื่อช่วยให้เกิดการคงรูปได้ดี เช่น ถ้ากระดูก หรือดินเกาลิน เป็นต้น ดินที่ได้ควรนำมาหมักประมาณ 2 สัปดาห์ให้มีความเหนียวพอสมควร และจากนั้นควรเตรียมดินด้วยการนวดก่นการขึ้นรูปเพื่อรีดเอาฟองอากาศออกให้หมด และตรวจสอบดูความสม่ำเสมอของเนื้อดินเช่น ความชื้นของเนื้อดิน เนื่องจากเนื้อดินที่เหมาะสมแก่การขึ้นรูปควรมีความชื้นพอสมควร ไม่มากหรือน้อยเกินไป

การขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา

จรรยา โกมุทร์ตานนท์(2542) กล่าวถึงรายละเอียดในการขึ้นรูปดังนี้

1. การขึ้นรูปด้วยมือ

การขึ้นรูปด้วยมือเป็นวิธีหนึ่งซึ่งมีความนิยมอย่างแพร่หลายเพราะไม่เพียงแต่เป็นวิธีที่ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำแล้ว ยังเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวกในการทำวิธีการขึ้นรูปด้วยมือนิยมนำมา ใช้สอนในโรงเรียนต่างๆ ผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยวิธีนี้มักเป็นงานประเภทหัตถกรรม และวิจิตรศิลป์

วิธีการขึ้นรูปด้วยมือยังแบ่งได้เป็น 3 วิธีดังนี้คือ การขึ้นรูปแบบอิสระ การขึ้นรูปแบบขด การขึ้นรูปแบบแผ่น

1.1 การขึ้นรูปแบบอิสระ เริ่มต้นจากการปั้นดินเป็นแท่งหรือก้อน จากนั้นจึงใช้วิธี บีบ ขูด หรือเจาะ เป็นรูปทรงตามต้องการ การขึ้นรูปแบบขดนั้น จะต้องเตรียมดินเป็นเส้นกลมขนาดต่าง ๆ ตามต้องการ แล้วนำไปประกอบเป็นรูปทรงต่างๆ การขึ้นรูปแบบแผ่นนั้นจะต้องรีดดินให้เป็นแผ่นด้วยลูกกลิ้ง จากนั้นจึงนำมาตัดแล้วประกอบเป็นรูปทรงที่ออกแบบไว้ การขึ้นรูปด้วยมือทั้ง 3 วิธีนี้อาจนำมาผสมผสานในการผลิตงานขึ้นเดียวกันตามความต้องการของผู้ทำ

สำหรับดินที่เหมาะสมสำหรับนำมาขึ้นรูปด้วยมือนั้น ควรมีลักษณะเป็นก้อนไม่แข็งและอ่อนตัวจนเกินไป สำหรับการแก้ปัญหา ดินที่มีน้ำมากเกินไปนั้นทำได้โดยการนวดบนแผ่นปูนพลาสติกเพื่อให้แผ่นปูนดูดน้ำจากดิน แต่ถ้าดินที่มีความแข็งมากเกินไปควรใช้น้ำผสมและนวดบนโต๊ะแผ่นไม้และจะเป็นการไล่ฟองอากาศ ป้องกันการแตกร้าวของเนื้อดินขณะเผาได้

การติดดินเข้าด้วยกันเป็นกระบวนการสำคัญอันหนึ่งสำหรับการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ขึ้นรูปด้วยมือ ทั้งนี้เพราะวิธีการขึ้นรูปแบบนี้บางครั้งมีส่วนประกอบหลายส่วนที่ต้องนำมาติดเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะแบบขึ้นรูปด้วยดินแผ่นหรือดินขด ในการจะติดดินให้สนิทนั้นจะต้องบากลบส่วนที่จะติดกันทั้งสองด้วยเครื่องมือหรือใบมีด แล้วทาด้วยน้ำ สลิป การทาน้ำสลিপบนรอยบากก็เพื่อปรับความชื้นและทำให้ดินบริเวณที่จะติดกันยุบเสียก่อน เมื่อนำดินมาประกบกันควรกดเล็กน้อย เพื่อดินจะได้ติดเป็นเนื้อเดียวกัน

สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นรูปด้วยมือหลังจากที่ตกแต่งเรียบร้อยแล้ว ควรควบคุมการแห้งให้เป็นไปอย่างช้า ๆ เพื่อป้องกันความเสียหายและช่วยให้ความชื้นกระจายได้สม่ำเสมอ รอยต่อต่าง ๆ ก็จะสามารถกันได้ดี ถ้านำไปตากแดดหรือที่มีลมแรง จะทำให้ผิวส่วนนอกแห้งเร็วและหดตัวน้ำในดินจะระเหยออกไม่ได้และผลิตภัณฑ์จะแตกในที่สุด การขึ้นรูปด้วยมือวิธีต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

การขึ้นรูปแบบอิสระจัดเป็นวิธีการขึ้นรูปที่เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้มีการสร้างสรรค์มากที่สุด เพราะเป็นวิธีที่ใช้เครื่องจักรน้อยที่สุด การขึ้นรูปแบบอิสระแบ่งได้เป็น 2 วิธีด้วยกันคือ วิธีการบีบดิน และวิธีขูดหรือเจาะดิน

- วิธีการบีบดิน ทำได้โดยการปั้นดินที่เตรียมเอาไว้ให้เป็นก้อนกลมๆ ขนาดพอเหมาะ กดให้เป็นช่องตรงกลางลูกกลมแล้วบีบหรือรีดดินขึ้นเป็นรูปทรงตามต้องการ ซึ่งสำคัญควรให้ความ

หนาของผลิตภัณฑ์สม่ำเสมอใกล้เคียงกัน และควรทำไว้นานจนทำให้เรียบร้อยเสียก่อนที่จะขึ้นรูปทรง ด้านสูงเพื่อการทำได้ด้วยความสะดวกและเรียบร้อยดี ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นรูปโดยการบีบดินอาจเสร็จ โดยใช้ดินก้อนเดียวกันหรือหลายก้อน ถ้าหลายก้อนเช่นผลิตภัณฑ์ที่มีหูหรือมือจับ ควรรอให้ดิน หมดก่อนแล้วค่อยนำมาต่อกันด้วยน้ำสลิป ตกแต่งให้เรียบร้อยแล้วปล่อยให้แห้ง

- วิธีการขุดหรือเจาะดิน ทำได้โดยการปั้นดินให้เป็นก้อนรูปทรงตามต้องการ อาจจะเป็นทรงกลมหรือแท่งสี่เหลี่ยม จากนั้นก็ใช้เครื่องมือต่าง ๆ ขุดหรือเจาะส่วนที่ไม่ต้องการออก การขุดหรือการเจาะควรคำนึงถึงความหนาบางให้ใกล้เคียงกันเพื่อกันการแตกร้าวขณะเผาดิบ เสร็จแล้วตกแต่งให้เรียบร้อยก่อนนำไปตากแห้ง

1.2 การขึ้นรูปแบบขดมีขั้นตอนการทำคือคลึงดินที่เตรียมเอาไว้ให้เป็นเส้นกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับความหนาของผลิตภัณฑ์ จากนั้นก็นำดินเส้นกลม ๆ มาประกบกันขึ้นเป็นชั้น ๆ เป็นรูปทรงตามความต้องการ โดยแต่ละชั้นควรต่อหรือเชื่อมกันด้วยน้ำสลิปเสียก่อน ใช้มือ กดให้ประสานกันแน่นสนิท แนวเส้นดินอาจปล่อยให้แห้งหรือใช้มือลูบให้เรียบร้อยก็ได้ แต่งผิวให้ เรียบร้อยแล้วปล่อยให้แห้ง

การขึ้นรูปแบบขดสามารถขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น แจกัน หรือแก้วน้ำ จนถึงผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ เช่น ตุ่มหรือโถงน้ำก็ได้ ถ้าเป็นผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่อาจตกแต่งโดยใช้ไม้ทุบหรือก้อนหินทุบให้ดินเรียบ ข้อสำคัญคือการปล่อยให้แห้งช้าๆ โดยการคลุมด้วยพลาสติก

1.3 การขึ้นรูปแบบแผ่นมีขั้นตอนการทำดังนี้คือ ใช้เครื่องมือรีดดินหรือลูกกลิ้งรีดดินที่ เตรียมไว้ให้เป็นแผ่นบนแผ่นปูนพลาสติก หรือแผ่นไม้กระดานอัดที่มีผ้าใบหุ้มให้มีความหนาเท่ากับ ความหนาของภาชนะที่ต้องการ ถ้าต้องการให้ความหนาของดินเท่ากันโดยตลอดควรใช้แผ่นไม้ กระดานที่มีความหนาตามต้องการวางขนานกันกว้างเท่ากับเครื่องรีดดิน แล้ววางดินระหว่างไม้ทั้งสอง จากนั้นก็ใช้เครื่องมือรีดดินหรือลูกกลิ้งรีดหรือกลิ้งดินให้ขยายเป็นแผ่นอยู่ในเขตไม้ทั้งสอง ก็ จะได้ดินที่มีความหนาเท่ากันโดยตลอด จากนั้นใช้เครื่องมือตัดดินให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ ที่ออกแบบไว้ รอให้ดินหมดเสียก่อนแล้วนำมาประกบกันโดยใช้น้ำสลิปเป็นตัวเชื่อม ตกแต่งให้เรียบร้อย แล้วนำไปตากให้แห้ง

ในการตากแห้ง ถ้าผลิตภัณฑ์เป็นรูปทรงกลม หรือสี่เหลี่ยมควรคว่ำไว้บนแผ่นปูนพ ลาสติก ถ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีฝา ตัวกับฝาไม่ควรแยกออกกันตากแห้งทั้งนี้เพื่อป้องกันการบิด เบี้ยว

2. การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เป็นวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่นิยมกันมากในปัจจุบัน เป็นวิธีการที่สามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งประเภทวิจิตรศิลป์ หัตถกรรม และอุตสาหกรรม เครื่องปั้นดินเผาที่ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนมีลักษณะเป็นทรงกลมหรือทรงกระบอก และมีลักษณะโดย รอบเหมือนกัน

เครื่องมือสำคัญในการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนก็คือ แป้นหมุน ซึ่งจัดได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แป้นหมุนประเภทที่ใช้แรงคนถีบ และแป้นหมุนที่ใช้พลังงานไฟฟ้า

- แป้นหมุนที่ใช้แรงคนถีบ จะมีทั้งแบบที่ผู้ปั้นหมุนเองหรือมีผู้ช่วยหมุน แป้นหมุนชนิดนี้เหมาะสำหรับผลิตงานขึ้นโต๊ะ เช่น โองน้ำ ตุ่ม เป็นแป้นหมุนที่นิยมใช้มานานแล้ว และมีต้นทุนการผลิตต่ำ

- แป้นหมุนที่ใช้พลังงานไฟฟ้า ค่อนข้างจะมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าแบบใช้แรงคนถีบ แต่มีข้อดี คือ สามารถปรับความเร็วของรอบหมุนได้ ในตอนจับศูนย์ของดินจะใช้ความเร็วของรอบหมุนสูง ตอนขึ้นรูปจะใช้ความเร็วของรอบหมุนช้า แป้นหมุนชนิดนี้สามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งขนาดเล็กและโต และสามารถผลิตได้จำนวนมากโดยใช้เวลาน้อยและไม่เปลืองแรงงานคน ปัจจุบันแป้นหมุนชนิดนี้มีทั้งชนิดนั่ง ยืน และแบบเป็นชุด

นอกจากแป้นหมุนแล้วยังมีเครื่องมือจำเป็นอื่น ๆ อีก เช่น เครื่องมือชุบฟองน้ำ ลวดตัดดิน ฯลฯ ซึ่งจะเพิ่มความสะดวกในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

เรื่องของทักษะก็เป็สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ในการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนผู้ที่ไม่เคยทำมาก่อนจะไม่สามารถขึ้นรูปได้เลย ผู้ที่ฝึกหัดครั้งสองครั้งก็เชื่อว่าจะมีประสิทธิภาพในการทำงาน การจะให้ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนได้ดีมีความจำเป็นจะต้องฝึกฝนบ่อยๆ ให้ความชำนาญ ผู้ที่มีความชำนาญจะสามารถผลิตผลงานได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ

สำหรับขั้นตอนในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนนั้นอาจแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือขั้นตอนการตั้งศูนย์ ขั้นตอนการขึ้นรูป และขั้นตอนการตกแต่ง

3. การขึ้นรูปด้วยวิธีหล่อ

เป็นการขึ้นรูปโดยใช้แม่พิมพ์เป็นแบบในการหล่อ โดยใช้ดินที่อยู่ในสถานะเหลวเป็นน้ำขุ่นคล้ายโคลน เรียกว่า น้ำสลิบ เทลงในแบบที่ประกบกันเรียบร้อยแล้ว แบ่งเป็น การหล่อแบบตัน และการหล่อแบบกลวง

ปยุตธรัตน์ พิชญไพบุลย์(2538) กล่าวถึง เทคนิควิธีการขึ้นรูปไว้ดังนี้

การขึ้นรูปด้วยมือ ผู้ผลิตสามารถใช้เทคนิคการขึ้นรูปได้หลากหลายวิธีการซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการขึ้นรูปเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำหรับการปั้น สำหรับการขึ้นรูปด้วยมือโดยสรุปมีดังนี้

1. การขึ้นรูปด้วยกรรมวิธีบีบดิน และทุบดิน

การขึ้นรูปด้วยวิธีนี้ดินต้องมีความเหนียว และผู้ปั้นต้องมีทักษะในการปั้นพอสมควร จึงจะสามารถผลิตออกมาได้ซับซ้อนและงดงาม ดินจะมีรอยแตกร้าวได้ขณะทำการขึ้นรูปซึ่งควรใช้น้ำ หรือน้ำดินลูบประสานรอย กิจกรรมการขึ้นรูปแบบนี้ได้กระตบประถมศึกษาสามารถฝึกหัดเพื่อฝึกฝนความแข็งแรงของนิ้วมือ และความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้อย่างดี

2. การขึ้นรูปด้วยการขุดดิน เป็นวิธีการปั้นดินเป็นเส้นแล้วนำมาขด จากนั้นทำให้สมานกันด้วยน้ำ ตกแต่งผิวให้เรียบหรือใช้วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม วิธีการนี้เป็นวิธีการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ในสมัยโบราณ

3. การขึ้นรูปด้วยวิธีการสานดิน เป็นวิธีการนำดินที่ปั้นเป็นเส้นมาวางสลับกันในลักษณะคล้ายวิธีการสานในงานจักสาน ให้เกิดความหลากหลายและแปลกตา

4. การขึ้นรูปด้วยวิธีประกอบดินแผ่น โดยใช้ลูกกลิ้งนวดดินให้เป็นแผ่น สามารถตัดให้เป็นรูป นำไปประกอบเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ต้องการได้ ในการผลิตควรคำนึงถึงโครงสร้างของดิน และควรสมานรอยต่อด้วยน้ำ ตรวจสอบให้แน่ใจในความแข็งแรงของเครื่องปั้นดินเผา

5. การขึ้นรูปด้วยพิมพ์กด เป็นวิธีการนำวัสดุอื่น ๆ มากดลงบนเนื้อดินเพื่อให้เกิดรูปร่าง หรือลวดลายที่ต้องการ คล้ายกับการทำพิมพ์บนงานประติมากรรมนูนต่ำ

6. การขึ้นรูปด้วยการหล่อน้ำดินในพิมพ์ เป็นการหล่อน้ำดินที่อาศัยแม่พิมพ์ซึ่งทำด้วยปูนปลานเตอร์ ให้เกิดรูปทรงตามแม่พิมพ์

7. การขึ้นรูปด้วยการปั้น เป็นวิธีการขึ้นรูปที่ผลิตอย่างแพร่หลาย เช่นเดียวกับการสร้างประติมากรรมอื่น ๆ การปั้นอิสระเช่นนี้เป็นการปั้นเพื่อให้เกิดความงามตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิต

8. การขึ้นรูปด้วยวิธีดั้งเดิม เป็นการขึ้นรูปแล้วตกแต่งด้วยการสลักดิน แกะเซาะเนื้อดินก่อนทำการเผาให้เกิดลวดลายที่งดงามตามความต้องการ

9. การขึ้นรูปด้วยวิธีการปะติดดิน เป็นการนำกระดาษมาเป็นโครงสร้างของเครื่องปั้นดินเผา คล้ายกับการทำประติมากรรมกระดาษ แล้วนำดินแผ่นมาปะติดทำให้เกิดรูปทรงที่ต้องการ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความหดตัวของกระดาษเมื่อถูกน้ำและความชื้น

10. การขึ้นรูปด้วยวิธีการผสมผสานกัน ผู้ผลิตนำวิธีการต่าง ๆ ที่ตนถนัด และสนใจ มารังสรรค์ให้เกิดรูปทรง ลวดลาย และความงามตามความต้องการ

11. การขึ้นรูปด้วยวิธีอัดฉีดดินเหนียว เป็นการนำดินที่นวดแล้วมาเข้าเครื่องรีดดิน ซึ่งมีลวดลายต่าง ๆ ให้เลือก การอัดดินลงกระบอกเพื่อรีดดินให้ออกมาตามลวดลายที่ขลุ่ยบริเวณปากกระบอกรีดดิน สังเกตดูความชื้นของดินให้พอเหมาะ แล้วสามารถนำไปประกอบเป็นเครื่องปั้นดินเผาได้ตามต้องการ

12. การขึ้นรูปด้วยใบมีด เป็นการผลิตเครื่องปั้นดินเผาทางอุตสาหกรรม คือต้องมีการผลิตพิมพ์จากอุปกรณ์ทางอุตสาหกรรมด้วยการ Jigger

การเผา

จตุฎ โภมทรรัตนานนท์(2542) กล่าวถึงการเผาโดยสรุปได้ดังนี้

การเผาเป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาให้ดังตามนอกเหนือจากการออกแบบ การขึ้นรูปและตกแต่ง การเผา มี 3 ประเภท คือ การเผาดิบ การเผาเคลือบ และการเผาสีบนเคลือบ ซึ่งการเผามีวิธีการและจุดประสงค์ที่ต่างกัน ดังนี้คือ

1.การเผาดิบ เป็นการเผาหลังจากที่ได้รับการขึ้นรูป ตกแต่ง และผึ่งแดดให้แห้งสนิทแล้ว การเผาดิบมี 2 แบบ คือ

- การเผาดิบในอุณหภูมิสูง ทำให้ผลิตภัณฑ์ดูดซับน้ำได้น้อยเหมาะสำหรับนำมาเคลือบในอุณหภูมิต่ำอีกครั้งหนึ่ง
- การเผาดิบในอุณหภูมิต่ำ จะทำให้เครื่องปั้นดินเผามีความแข็งแรง ไม่ชำรุดง่ายเหมาะที่จะนำมาตกแต่ง และเผาเคลือบในอุณหภูมิสูง

การเผาดิบมีจุดประสงค์เพื่อให้ดินมีความแข็งแรง คงรูป และเป็นการตรวจสอบสภาพเนื้อดินว่ามีการแตกร้าวหรือไม่ก่อนนำไปเผาเคลือบ ซึ่งสิ่งที่จะต้องคำนึงในการเผาดิบคือ อุณหภูมิที่ใช้ในการเผาควรมีการเพิ่มขึ้นทีละน้อยอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดเรียงเครื่องปั้นดินเผาให้เหมาะสม ไม่ควรตั้งไว้ที่จุดถูกไฟโดยตรง เพราะอาจทำให้ผลิตภัณฑ์มีการทรุดตัว

2.การเผาเคลือบเป็นการเผาครั้งที่สองหลังจากเผาดิบแล้วซึ่งก่อนทำการเผาต้องมีการนำเครื่องปั้นดินเผาไปชุบ หรือพ่นด้วยน้ำเคลือบก่อน จากนั้นจึงนำเข้าเตาเพื่อเคลือบ จุดประสงค์ของการเผาเคลือบคือ เพื่อให้ น้ำเคลือบละลายเป็นเนื้อเดียวกัน และติดผิวดิน มีความมันวาว หรือเรียบด้าน ทนทานและเกิดความสวยงาม สิ่งที่ต้องคำนึงคือ ควรเข้ดกันภาชนะให้สะอาดก่อนนำเข้าเตาเผา และเรียงให้ห่างกันพอควรเนื่องจากเมื่อเครื่องปั้นดินเผาถูกเผาในเตาน้ำเคลือบอาจจะละลายไหลเยิ้มมาติดกันได้ และก่อนทำการชุบเคลือบควรทำความสะอาดผิวเครื่องปั้นดินเผาให้เรียบร้อยก่อน ขณะทำการเผาควรมีความร้อนอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อเผาเสร็จแล้วควรปิดเตาทิ้งไว้ให้ความร้อนเย็นลงก่อนนำเครื่องปั้นดินเผาออกเพื่อป้องกันการแตกของผลิตภัณฑ์ และน้ำเคลือบ ส่วนการเผาสีบนเคลือบคือการเผาเครื่องปั้นดินเผาที่มีการตกแต่งด้วยสีบนเคลือบแล้วเพื่อให้สีบนเคลือบติดเครื่องปั้นดินเผาแน่น และคงทน

การส่งเสริมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทย

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542)กล่าวถึง การส่งเสริมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสรุปดังนี้

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาของไทยนั้นมีการผลิตมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้านที่ผลิตกันโดยทั่วไปในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นอาชีพของประชาชนที่สืบทอดกันมานานแล้ว ในส่วนของรัฐบาลเองก็มีการสนับสนุนและส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมประเภทน้ำอู่พอสสมควร เห็นได้จากในสมัยรัตนโกสินทร์ สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2496 เป็นต้นมา ได้จัดให้มีการประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และสิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยดิน เช่น เครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับการครองชีพ ได้แก่ โถง อ่าง คนโทน้ำ หม้อ บาตรพระ คราเตาอั้งโล่ กระจาดต้นไม้ แจกัน ไห ท่อน้ำ อีฐ และเครื่องสุขภัณฑ์ เป็นต้น กำารจัดให้มีการประกวดถือเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาในระดับพื้นบ้านที่ผลิตกันตามท้องถิ่นต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้น

ในช่วงที่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมของประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนที่ 1 ใน พ.ศ.2503 ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2505 ซึ่งมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตั้งระบุว่าผลิตกระเบื้องดินเผาปูพื้นและฝาผนัง ความมุ่งหมายของการส่งเสริมการลงทุนในระนี้เพื่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่จำเป็นและส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ มีหลักเกณฑ์ที่มุ่งไปที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ใช้เครื่องจักรอุปกรณ์และกรรมวิธีที่ทันสมัยเพื่อให้ได้มาตรฐานสากล โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่หรือผลิตได้ในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจึงขยายตัวมากขึ้น ตลอดจนขยายตลาดเพื่อการส่งออกด้วย มีการผลิตเครื่องถ้วยชาม กระเบื้องปูพื้นหรือบุผนัง เครื่องสุขภัณฑ์และอิฐที่ใช้ในการก่อสร้าง จากเดิมที่มีแต่อิฐมอญที่ปทุมธานี มาเป็นอิฐที่มีการผลิตด้วยระบบอุตสาหกรรม เช่น อิฐบางบัวทอง อิฐบางปะกง และอิฐประดับ เป็นต้น

ส่วนเครื่องปั้นดินเผาที่มีการผลิตเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ทำในครัวเรือนหรือที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน จะมีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะไม่เข้าข่ายของการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เช่นการทำโถงมังกรที่ราชบุรีซึ่งมีมานานแล้ว แต่กรรมวิธีการผลิตและรูปแบบของโถงมังกร มีการพัฒนาไม่มากนักจนทำให้มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาบางแห่งในราชบุรี หันมาพัฒนารูปแบบของโถงมังกร มีการพัฒนาไม่มากนัก จนทำให้มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาบางแห่งในราชบุรี หันมาพัฒนารูปแบบและประเภทของผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ประดับตกแต่งสถานที่ทั้งภายนอกและภายในอาคาร

ในช่วงประมาณแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา เริ่มต้นโครงการที่เป็นการอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผา เช่น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่มีการฟื้นฟูการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการอนุรักษ์รูปแบบและลวดลายที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยส่งเสริมรายได้แก่ราษฎรในท้องถิ่นให้มีงานทำด้วย

จากการที่มีการฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปหัตถกรรมของชาติ จึงทำให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาหันไปผลิตผลงานที่ดำเนินตามรูปแบบและตกแต่งแบบที่เคยทำมาในอดีตกันมากขึ้น เช่น ผลิตตามแบบอย่างเครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัย เครื่องลายครามและเบญจรงค์ในสมัยอยุธยา ตลอดจนเบญจรงค์ลายน้ำทองในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีเทคนิคการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตที่ทันสมัยขึ้นตามเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมในปัจจุบันที่ผู้คนหันมาสะสมเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นของเก่าในอดีต รวมทั้งมีการตกแต่งอาคารส่วนบุคคล และอาคารสาธารณะด้วยผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาทั้งภายในและนอกอาคาร ตลอดจนการมีพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคลเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในยุคปัจจุบันให้พัฒนาขึ้น เป็นการสร้างงานในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการขายตัวให้เป็นสินค้าส่งออกจำหน่ายนอประเทศเหมือนเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านแต่ละแห่งในประเทศไทย มีความเป็นเอกลักษณ์ รูปแบบ และมีเทคนิคเฉพาะถิ่นซึ่งผู้เรียนที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ได้พบเห็นการผลิต หรือร่องรอยเครื่องปั้นดินเผาเป็นประสบการณ์ที่รับรู้ในวิถีชีวิตของผู้เรียนเอง ทั้งทางด้านกรรมวิธีการผลิต โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และแหล่งเตาในท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ดังนั้น การในการพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนรู้อาชีพศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจ และรักในท้องถิ่นของตนสำหรับชุมชนที่มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจึงมีความสำคัญ ควรสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงศิลปะที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตมนุษย์ตั้งแต่อดีต จวบถึงปัจจุบัน และอนาคต ส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งแสดงร่องรอยอารยธรรม และเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และสืบทอดเจตนารมณ์ทางด้านวัฒนธรรมทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านมิให้สูญหายจากสังคม

4. แนวความคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) กับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน

ความหมายของการเรียนรู้ตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)

การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) นักศิลปะศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแนวทางการเรียนรู้ ดังนี้

Getty Center for Education in the Arts(1995) กล่าวถึงการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION โดยสรุปได้ดังนี้

การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION หมายถึง วิธีการเรียนรู้ศิลปะโดยอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ 4 แขนงวิชาเป็นแกนในการจัดการเรียนรู้ ทั้งทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และสื่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถประยุกต์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้เกิดความเข้าใจโดยรวมในงานศิลปะประเภทต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

W. Dwaine Greer (1984) กล่าวถึง การเรียนรู้ตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ว่า เป็นการเรียนศิลปะโดยรวมที่เกิดประสบการณ์สุนทรีย์จากภายในตัวผู้เรียนเองซึ่งมาจากหลักการทั้ง 4 ของแกนวิชาตามการเรียนศิลปะโดยทั่วไป คือ องค์ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และ ศิลปวิจารณ์ โดยได้รับการถ่ายทอดจากการสอนโดยอาศัยองค์ความรู้แบบบูรณาการที่มีระบบและลำดับจากหลักสูตร หรือการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น ซึ่งความรู้ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางศิลปะจากความเข้าใจและปฏิบัติงานศิลปะแบบเด็ก ๆ ตามวัยของผู้เรียนไปจนถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ เช่น สามารถเข้าใจงานศิลปะ และสามารถแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกิจกรรมทางศิลปะในชุมชนอย่างมีความรู้ และมีเหตุผล

Ralph A. Smith (2002) กล่าวถึงแนวคิดในการเรียนรู้ศิลปะแบบ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)ว่า เป็นการเรียนศิลปะเพื่อเข้าใจถึงบริบทของศิลปะที่มีต่อมนุษย์ในการศึกษาทางด้านศิลปะที่มีคุณค่าต่อสังคมและบริบทอื่น ๆ ที่แวดล้อมอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของมนุษย์ที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าขึ้นมาเพื่อให้แสดงความสามารถและเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเรียนรู้นี้อาศัยหลักที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพิจารณาศิลปะจาก 4 สาขาวิชาเพื่อให้เข้าถึงศิลปะ คือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ศิลป์ โดยสามารถนำสิ่งที่เป็นงานศิลปะมาเป็นหัวข้อในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และความเข้าใจในศิลปะซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมจากครูที่มีความรู้ความสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้เกิดความเข้าใจในศิลปะได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

มะลิฉัตร เอื้ออนันท์(2542) ได้ศึกษารวบรวมแนวคิดในการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)

โดยสรุปว่าเป็นการเลือกสรรความรู้ที่มีคุณค่าทางศิลปะมารวมกันเป็นระบบการเรียนการสอนทั้ง 4 แขนง คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ โดยเน้นความรู้ทางด้านศิลปะศึกษาเป็นสำคัญ และให้ศิลปะเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ไปสู่องค์ความรู้อื่น ๆ ซึ่งเป็นแนวคิดที่วงการศิลปะศึกษาในสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญนำไปประยุกต์ให้ทุกระดับการศึกษา และใช้แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) นี้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน พัฒนาทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัย และการพัฒนา หลักสูตร ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยใช้แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นแนวทางในการพัฒนาจากการวิจัยที่นำแนวทางไปประยุกต์ใช้ แสดงให้เห็นว่าสามารถทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ในศิลปะมากขึ้น

ศุภีพร วงษ์สุวรรณ (2545) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดของ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION ไว้ว่า แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นวิธีการที่จัดการเรียนการสอนโดยอาศัยแนวคิดที่เป็นวิธีการครอบคลุมการเรียนและการสอนศิลปะศึกษาสามารถนำมาใช้ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาได้ มีการประยุกต์ใช้กับการศึกษาผู้ใหญ่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และพิพิธภัณฑสถานศิลปะ มีหลักกำหนดสาระเนื้อหาจากวิชา 4 แขนง คือศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศิลป์

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION คือ การเรียนรู้โดยอาศัยรากฐานธรรมชาติวิชาศิลปะศึกษา จาก 4 แขนงวิชา ดังนี้คือ ประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ มาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาและพัฒนาการมาจากกลุ่มนักวิชาการศิลปะศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ทำการค้นคว้า และวิจัยจากแนวคิดนี้และพัฒนาเป็นเวลายาวนาน สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเข้าถึงศิลปะโดยใช้องค์ความรู้ทางวิชาการในการสนับสนุนความคิด โดยการบูรณาการองค์ความรู้ 4 แขนง ตามความเหมาะสม และพัฒนาการแต่ละระดับของผู้เรียน

ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)

Elizabeth Manley Delacruz และ Phillip C. Dunn(1996) กล่าวถึงความเป็นมาของแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ว่าเป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากแนวคิดของนักการศึกษาในการปฏิรูปการศึกษาของวงการการศึกษาในสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีผลต่อการเรียนรู้ศิลปะของผู้เรียนในช่วงปี 1960-1970 จึงมีการเคลื่อนไหวในวงการศิลปะศึกษาที่จะวิเคราะห์หาแนวทางร่วมกันในการกำหนดมาตรฐาน และหาหลักในการสอนศิลปะศึกษาร่วมกันเพื่อให้ได้คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งประเทศซึ่งกรอบทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการนั้นไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ศิลปะศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกัน ในขณะนั้นจึงเริ่มให้ความสำคัญในการถ่ายโยงความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาด้วยการบูรณาการในตัวผู้เรียนด้วยการเรียนรู้จากแนวความคิดของนักศิลปะศึกษา 4 สาขาวิชา คือ นักประวัติศาสตร์ศิลป์ นักสุนทรียศาสตร์ ศิลปิน และนักวิจารณ์งานศิลปะ(Debra Attencorough, 2002) โดยได้รับการสนับสนุนจาก Getty Center for Education in Arts (Raph A. Smith, 2002) มาโดยตลอด ซึ่งมีกลุ่มนักวิชาการได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาจากแกนความรู้ 4 วิชา และทฤษฎีพัฒนาการ มีการทดสอบทฤษฎีด้วยการวิจัยอย่างสม่ำเสมอจากกลุ่มนักการศึกษา นักวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา หลักสูตรระยะแรกเน้นศิลปะศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน(DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION) หรือ DBAE ได้พัฒนาจากขบวนการยึดหลักเกณฑ์เป็นศูนย์กลาง(DISCIPLINE-CENTERED MOVEMENT) หรือขบวนการแบบยึดสาระความรู้เป็นศูนย์กลาง(SUBJECT-CENTERED MOVEMENT) พบว่ามีปัญหาในการใช้เนื้อหาสาระที่แบ่งแยกออกจากกัน 4 สาขาวิชา และมีการพัฒนาด้วยการนำวิชาทั้ง 4 แกนวิชา คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์มาหลอมรวมโดยการบูรณาการเบ็ดเสร็จในรายวิชาศิลปะศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นแนวคิดของผู้เรียนที่มีต่อศิลปะทุกประเภทที่มีอยู่ในสังคม และคำนึงถึงศิลปะที่สะท้อนความเป็นมาของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพที่จะเป็นบุคคลที่มีรสนิยมที่ดีงาม มีเหตุผล กล้าแสดงออก และเข้าใจถึงความเป็นมาหรือบริบทที่เกิดงานศิลปะ ตลอดจนสามารถเรียนรู้ศิลปะอื่น ๆ แล้วเกิดความเข้าใจ และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง(W.Dwaine Greer, 1984) เด็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ปัจจุบันมีการนำ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ไปใช้อย่างแพร่หลายในรัฐต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าการเรียนการสอนศิลปะที่นำ

ไปสู่การใช้จริงซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสังคม การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) นั้น เป็นการสอนที่หลากหลาย และเน้นความสำคัญในการเรียนรู้ทางด้านกระบวนการคิด และความซาบซึ้งซึ่งเป็นส่วนสำคัญซึ่งการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตรที่มี DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐานนั้น มีการประยุกต์ใช้กับ ทฤษฎีอื่น ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหรัฐอเมริกา (Theresa Marche, 2002) และมีการพัฒนาหลักการที่นักวิชาการค้นพบใหม่อย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน (คณิงหา สุภานันท์, 2544)

พัฒนาการของแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เริ่มเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับช่วง สมัยที่มีการตื่นตัวทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอย่างจริงจัง นักวิชาการด้านศิลปศึกษาได้หันมา ให้ความสนใจกับแนวการปฏิรูปแนวใหม่นี้ ได้ให้ชื่อว่า DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) โดยมีแนวความคิดว่าศิลปศึกษาเป็นสาขาวิชา ที่มีองค์ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะตัวสามารถถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนได้มิใช่เพียงเพื่อเป็นเครื่องมือใน การเรียนรู้เพื่อประกอบในวิชาอื่น ๆ เท่านั้น วิชาศิลปศึกษาสามารถให้ความรู้และประสบการณ์ที่มี คุณค่าแก่ผู้เรียนได้ วิชาศิลปะจึงควรเป็นวิชาหนึ่งที่มีฐานะเทียบเท่ากับวิชาพื้นฐานที่เป็นวิชา บังคับของหลักสูตรทั่วไป โดยเน้นว่ากระบวนการทำงานมีค่าเทียบเท่ากับผลงานที่ผลิตออกมา (Jane K. Bates, 2000) และนักวิชาการหลายท่านได้ลงความเห็นว่วิชาศิลปศึกษาควรเป็นวิชาที่ สามารถประเมินได้ และมีเนื้อหาสาระเชิงวิชาการสามารถนำมาสอนได้และมีความสำคัญไม่ยิ่ง หย่อนกว่าวิชาอื่นๆ ซึ่งในช่วงนั้นเป็นช่วงแห่งการตื่นตัวทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งการ เรียนการสอนต้องเป็นรูปธรรมมากขึ้น และการสอนต้องเป็นไปในเชิงวิชาการคือ จะต้องมีการระบุ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดผลการเรียนได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้าน จิตวิทยาพฤติกรรมศาสตร์ที่เน้นไปที่พฤติกรรมภายนอกที่สามารถวัดได้ชัดเจนของ B. F. Skinner ดังนั้น กระแสสังคมจึงให้ความสำคัญมากกับความรูเชิงความเข้าใจ หรือพุทธิพิสัยที่ สามารถวัดได้ชัดเจน มากกว่าจิตพิสัย (Elizabeth Manley Delacruz และ Phillip C. Dunn, 1996)

ต่อมาในช่วง 1980 มีการจัดตั้งกองทุน J. Paul Getty ซึ่งเป็นกองทุนที่สนับสนุนวงการ ศิลปะ และจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เกตตี้ และศูนย์การศึกษาศิลปะเกตตี้ขึ้น เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการ ศึกษาของวงการศิลปศึกษา และยกสถานภาพของศิลปศึกษาในระบบโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและอภิปรายกันในเรื่องเกี่ยวกับ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นสำคัญ (คณิงหา สุภานันท์, 2544)

Elizabeth Manley Delacruz และ Phillip C. Dunn(1996) ได้กล่าวถึงความเป็นมา และวิวัฒนาการของ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)ไว้ว่า ตั้งแต่ช่วง 1980 เป็นต้นมา ครูศิลปะหลายคนได้นำหลักสูตรของ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ไปประยุกต์สอนในโรงเรียนต่าง ๆ และเมื่อปลายทศวรรษ มีนักวิชาการ กลุ่มหนึ่งได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์ อย่างแพร่หลายเกี่ยวกับการตกตะกอนของ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) จึงมีการสำรวจและปรับปรุงขึ้น จากยุคแรกเริ่ม โดยยึดหลักการบางส่วนแทน และเน้นไปที่การเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้ง 4 สาขาวิชา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้โดยรวมแทนการเรียนรู้แบบเน้นเนื้อหาสาระแบบรายวิชา(Jane K.Bates, 2000) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบางส่วนมีผลกระทบต่อครู ผู้เรียน และธรรมชาติของกิจกรรมทำให้ครูผู้สอนมีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำหนดเนื้อหาโดยยึดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบทั้ง 4 แกนวิชา การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนลดความเครียดในการเรียนรู้และสามารถมองเห็นศิลปะในมุมมองรวมที่มีต่อสังคม และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อศิลปินในการสร้างงานศิลปะได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้เรียนสามารถนำหลักการเหล่านี้ไปเรียนรู้หรือศึกษาเพิ่มเติมกับงานศิลปะอื่น ๆ ในสังคมอื่น ๆ นอกเหนือจากสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่าง เข้าใจ ลึกซึ้ง (Getty Center for Education in the Arts, 1995) การรับแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) มาใช้ในประเทศไทยเกิดจากการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปทั่วโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งประเทศไทยได้รับแนวคิดมาปรับปรุงในหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ตั้งแต่ พ.ศ.2528 เป็นต้นมา หลักสูตรภาควิชาศิลปกรรมศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏได้นำวิชาสุนทรียศาสตร์ และศิลปวิจารณ์เข้ามาเพิ่มในหลักสูตร และในหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติระดับมัธยมศึกษาปี 2533 มีการนำการบูรณาการระหว่างศิลปะแขนงทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ มาใช้ซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ระยะเวลาในอเมริกา(มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542)

การนำ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ไปใช้มีอย่างแพร่หลายในต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการพัฒนา และประยุกต์ใช้โดยการทำวิจัยภายใต้การจัดการเรียนการสอน และหลักสูตรแบบ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ทั้งนี้ กลุ่มนัก วิชาการ และครูผู้สอนศิลปศึกษาได้ตระหนักถึงแนวการสอนด้วย

การบูรณาการ(Stephen Mark Dobbs, 1988)เพื่อเปิดประเด็นไปสู่ความสำคัญของศิลปะที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมที่แวดล้อม (Ralph A. Smith, 2002)โดย มะลิฉัตร เอื้ออานันท์(2542) ได้ทำการศึกษาโดยรวบรวมงานวิจัยของนักวิชาการศิลปศึกษาหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยอาศัยแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ทางด้านการรับรู้คุณค่าในงานศิลปะ ด้านพุทธิปัญญา จิตพิสัย และการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ต่าง ๆ ในศิลปศึกษากับพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสรุปรวมว่าการนำศิลปะต่างแขนงมารวมบูรณาการสามารถเสริมประสบการณ์ด้านความคิด และความเจียวัดต่อแบบอย่างทางศิลปะให้แก่เด็กจะช่วยสร้างสติปัญญาความคิดความสามารถแยกแบบอย่างของศิลปะเป็นความสามารถทั้งในด้านความคิดและความรู้สึก คือ ด้านความรู้และคุณค่า การบูรณาการศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติเข้าด้วยกันให้ผลดีต่อความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งในงานศิลปะของนักเรียน ความสามารถของเด็กในการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ จะทำให้เด็กสนใจงานศิลปะที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ประสบการณ์และสื่อที่ดีสามารถพัฒนาความสามารถในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของเด็ก คุณสมบัตินี้ได้ผลดี และสร้างความจดจำให้แก่เด็กได้ยาวนาน สุนทรียภาพเชิงประวัติ ด้านปรัชญา ประสบการณ์การรับรู้เชิงสุนทรีย์ และงานค้นคว้าทางสุนทรียศาสตร์นำไปสู่การวิเคราะห์ในมุมมองของสุนทรียภาพโดยการรับรู้ของคนมีการประเมินเชิงคุณค่าเป็นรากฐาน การเรียนการสอนการวิจารณ์ศิลปะที่ถูกต้องควรจะเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในศิลปะไปพร้อมกัน การสอนศิลปะปฏิบัติเป็นประสบการณ์ที่เสริมสร้างทำนุบำรุงพฤติกรรมการสืบค้นให้แก่ผู้เรียนเช่นเดียวกับศิลปวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ศิลป์ ถ้าครูมีวิธีการสอนที่เอื้อต่อประสบการณ์ทางศิลปะการวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ศิลปะจะสร้างประสบการณ์ความคิดอันเป็นเหตุเป็นผลให้แก่เด็ก รวมทั้งสร้างทัศนคติในทางบวกให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี การวิจารณ์ในลักษณะปราศจากความรู้เฉพาะด้านมีคุณค่าในการตัดสินผลงานศิลปะในห้องเรียน และการตัดสินผลงานศิลปะในห้องเรียนช่วยขยายขอบข่ายของการรับรู้และแสดงออกของนักเรียนทั้งในด้านการเรียนรู้ทางคำพูดรวมทั้งส่งเสริมการวิจารณ์และความซาบซึ้งในศิลปะในลักษณะหลากหลายวัฒนธรรมอีกด้วย นอกจากนี้สามารถใช้ในพัฒนาสุนทรียภาพเชิงแสดงออกให้เป็นรูปธรรม ศิลปวิจารณ์ในแนวทางหลากหลายวัฒนธรรมจะช่วยเสริมสร้างชีวิตของนักเรียนทุกคนที่อยู่ในสังคมแบบหลากหลายวัฒนธรรม สื่อการเรียนรู้ประเภทศิลปะระดับพื้นฐานของแต่ละท้องถิ่นมีคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์เช่นเดียวกันกับผลงานศิลปะซึ่งควรให้ความสนใจต่อสื่อการเรียนการสอนให้หลากหลายมากขึ้น

การนำหลักสูตร DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) มาใช้ในประเทศไทยเกิดจากการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปทั่วโลก

ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งประเทศไทยได้รับแนวคิดมาปรับปรุงในหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา ต่างๆ และในหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติระดับมัธยมศึกษาปี 2533 (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2545)มีการนำการบูรณาการระหว่างศิลปะแขนงทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ มาใช้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแนวคิด DBAE หรือ BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)ระยะแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา

แนวทางในการเรียนรู้ตามแนวความคิดของ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)

จุดเด่นของแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) นั้นคือการรวบรวมองค์ความรู้ทั้ง 4 สาขาของศิลปศึกษาที่มีธรรมชาติวิชาต่างกันซึ่งแนวคิดที่ใช้ปัจจุบันคือ การเชื่อมโยงทฤษฎีการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ ศิลป์สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปะวิจารณ์ด้วยการมองภาพในองค์รวมของศิลปะที่มีบทบาทต่อสังคม แฉวงกว้างไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ โดยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น เพื่อพัฒนาแนวความคิดที่เกี่ยวกับการมองภาพในองค์รวมเพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Elizabeth Manley Delacruz และ Phillip C. Dunn, 1996) การหลอมรวมรายวิชาทั้งสี่แขนงเช่นนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากแนวคิดที่ต่างกันระหว่างองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีต่องานศิลปะเพื่อเปิดประเด็นต่อศิลปะในบริบทต่าง ๆ เช่นวัฒนธรรม สังคม หรืออิทธิพลอื่นที่อยู่แวดล้อมเพื่อความเข้าใจ และซาบซึ้งถึงงานศิลปะได้ถ่องแท้ขึ้น(Debra Attenborough, 2002) ปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้คือ การเข้าถึงศิลปะ การจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในชุมชนของตน การคำนึงถึงค่านิยมต่าง ๆ และบริบทต่าง ๆ ของสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศิลปะ พัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปศึกษา เป็นต้น(Yvonn Gaudelius และ Peg Spiers, 2002) แนวการเรียนรู้โดยอาศัยแนวคิดนี้มีรายละเอียดในการเชื่อมโยงนำไปสู่ประเด็นเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดความซาบซึ้งในงานศิลปะและเข้าใจในงานศิลปะโดยมีธรรมชาติวิชาในการขยายสู่บริบทการบูรณาการอื่น ดังนี้

แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ในการเรียนรู้โดยใช้ประวัติศาสตร์ศิลป์

การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดDISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) โดยการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของงานศิลปะ หรือประวัติศาสตร์เป็นแกนสำคัญในการนำเสนอเพื่อแผ่ขยายไปยังสาขาของวิชาอื่น ๆ นั้นด้วยการ

เชื่อมโยงเพื่อให้เห็นความสำคัญของศิลปะที่มีบทบาท และการสืบทอดทางวัฒนธรรม เช่น การเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ หรือเรียนรู้จากประวัติของงานศิลปะ Debra Attenborough (2002) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการหลอมรวมประสบการณ์ทางด้านศิลปะในพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นของผู้เรียน โดยเชื่อว่า พิพิธภัณฑ์ หรือโบราณสถานในท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมของผู้เรียน และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการจัดสภาพแวดล้อมของผู้สอน หรือการจัดการห้องเรียนของครูที่มีบทบาทในการแนะนำแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าสืบเสาะหาความรู้จากสถานที่สำคัญที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ต่าง ๆ ในขณะที่เรียนซึ่งองค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ทางด้านประวัติความเป็นมา และการสร้างสภาพแวดล้อมมีผลให้ผู้เรียนเข้าใจในองค์ความรู้มากขึ้น การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์สร้างความหลากหลายในการเรียนรู้และสามารถเพิ่มความสนใจในสิ่งที่เรียนด้วยการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นเป็นพิเศษมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน พิพิธภัณฑ์เหล่านี้มีจุดเด่น คือ เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เก็บรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แต่ละยุคสมัยที่สำคัญเอาไว้เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของสังคม วัฒนธรรมในอดีต และบางแหล่งได้รวบรวมมาจนถึงงานศิลปะวัฒนธรรมในปัจจุบันเข้าด้วยกัน ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ยังเป็นสถานที่สำคัญของชุมชนซึ่งผู้เรียนสามารถหาคำตอบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนปัจจุบันจากการค้นคว้า ศึกษาจากพิพิธภัณฑ์เหล่านี้ได้ด้วย

ครูผู้สอนสามารถแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงได้โดยการแนะนำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในเบื้องต้น และซักถามให้คิดเกี่ยวกับสถานการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นแล้วมีผลต่อปัจจุบัน หรือถามหาเหตุผลที่บรรพบุรุษได้กระทำไว้ในอดีตซึ่งจะได้รับคำตอบของผู้เรียนในการใช้วิธีคิดด้วยเหตุผล หรือการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการหาคำตอบ หรือหาคำถามที่เปิดประเด็นไปสู่แกนวิชาอื่นได้ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งการให้ความสำคัญกับความคิดที่เป็นบริบทรอบศิลปวัตถุเหล่านี้นำไปสู่การเชื่อมโยงทางความคิดของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ เหตุผลที่มาของงานศิลปะ ความซาบซึ้งในงานศิลปะ และนำไปสู่การวิจารณ์ศิลปะที่สอดคล้องกับยุคสมัยหรือบริบทอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยอาศัยประวัติศาสตร์ศิลป์ทำให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของผลงานศิลปะที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา และอิทธิพลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะจึงเกิดได้หลายทาง ทั้งนี้อยู่ที่ผู้สอนให้ความสำคัญในประเด็นใดเพื่อที่จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญในการมองศิลปะในด้านดีเนื่องจากศิลปะถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์แต่ละยุคสมัยที่มีความต้องการต่างกัน เหตุผลความจำเป็นเทคนิคที่ใช้ ความรู้สึก และการเห็นคุณค่าของงานศิลปะจึงถูกมองต่างมุมมองไป ผู้สอนควรเห็นความสำคัญของการเข้าถึงประสบการณ์ทางสุนทรีย์ที่มีคุณค่าจากการเชื่อมโยงทั้ง 4 แกนวิชาเข้าด้วยกันไม่ควรแบ่งแยกองค์ความรู้ต่าง ๆ ออกจากกัน

แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ในการเรียนรู้โดยใช้สุนทรียศาสตร์

การเรียนรู้ศิลปะโดยอาศัยการเข้าถึงประสบการณ์ทางสุนทรียะเป็นแนวคิดสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งมีนักศิลปศึกษาหลายท่านที่สนใจและทำการศึกษาในเรื่องนี้ โดยจะกล่าวถึงธรรมชาติในการเรียนรู้สุนทรียศาสตร์ที่สามารถแผ่ขยายประสบการณ์ไปสู่แนวคิดแกนวิชาอื่น ๆ ดังนี้คือการเรียนรู้ศิลปะโดยเห็นความสำคัญของสุนทรียะที่จะเกิดกับผู้เรียนนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่สามารถระลึกถึงความงามของศิลปะที่ใกล้เคียงกับศิลปิน และบริบทที่ศิลปินนั้นให้ความสำคัญ ซึ่ง W. Dwaine Greer, 1984 กล่าวถึงธรรมชาติในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ดังนี้ว่า ถึงแม้ว่าประสบการณ์ทางสุนทรียะเป็นประสบการณ์ที่วัดและประเมินผลได้ยาก แต่สามารถจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้ได้ จากการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ซึ่งเน้นในการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยสุนทรียะเป็นแนวในการนำเสนอแกนวิชาทั้งสี่นั้นควรตั้งข้อสังเกตในขณะที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อที่จะดูผลที่จะได้รับของผู้เรียนในการเรียนรู้ เช่น ความคิด แนวคิด รวมยอด หลักการ เทคนิคในการปฏิบัติงานร่วมด้วย การสังเกตนี้ไม่ได้หมายถึงการจัดกิจกรรมนั้นแบ่งแยกออกจากกัน แต่ระหว่างมีกิจกรรมการเรียนรู้นั้นควรมีวิธีการกำหนดในแผนการสอนว่าจะมีการประเมินผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างไร การมองภาพรวมในกระบวนการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แล้วนั้น ทำให้เกิดความกระจำในการกำหนดแนวทางที่จะนำไปใช้ได้ จากการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้ผู้สอนสามารถรับรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ทางสุนทรียะของผู้เรียนได้โดยการให้ผู้เรียนได้อธิบายถึงคุณค่าของกิจกรรมที่ตนได้เข้าร่วม เช่น การทำงานศิลปะ การเรียนรู้จากผลงานที่มีคุณค่าอย่างหลากหลายจะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของศิลปะที่สามารถนำไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในแง่ต่าง ๆ ของชีวิตได้ คุณลักษณะพิเศษของงานศิลปะที่มีความงามเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของงานสามารถนำไปเชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่าของศิลปะนั้น ๆ ของบริบทสังคมที่ต่างกันไป การเรียนรู้ และการรับรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบทางทัศน์ที่มีผลต่อประสบการณ์ทางสุนทรียะสามารถนำไปสู่ประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่มีประสบการณ์ทางสุนทรียะในอดีต จากการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ทำความคุ้นเคย เกิดเป็นประสบการณ์ทางการรับรู้ ความประทับใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับการเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะโดยศึกษาเพิ่มเติมในบริบทอื่น ๆ (Ralph A. Smith, 2002) ซึ่งสุนทรียะมีความเกี่ยวข้องกับความคิดความเข้าใจ ความซาบซึ้งในงานศิลปะนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจแสดงออกมาด้วยคำพูดได้ทั้งหมด ประสบการณ์ทางสุนทรียะนอกจากจะแสดงออกมาจากคำพูดเป็นเพียงบางส่วนแล้ว ลักษณะของงานศิลปะปฏิบัติยังแสดงถึงอิทธิพลขององค์ประกอบศิลปะที่มีผลต่อผลงาน และความเชื่อของผู้ผลิตงานศิลปะนั้นด้วย การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะแสดงความ

คิดเห็น หรือแสดงออกด้วยการปฏิบัติงานศิลปะเพื่อแสดงความเป็นตัวตนนั้นเป็นความสนใจตาม ้วยหรือความสนใจส่วนตัวเพื่อที่จะสร้างประสบการณ์ทางการรับรู้และนำเสนอทางด้านสุนทรียะ เนื่องจากสุนทรียะเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ที่สำคัญ เกี่ยวกับความงามจากหลาย ๆ ประสบการณ์ในอดีตรวมกันเป็นภาพรวม ดังนั้นการจัดสถานการณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านสุนทรียะจึงเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น การนำเสนอให้ผู้เรียนเห็นความงามของงานศิลปะโดยอาศัยความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ เช่น นำเสนอเกี่ยวกับประวัติที่มา การผลิต บริบท หรือยุคสมัยของงานศิลปะนั้น ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความงามได้ลึกซึ้งมีเหตุผล เป็นธรรมชาติยิ่งขึ้น นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นทางด้านศิลปวิจารณ์อย่างมีเหตุผล และรอบคอบในการวิจารณ์งานศิลปะโดยอาศัยบริบทอื่น ๆ ประกอบการวิจารณ์ของผู้เรียน ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะที่เห็นคุณค่าของงานจากประวัติ การสร้างงาน สภาพแวดล้อม และการพัฒนาผลงานศิลปะนั้น ๆ ทำให้มีการพัฒนาความตระหนักถึงคุณค่าความงามที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อม และจัดสรรตามความคิดของมนุษย์ได้ การเรียนรู้สุนทรียะนั้นควรมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีเหตุผล เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับศิลปะทุกแขนง

แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ในการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะปฏิบัติ

การเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ในแกนวิชาของแนวคิดนี้ที่สอดคล้องกับการสอนระดับประถมในแนวเดิม อย่างไรก็ตาม ศิลปะปฏิบัติที่อยู่ในแกนของ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) จึงมีความต่างจากการเรียนการสอนทั่วไป กล่าวคือ มีการหลอมรวมสุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ศิลปะเข้าด้วยกันโดยใช้ผลงานศิลปะอาชีพงานศิลปะที่เป็นศิลปะพื้นบ้านในอดีตซึ่งมีการสืบทอดและพัฒนารูปแบบตามบริบทมาจนถึงปัจจุบันเปรียบเทียบกัน (Melody K. Milbrandt, 2002) เป็นแนวทางในการนำเสนอองค์ความรู้ทางศิลปะที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือสร้างผลงานจริงด้วยตนเอง งานศิลปะของผู้เรียนที่สร้างขึ้นอาจเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์ แล้วแต่เทคนิคที่ครูผู้สอนนำเสนอเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ลงในผลงาน และเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของผลงานของตน รวมทั้งการจัดการวัสดุ การแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นด้วย วิธีการสอนศิลปะปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงศิลปะในฐานะของผู้ผลิตงานศิลปะได้ง่ายขึ้น และเข้าใจวิธีการของศิลปินในการสร้างผลงาน (Yvonn Gaudelius และ Peg Spiers, 2002) เข้าใจความแตกต่างระหว่างธรรมชาติและงานศิลปะมากขึ้น ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับแกนวิชาอื่น ๆ ได้ง่ายโดยการแสดงให้เห็นว่างานศิลปะที่ผู้เรียนปฏิบัติอยู่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ และชีวิตประจำวันของผู้เรียนอย่างไร เป็นการเปิดโลกทัศน์แก่

ผู้เรียนให้พบความจริงเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนในห้องเรียนที่สามารถใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งสิ่งที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ซึ่งผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยเหตุผลที่มีความคิดในการสร้างผลงานคือสิ่งที่ควรนำเสนอ การให้ความสำคัญกับงานศิลปะที่อยู่ในหัวข้อที่ครูกำหนดไว้กว้าง ๆ เป็นการสร้างรูปแบบโดยรวมในความคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ โดยการถ่ายทอดด้วยวิธีการทางศิลปะซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางศิลปะร่วมสมัย ผู้เรียนไม่เพียงแต่จะได้ฝึกฝนทักษะ แต่งานศิลปะที่สร้างขึ้นเองนั้นมีความหมายต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก การคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตน และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในครั้งต่อไปให้ดีขึ้นเป็นการใช้ความคิดด้วยเหตุผล ซึ่งในการจัดกิจกรรม อาจใช้การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานศิลปะของผู้เรียนที่เชื่อมโยงไปถึงชีวิต และสังคมที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลงานของตนให้ดีขึ้นได้ และระยะเวลาที่ตนได้ฝึกฝนจะทำให้ผลงานที่ได้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งการทำงานแต่ละครั้งควรชี้ให้เห็นว่า ช่วงเวลาในการสร้างงานศิลปะที่ต่างกันทำให้เราเข้าใจในศิลปะมากขึ้น ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งของลักษณะงานทางประวัติศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นเมื่อมีการสะสมความรู้ความชำนาญ และเทคโนโลยีมากขึ้น การพูดคุยถึงงานศิลปะที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับชีวิต และบริบททางสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้องค์รวมของแนวคิดทั้ง 4 แกนได้ชัดเจนขึ้น ตลอดจนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเพิ่มเติมได้ด้วยการศึกษาด้วยตนเอง ทั้งนี้ การใช้ศิลปวิจารณ์ของครูผู้สอนที่ให้นักำลังใจในการทำงาน มีความเหมาะสมต่อการสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจที่จะพัฒนาผลงานของตน การเสนอแนะแนวทางในการค้นคว้ามีผลต่อการเรียนรู้เพิ่มเติม และทัศนคติในการเรียนศิลปะอีกด้วย(Melody K. Milbrandt, 2002)

แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ในการเรียนรู้โดยใช้ศิลปวิจารณ์

Stuart Richmond(1991) กล่าวถึงวิธีการวิจารณ์ศิลปะ หรือแนวคิดการสอนศิลปวิจารณ์ไว้ว่า การนำผลงานมาวิจารณ์โดยขาดพื้นฐานทางประสบการณ์ทางสุนทรียะ และพื้นฐานทางการตีความนั้นก่อให้เกิดความเสียหายในวงการศิลปะ การวิจารณ์ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตผลงานนำเสนอความคิดของตนที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจให้มากที่สุดเสียก่อน การสนับสนุนความรู้ทางทัศนศิลป์ และการทำงานศิลปะทุกประเภททำให้เป็นที่แพร่หลายทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญในการทำงานให้เกิดคุณค่าของศิลปะและประสบการณ์สุนทรียะที่มีต่อการทำงานศิลปะที่จะทำงานศิลปะให้เกิดคุณค่าในสังคม และการพูดถึงองค์ประกอบที่มีความสำคัญสำหรับงานศิลปะของครูผู้สอนหรือผู้วิจารณ์งานทำให้เห็นว่าสิ่งสำคัญที่เด่นชัดที่สุดที่ควรจะมีได้แก่อะไรบ้างซึ่งการเชื่อมโยงปรัชญาความคิดในงานกับศิลปะเข้าด้วยกันเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาศิลปะเป็นสิ่งสำคัญ และควรคำนึงถึงการสอนศิลปะที่มุ่งหวังจะให้เกิดความถูกต้องทั้งทางศีลธรรม และวิชาการเป็นหลัก รวมทั้งพัฒนาให้เห็นความสำคัญของ

การอยู่ร่วมในสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันถึงแม้จะมีความคิดที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้วิจารณ์งานศิลปะ หรือผู้สอนควรแสดงให้เห็นข้อดีของการได้ทำงานศิลปะ และการมีสามัญสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อพัฒนาไปสู่การพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมและสามารถแผ่ขยายความรู้ของผู้เรียนออกไปสู่สาขาวิชาอื่น หรือสถานการณ์อื่น ๆ ได้ การตัดสินคุณค่าจากงานศิลปะไม่ควรชี้ชัด หรือเน้นไปในแง่การประเมินตัดสิน แต่ควรเน้นไปที่แนวคิดในการสร้างงาน และการปรับปรุงแนวทางในการแสดงออกในผลงานอย่างไร หรือสังเกตความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นแนวคิดใหม่ ๆ หรือเทคนิคใหม่ ๆ ที่ค้นพบในผลงาน และควรกล่าวถึงการเชื่อมโยงผลงานศิลปะกับประสบการณ์ทางศิลปะที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ การวิเคราะห์ทางด้านปรัชญาซึ่งผู้ผลิตงานศิลปะได้ถ่ายทอดในงานซึ่งออกมาเป็นความคิดและวิธีการที่อาจรวมเอาทางด้านการศึกษาถึงทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของศิลปิน หรือผู้ผลิตผลงานนั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ การวิจารณ์งานศิลปะไม่ควรตัดสินงานจากงานเพียงครั้งเดียวที่ได้ชม เพราะผู้วิจารณ์ไม่สามารถทราบบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้ผลิตงานทั้งหมด จึงไม่อาจทราบเบื้องหลังงานศิลปะทั้งหมดของผู้ผลิตงานได้ ควรมองในด้านที่กว้างงานศิลปะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้ผลิตในลักษณะของพลวัตที่งานศิลปะสามารถพัฒนาขึ้นได้เมื่อผู้ผลิตงานฝึกฝนเทคนิคจนเกิดความชำนาญซึ่งศิลปินชื่อดังเหล่านั้นก็สร้างผลงานเบื้องหลังผลงานชิ้นสำคัญอยู่มากมายเช่นเดียวกัน หากได้พัฒนาตนเองด้วยการฝึกฝนก็จะสามารถพัฒนางานศิลปะได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ผู้วิจารณ์งานศิลปะอาจหลงลืมทำตกหล่นในขณะที่ทำการวิจารณ์ผลงานศิลปะเหล่านั้นเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ผลิตผลงานศิลปะเพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางด้านแนวคิด และทักษะวิธีต่อไป

การนำแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

นักวิชาการในประเทศไทยที่ให้ความสนใจได้นำแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) นี้มานำเสนอบางส่วนเกี่ยวกับการนำไปใช้ ดังนี้

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์(2545) กล่าวถึง ลักษณะของหลักสูตรตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ว่าเป็นหลักสูตรที่สามารถสร้างให้มีการนำไปใช้ทุกระดับชั้น เป็นระบบ และมีขั้นตอนในการดำเนินการซึ่งอาจใช้ผลงานศิลปะเป็นศูนย์กลางในระบบของหลักสูตร และนำเสนอเพื่อตอบสนองการเรียนรู้โดยใช้สาระ 4 แกนร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน โดยการจัดระบบของหลักสูตรโดยคำนึงถึงความเหมาะสมทางด้านพัฒนาการของผู้เรียนซึ่งการนำไปใช้เต็มรูปแบบนั้นควรมีการปฏิบัติอย่าง

เป็นระบบ มีแผนการสอนที่มีพื้นฐานที่กว้างขวางสามารถนำไปใช้ได้ และมีผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะให้การแนะนำ มีการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร และมีสื่อการสอนที่ถูกต้อง ด้านการวัดและประเมินผลควรมีหลักเกณฑ์ และขั้นตอนที่เหมาะสมสำหรับใช้ประเมินผลการเรียนของนักเรียนและหลักสูตร หลัก สูตร ตาม แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจในศิลปะ กล่าวคือ เน้นให้เกิดความสามารถในการวิเคราะห์พิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลซึ่งเป็นแกนของศิลปวิจารณ์ ให้ความสำคัญกับความรักความซาบซึ้ง เห็นคุณค่า ความละเอียดอ่อน จินตนาการ รสนิยม และเรื่องของสุขภาพจิตและจิตใจที่งดงามซึ่งเป็นแกนของสุนทรียภาพ ให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางทักษะ กระบวนการ เทคนิค วิธีการทำงาน สร้างสรรค์ ดัดแปลงและสัมผัสหรือมีประสบการณ์กับนวัตกรรมและเทคโนโลยีร่วมสมัยซึ่งเป็นแกนของศิลปะปฏิบัติ และเน้นสาระและประสบการณ์ทางด้านความรู้คุณค่าของมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างและสั่งสมไว้ให้ หลักสูตรแนวปฏิรูปจึงให้ความสำคัญต่อผลงานศิลปะแบบมวลชนนิยมที่สร้างเข้ามาในอดีตหรือแม้แต่ธรรมชาติ วัตถุต่างๆ ที่เห็นในชีวิตประจำวัน เช่น ภาพโปสเตอร์ที่ขายกันตามท้องตลาด หรือศิลปะมวลชน เนื้อหาและการแสดงออก ที่เห็นในผลงานศิลปะไทยและศิลปะต่างชาติ สามารถทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประเด็นทางสังคม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง ความเชื่อ และศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี คติพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีซึ่งเป็นแกนประวัติศาสตร์ศิลป์ เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดของหลักสูตรมีแนวทางดังนี้

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่มีการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนแบบ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณลักษณะรักและเห็นคุณค่าของศิลปะ เป็นผู้ให้และจรรโลงวัฒนธรรม เป็นผู้ใหญ่ที่ส่งเสริมงานศิลปะในสังคม สามารถแยกแยะ รู้ความแตกต่างระหว่างงานศิลปะที่มีลักษณะตื่นเงินกับงานศิลปะเพื่ออุดมการณ์หรืออุดมคติได้ (มะลิ อดิอานันท์, 2545) วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน คือจัดให้มีการเรียนรู้โดยการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 การมองเห็นคุณค่าของศิลปะ การมองเห็นคุณค่าของความงาม การส่งเสริมความกล้าแสดงออกด้วยเหตุผลและอารมณ์จากจินตนาการ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาภายใต้วัตถุประสงค์เหล่านี้ นำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีความคิดในเชิงวิเคราะห์และพัฒนา ซึ่งมีสำคัญในการจัดการศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน (ศรารัตน์ ดีไพบูลย์, 2542) ด้านเนื้อหาสาระในหลักสูตร DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) มีเนื้อหาการเรียนมาจากเครือข่ายที่กว้างขวางของทัศนศิลป์ทุกสาขา ประเภท ประกอบด้วย 4 แกนความรู้ คือประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ โดยศึกษารวมชาติของศิลปะ รากฐานด้านคุณค่าและการตัดสินศิลปะ

กระบวนการและกลวิธีในการกระทำศิลปะ ที่มาของศิลปะทั้ง 4 แขนงถูกสร้างขึ้น(มะลิฉัตร เอื้ออนันท์,2542; ศรารัตน์ ลีไพบูลย์, 2542) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการเน้นการผสมผสานของเนื้อหาและประสบการณ์ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญด้วยการบูรณาการ ซึ่งอาจมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะให้คำแนะนำ หรือได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร โดยผู้สอนสามารถนำเนื้อหาสาระเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นแกนนำ เพื่อพัฒนาความเข้าใจ และความซาบซึ้งในคุณค่าศิลปะและคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน ในการปฏิบัติการจัดกิจกรรมควรเป็นระบบ และมีแผนการสอนที่มีพื้นฐานกว้างขวางสามารถนำไปใช้ได้หลายบริบท มีการเรียนรู้เนื้อหาสาระ ทฤษฎี และการปฏิบัติควบคู่กันไป มีสื่อการสอนที่ถูกต้อง และมีเกณฑ์และขั้นตอนเหมาะสมต่อการประเมินผลที่สอดคล้องส่งเสริมต่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมไปสู่บริบทอื่นที่ผู้เรียนสนใจ ดังนั้น รูปแบบการสอน จึงควรเป็นการผสมผสานจิตวิทยา สังคมศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ภาษา และทัศนศิลป์เข้าด้วยกัน

การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นลักษณะการผสมผสานความรู้ด้วยวิธีการใช้สาระเนื้อหาของศิลปศึกษาทางด้านแกนความรู้ 4 แขนงเป็นฐานซึ่งแต่ละสาขาวิชาในแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) มีลักษณะโดดเด่นต่าง ๆ กันไป การพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดจากมุมมองต่าง ๆ ของนักวิชาการศิลปศึกษา ลักษณะเด่นในการเรียนรู้ตามแนวแกนวิชาต่าง ๆ สามารถขยายผลไปสู่การเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดด้านตรรกะ การสืบเสาะค้นคว้า การคิดวิเคราะห์ และการคิดสังเคราะห์ โดยให้ความสำคัญที่ขยายผลถึงด้านการสร้างเจตคติที่ดีต่อศิลปะในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ เช่น ศิลปะพื้นบ้าน และสังคมความเป็นอยู่ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจและซาบซึ้งคุณค่าของความเป็นอยู่และความเป็นผู้มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

5. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

กระทรวงศึกษาธิการ(2544)ได้กล่าวถึงวิชาศิลปศึกษา(ทัศนศิลป์) ตามสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกฝนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ และชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความเป็นคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์

ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทางด้านต่าง ๆ คือ การพัฒนาโดยตรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนากระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด และสามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ ของมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ

การเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. เกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม
2. ค้นหาว่าผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพ และความสนใจส่วนตัว
3. ฝึกการเรียนรู้ การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่างานศิลปะและสิ่งรอบตัว
4. พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว
5. มีทักษะ กระบวนการ วิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคมในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมอื่น สามารถพิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่องานศิลปะช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจในทัศนศาสตร์ด้านอื่น สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ความเชื่อและความศรัทธาในศาสนา
7. ส่งเสริมให้มีจิตใจงดงาม สมาธิแน่น สุขภาพกายและสุขภาพจิต มีความสมดุลเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม

คุณภาพของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ(2544)ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาใน 2 ช่วงชั้นแรก(ระดับประถมศึกษา)ผู้เรียนจะมีคุณภาพ ดังนี้

ประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ช่วงชั้นที่ 1)

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ควรมีประสบการณ์ ทักษะ ความสามารถ ตามวัยและระดับการเรียนรู้ ดังนี้

- สร้างและนำเสนอผลงานศิลปะจากจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อธิบายเกี่ยวกับผลงานของตนให้ผู้อื่นรับรู้ โดยใช้ศัพท์เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะได้
- รับรู้ทางศิลปะได้แก่ ทักษะธาตุ องค์ประกอบดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ เล่าให้ผู้อื่นได้รับรู้โดยใช้ศัพท์เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะได้
- ระบุสิ่งแวดล้อมหรือเงื่อนไขที่ทำให้เกิดผลงานศิลปะได้
- ใช้ความรู้ทางศิลปะสาขาต่างๆ ในการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่น ๆ
- สนใจในการปฏิบัติงานศิลปะ ฟังพอใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน รับผิดชอบการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
- สังเกต รับรู้ สนใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม งานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประถมศึกษาปีที่ 4-6 (ช่วงชั้นที่ 2)

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ควรมีประสบการณ์ ทักษะ ความสามารถ ตามวัยและระดับการเรียนรู้ ดังนี้

- สร้างและนำเสนอผลงานศิลปะจากจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การสังเกตทางศิลปะ ได้แก่ ทักษะธาตุ องค์ประกอบดนตรี นาฏศิลป์ ทักษะในการใช้เทคนิคให้เกิดผลตามความต้องการของตนเอง และอธิบายให้ผู้อื่นรับรู้โดยใช้ศัพท์เบื้องต้นทางศิลปะได้
- รับรู้ทางศิลปะ ได้แก่ ทักษะธาตุ องค์ประกอบดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ ซึ่งสามารถช่วยในการวิเคราะห์งานศิลปะ และอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในความสวยงามและความไพเราะของศิลปะได้
- ระบุงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้ อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ในปัจจุบันมีผลหรือได้รับอิทธิพลจากงานศิลปะได้

- นำความรู้ทางศิลปะสาขาต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่น
- สนใจสร้างงานศิลปะ มีความสุขกับการทำงาน มั่นใจในการแสดงออก ยอมรับความสามารถของผู้อื่น
- ตระหนัก ชื่นชมในคุณค่าของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์)

กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับประถมศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับระดับประถมศึกษา(ช่วงชั้นที่ 1-2) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) มี 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้ ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ทั้งนี้ ได้กล่าวถึงรายละเอียดของมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ศ 1.1 สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ช่วงชั้นที่ 1)

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ช่วงชั้นที่ 1) ควรมีความรู้ และความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ ดังนี้

- 1.สามารถสื่อความคิดจินตนาการ ความรู้สึก ความประทับใจด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 2.สามารถสังเกต รับรู้สิ่งที่อยู่รอบตัว ทัศนธาตุ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้วิธีการต่างๆ ตามความสนใจ
- 3.สามารถใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมทัศนศิลป์อย่างปลอดภัย และมีความรับผิดชอบ
- 4.สามารถแสดงออกถึงความรู้สึกลำในการรับรู้ความงาม
- 5.สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมผลงานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่น

6.สามารถนำความรู้ทางทัศนศิลป์ ไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.1 สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 (ช่วงชั้นที่ 2)

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 (ช่วงชั้นที่ 2)ควรมีความรู้ และความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ ดังนี้

1.สามารถสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึก ความประทับใจ ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างมั่นใจ

2.สามารถสำรวจ ทดลองสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ได้อย่างเหมาะสม ปลอดภัย และมีความรับผิดชอบ

3.สามารถเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมทัศนศิลป์ได้อย่างเหมาะสม ปลอดภัย และมีความรับผิดชอบ

4.สามารถแสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความงามด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความสนใจ

5.สามารถแสดงความคิดเห็น อธิบายความหมายของงานทัศนศิลป์ ทัศนธาตุ และความงามของศิลปะ

6.สามารถนำความรู้และวิธีการทางทัศนศิลป์ไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ช่วงชั้นที่ 1)

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ช่วงชั้นที่ 1) ควรมีความรู้ และความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ ดังนี้

1.มีความรู้ความเป็นมาของสิ่งที่อยู่รอบตัวที่เกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์

2.มีความสนใจงานทัศนศิลป์อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา

ท้องถิ่น

มาตรฐาน ศ 1.2 สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 (ช่วงชั้นที่ 2)

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 (ช่วงชั้นที่ 2)ควรมีความรู้ และความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ ดังนี้

1.มีความรู้ความเป็นมา และความสำคัญของศิลปะในท้องถิ่นและศิลปะไทย

2.มีความพึงพอใจ และยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างงานทัศนศิลป์ การสืบทอดการทำงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ในด้านกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้กล่าวถึงแนวทางดังนี้

การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ครบถ้วนด้วยสมอง กาย ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการจัดการให้ผู้เรียนขวนขวายหาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก และเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดสร้างแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจึงเพิ่มประสบการณ์การทำงานจริงตามสถานการณ์ให้มากยิ่งขึ้นไปตามช่วงชั้นปี

ในการจัดการเรียนรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาความฉลาดทางสติปัญญา และอารมณ์ ให้เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อการแสดงออกอย่างอิสระ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้จริง เพิ่มโครงงานตามศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีเสรีภาพในการเรียนและแสวงหาความรู้ได้เองตามความต้องการ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

รูปแบบการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีดังนี้

1.การเรียนรู้แบบพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องมีการใช้ข้อมูลทางศิลปะกับกระบวนการคิดของตนเอง และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยปัจจัยดังนี้ คือ

- การตัดสินใจ
- การเลือกยุทธศาสตร์กระบวนการ
- การประเมินตนเอง
- วางแผนปฏิบัติงาน
- ลงมือปฏิบัติงาน
- ตรวจสอบและปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ

รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางให้มีลักษณะการเรียนรู้ดังนี้

- มีการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยการสร้างแนวคิดใหม่ แสวงหาพิจารณาทางเลือกอย่างหลากหลาย ประยุกต์ปรับเข้าหาแนวทาง สรรวจทางเลือกที่เหมาะสม และตั้งข้อตกลงร่วมกัน
- มีการคิดวิเคราะห์ ด้วยกระบวนการตรวจสอบ ทำให้ชัดเจน จัดระบบให้เหตุผลวิเคราะห์ ทำให้กระจ่างชัด โดยการตั้งสมมติฐาน ทำนาย ประเมิน และสังเคราะห์ตามลำดับ
- มีการคิดไตร่ตรอง อาจจะคิดด้วยการตั้งคำถามให้แก่ตนเอง เชื่อมโยงความคิดก่อนหน้าความคาดหวัง และประสบการณ์ปัจจุบันเข้าด้วยกัน ตลอดจนมีการประเมิน วิเคราะห์ตั้งสมมติฐาน แสวงหาพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม

2. การเรียนรู้แบบการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ศิลปะด้วยการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยการปฏิบัติ ทดลอง หาเหตุผลด้วยตนเอง สัมผัสจริงด้วยตนเอง สรุปด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์ตรง

3. การเรียนรู้แบบการประเมินตนเอง เป็นการเรียนรู้ศิลปะที่มีการลำดับขั้นตอนไว้อย่างชัดเจนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองหรือประเมินเพื่อนในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล

4. การเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ศิลปะที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาเองหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตั้งแต่การกำหนดปัญหาและค้นหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธี และขั้นตอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

5. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงบูรณาการความรู้สหสาขา เป็นการเรียนรู้ศิลปะที่สามารถบูรณาการการเชื่อมโยงความรู้และกระบวนการทั้งในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ

ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการ(2544)ได้กล่าวถึง หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีการติดตามประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริง ด้วยวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย มีการบันทึกผลการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนศิลปะอย่างต่อเนื่อง

การวัด และประเมินผล

ในการวัดและผลประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

แหล่งการเรียนรู้

กรมวิชาการ(2544) กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

แหล่งการเรียนรู้ คือสถานที่ ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้ง ความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลซึ่งอาจมีการถ่ายทอด หรือบันทึกไว้ในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือเรียน ตำรา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ด้วยธรรมชาติของกลุ่ม ศิลปะที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานที่ ประกอบกับความก้าวหน้าของปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานของกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะได้สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

6.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

หัตยา เจียมศักดิ์(2539) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรม ในท้องถิ่นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอำเภอหางดง จังหวัด เชียงใหม่ ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างคือ 1)ผู้ให้ข้อมูลหลักในท้องถิ่น จำนวน 12 คน 2)นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านทรายมูลสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ 1)แบบสัมภาษณ์สภาพ และความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนเรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่น 2)แผนการ สอนจำนวน 6 แผน 3)แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4)แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม 5)แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่า ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการบรรยายนำเสนอโดยใช้ตาราง ประกอบการอธิบาย ผลการวิจัยพบว่า ท้องถิ่นต้องการให้จัดการเรียนการสอนเรื่องเครื่องปั้นดินเผา เพราะเป็นงานหัตถกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น พฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดี เป็นส่วนมาก ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนเรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่นส่วนมากมีความพึงพอใจในการเรียน

สุชาดา บุญฤทธิ์ (2538) ทำการวิจัยเรื่องสภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของหลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน กับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) 2) เพื่อศึกษาสภาพการใช้ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ศึกษานิเทศก์จังหวัด และอำเภอ 11 คน 2) ครูผู้สอน 118 คน และ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 330 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือดังนี้ 1) แบบพิจารณาความสอดคล้อง 2) แบบสอบถาม 3) แบบสัมภาษณ์ และ 4) แบบสำรวจ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ค่าร้อยละ และการบรรยายความ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นด้านการใช้หลักสูตรท้องถิ่น การขาดแคลนวัสดุหลักสูตร ปัญหา อุปสรรคด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น บุคลากรที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตรขาดความรู้ ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น มีเวลาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นน้อยเพราะมีงานประจำ การแต่งตั้งบุคลากรไม่ครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การไม่ได้ทดลองใช้แผนการสอน สาเหตุ คือ ไม่มีเวลา และไม่ได้กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แผนการสอนจึงมีข้อบกพร่องมาก คณะผู้จัดทำไม่เข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจึงไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ไม่มีบุคลากรในการติดตามผลและมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยนโยบายจึงไม่ต่อเนื่อง ทำให้ปัญหาและข้อบกพร่องของแผนการสอนไม่ได้รับการพัฒนา ครูจึงไม่เห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น และไม่ใช้แผนการสอนอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะด้านการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คือ ควรจัดหาวัสดุหลักสูตรได้แก่ เอกสารค้นคว้า หนังสือประกอบการสอนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและครู ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ ควรมีการเสริมความรู้ให้กับบุคลากรในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการแต่งตั้งบุคลากรจากทุกฝ่าย ได้แก่ ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร มีการทดลองใช้แผนการสอนและประเมินผลหลังการใช้ โดยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการจากคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นผู้ประเมิน

มณฑิชา ชนะสิทธิ์(2539)ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ และปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้รับผิดชอบโครงการ

ของโรงเรียน 2)ครู และ3)ปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งหมด 55 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4 ด้าน คือ การสร้างหลักสูตร หลักการ แนวคิด โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพ โดยใช้ทรัพยากรในชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการปฏิบัติเป็นการสาธิต และลักษณะการปรับรายละเอียดเนื้อหา โดยปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา และเป็นผู้กำหนดเนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้โรงเรียนส่วนใหญ่เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรในบางเนื้อหาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบสาธิต และใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวก สื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ใช้ของจริงได้จากในชุมชน วัดผลด้วยการสังเกต และประเมินผลใช้เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ ครูผู้สอนประชาสัมพันธ์หลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ ผู้บริหารนิเทศโดยการให้คำปรึกษา และสังเกตการสอน การประเมินผลหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลหลักสูตรโดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติและผลงานของผู้เรียน ปัญหาที่พบ คือ ขาดงบประมาณ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของโครงการ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนใช้เวลามากกว่าเวลาที่กำหนด ครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอน

ประกอบ ใจมั่น (2539) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ 1)ครูผู้สอน 30 คน และ2)ภูมิปัญญาท้องถิ่น 15 คน โดยใช้ 1)แบบสอบถาม 2)แบบสังเกต และ3)แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นได้คำนึงถึงผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหาวิชา และคุณสมบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเตรียมการมีการเตรียมครูผู้สอน ผู้เรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน และเตรียมการสอนล่วงหน้าก่อนการเรียนการสอน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชั้นดำเนินการสอนโดยวิธีสาธิตแบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติงาน การประเมินผลผู้เรียนจากการสังเกต ระหว่างการเรียนการสอน ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบ คือ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน งบประมาณไม่เพียงพอ การเบิกจ่ายค่าตอบแทนยุ่งยากล่าช้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีเวลาว่าง และภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ ครูผู้สอนมีความต้องการงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน ต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องที่สอน และต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

อังกุล สมคะเนย์ (2534) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างคือ 1)ศึกษานิเทศก์ 25 คน 2)ผู้บริหารโรงเรียน 308 คน 3)ครูวิชาการ 308 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่าศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครู มีความเห็นด้วยในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ และได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพท้องถิ่นมาใช้พัฒนาหลักสูตรลักษณะปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม โดยเชิญเจ้าของภูมิปัญญาที่เป็นช่างมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรพบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดงบประมาณ ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายและการนิเทศติดตามผล และไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และการพัฒนาหลักสูตร

กนกวรรณ รุกขชาติ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 ใน 4 ด้าน คือ 1)ด้านจุดมุ่งหมาย 2)ด้านเนื้อหาและประสบการณ์ 3)ด้านการจัดการเรียนการสอน 4)ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการวิจัยอนาคต โดยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่าง คือ 1)ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และที่เป็นนักวิชาการ 2)ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่พัฒนาโดยการถามผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิต สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และจะเป็นหลักสูตรที่ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล เนื้อหาความรู้ จะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้นำด้านวิคิด วิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การวัดและประเมินผลเป็นการประเมินจากการปฏิบัติได้จริง หลังจากเรียนรู้ไปแล้วสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่เป็นของจริงผู้เรียนปฏิบัติได้จริง

สำลี ทองธิว (2542 อ้างถึงใน วารสารครุศาสตร์, 2545) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง กรณีศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรงานไม้แกะสลัก และงานไม้สำหรับนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย จ.เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยตามหลักสูตรงานอาชีพในกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2541 (ฉบับปรับปรุง 2533) ผลการวิจัยพบว่า วิชาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การจัดการเรียนการสอน และกระบวนการทำงานที่โรงเรียนจัดขึ้นมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับกระบวนการเรียนรู้ตามวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เนื่องจากปัจจัยดังนี้คือการเรียนรู้ตามหลักสูตรการทำงานพื้นฐานอาชีพไม่ได้ตั้งอยู่บนบริบทของชีวิตจริง แต่เป็นการเรียนบนสถานการณ์จำลองโดยไม่มีบริบททางสังคมมารองรับ จึงไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ไม่สามารถนำมาใช้กับสังคมนอกโรงเรียนได้ นักเรียนไม่ได้ใส่ใจกับกระบวนการสร้างงาน ขาดการนำเอาคุณค่าของงานมาประยุกต์ คนในท้องถิ่นปฏิเสธการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายตลอดจนวิธีการจัดการเรียนการสอน

จำลอง คำบุญชู และคณะ (2542) ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตถั่วงอก : โครงการถั่วงอกข้าวตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียน และชุมชนในการร่วมมือจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และ 3) เพื่อศึกษาบทบาทของชุมชนที่ร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนารูปแบบถั่วงอกข้าวและงานหัตถกรรม อื่น ๆ ในชุมชน ดำเนินการวิจัยโดยดำเนินการประยุกต์ใช้การพัฒนาหลักสูตรแบบ Developing A Curriculum ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์งานอาชีพอย่างหนึ่ง อาศัยบุคลากรผู้ชำนาญการจากการจัดตั้งตัวแทนในการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และตรวจสอบผลการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ คือศักยภาพการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน และชุมชน 2) ในการเรียนเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตถั่วงอก และการพัฒนาอาชีพถั่วงอกข้าวพบว่ายังอยู่ในระดับเริ่มต้นในการสอน โดยใช้การเชิญวิทยากรชาวบ้านไปช่วยครูสอนนักเรียนตามนโยบาย และเงื่อนไขของโรงเรียน 3) ด้านบทบาทในการพัฒนาอาชีพถั่วงอกข้าว นั้น บทบาทในการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตถั่วงอกยังเป็นบทบาทของครอบครัวมากกว่าโรงเรียน 4) ปัจจัยและ ศักยภาพที่ได้กล่าวถึงมี 7 ประการ คือ ปัจจัยด้านทรัพยากรแหล่งวัตถุดิบสำหรับการผลิต ปัจจัยด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ และการทำมาหากิน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในชุมชน ปัจจัยด้านความ

สัมพันธ์ภายในชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยด้านภูมิปัญญาการผลิต

ณรงค์ ก่องแก้ว (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ปัญหาและอุปสรรคการนำมาใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน จำนวน 168 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าแหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร คือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ปัญหาการนำแหล่งวิทยาการท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร คือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนครูให้มีการนำแหล่งวิทยาการท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

นิตยา บุตศรี (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี 10 แห่ง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนดำเนินการโดยนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านจากประสบการณ์เดิมของตนกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชา และดำเนินการสอนเอง ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนใช้วิธีมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาหรือรวบรวมความรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่นแล้วนำข้อมูลที่ได้มาอภิปราย และสรุปร่วมกันในชั้นเรียน การให้นักเรียนได้เรียนรู้กับผู้รู้โดยการเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริม ครูผู้สอนดำเนินการโดยนำนักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น ในการบริหารหลักสูตรนั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการประกอบอาชีพโดยการศึกษาคำรู้จากผู้รู้ และนำผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาร่วมดำเนินการในด้านการจัดเตรียมสถานที่ การจัดบริการวัสดุหลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการเตรียม

บุคลากร ในการสอนนั้นครูผู้สอนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ได้นำเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาถ่ายทอด โดยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามปกติปัญหาที่พบในการดำเนินงาน ได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น ครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มากจึงไม่มีเวลาหรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้รู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอนจึงเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

บัวผัน ลัดทิดา (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านต่าง ๆ ของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเพื่อทดลองพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนบ้านท่านา อำเภอหาดทรายฟอง จังหวัดกำแพงนคร เวียงจันทน์ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านใน 6 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการ การค้นหาสาเหตุ การหาแนวทางแก้ปัญหา การกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาหลักสูตร การดำเนินการตามหลักสูตรเพื่อแก้ปัญหา และการประเมินผล การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์โดยใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพหลายด้าน มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในลักษณะตามธรรมชาติ เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มศรัทธาวัดและกลุ่มอาชีพชุมชน และกลุ่มที่รัฐเข้าไปจัดตั้ง เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว แต่กลุ่มตามธรรมชาติมีความยั่งยืน และมีประสิทธิผลมากกว่ากลุ่มที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการในการร่วมกันดำเนินการในกิจกรรมของชุมชน ชุมชนมีภูมิปัญญาที่ทำให้ชุมชนพึ่งพากันได้ ซึ่งมีการจัดการน้ำได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม การพึ่งพาและช่วยเหลือกันด้านแรงงาน นอกจากนี้ในชุมชนยังมีความสามารถในการผลิตของใช้ด้วยตนเองแสดงถึงภูมิปัญญาที่นอกจากจะใช้เองแล้วยังเป็นสินค้าเพิ่มรายได้ หน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการในด้านต่าง ๆ มีส่วนพัฒนาความคิด ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้ข่าวสารสำหรับประชาชนได้ศึกษาหาความรู้

มาลี สวยคำข้าว (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคม

ศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ด้านการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียน การสอน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับครูผู้สอนจำนวน 26 คน ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียน บริเวณโรงเรียน และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในห้องเรียน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านการเตรียมการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือการขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาของนักเรียนคือการขาดทักษะในด้านการอภิปราย และแสดงความคิดเห็น

ณัฐยา ทิพรัตน์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านการเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ การสอน การเลือกวิธีและเทคนิคการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการสอนซ่อมเสริม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 1)ครูผู้สอนศิลปศึกษา 84 คน 2)ปราชญ์ชาวบ้าน 6 คน โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมากในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น”หนังตะลุง”ทั้ง 6 ด้าน คือ 1)เตรียมการสอน 2)การกำหนดวัตถุประสงค์ 3)การเลือกวิธีและเทคนิคการสอน 4)การใช้สื่อการเรียนการสอน 5)การวัดและประเมินผล 6)การสอนซ่อมเสริม ผลการวิจัยพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านเห็นด้วยมากในการนำศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุงมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยเน้นการสอนทางด้านการแสดงหนังตะลุง และการแกะรูปหนังตะลุง สถานที่ที่ใช้ในการเรียนการสอนเน้นการสอนในโรงเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบสาธิต การวัดและประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนควรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติเองได้ ผลจากการสังเกตการสอนของครูและปราชญ์ชาวบ้านในโรงเรียนได้แบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน โดยครูผู้สอนควรเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และนำปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนโดยตรง ครูศิลปศึกษาและปราชญ์ชาวบ้านได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุงเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมจนถึงอุดมศึกษาโดยให้มีการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และเป็น การสอนให้เห็นคุณค่าศิลปะพื้นฐานทางด้านหนังตะลุงเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ชื่นชม และมีความตระหนักในคุณค่าอันนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

พัชราภรณ์ วิมาลัย(2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนการสอน เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยเน้น หลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนการสอนเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเน้นการเรียนรู้ 2) เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้หน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และ3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านในสอย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ จำนวนหน่วยย่อย ประกอบด้วย แผนการสอนจำนวน 20 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินภาคปฏิบัติ และ2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้หน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า ร้อยละ และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้หน่วยการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสุนทรียภาพว่าเนื้อหาของหน่วยการเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และตรงกับความต้องการ นักเรียนมีความสุขในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน น่าสนใจ และทำให้มีความ รักท้องถิ่นของตนเอง

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์(2536) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในงานการศึกษาจากระบบโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมรายละเอียดลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน และการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษาจากระบบโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง แบบศึกษาเอกสาร และแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร 41 คน ผู้ปฏิบัติงาน 128 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการหาค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการเป็นวิทยากรในกิจกรรมการศึกษาด้านทักษะอาชีพมากที่สุด สำหรับประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำมาใช้มากที่สุด คือ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน และปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เป็นสื่อเพื่อการศึกษามากที่สุดคือ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่น

สน วัฒนสิน (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา

ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชา ศิลปะศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครู ศิลปะศึกษา และปราชญ์ท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการ วิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางในด้านนโยบาย การดำเนินงาน และ ผลการ ดำเนินงาน ครูศิลปะศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางในด้านการดำเนินการและการวัดและ ประเมินผล และมีปัญหาน้อยในด้านจุดประสงค์การเรียนการสอน ปราชญ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่มี ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ปราชญ์ท้องถิ่นขาดการมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร และวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับ โรงเรียน ขาดความชำนาญในวิธีการสอน ไม่มีเวลาว่างมาสอนในโรงเรียน นักเรียนไม่ซาบซึ้งใน ความงามและคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ตั้งใจเรียนเพราะถูกบังคับให้เรียน มากกว่าเลือกเสรี ปราชญ์ท้องถิ่นไม่มีโอกาสแนะนำเรื่องศิลปะพื้นบ้านให้กับครูศิลปะศึกษา ปราชญ์ท้องถิ่นไม่นำนักเรียนไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ปราชญ์ท้องถิ่นพบว่าไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะปราชญ์ท้องถิ่น ไม่ใช่ผู้ประเมินผลงานนักเรียนด้วยตนเอง

พจนี เทียมศักดิ์(2543) ทำการวิจัยเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชน และโรง เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบแผน กระบวนการ และเงื่อนไขที่เป็นตัวกำหนดการเรียนรู้ ในระบบโรงเรียน ศึกษากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน และศึกษาแบบแผนและเงื่อนไขของ ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียนเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจรูปแบบของการเรียนรู้ ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพระดับจุลภาค ดำเนินการวิจัยโดยสัมภาษณ์ ระดับลึก สังกัด โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากวิธีการเลือกเชิงทฤษฎีที่มีความหลากหลายของผู้ให้ ข้อมูลหลัก โดยทำการสัมภาษณ์รายแรกเพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปเพื่อการ เปรียบเทียบและเป็นการกำหนดมโนทัศน์แล้วจัดแยกหมวดหมู่ แล้วนำไปหาความสัมพันธ์เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้อง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มจนไม่สามารถปรับเปลี่ยนข้อเสนอเชิง ทฤษฎี ผลการวิจัยพบว่าแบบแผนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนมี 3 แบบแผน คือ แบบแผนการ เรียนรู้แบบทางเดียว หรือครูเป็นศูนย์กลาง แบบแผนการเรียนรู้แบบยึดมาตรฐานเดียวกันหรือมี การเรียนรู้แบบลักษณะเดียว และแบบแผนการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ใน ระบบโรงเรียนคือ แหล่งของการศึกษา และเรียนรู้ สาระของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งมีเงื่อนไขของการเกิดแบบแผนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน 2 ข้อ คือ เงื่อนไขที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง และเงื่อนไขในการบริหารจัดการแบบราชการ ในโรงเรียนในเรื่องโครงสร้างการบริหาร การคัดเลือกครู การแต่งตั้งบุคลากรในโรงเรียน การ

โยกย้าย การแต่งตั้งผู้บริหาร การพิจารณาความดีความชอบ ทางด้านการเรียนรู้ในวิถีชุมชนมีการสั่งสม และการกระจายความรู้ซึ่งมีการกระจายความรู้ภายในกลุ่มครอบครัว และเครือข่าย การกระจายความรู้ผ่านผู้นำ การบอกเล่าปากต่อปากจากคนในหมู่บ้านเดียวกัน การรวมกลุ่ม หรือจับกลุ่มพูดคุย การอ่านเอกสารที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดจากศรัทธาความเชื่อ พิธีกรรม จารีต ธรรมเนียม และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทัศนศึกษา การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ การละเล่นพื้นบ้าน การรณรงค์ สถาบันซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ได้แก่ ครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในครัวเรือน วัด ซึ่งเป็นสถาบันถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในครัวเรือน และปราชญ์ชุมชนในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้าน การปรับปรุงความรู้ และระบบความรู้ของชุมชน แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียนมี 2 แบบด้วยกัน คือ 1) แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียนแบบเท่าเทียมกันจากปฏิสัมพันธ์ในแนวนอน ซึ่งความถ้อยที่ถ้อยอาศัยและแบบผ่อนปรนเข้าหากันของชาวบ้านและโรงเรียนทั้งนี้ยังพบว่าปฏิสัมพันธ์ในแบบผสมผสานด้วย ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนความสัมพันธ์กันดีภายในชุมชนและแบบรวมใจเป็นหนึ่งเดียวด้วยความเอื้ออาทร โดยที่ทุกฝ่ายจะมีความเท่าเทียมและเสมอภาค เช่น ในเรื่องการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจและโรงเรียนยังฟังเสียงชาวบ้านในชุมชน การที่เกิดปฏิสัมพันธ์แบบนี้ทำให้กลุ่มต่าง ๆ ทำงานได้ด้วยความเป็นอิสระจนทำให้มีพลวัตในกลุ่ม โดยการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้การระดมความคิด การเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน 2) แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียนแบบไม่เท่าเทียมกันจากปฏิสัมพันธ์ในแบบแนวตั้ง ซึ่งปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและพูดข้างเดียว ทั้งยังไม่ฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น มักมีการตัดสินใจเอง อาจถูกฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าเข้าครอบงำความคิด นอกจากนี้ยังถูกบังคับร่วมโดยการถูกผลักดัน จนทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคิดว่าตนเองไม่มีสิทธิ์ หรือเอกสิทธิ์ที่จะเข้าร่วมในงานนั้น นอกจากนี้ยังเป็นกลอุบายและเงื่อนไขในการให้เข้าร่วมของผู้มีอำนาจเหนือกว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงไม่เท่าเทียมกันอย่างเห็นได้ชัด

สัมฤทธิ์ ทองเถื่อน (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของการถ่ายทอดงานปูนปั้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการถ่ายทอดงานปูนปั้น โดยการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของช่างจังหวัดเพชรบุรีในเชิงประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงปัจจุบัน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการถ่ายทอดงานปูนปั้นของช่างจังหวัดเพชรบุรี ในสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงปัจจุบัน มีขั้นตอนแตกต่างกันเล็กน้อยตามกลุ่มช่าง ปัจจัยที่ทำให้การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองเพชรบุรี ในงานปูนปั้นต่อมาได้ยาวนานและต่อเนื่องนั้นมี 4 ประการ คือ 1)ความเป็นเมืองพระพุทธศาสนา 2)การรับเอาวัฒนธรรมของเมืองหลวงเข้ามาไว้มาก 3)ความใกล้ชิดกับช่างหลวงอันเกิดจากช่างเพชรบุรี

ได้มีโอกาสเป็นลูกมือในคราวสร้างพระราชวังในจังหวัดเพชรบุรี และ4)ลักษณะนิสัยชอบประกวดประชันของชาวเพชรบุรี

พยุงพร ไตรรัตน์สิงห์กุล (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพื้นฐานการกำเนิด การดำรงอยู่ การถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการของประวัติศาสตร์การบอกเล่า การวิจัยเอกสารการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุการเกิดหัตถกรรมเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตองมี 3 ประการ คือ 1)ความจำเป็นในการดำเนินชีวิต 2)สิ่งแวดล้อมตามสภาพภูมิศาสตร์ และ3)ความเชื่อในขนบประเพณีและศาสนา กระบวนการถ่ายทอดประกอบด้วย แหล่งความรู้ ได้แก่ แหล่งความรู้จากครอบครัว โรงเรียน และหน่วยราชการต่างๆ เช่น การศึกษาจังหวัด กรมพัฒนาชุมชน เกษตรตำบล โดยผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลต่างหมู่บ้าน วิธีการถ่ายทอดต่าง ๆ ได้แก่ 1)จากบรรพบุรุษเป็นวิธีการถ่ายทอดจากการสังเกต การทดลอง การบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริง และการฝึกหัด 2)การฝึกฝนด้วยตนเองเกิดจากความเคยชินที่พบเห็นทุกวันจนสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องมีคนสอนแต่ในบางครั้งอาจใช้วิธีการเลียนแบบจากเพื่อนบ้าน บอกเล่าด้วยปาก ผู้เรียนนำอุปกรณ์ไปเองและสอนโดยการปฏิบัติจริง 3)การถ่ายทอดจากหน่วยราชการโดยการพาไปเรียนนอกสถานที่ผู้สอนจะอธิบายวิธีทำแล้วให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อมกัน

ราตรี สรรพศรี (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ในด้านวัตถุประสงค์ของการผลิต วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการผลิต รูปแบบ และรูปทรง ทำการเก็บข้อมูลกับผู้สร้างงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านต่าง ๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัตถุประสงค์ของการผลิต เป็นการประกอบอาชีพในครอบครัวโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำขายเป็นหลัก ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ผู้สร้างงานพอใจในอาชีพของตนเพราะถนัดมีความชอบ ใจรัก และเป็นอาชีพของท้องถิ่น ด้านวัตถุประสงค์ เป็นดินในท้องถิ่นทั้งหมดได้จากทุ่งนา มี 2 ประเภท คือ 1)ดินทราย ได้จากบ่อดินใกล้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำมูล 2)ดินเหนียวได้จากบริเวณทุ่งนา มีคุณสมบัติเหมาะแก่การขึ้นรูป ผู้สร้างงานทั้งหมดได้ดินด้วยการซื้อจากผู้ประกอบการจำหน่ายดิน

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าศิลปกรรมของชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา 2) ศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชนของชาวบ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชน งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาดูเอกสาร สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาภาคสนามด้วยวิธี Participatory Rural Appraisal (PRA) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าศิลปกรรมที่ปรากฏในชุมชน คือ คุณค่าด้านวัฒนธรรม ด้านสุนทรียภาพ และจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และอารมณ์ ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางศิลปกรรม ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชนพบว่าเกิดขึ้นโดย หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับประวัติศาสตร์ และความรู้ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของตน ก่อให้เกิดความเข้าใจ การตัดสินใจได้เอง ความมั่นใจ ความภูมิใจ และความมีเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวก และหากชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การยอมรับ การปรับตัวต่อพฤติกรรมภายในชุมชนได้ ความพอใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนจะส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมาก หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับความรู้ใหม่ภายนอกชุมชน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ การตัดสินใจเองไม่ได้ ความไม่มั่นใจ ความไม่ภูมิใจ และขาดเกียรติภูมิจะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบ หากชุมชนเกิดความไม่คุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่น การวางเฉย การปรับตัวไม่ได้ต่อพฤติกรรมภายในชุมชน ความไม่พอใจและความไม่รู้สึกรู้เป็นเจ้าของชุมชนส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชนและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเหตุผล หากเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวกจะเกิดความผูกพันกับชุมชนมาก แต่ถ้าเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบจะเกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย

อัครพงษ์ สัจจวาทิต (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการผลิตหม้อน้ำและน้ำดื่มเหมืองงู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิตของหม้อน้ำ และน้ำดื่มแก้วของบ้านเหมืองงู 2) ศึกษาประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเหมืองงูในฐานะบริบทสังคมของการผลิตหม้อน้ำ และน้ำดื่ม และ 3) เพื่อบันทึกขั้นตอนการปั้นหม้อน้ำโดยภาพถ่ายและคำอธิบาย โดยใช้แหล่งข้อมูลหลัก คือ ชาวบ้านเหมืองงู เจ้าของร้านผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

ในตัวเมืองเชียงใหม่ นักเรียนโรงเรียนสันป่าสักอำเภอหางดงเฉพาะที่เป็นชาวเมืองกุง และหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสำรวจ การสังเกต และการค้นคว้าจากเอกสารโดยใช้เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นกรอบในการศึกษา การวิเคราะห์ใช้วิธีการวิเคราะห์เหตุผล และการพรรณนาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า กระแสของการทำสังคมไทยให้เป็นเมืองหรือเป็นอุตสาหกรรมทำให้ศิลปะพื้นบ้านประเภทหม้อน้ำ และน้ำตันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก จึงคาดว่าในอนาคต หม้อน้ำ และน้ำตันอาจไม่มีส่วนในชีวิตประจำวันของไทยอีกต่อไป นำไปสู่การล่มสลายของการผลิต การใช้หม้อน้ำ และน้ำตัน

วัฒน์ วัฒนาพันธ์ (2521) ทำการวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยศิลปะพื้นบ้านล้านนามีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแหล่งศิลปะพื้นบ้าน ปัญหาการผลิตและพัฒนาการของศิลปะพื้นบ้านล้านนาซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรศิลปศึกษา และการส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านให้ก้าวหน้า กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้านผู้ผลิตศิลปะพื้นบ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า งานศิลปะพื้นบ้านมีวิธีการผลิตส่วนใหญ่โดยใช้มือ และมีเครื่องมือช่วยบ้างเล็กน้อย ปริมาณการผลิตสม่ำเสมอ ในแง่คุณค่าทางศิลปะผลงานมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีการสืบทอดรูปแบบ และเทคนิควิธีอย่างต่อเนื่อง มีปัญหาในเรื่องวัสดุและราคาจำหน่าย คุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านบางประเภทมีแนวโน้มตกต่ำลงเนื่องจากผลกระทบทางด้านธุรกิจการค้า

เนื่ออ่อน ขรัวทองเขียว(2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาจากสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 390 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาเห็นด้วยกับความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพราะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตประจำวันของบุคคลและสังคมส่วนรวม และเป็นตัวสะท้อนความสามารถและภูมิปัญญาของช่างไทยในอดีตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) นักศึกษามีความเห็นด้วยกับวิธีการอนุรักษ์ซึ่งได้แก่ การเก็บรวบรวมตัวอย่าง ผลงาน และจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาระดับท้องถิ่นเป็นแกนนำในการศึกษา รวบรวม วิจัย จัดทำเอกสารเผยแพร่ และการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน 3) นักศึกษาเห็นด้วยกับสถาบันราชภัฏ

ในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การจัดหลักสูตรและกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ และผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยให้บริการแก่สังคมในการทำเอกสารเผยแพร่ รวบรวมทำเนียบบุคคล และแหล่งผลิตรวมทั้งเปิดอบรมวิชาช่างให้แก่คนทั่วไป 4) ด้านปัญหาอุปสรรค นักศึกษามีความเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้คือคนทั่วไปไม่เห็นความสำคัญและขาดความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ค่านิยมตะวันตกและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา มากไป งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านยังขาดประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสม

ถ้ารงค์ดี ถ้ารงค์เลิศฤทธิ์(2540) ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักการศึกษาด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในทศวรรษหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักการศึกษาด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในทศวรรษหน้า(พ.ศ.2541 – 2550) ในด้านลักษณะ และความสำคัญของหลักสูตร จุดประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยใช้วิธีวิจัยแบบเดลฟาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า 1.แนวโน้มของหลักสูตรจะเป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายของเนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน 2.แนวโน้มของหลักสูตรมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานที่สำคัญทางศิลปะ ส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถเลือก นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสร้างงานศิลปะ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าของศิลปะภูมิปัญญาไทยที่สัมพันธ์ต่อชีวิต สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 3.แนวโน้มของหลักสูตรมีโครงสร้างที่จัดเนื้อหาส่วนหนึ่งสำหรับผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจ 3.แนวโน้มของหลักสูตรมีรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล เชื่อมโยงเนื้อหาแบบสหวิทยาการ พร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม 4.เน้นการใช้สื่อของจริงในท้องถิ่น สำหรับวิดิทัศน์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีบทบาทมากขึ้น 5.การวัดผล และประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันของผู้เรียน มีวิธีการวัดที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ให้มีความสำคัญกับกระบวนการทำงานมากกว่าผลผลิตของงานเน้นการปฏิบัติจริง โดยจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย เกณฑ์ในการประเมินผลมีแนวโน้มจะใช้แบบอิงเกณฑ์ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้สามารถยืดหยุ่นได้

สังคม ทองมี(2533) ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา และผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยมีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา และผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) 2.เพื่อศึกษาหลักการจุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร และการใช้หลักสูตร และ 3.เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูศิลปศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฉบับดังกล่าว วิธีดำเนินการวิจัยโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการด้านศิลปศึกษา 10 คน และใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร 151 คน ครูศิลปศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร 302 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที(t-test) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการด้านศิลปศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฉบับดังกล่าวตรงกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1.หลักการ และจุดมุ่งหมายมีความชัดเจน และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 2.โครงสร้างหลักสูตรควรแยกวิชาศิลปศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ ออกจากรายวิชาเดียว และเพิ่มความเวลาเรียนวิชาแกนบังคับ “ศิลป์กับชีวิต” 3.รายวิชาในการฝึกทักษะต่าง ๆ ควรเน้นในวิชาเลือกเสรี โรงเรียนควรเปิดให้พร้อม 4.ควรเน้นความรู้พื้นฐาน และ ความชื่นชม รู้คุณค่าในศิลปวัฒนธรรม 5.การวัดและประเมินผล ควรยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ และเนื้อหาวิชามาก อาจไม่สามารถประเมินผลได้บรรลุจุดมุ่งหมาย การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูศิลปศึกษา พบว่า 1. ผู้บริหาร และครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันด้านตัวหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 2.ผู้บริหาร และครูศิลปศึกษาเห็นด้วยตรงกันในด้านสภาพการใช้หลักสูตร 3.ผู้บริหารและครูศิลปศึกษาไม่แน่ใจตรงกันในด้านปัญหาการใช้หลักสูตร 4.ผู้บริหาร และครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามีความพร้อมในระดับปานกลางเรื่อง การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร 5.สาเหตุที่ครูศิลปะไม่ยอมรับหลักสูตรในทักษะของผู้บริหารเห็นว่า เนื่องจากครูไม่เข้าใจทักษะกระบวนการในการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนครูศิลปศึกษาเห็นว่า เนื่องจากครูได้รับคำสั่งเกี่ยวกับหลักสูตรไม่ชัดเจน

อัญฐพล คงพัฒน์(2545) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนการสอน การศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามครูผู้สอน

ศิลปศึกษาจำนวน 336 คน และสัมภาษณ์นักวิชาการศิลปศึกษา 15 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาทุกด้าน คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ ในด้านวัตถุประสงค์สำหรับทุกระดับชั้น ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความซาบซึ้ง ความภูมิใจในศิลปะไทย และศิลปะท้องถิ่น ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ เพื่อแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางผ่านกระบวนการทำงานของตนเอง ด้านเนื้อหาสาระควรส่งเสริมการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่ได้มาจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ นอกห้องเรียน และให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานศิลปะตามความต้องการ ความถนัด ความสนใจของตนเอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และวุฒิภาวะ ด้านการวัดและประเมินผล ควรประเมินผลตามสภาพจริง และเน้นความมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม นักวิชาการศิลปศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน ดังนี้คือ ด้านวัตถุประสงค์ควรมีความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรท้องถิ่น ด้านเนื้อหาสาระควรจัดเนื้อหาสาระแยกตามสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ควรเน้นการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และบูรณาการวิธีสอนที่หลากหลาย ด้านการวัดและประเมินผล ควรเป็นไปตามสภาพจริง ควรมีการประเมินโดยครู และผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง และครูและนักเรียนประเมินผลร่วมกัน

บุษบา มธุรสสกุล(2546) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านจุดมุ่งหมายของการบูรณาการหลักสูตร คุณลักษณะการบูรณาการหลักสูตร รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร ขั้นตอนการบูรณาการหลักสูตร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูศิลปศึกษา 168 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและนักวิชาการศิลปศึกษา 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1.ครูศิลปศึกษาเห็นด้วยมากที่สุดกับการบูรณาการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในด้านจุดมุ่งหมายการบูรณาการหลักสูตร ด้านคุณลักษณะการบูรณาการหลักสูตร ด้านขั้นตอนการบูรณาการหลักสูตร และเห็นด้วยมากในด้านรูปแบบการบูรณาการหลักสูตร นอกจากนี้ยังเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมดังนี้คือ ผู้เรียนควรเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ บูรณาการให้สอดคล้องกับท้องถิ่นโดยเลือกให้รูปแบบการ

บูรณาการหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสาระการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมปฏิบัติที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น และส่งเสริมการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต 2.ทางด้านผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร และนักวิชาการศิลปศึกษา ให้ความคิดเห็นในแต่ละด้านสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ ด้านจุดมุ่งหมายการบูรณาการหลักสูตร ควรใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านคุณลักษณะการบูรณาการหลักสูตรควรจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้ความรู้แก่ผู้เรียนตามความถนัด ความสนใจ เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้ และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ด้านรูปแบบการบูรณาการหลักสูตร นั้น ทุกรูปแบบมีความสอดคล้องที่จะนำมาใช้กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านขั้นตอนการบูรณาการหลักสูตรมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบูรณาการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะโครงการ

ชุตินา เวทการ และคณะ (อ้างถึงใน วารสารครุศาสตร์, 2545) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาศิลปศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานที่วัดไหล่หิน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียนในการที่จะพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษา และศึกษาถึงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานที่วัดไหล่หินที่เกิดจากการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ดำเนินการวิจัยโดยให้ครูเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชาวบ้านในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โดยร่วมกันทำงานเพื่อกำหนดแนวทาง และดำเนินการในการอนุรักษ์ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ รากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชน 2.การมีทัศนคติที่ดีต่อกัน การยอมรับกันระหว่างโรงเรียน และคนในชุมชน 3.การมีวิสัยทัศน์ รู้คุณค่าร่วมกันในอนุรักษ์โบราณสถานวัดไหล่หิน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ การขาดผู้นำที่มองภาพรวมของการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัดไหล่หิน เยาวชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย โรงเรียนยังไม่เปิดให้ชุมชนได้เข้ามา มีบทบาทอย่างแท้จริงในการที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษา ครูยังให้ความสำคัญกับผลงานศิลปะมากกว่ากระบวนการพัฒนานักเรียนให้เกิดจิตสำนึกตามที่ต้องการ และครูไม่มีเวลาที่จะพัฒนาการเรียนการสอนเท่าที่ควร การกำหนดแนวทางในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานที่วัดไหล่หินมี 3 ประการคือ 1.การร่วมมือของชุมชน และโรงเรียน 2.การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสร้างจิตสำนึก 3.การใช้สื่อเสริมสร้างจิตสำนึก

คณิงหา สุภานันท์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาตามทฤษฎี DBAE ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาตามทฤษฎี DBAE ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูผู้สอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สอนวิชาบังคับแกนศิลปศึกษา (สาขาทัศนศิลป์) ในกรุงเทพมหานครจำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นโดยภาพรวมเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวในระดับเห็นด้วย พิจารณาโดยละเอียด พบว่า แกนความรู้ที่เห็นด้วยระดับสูง คือ แกนความรู้ด้านศิลปะปฏิบัติ รองลงมา คือ แกนความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ และศิลปะวิจารณ์ ตามลำดับ

ศุภีพร วงษ์สุวรรณ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาครูศิลปศึกษาแบบดีปีเออี ของครูผู้สอนศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาครูศิลปศึกษาแบบดีปีเออี ของครูผู้สอนศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนศิลปศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 255 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษา มีความคิดเห็นด้วยโดยรวมที่จะนำแนวการสอนแบบดีปีเออี มาพัฒนาการสอน เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแต่ละด้าน พบว่า 1) ครูมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน แกนสุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และศิลปะปฏิบัติ ส่วนแกนศิลปะวิจารณ์ ครูเห็นด้วยในการนำความรู้พื้นฐานมาใช้สอน 2) ครูมีความเห็นด้วยในการนำ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION มามีส่วนในการสอนด้านต่าง ๆ คือ กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมในกรกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะที่สร้างสรรค์ และกล้าแสดงออก 3) ครูเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนศิลปะ ทางด้านความรู้พื้นฐานทางศิลปะ กลวิธีในการพัฒนาครูศิลปศึกษาที่เหมาะสม 4) ครูเห็นด้วยในด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนาครูศิลปศึกษาในยุคปัจจุบัน และการวัดผลประเมินผล การเตรียมความพร้อมในเรื่องความรู้ความเข้าใจในรูปแบบประวัติความเป็นมา และเห็นคุณค่าของศิลปะ ใช้วิธีการฝึกปฏิบัติ และใช้สื่อประติมากรรมจำลองที่ทันสมัย 5) วิธีการวัดผลและประเมินผลโดยใช้การสังเกต การเข้าร่วมกิจกรรม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการนำองค์ความรู้ท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพมาจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงในชุมชนนั้นมีความเหมาะสมในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากได้รับความสนใจจากผู้เรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่หลายประการในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมามีส่วนร่วมกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการจัดการศึกษา รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านยังไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หรือจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีขีดจำกัดทางด้านเวลา โอกาส บทบาท หน้าที่ และความสามารถในการดำเนินการ งบประมาณ หรืออุปกรณ์ทางการศึกษา รวมทั้งสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ยังขาดความพร้อม รวมทั้งความขาดประสพการณ์ของบุคลากร เช่น ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และการพัฒนาหลักสูตร ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้านไม่มีทักษะเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และปราชญ์ท้องถิ่นผู้มีความชำนาญในภูมิปัญญาชาวบ้าน ประสพปัญหาในประเด็นหลัก 2 เรื่อง คือ การขาดความรู้ความเข้าใจ และประสพการณ์ทางด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาจัดการเรียนการสอน และการขาดความร่วมมือ ความมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนในการจัดการเรียนการสอนต่อไป ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ หรือความร่วมมือกันระหว่างองค์ความรู้สองด้านคือ ความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะทางของผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านผสมผสานกันเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร หรือการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน ความร่วมมือที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อบุคคลทั้งสองกลุ่ม ซึ่งต่างมีความรู้ และความสามารถเฉพาะด้าน การประสานงาน การมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม และการชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนในชุมชนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และเป็นหลักสูตรที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล โดยมีเนื้อหา

ความรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ประกอบกับวิธีการเรียนรู้จากผู้รู้ในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เนื่องจากในชุมชนมีภูมิปัญญาเหล่านี้จึงเป็นทรัพยากรสำคัญทางด้านแหล่งการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ทั้งในชั้นเรียน และเอื้ออำนวยต่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกห้องเรียน ตลอดจนสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบเป็นอาชีพได้ในอนาคต ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานหัตถกรรมดั้งเดิมของมนุษย์ซึ่งมีความสำคัญเปรียบได้กับปัจจัยในการดำรงชีวิตซึ่งประกอบด้วยคุณค่าทางการใช้สอย และคุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์โดยทั่วไป ตลอดจนก่อให้เกิดแนวคิดทางด้านคุณค่าของตนเองและสังคมในลักษณะต่าง ๆ แต่คุณค่าต่างเหล่านี้อาจถูกเปลี่ยนแปลงไป หากขาดการสนับสนุนที่ดีในอนาคต เนื่องจากค่านิยมในงานหัตถกรรมประเภทเครื่องปั้นดินเผา พื้นบ้านอาจถูกลดคุณค่าลงจากกระแสการบริโภคนิยม จากลัทธิทุนนิยมในสังคมอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับศิลปะพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในประเทศไทยซึ่งผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยอย่างมาก ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมในกรกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะที่สร้างสรรค์ และกล้าแสดงออก โดยใช้แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ในการจัดการเรียนการสอน

งานวิจัยต่างประเทศ

Kalviainen Mirja (1997: อ่างในศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์) ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยที่มีสุนทรียภาพ และงานศิลปะที่ประกอบด้วยวัสดุทางจิตวิญญาณ : การนิยามของปี 1980 ของผลิตภัณฑ์ที่ดีทางด้านงานช่างเชิงอาชีพในประเทศฟินแลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนิยาม และพิสูจน์คุณค่าของงานช่างที่เป็นศิลปะ โดยใช้แนวคิดพื้นฐานทางด้านศิลปะ ผลการวิจัยพบว่าลักษณะของงานช่างเชิงอาชีพ เป็นงานที่มุ่งประโยชน์ใช้สอย แต่มีคุณค่าเชิงสุนทรียภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ให้จินตภาพได้ และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุท้องถิ่นเป็นสำคัญ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ดีต้องได้รับความสนใจจากสังคมด้วย มิใช่คุณค่าทางสุนทรียะเท่านั้น แต่อยู่บนพื้นฐานความคิดทางศีลธรรมและอุดมคติ การประเมินคุณค่างานศิลปะตั้งอยู่บนเงื่อนไขของสังคมวิทยา อันเป็นการตรวจสอบคุณค่าภายในของสิ่งที่มีคุณค่าสูงในอุดมคติ

Morgan Pitelka(2001) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาจากที่แสดงถึงการหวนกลับมาของวัฒนธรรมและค่านิยม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาจาก กับวัฒนธรรม และค่านิยม ผลการวิจัยพบว่า เครื่องปั้นดินเผาจากุเป็นเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำที่มีการผลิตในเมืองเกียวโตเป็นครั้งแรก และพัฒนาต่อมาเป็นงานเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในพิธีชงชา ซึ่งต่อมาได้พัฒนาด้านเทคนิคการทำอย่างมากในสมัยศตวรรษที่ 18 –19 ซึ่งในศตวรรษที่ 20 ได้พบว่า มีการให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภค และการแข่งขันทางการตลาด ซึ่งในปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาจากุ มีความสำคัญโดยมีการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้โดยเฉพาะ จะเห็นได้ว่าเครื่องปั้นดินเผาจากุนี้มีวิวัฒนาการควบคู่กับอารยธรรมญี่ปุ่นจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมีหน้าที่ และบทบาทเป็นไปตามสังคมตามบริบทของการให้ความสำคัญของมนุษย์

Sawang Letrit (2001) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเครื่องปั้นดินเผาบริเวณลุ่มน้ำป่าสักในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและอารยธรรมในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นจากงานเครื่องปั้นดินเผา โดยการศึกษาวิเคราะห์จากตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาที่พบจำนวน 16 รูปแบบ ด้วยการใช้วิเคราะห์ที่เป็นระบบ พบว่า ขอบและเนื้อดินมีลักษณะที่ไม่คงทน แตกหักง่าย ซึ่งตรงกับช่วงสมัยเริ่มแรกของการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในเอเชียอาคเนย์ ซึ่งอาจจัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางอารยธรรมในสมัยนั้น

Mark William Hauser (2001) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การแลกเปลี่ยนสินค้าในศตวรรษที่ 18 ของประเทศจาไมก้า โดยการใช้วิเคราะห์เครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำ เนื้อหยาบ โดยวางแผนที่จะศึกษาลักษณะตลาดในวันหยุดและศึกษาจากการค้าสิ่งของทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสินค้าของเก่าที่มีการขายกันโดยที่ไม่มีการทราบความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาเนื้อหยาบ และไฟต่ำดังกล่าวนี้คาดว่าจะอยู่ในศตวรรษที่ 17 จากการใช้วิเคราะห์เอกสารทางประวัติศาสตร์และการศึกษาเนื้อดินที่ใช้ซึ่งพบว่าเป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างชาวจาไมก้าและทาสชาวจาไมก้าแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการนำแรงงานทาสมาใช้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา และวัสดุก่อสร้างประเภทเครื่องปั้นดินเผาอื่น ๆ ในศตวรรษที่ 18 ด้วย

David S. Elliott(1990) ได้ทำการศึกษาเรื่องกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ Discipline-based Art Education และการรับรู้ทางการมองเห็นเพื่อศึกษาลักษณะของหลักสูตรสังคมศึกษา วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาพรวมของ Discipline-based Art Education และกรอบแนวคิดที่มีจุดมุ่งหมายเชื่อมโยงในการบูรณาการหลักสูตรศิลปศึกษาใน

หลักสูตรสังคมศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัยโดยการยกวางหลักสูตรใหม่จาก Discipline-based Art Education และวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับลักษณะทางสังคมของสถานศึกษา โดยอาศัยแนวคิดของการบูรณาการหลักสูตรศิลปศึกษา และหลักสูตรสังคมศึกษาร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของหลักสูตรทั้งสองแนวมีความเป็นเอกลักษณ์สูง จึงสามารถจำแนกวิเคราะห์ออกมาได้ ดังนี้ ทฤษฎีทั้งหมดมีกรอบทฤษฎีดังนี้ ลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ติดต่อสมาคมของคนในสังคม การรับรู้ภาพลักษณ์ องค์ความรู้ทางสังคม และ Discipline-based Art Education การวิเคราะห์ทางด้านแนวคิดจากหลักสูตรศิลปศึกษา และหลักสูตรสังคมศึกษาซึ่งมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน การนำหลักสูตรไปใช้พบว่าการใช้หลักสูตรแบบบูรณาการทำให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอน และยืดหยุ่นในการใช้หลักสูตรโดยได้ประสิทธิภาพสูงกว่าที่เป็นอยู่ซึ่งควรใช้การบูรณาการระหว่าง Discipline-based Art Education และสังคมมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการพัฒนา

Lynn Sharon. (2001) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง แต่ฉันไม่ใช่ศิลปิน : ครูผู้เริ่มสอนในระดับประถมศึกษาในวิชาการปฏิบัติงานทางศิลปะตามแนว Constructivism จากความเชื่อ และความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงาน วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อตรวจสอบสิ่งที่ผ่านมานในอดีต คือ ประสบการณ์ทางศิลปะ และความเชื่อมั่นในการสร้างผลงานโดยการเริ่มเป็นครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถม และตรวจสอบผลของการสอนศิลปะ การวิจัยนี้ยังคงแบ่งเป็นสองส่วน ซึ่งใช้การศึกษาจากวิธีการอธิบาย ส่วนแรกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับครูผู้สอนศิลปะโดยทั่วไปจำนวน 8 คน เกี่ยวกับประสบการณ์ทางศิลปะในอดีต และความเชื่อมั่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในส่วนที่สอง ผู้มีส่วนร่วม 3 คน ซึ่งทราบถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทำการสังเกตครูอีก 5 คนในการมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์ทั้งก่อนและหลัง สุดท้ายคือการสรุปผลจากข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์ทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อมั่น และความสามารถในการสร้างสรรค์ศิลปะที่เกิดขึ้นนั้นสร้างขึ้นจากประสบการณ์ในอดีตของครูผู้สอนที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งได้รับผลจากการฝึกสอนศิลปะปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในห้องเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดว่าตนไม่สามารถเป็นศิลปิน หรือไม่สามารถทำงานศิลปะถึงขั้นศิลปินได้ เนื่องจากพวกเขามีความจำกัดทางด้านความรู้พื้นฐานในศิลปะ ขาดทักษะวิธีคิดในการปฏิบัติงานในแนวศิลปิน และได้รับการฝึกฝนมาเพื่อที่จะทำการสอนศิลปะเท่านั้น ซึ่งทำให้ทราบถึงความเชื่อมั่น และความสามารถในการปฏิบัติงานศิลปะแบบศิลปินว่ามีความแตกต่างกันออกไประหว่างแนวคิด 2 แนวดังกล่าว ความเชื่อภายในของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศิลปะ และการสอนศิลปะนั้นสำคัญอยู่ที่การเห็นความสำคัญในวิชาศิลปะของครูผู้สอน ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดคือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้

ผู้เรียนทางด้านครุศิลปะในการพัฒนาทักษะทางศิลปะของตน และการสร้างสรรค์ทางศิลปะด้วยตนเองก่อนที่จะเริ่มทำการสอน หรือเริ่มเป็นครูผู้ถ่ายทอดวิชาศิลปะให้แก่ผู้เรียน

Lin, Patricia Yean-Wan (2001) ได้ทำงานวิจัยเรื่องเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการนำเสนอทางด้านศีลธรรมในด้านศิลปศึกษา : กรณีศึกษา ประเพณีของประเทศไต้หวันในแคนาดา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการหาเหตุผล และวิธีการของผู้อพยพชาวไต้หวันในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีของประชาชนผู้อพยพชาวไต้หวันในสังคมแคนาดาซึ่งมีหลากหลายวัฒนธรรม การศึกษานี้เน้นสาระโดยดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกฝนทางด้านศิลปศึกษาควบคู่กับบุคลิกลักษณะของชาวจีนในฐานะที่เป็นรากเหง้าแห่งวัฒนธรรม ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดการ และลักษณะทางวัฒนธรรมของการคบหาสมาคมในสังคมชาวไต้หวัน ซึ่งให้ความเห็นว่า ประเพณีวัฒนธรรมของชาวไต้หวันนั้นไม่เพียงแต่สืบทอดจากแหล่งกำเนิดในประเทศไต้หวันเท่านั้น แต่ยังซึมซับเอาสังคมที่ผู้อพยพชาวไต้หวันเหล่านี้อาศัยอยู่มาผสมผสานเข้าด้วยกันอีกด้วย การศึกษานี้ต้องการทราบว่ามีการผสมผสานกันอย่างกลมกลืนระหว่างแคนาดาและไต้หวันได้อย่างไร ชาวไต้หวันได้เรียนรู้อดีตของตนว่าอพยพมาจากเกาะไต้หวันเมื่อสมัยถูกล่าอาณานิคม และมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก่อน ลักษณะของการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมทั้ง 2 ชาติจึงเป็นลักษณะที่ได้รับการเลือกปฏิบัติระหว่างกันและกันของสองวัฒนธรรมซึ่งทำให้เห็นมุมมองของผู้อพยพชาวไต้หวันที่สะท้อนความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด วัฒนธรรมบางอย่างที่ผู้อพยพชาวไต้หวันเหล่านี้จัดขึ้นจึงแสดงความเป็นการเลือกรับและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ตามกระแสซึ่งคิดว่ามีความสำคัญต่อกลุ่มชนของตน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการและมีส่วนร่วมในประเพณีวัฒนธรรมที่สามารถแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์คือการมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะสร้างเอกลักษณ์ใหม่สำหรับตนในบริบทสังคมหลากหลายวัฒนธรรม ความแตกต่างในสังคมหลากหลายวัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกรับเอาศีลธรรม ความเชื่อ และการตีความในเรื่องราวอดีตเกี่ยวกับการล่าอาณานิคมของผู้อพยพชาวไต้หวันเหล่านี้ไว้ด้วย ประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและบางส่วนเกี่ยวกับการเมืองในอดีตไว้ด้วย นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดให้แก่เยาวชนของพวกเขา และเผยแพร่ให้แก่ชาวแคนาดาบางส่วนด้วย ซึ่งเป็นการสนับสนุนความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมอีกวิธีหนึ่ง การตีความเหตุการณ์ในอดีตที่สะท้อนออกมาในประเพณีของชาวไต้หวันนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไต้หวันภายใต้สังคมอื่น ประเทศแคนาดาซึ่งเป็นแผ่นดินที่มีกลุ่มผู้อพยพมาก และหลากหลายจึงมีลักษณะของประเพณีแบบผสมผสานนี้ค่อนข้างมาก ในกรณีของประเพณีไต้หวันนี้เป็นลักษณะที่เลือกรับวัฒนธรรมจากแผ่นดินของตนและแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่คือแคนาดามาผสมผสานตามความเข้าใจเพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของเหล่าตน และแสดงความเป็นส่วนหนึ่งของแคนาดา ซึ่งประวัติศาสตร์

ความเป็นมาของชนชาติเหล่านี้มีความสำคัญต่อความคิด วิถีชีวิตของผู้อพยพเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสะท้อนให้เห็นถึงความค้ำึงถึงต้นกำเนิดของเชื้อชาติ และการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก

Hauge, C. (1994) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลจากวิธีการสอนสองแบบซึ่งใช้กับเด็กผู้เรียนศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมเปรียบเทียบระหว่างศิลปศึกษาที่เน้นทฤษฎี กับศิลปศึกษาที่เน้นศิลปะปฏิบัติ โดยทำการดำเนินการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบการสอนศิลปะในโรงเรียนประถมปีที่ 4 จำนวน 4 โรงเรียน และให้เด็กทำแบบสอบถามวัดความเข้าใจในเรียนศิลปะของเด็กโดยการสุ่มนักเรียนห้องละ 4 คน รวมถึงการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยให้เด็กสร้างผลงานทางศิลปะเลียนแบบภาพตัวอย่างนั้น สามารถตอบสนองความต้องการของครูศิลปะ และถูกพิจารณาว่าเป็นวิธีการสอนศิลปะที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าวิธีการนี้สามารถสร้างความหลากหลายให้กับ การเรียนการสอนที่มีอยู่ อย่างไรก็ตามการสอนภาคทฤษฎีก็เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ จึงสรุปว่าครูควรจะใช้ทั้งสองวิธีควบคู่กันไปในการสอนศิลปะ

จากงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ซึ่งสืบทอดต่อกันมา เช่น เครื่องปั้นดินเผาเป็นงานศิลปะพื้นบ้านที่มีคุณค่า บ่งบอกถึงประวัติสะท้อนความเป็นมาของท้องถิ่นนั้น มีบทบาทในการสืบทอดทางวัฒนธรรมถึงแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงเหมาะสมในการนำไปใช้สำหรับพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิธีการหรือแนวคิดที่นำไปสู่การปฏิบัติอันเหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมนั้นมีบทบาทต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย โดยผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

- 1.การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
- 2.การกำหนดกลุ่มประชากร
- 3.การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 4.การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5.การวิเคราะห์ข้อมูล
- 6.การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาดังกล่าว มีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1.การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จังหวัดสุโขทัยในด้านต่อไปนี้เป็นคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท และความต้องการของโรงเรียนและชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการวิจัยจากการค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในหลายเรื่องดังต่อไปนี้คือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การเรียนการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ธรรมชาติของวิชาเครื่องปั้นดินเผา คุณค่าของงานศิลปกรรมที่มีต่อชุมชนผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน พัฒนาการของศิลปศึกษาไทย และศิลปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะการนำทฤษฎี DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)ไปใช้ และได้ทำการสำรวจศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้จากสถานที่จริงก่อนทำการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้เป็นคือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยเรื่องเครื่องปั้นดินเผา จังหวัดสุโขทัย การเรียนการสอนศิลปศึกษาในอำเภอที่มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัย โดยผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์

สังเคราะห์แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมกับกำหนดขอบเขตของการวิจัย วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย กลุ่มผู้จัดการศึกษาและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร ได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากโรงเรียนภายในอำเภอที่เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา 3 อำเภอ คือ อำเภอ ศรีมาศ อำเภอศรีสัชนาลัย และอำเภอเมืองสุโขทัย ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 150 โรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มผู้จัดการศึกษาซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่

- 1.1 ศึกษาวิเคราะห์ ประจำเขตการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ทำการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 10 ท่าน
- 1.2 ผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงทั้งหมด 150 ท่าน (ดังมีรายชื่อโรงเรียนปรากฏในภาคผนวก ข)
- 1.3 ครูผู้สอนซึ่งทำหน้าที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของกลุ่มโรงเรียนตัวอย่างในจังหวัดสุโขทัย ทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ทั้งหมด 150 ท่าน (ดังมีรายชื่อโรงเรียนปรากฏในภาคผนวก ข)
- 1.4 นักวิชาการท้องถิ่น เป็นนักการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น หรือผู้ที่มีส่วนร่วมทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาในสถานศึกษา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 ท่าน (ดังมีรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ข)

2. กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในชุมชนจังหวัดสุโขทัย ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

2.1 ผู้รู้ ศิลปินพื้นบ้าน และผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 16 ท่าน (ดังมีรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ข)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองซึ่งสร้างขึ้นสำหรับ นักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อความเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ และแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม สำหรับ ผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท และสภาพความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด

ขั้นตอนวิธีการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1.ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัยเบื้องต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

2.นำโครงร่างแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมโดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขทางด้านเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อให้ชัดเจน และตรงตามวัตถุประสงค์

3.ปรับปรุงนำไปพิจารณาความตรง และความครอบคลุมทางด้านเนื้อหา การใช้ภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ(ดังมีรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ข) ซึ่งมีคุณสมบัติ ข้อใดข้อหนึ่งดังนี้

- เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานทางวิชาการ หนังสือ ตำรา หรืองานวิจัยเกี่ยวข้องกับ ศิลปะพื้นบ้าน ที่เผยแพร่ในวงการวิชาการ

- เป็นนักวิชาการที่มีผลงานวิชาการ หนังสือ ตำรา หรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นที่ยอมรับ

- เป็นนักวิชาการ ที่มีผลงานทางวิชาการ หนังสือ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับประถมศึกษา

- เป็นผู้สอนวิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

- เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย และมีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ซึ่งมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

4.นำแบบสอบถาม ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาแล้วมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง

5. นำแบบสอบถาม มาปรับปรุงและแก้ไข แล้วนำไปทดลอง (Try - Out) กับ ประชากรลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ศึกษา หาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการ วิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS/PS+ Statical Package for the Social Sciences / Personal Computer) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α -Coefficient) ของครอน บาช (Cronbach) คำนวณจากสูตร

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum Si^2}{S_x^2} \right)$$

เมื่อ

α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k = จำนวนข้อ

S_i = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_x = ความแปรปรวน

(ประคอง กรรณสูตร, 2542)

ผลจากการนำตัวอย่างแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - Out) กับประชากรที่มี ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ศึกษา หาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) และ คำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α -Coefficient) ดังนี้ คือ 0.97

6. นำแบบสอบถาม ที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างประชากร รวบรวมข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

3.2 **แบบสัมภาษณ์** เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งสร้างขึ้นสำหรับผู้รู้ ศิลปิน พื้นบ้านผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา โดยแบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ของศิลปินพื้นบ้านผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านการ กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม การวัดและประเมินผล การปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท และสภาพความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1.ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัยเบื้องต้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

2.นำโครงร่างแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขทางด้านเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อให้ชัดเจน และตรงตามวัตถุประสงค์

3.ปรับปรุงนำไปพิจารณาความตรง และความครอบคลุมทางด้านเนื้อหา การใช้ภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดเดียวกันกับการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

4.นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาแล้วมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง

5. นำแบบสัมภาษณ์ ที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างประชากร รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการวิจัย

3.3 แบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์ เป็นการสังเกตการณ์ระหว่างการเก็บข้อมูลโดยมีรูปแบบ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการบันทึกเกี่ยวกับสภาพการณ์โดยทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นการบันทึกเกี่ยวกับสภาพการณ์ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน โรงเรียนกับชุมชน

ขั้นตอนการสร้างแบบสังเกต มีดังต่อไปนี้

1.ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย อย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

2.นำโครงร่างแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขความถูกต้องและความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.นำแบบสังเกตไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรง ความครอบคลุมทางด้านเนื้อหา และการใช้ภาษา

4.นำแบบสังเกต ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาแล้วมาปรับปรุง แก้ไข และผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำหนังสือขอความร่วมมือถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้บริหาร และครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยเดินทางเก็บข้อมูลด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และส่วนหนึ่งให้ส่งคืนทางไปรษณีย์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสังเกต ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยไปขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และสังเกต กับกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น โดยนัดวัน เวลา สถานที่ ที่จะสัมภาษณ์ และสังเกต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS/PS+ Statical Package for the Social Sciences / Personal Computer) แบ่งการวิเคราะห์ตามเครื่องมือดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลข้อมูลเป็นหมวดหมู่ นำมาแจกแจงความถี่ หาค่า ร้อยละด้วยสูตร

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบ} \times 100}{\text{จำนวนประชากร}}$$

นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) นำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

4.50-5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยมาก
2.50-3.49	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
1.50-2.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยน้อย
1.00-1.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

ซึ่งใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

และ

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N} \right]^2}$$

S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx$ = ผลรวมของคะแนนทุกคนในกลุ่ม

$\sum fx^2$ = ผลรวมของคะแนนกำลังสอง

N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

จากนั้นจึงนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายและวิเคราะห์ โดยถือเกณฑ์ข้อมูลทางสถิติที่ได้ นำเสนอเป็นความเรียง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต รวบรวม วิเคราะห์แยกประเภท และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

6. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากแบบสัมภาษณ์ ในรูปแบบความเรียง และแจกแจงความถี่เป็นตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามค่าสถิติที่กำหนด แล้วสรุปผลการวิจัยตามจุดประสงค์ของการวิจัย

7. การนำเสนอรายงานผลการวิจัย

นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มานำเสนอในรูปแบบความเรียง และนำมาแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละแล้วจึงนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

นำข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่ามาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นจึงนำเสนอในรูปแบบตาราง และแผนภูมิประกอบความเรียง

ภาพที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัยดังมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของ นักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ของกลุ่มผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน นำเสนอข้อมูลโดยจำแนกตาม แหล่งการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแต่ละแห่ง ตามประเด็น ดังนี้

- 1.การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา
 - ลักษณะของแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา
 - ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในเรื่องของการเรียนรู้ การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ การศึกษาเพิ่มเติม และการเผยแพร่ความรู้ของช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา

- 2.การแจกแจงความถี่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นรูปแบบตาราง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 สถานภาพของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา

สถานภาพ	จำนวน(N=171)	ร้อยละ
1.เพศ		
หญิง	55	32.2
ชาย	116	67.8
รวม	171	100
2.อายุ		
25-30 ปี	3	1.8
31-40 ปี	20	11.7
41-50 ปี	123	71.9
51-60 ปี	23	13.5
อื่น ๆ (ต่ำกว่า 25ปี หรือมากกว่า 60ปี)	2	1.2
3.วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	7	4.1
ปริญญาตรี	112	65.5
ปริญญาโท	48	28.1
อื่น ๆ	3	1.8
ไม่ตอบข้อคำถาม	1	0.6

ตารางที่ 1 (ต่อ) สถานภาพของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครู ศิลปศึกษา

สถานภาพ	จำนวน(N=171)	ร้อยละ
4.สถานภาพการทำงาน		
ครูประจำชั้นซึ่งสอนศิลปะและวิชาอื่น ๆ	72	42.1
ครูผู้สอนประจำวิชาศิลปะ	16	9.4
ผู้บริหารโรงเรียน	62	36.3
ศึกษานิเทศก์	10	5.8
นักวิชาการท้องถิ่น	3	1.8
อื่น ๆ	7	4.1
5.อายุราชการ		
1-5 ปี	1	0.6
6-10 ปี	7	4.1
11-15 ปี	13	7.6
16-20 ปี	26	15.2
21-25 ปี	37	39.2
26 ปีขึ้นไป	55	32.2
ไม่ตอบข้อคำถาม	2	1.2
6.อำเภอที่ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวข้อง		
อำเภอเมือง	46	27.2
อำเภอดิรมาศ	26	15.2
อำเภอดิรัสนาด้อย	97	56.7
ไม่ตอบข้อคำถาม	2	1.2
7.ช่วงชั้นที่ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวข้อง		
ช่วงชั้นที่ 1(ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3)	83	48.5
ช่วงชั้นที่ 2(ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6)	112	65.5
อื่น ๆ	52	30.4

ตารางที่ 1 (ต่อ) สถานภาพของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และ
ครู ศิลปศึกษา

สถานภาพ	จำนวน(N=171)	ร้อยละ
8.การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา		
จัดกิจกรรมในช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3)	14	8.2
จัดกิจกรรมในช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4-6)	39	22.8
ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้	118	69.0
อื่น ๆ	13	7.6
9.การปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของสุโขทัยที่มีความรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล		
ปลูกฝัง	157	91.8
ไม่ได้ปลูกฝัง	10	5.8
อื่น ๆ	3	1.8
10.การสนับสนุนให้ใช้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในชีวิตประจำวัน		
สนับสนุนมาก	32	18.7
สนับสนุนบ้าง	92	53.8
สนับสนุนน้อย	15	8.8
ไม่ได้สนับสนุน	24	14.0
อื่น ๆ	6	3.5
11.ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา		
เน้นประวัติศาสตร์ศิลปะ	29	17.0
เน้นสุนทรียศาสตร์	63	36.8
เน้นศิลปะปฏิบัติ	81	47.4
เน้นศิลปวิจารณ์	9	5.3
เน้นการบูรณาการ 4 แกน(DBAE)	75	43.9
อื่น ๆ	4	2.3

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 67.8 มีอายุระหว่าง 41-50 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.9

ระดับการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 28.1 สถานภาพการทำงานส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปศึกษา และวิชาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 42.1 รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 36.3 และครูประจำวิชาศิลปศึกษา ร้อยละ 16 อายุราชการของผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาส่วนใหญ่คือ 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาคืออายุราชการ 26 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.2 ตามลำดับ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม ในเขตจังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมาคือ อำเภอเมือง ร้อยละ 26.9 และอำเภอคีรีมาศ ร้อยละ 15.2 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทำงานเกี่ยวกับผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) ร้อยละ 48.5

สถานศึกษาในชุมชนที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านที่ผลิตในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาคือมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านที่ผลิตในชุมชนร้อยละ 31 โดยมีการจัดในระดับช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) ร้อยละ 22.8 และในระดับช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) ร้อยละ 8.2 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า และความสำคัญของประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยเฉพาะทางด้านศิลปะ และ วัฒนธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ คิดเป็นร้อยละ 91.8 และส่วนใหญ่สนับสนุนการใช้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในชีวิตประจำวันพอสมควร คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมาคือสนับสนุนมากคิดเป็นร้อยละ 18.7 และไม่ได้มีการสนับสนุนคิดเป็นร้อยละ 14 ตามลำดับ

ในวิชาศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเน้นในด้านศิลปะปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมาคือการบูรณาการ 4 แกนวิชาเข้าด้วยกัน DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) คิดเป็นร้อยละ 43.9 และด้านสุนทรียศาสตร์ ร้อยละ 36.8 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION

(Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด
สุโขทัย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
	ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น		
1.	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นมาของ เครื่องปั้นดินเผา และประวัติศาสตร์สุโขทัยที่เกี่ยวข้องพอ สังเขป ซึ่งสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ	4.30	0.68
2.	เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิธีใช้งานของเครื่องปั้นดินเผาที่ตนสนใจ ซึ่งมีหลายรูปแบบ ทั้งเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวัน ของเล่นเด็ก ของตกแต่ง และเครื่องใช้ในพิธีกรรม เป็นต้น	4.17	0.75
3.	เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น การปั้นอิสระ การปั้นขดแล้วดัน ด้วยหิน การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน การเทน้ำดินลงในพิมพ์ เป็นต้น	4.06	0.82
4.	เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสสัมผัสกับช่างปั้นเครื่องปั้น ดินเผา สุโขทัย มีอาชีพด้วยตนเอง และเห็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่สืบทอด เป็นอาชีพจากบรรพบุรุษ	4.21	0.79
5.	เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่ น บ ำ น ด้วย ตน เอง ตามทักษะ และแนวความคิดของตนเอง	4.18	0.76
6.	เพื่อให้ผู้เรียนนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การวาด ระบายสี การพิมพ์ และการปั้น มาใช้ในการตกแต่งเครื่อง ปั้น ดินเผา รวมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวความคิดด้วย ตนเอง	4.27	0.65
7.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ และ ประโยชน์ของเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตนได้	4.16	0.69
8.	เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผาที่มีรูปแบบ ที่หลากหลายที่ผลิตขึ้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนใน ด้านต่าง ๆ	4.16	0.64

ตารางที่ 2 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
9.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้าง และนำเสนอผลงานเครื่องปั้นดินเผาตามแนวคิดของตนได้อย่างอิสระ	3.98	0.86
10.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับวิชาอื่น และบูรณาการความรู้ในวิชาศิลปะ(ทัศนศิลป์)เข้ากับชีวิตประจำวัน	4.22	0.74
11.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรัก ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตน	3.98	0.91
12.	อาศัยอยู่ อันนำไปสู่การอนุรักษ์พัฒนา และ สืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านสุโขทัย	4.42	0.71
รวมเฉลี่ย		4.18	0.75

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับวัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเห็นความสำคัญในสามอันดับแรกคือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรัก ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ อันนำไปสู่การอนุรักษ์พัฒนา และ สืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านสุโขทัย (\bar{X} คือ 4.42) รองลงมาคือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา และประวัติศาสตร์สุโขทัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขป ซึ่งสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ (\bar{X} คือ 4.30) และเพื่อให้ผู้เรียนนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การวาด ระบายสี การพิมพ์ และการปั้นมาใช้ในการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวความคิดด้วยตนเองเป็นอันดับที่สาม (\bar{X} คือ 4.27) ทางด้านวัตถุประสงค์ที่มีความคิดเห็นด้วยมากที่สุดอยู่ในสองอันดับท้ายคือ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้าง และนำเสนอผลงานเครื่องปั้นดินเผาตามแนวคิดของตนได้อย่างอิสระ (\bar{X} คือ 3.98) และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่น (\bar{X} คือ 3.98) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกาจัดการศึกษา ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
การกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น			
1.	ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงประวัติ ความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน	4.41	0.61
2.	ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้สอยของงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในรูปแบบต่าง ๆ	4.33	0.66
3.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น	4.21	0.76
4.	ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการผลิต แนวทางการเผยแพร่ความรู้ และประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างปั้น หรือ ผู้รู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย	4.15	0.78
5.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งดิน ชนิดของดิน ส่วนผสมของดิน (และน้ำเคลือบ)	4.10	0.81
6.	ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติงาน และการจัดองค์ประกอบในงานศิลปะเบื้องต้น เช่น การวาด การพิมพ์ การปั้น เพื่อใช้ตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาให้มีความน่าสนใจ	4.19	0.68
7.	ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยเปรียบเทียบกับเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งต่าง ๆ ของประเทศไทย	4.00	0.80
8.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา	4.18	0.72
9.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวความคิดในการออกแบบ และการจัดองค์ประกอบในงานเครื่องปั้นดินเผาเบื้องต้น เช่น กาน้ำที่มีพวยสำหรับรินน้ำ แสดงให้เห็นว่ารูปทรงมาจากการใช้งาน เป็นต้น	4.08	0.83
10.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ของการนำเครื่องปั้นดินเผาไปใช้	4.20	0.77
11.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ การเขียนแผนงาน โครงการ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเครื่องปั้นดินเผา	4.07	0.84

ตารางที่ 3 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
12.	ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผาที่มีต่อชุมชน เครื่องปั้นดินเผาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน เป็นต้น	4.17	0.79
รวมเฉลี่ย		4.17	0.75

จากตารางที่ 3 ด้านองค์ความรู้หรือเนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา ในระดับประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัยนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งพิจารณาในรายชื่อพบว่า เนื้อหาทางด้านการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงประวัติ ความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนในอดีตและเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นเนื้อหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก (\bar{X} คือ 4.41) รองลงมาคือการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้สอยของงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในรูปแบบต่าง ๆ (\bar{X} คือ 4.33) และการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่นเป็นอันดับที่สาม (\bar{X} คือ 4.21) องค์ความรู้หรือเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนควรเรียนรู้สองอันดับท้ายคือการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์การเขียนแผนงาน โครงการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเครื่องปั้นดินเผา (\bar{X} คือ 4.07) และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยเปรียบเทียบกับเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งต่าง ๆ ของประเทศไทย (\bar{X} คือ 4.00)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น			
1.	ผู้เรียนควรได้ศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมา จากร่องรอยที่พบเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยด้วยการทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุที่พบในท้องถิ่น แหล่งเตาเผา ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น	4.33	0.76

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
2.	ผู้เรียนควรได้ค้นคว้าหาสาเหตุที่ทำให้เกิดเครื่องปั้นดินเผา และที่มาของรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาจากเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่าง ๆ ในท้องถิ่น	4.08	0.80
3.	ผู้เรียนควรได้ฝึกปฏิบัติการทำเครื่องปั้นดินเผาขั้นพื้นฐานจากการสาธิตของครู และปฏิบัติงานตามความสามารถของตน	4.05	0.87
4.	ผู้เรียนควรได้ใช้เทคนิคจากทักษะการวาด การพิมพ์ การปั้นใน การออกแบบ และตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา	4.13	0.77
5.	ผู้เรียนควรได้ประดิษฐ์เครื่องปั้นดินเผาด้วยตนเอง โดยเขียนแนวคิด วิธีการทำ และวิธีการใช้งาน แล้วลงมือผลิตจริง ภายใต้คำแนะนำจากช่างปั้นในท้องถิ่น	4.06	0.91
6.	ผู้เรียนควรได้ระดมความคิด และทำแผนภูมิการเรียนรู้ของตนเองเกี่ยวกับประโยชน์ของเครื่องปั้นดินเผาในชีวิตประจำวันโดยใช้สื่อจากเครื่องปั้นดินเผาแหล่งต่าง ๆ ของไทยพอลังเขป	3.95	0.88
7.	ผู้เรียนควรได้รวบรวมชนิดของเครื่องปั้นดินเผาที่ตนพบเห็นหรือรู้จักในท้องถิ่น และอธิบายถึงประโยชน์ วิธีการใช้สอยโดยการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา สอบถามจากผู้รู้ ผู้ปกครอง ชาวบ้านในชุมชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง	4.00	0.85
8.	ผู้เรียนควรได้รับฟังความรู้ และประสบการณ์จากช่างปั้น ผู้รู้ หรือศิลปินพื้นบ้านที่มาถ่ายทอดในชั้นเรียน	4.22	0.83
9.	ผู้เรียนควรได้ไปทัศนศึกษาในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนของตน	4.41	0.71
10.	ผู้เรียนควรได้แสดงความคิดเห็นถึงเหตุผลเกี่ยวกับสาเหตุที่มาของรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในยุคประวัติศาสตร์ และเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันตามขั้นตอนศิลปวิจารณ์ โดยใช้สื่อเครื่องปั้นดินเผา	3.92	0.85

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
11.	ผู้เรียนควรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางด้านเครื่องปั้นดินเผาของตน กับเพื่อน และครูผู้สอน	3.98	0.83
12.	ผู้เรียนควรได้ร่วมมือกับครูจัดตั้งโครงการ พัฒนาเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นจากการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ และค้นหาแนวทางจากช่างปั้น ผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ชุมชมคนรักเครื่องปั้นดินเผา การจัดตั้งร้านค้าสำหรับสินค้าเครื่องปั้นดินเผาของนักเรียน โครงการมรดกแห่งชาติตัวน้อย หรือจัดเสวนาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น	3.84	1.03
รวมเฉลี่ย		4.08	0.84

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเครื่องปั้นดินเผาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุโขทัยทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นดังนี้ คือ เห็นด้วยมากกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแนวต่าง ๆ โดยเรียงลำดับดังนี้คือ จัดกิจกรรมโดยผู้เรียนควรได้ไปทัศนศึกษาในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนของตน (\bar{X} คือ 4.41) รองลงมาคือให้ผู้เรียนควรได้ศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมา จากร่องรอยที่พบเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยด้วยการทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุที่พบในท้องถิ่น แหล่งเตาเผา ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น (\bar{X} คือ 4.33) และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนควรได้รับฟังความรู้ และประสบการณ์จากช่างปั้น ผู้รู้ หรือศิลปินพื้นบ้านที่มาถ่ายทอดในชั้นเรียน (\bar{X} คือ 4.22) ตามลำดับ ทางด้านความคิดเห็นทางการจัดกิจกรรมที่เสนอสองอันดับท้าย คือ กิจกรรมที่ผู้เรียนควรได้แสดงความคิดเห็นอิงเหตุผลเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในยุคประวัติศาสตร์ และเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันตามขั้นตอนศิลปวิจารณ์ โดยใช้สื่อเครื่องปั้นดินเผา (\bar{X} คือ 3.92) และการให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกับครูจัดตั้งโครงการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นจากการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ และค้นหาแนวทางจากช่างปั้น ผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ชุมชมคนรักเครื่องปั้น

ดินเผา การจัดตั้งร้านค้าสำหรับสินค้าเครื่องปั้นดินเผาของนักเรียน โครงการมัคคุเทศก์ตัวน้อย หรือจัดเสวนาเกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นต้น (\bar{X} คือ 3.84)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็นของ ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
การวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น			
1.	ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติที่มาของชุมชนเครื่องปั้นดินเผา ของตน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวก ในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา	3.98	0.84
2.	ผู้เรียนสามารถระบุคุณสมบัติพิเศษของการนำเครื่องปั้นดินเผา สุโขทัยมาใช้แทนของใช้อื่นได้ และสาเหตุของรูปแบบของ เครื่องปั้นดินเผาที่มีหลากหลายในปัจจุบัน	3.91	0.84
3.	ผู้เรียนอธิบายลักษณะเด่นของงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย และสามารถเปรียบเทียบเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย กับเครื่องปั้นดินเผา จากแหล่งอื่นๆ ได้ด้วยเหตุผลตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ	3.89	0.83
4.	ผู้เรียนแสดงความสนใจองค์ความรู้เกี่ยวกับช่างปั้นเพิ่มเติม และ แสดงความชื่นชมต่อความสามารถของช่างปั้น หรือปราชญ์ ชาวบ้านด้วยเหตุผล	3.89	0.86
5.	ผู้เรียนกล่าวถึงปัญหาที่ตนประสบ และวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน หลังจากได้ทดลองปั้นเครื่องปั้นดินเผา และตรวจสอบผลงาน เครื่องปั้นดินเผาของผู้เรียนก่อนนำเข้าเตาเผาในชุมชน ครูประเมิน ผลงานของผู้เรียนที่ผลิตขึ้นเอง	3.83	0.94
6.	ผู้เรียนวาดภาพเครื่องปั้นดินเผาชนิดที่ตนสนใจ อธิบายความ สำคัญ ประวัติที่มา วิธีการใช้งานเหตุผลที่ตนสนใจเป็นพิเศษ และ ผลิตเครื่องปั้นดินเผาตามขั้นตอนการผลิตที่บ้านสุโขทัย	3.93	0.91
7.	ผู้เรียนจัดนิทรรศการการแสดงผลข้อมูลความรู้ และผลงานเครื่องปั้น ดินเผาสุโขทัยของตน	3.83	0.85

ตารางที่ 5 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็นของ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
8.	ผู้เรียนประยุกต์ทักษะทางศิลปะทางด้านต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การแกะสลักในการทำลูกกลิ้งภาพพิมพ์ลงบนเครื่องปั้นดินเผา ผ้า หรือวัสดุอื่นๆ การตกแต่งด้วยการปั้น แกะสลักลงบนผิวดิน การจารึกเพื่อสร้างเป็นภาพสองมิติ หรือการประดิษฐ์ลวดลายบนงานให้สอดคล้องกับรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาชิ้นนั้น ๆ	3.89	0.93
9.	ผู้เรียนสรุปผลจากการค้นคว้าด้วยตนเอง และการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชา ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา	3.94	0.83
10.	ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเรียนรู้ของชุมชน เช่น เขียนโครงการนำเที่ยวของชุมชน การทำกิจกรรมนิทานจากตุ๊กตาเครื่องปั้นดินเผา ศิลปจารึกเครื่องปั้นดินเผาหรือทำของที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผาออกจำหน่าย	3.86	0.94
11.	ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเองทั้งทาง ด้านความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบของตน และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเครื่องปั้นดินเผา ก่อน และหลังเรียน นอกเหนือจากการประเมินจากครู และเพื่อน	3.95	0.89
12.	ผู้เรียนสามารถระดมความคิด เกี่ยวกับการจัดตั้งโครงการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ปฏิบัติ และประเมินกันเองภายในกลุ่มของตน	3.74	0.92
รวมเฉลี่ย		3.89	0.88

จากตารางที่ 5 ในเรื่องของความคิดเห็นทางด้านการวัด และประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา ของโรงเรียนประถมศึกษานในจังหวัดสุโขทัยนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยเฉลี่ยมีความเห็นด้วยมากกับการวัดและประเมินผลดังกล่าว โดยเห็นด้วยมากกับการวัด และประเมินผลในสามรูปแบบตามลำดับต่อไปนี้ (\bar{X} คือ 3.89) คือ ให้ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติที่มาของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาของตน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา (\bar{X} คือ 3.98) รองลงมาคือ ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเองทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบของตน และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเครื่องปั้นดินเผา ก่อน และหลังเรียน นอกเหนือ

จากการประเมินจากครูและเพื่อน (\bar{X} คือ 3.95) อันดับที่สามคือ ให้ผู้เรียนสรุปผลจากการค้นคว้าด้วยตนเอง และการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา (\bar{X} คือ 3.94) ความคิดเห็นที่อยู่ในสองอันดับสุดท้ายทางด้านการวัด และประเมินผลคือ การให้ผู้เรียนกล่าวถึงปัญหาที่ตนประสบ และวิธีแก้ปัญหของผู้เรียนหลังจากได้ทดลองปั้นเครื่องปั้นดินเผา และตรวจสอบผลงานเครื่องปั้นดินเผาของผู้เรียนก่อนนำเข้าเตาเผาในชุมชน ครูประเมินผลงานของผู้เรียนที่ผลิตขึ้นเอง (\bar{X} คือ 3.83) และการให้ผู้เรียนสามารถระดมความคิด เกี่ยวกับการจัดตั้งโครงการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ปฏิบัติ และประเมินกันเองภายในกลุ่มของตนเป็นอันดับสุดท้าย (\bar{X} คือ 3.74)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
ด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้			
1.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งใช้งานได้ เช่น ภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องประดับ ของเล่น ชิ้นส่วนที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม รูปปั้น กระเบื้อง รวมทั้งวัตถุดิบ และอุปกรณ์ บางชนิดในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่หาได้ในท้องถิ่น	4.19	0.80
2.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภาพเครื่องปั้นดินเผาชนิดอื่น ๆ จากแหล่งต่าง ๆ ของไทยที่มีรูปแบบ หน้าที่การใช้สอยที่หลากหลายในปัจจุบัน และเครื่องปั้นดินเผาที่มีการนำมาประยุกต์ ผสมผสานเทคนิคทางด้านศิลปะอื่น ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โคมไฟ กรอบรูป เครื่องประดับ ฯลฯ	4.09	0.80
3.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภาพเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย และลวดลายของเครื่องปั้นดินเผาในอดีต	4.12	0.81
4.	ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิดจากชีวประวัติของ ศิลปินแห่งชาติ หรือ บุคคลสำคัญในท้องถิ่น เช่น นางตี๋ เฮงสกุล และผลงาน หรือ ภาพถ่ายผลงานของศิลปินพื้นบ้านนั้น ๆ	3.97	0.90
5.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก Website ที่เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสำหรับการค้นคว้า	3.44	1.12

ตารางที่ 6 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย(\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษา ด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.
6.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งดิน แหล่งผลิต แหล่งเตาเผาของเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านสุโขทัยที่อยู่ภายในชุมชน	4.14	0.88
7.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบ้าน หรือสถานที่ทำงานของช่างปั้น ศิลปินที่บ้าน หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพในท้องถิ่น	4.07	0.88
8.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโบราณวัตถุ โบราณสถาน ที่อยู่ภายในชุมชน เช่น แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	4.29	0.75
9.	ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดโรงเรียน หรือแหล่งข่าวสาร ข้อมูลในชุมชน	3.98	0.87
10.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากร้านค้าจัดจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาทั้งร้านค้าที่ดำเนินงานโดยเอกชน และรัฐบาล	3.88	0.96
11.	ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่จัดนิทรรศการ แสดงความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย	3.99	0.86
12.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ CD-ROM ประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเครื่องปั้นดินเผา	3.75	1.00
รวมเฉลี่ย		3.99	0.89

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัยโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งพิจารณารายข้อพบว่า มีความเห็นด้วยมากกับการเรียนรู้โดยใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ดังต่อไปนี้ตามลำดับคือ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโบราณวัตถุ โบราณสถานที่อยู่ภายในชุมชน เช่น แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.29) รองลงมาคือ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านชนิตต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งใช้งานได้ เช่น ภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องประดับของเล่น ชิ้นส่วนที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม รูปปั้น กระเบื้อง รวมทั้งวัตถุดิบ และอุปกรณ์ บางชนิดในการผลิต เครื่องปั้นดินเผาที่หาได้ในท้องถิ่น(\bar{X} คือ 4.19) และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งดิน

แหล่งผลิต แหล่งเตาเผาของเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัยที่อยู่ภายในชุมชน (\bar{X} คือ 4.14) ส่วนด้านความเห็นเกี่ยวกับสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นน้อยคือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ศนูปกกรณ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ CD-ROM ประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องเครื่องปั้นดินเผา และเรียนรู้จาก Website ที่เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสำหรับการค้นคว้า (\bar{X} คือ 3.75 และ 3.44ตามลำดับ)

สรุปความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยรวมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกด้าน พบว่า ความคิดเห็นโดยรวมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย โดยเฉลี่ยมีความเห็นด้วยมากต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว (\bar{X} คือ 4.06) ซึ่งพิจารณาทางด้านต่าง ๆ พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน เห็นด้วยมากกับแนวทางด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.18) ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.17) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.08) ด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ (\bar{X} คือ 3.99) และด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 3.89) ตามลำดับ

1.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักวิชาการท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผาโดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น กล่าวถึงหลายประเด็น ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

- ความไม่พร้อมของสถานศึกษา และบุคลากร

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวยังประสบปัญหาหลายประการ คือ ปัญหาการคมนาคมจากโรงเรียนไปยังแหล่งผลิตสำหรับโรงเรียนที่อยู่ในเขตทุรกันดารซึ่งอยู่ห่างไกลจากแหล่งผลิต ถึงแม้จะเห็นความสำคัญแต่ความเป็นไปได้ในการนำผู้เรียนไปทัศนศึกษาจึงลดน้อยลง บางครั้งเคยเชิญวิทยากรเป็นครั้งคราวมาสอนแต่บางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือ ปัญหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งหายากในบางชุมชน และชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาด้านบุคลากร เช่น ขาดวิทยากรผู้สอนที่มีความชำนาญ ขาดแคลนครูผู้สอนศิลปศึกษาที่มี

ความรู้ ทักษะกระบวนการด้านศิลปะ มีใจรัก ซึ่งครูในชนบทมีทักษะความชำนาญ รอบรู้ พลิกแพลงน้อย ขาดจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน แหล่งสนับสนุนทางความรู้ด้านทักษะยังไม่ทั่วถึง จึงทำให้หลักสูตรท้องถิ่นในด้านนี้ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร สำหรับผู้บริหารบางท่านมีความต้องการครูวิชาเอกศิลปะมาดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในโรงเรียน ที่จัดการเรียนการสอนในขณะนี้จัดได้ตามศักยภาพของครูที่มีอยู่ทำให้นักเรียนยังไม่มี ความรู้ที่ลึกซึ้งนัก ซึ่งทางด้านครูศิลปศึกษามีความเห็นที่ควรจะต้องให้มีการอบรมครูผู้สอนศิลปะ ในแขนงสาขาเครื่องปั้นดินเผาบ้าง เพราะครูไม่มีความรู้พื้นฐานทางด้านเครื่องปั้นดินเผา และการผลิต นอกจากนี้ยังพบปัญหาพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์การฝึกงาน ศิลปะซึ่งต้องใช้มาก และต้องพร้อม เมื่อไม่พร้อม ผลงานการเรียนรู้อยู่ไม่สมบูรณ์ขาดงบประมาณสนับสนุนค่าวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- การให้ความสำคัญกับรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่ไม่พอเพียง

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาบางท่านให้ความเห็นว่า ความสำคัญของวิชา นี้ดูจะด้อยกว่ากลุ่มทักษะ ความสนใจของผู้เรียน และผู้สนับสนุนมีน้อย เนื่องจากวิชานี้เป็นวิชาที่คนส่วนมากไม่เห็นความสำคัญ ประกอบกับผู้เรียนไม่มีความอดทน กลัวเบื่อ ชอบผลงานที่สำเร็จ ในตัวชนิดแบบมีรูปแบบ มีพิมพ์ และสิ่งแวดลอมอื่นดึงดูดความสนใจมากกว่า และเวลาในการเรียนรู้ กลุ่มสาระนี้มีน้อยเพราะเป็นช่วงชั้นที่ 1 - 2 เท่านั้น

- การขาดประสบการณ์ และความไม่คล่องตัวในการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แต่ยังมีประสบปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งบางท่านกล่าวถึงความไม่พร้อมดังกล่าวว่า ชุมชนที่อาศัยอยู่ยังขาดประสบการณ์ในการจัดการหลักสูตร โรงเรียนยังขาดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และควรมีการจัดทำหลักสูตรของแต่ละท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น และแหล่งการเรียนรู้ โรงเรียนไม่มีครูชำนาญด้านงานศิลปะ ครูผู้สอนส่วนมากยังขาดความรู้ทักษะในด้านนี้ อุปกรณ์วัสดุเครื่องมือก็ยังมีขาดแคลน บางแห่งไม่มีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ต้องการหลักสูตรประกอบการสอน ต้องการประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา ต้องการฝึกปฏิบัตินำมาใช้ต่อการเรียนการสอน บางแห่งกล่าวถึงสถานศึกษาว่าโรงเรียนไม่มีหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะสอนศิลปะตามหนังสือคู่มือวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในหลักสูตรเดิม ส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เริ่มใช้ ครูผู้สอนได้สอนตามคู่มือ ไม่ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ถึงแม้ว่าในท้องถิ่นจะมีแหล่งเรียนรู้เป็นโบราณสถาน หรือแหล่งผลิต แต่ไม่แน่ใจว่าผู้รู้ และช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาจะยินยอมเสียสละถ่ายทอดความรู้ ทักษะในการฝึกผลิตเครื่องปั้นดินเผา

- ปัญหาอื่น ๆ

ครูผู้สอน และผู้บริหารบางท่านกล่าวถึงภาระงานจากระบบบริหารส่วนกลางที่มีมากเกินไปยากแก่การปฏิบัติ ซึ่งครูผู้สอนในถิ่นรกร้างดาร ภารกิจการมาก จำนวนครูไม่ครบชั้น ขวัญ กำลังใจมีน้อย

2.แนวทางของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะหลายประเด็นด้วยกัน สามารถสรุป ได้ดังนี้

- ด้านวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาบางท่านได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรปลูกฝังความคิด สร้างทัศนคติที่ดีกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยรักด้านศิลปวัฒนธรรมของไทย ทางด้านต่าง ๆ ให้ผู้เรียนรักและนำศิลปะพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้มีความจำเป็นต้องดูความสามารถและความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน และจัดให้สอดคล้องในสภาพของชุมชน ซึ่งเครื่องปั้นดินเผาควรได้รับการส่งเสริมในด้านคุณภาพ ตลอดจนประชาสัมพันธ์จากภาครัฐอย่างจริงจังจะทำให้เครื่องปั้นดินเผาได้รับการพัฒนาสืบไป

- ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลายท่านได้เสนอองค์ความรู้และทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับเมื่อได้ศึกษาเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นของตน กล่าวโดยสรุปดังนี้

1.ควรให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานงานศิลปะ และแนวคิดทางศิลปะเพื่อกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออก

3.ควรมีทักษะการพิจารณา การวิเคราะห์งานศิลปะ และเข้าใจคุณค่าความงาม ความสุนทรีย์ภาพของงานศิลปะ

4.ควรมีองค์ความรู้โดยรวมในระดับที่ผู้เรียนศึกษาอยู่ และประยุกต์ใช้ความรู้งานเพื่อพัฒนาตนเอง สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต

5.ควรมีความตระหนัก และเห็นคุณค่าของศิลปะกับวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมา มรดกทางปัญญา และภูมิปัญญาไทย

6.ควรมีความรู้ทางด้านการนำผลงานมาวิจารณ์ และสามารถร่วมกันเผยแพร่ความรู้ โดยการจัดนิทรรศการ

- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยการไปทัศนศึกษาจากแหล่งเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นที่มีการ

ปั้นแล้วนำมาวิเคราะห์ เช่น การพานักเรียนทัศนศึกษาโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และเตาทุเรียง ส่งเสริมให้นักเรียนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทยสมัยสุโขทัย และประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

2. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำศิลปะที่ได้เรียนรู้จากสถานศึกษาไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพซึ่งเป็นแนวทางที่น่าสนใจโดยเริ่มต้นจากการเรียนการสอนในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออกจัดชั่วโมงเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น นำวิทยากรในท้องถิ่นมาสาธิตให้นักเรียนได้เรียน หรือได้ศึกษาดูงาน เช่น ศึกษาดูงานการปั้นเครื่องปั้นสังคโลก ณ บ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชนาลัย ในด้านการผลิตควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงตามขั้นตอน โดยได้ปฏิบัติจริงจากการทำงานเป็นกลุ่ม ออกแบบชิ้นงาน การนำเสนอ ศึกษาจากผลงานเดิมของครูและนักเรียน นำมาปรับปรุงกระบวนการสอนแล้วเปรียบเทียบ จนได้นำมาเพื่อประโยชน์ใช้สอยจริง

3. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการบูรณาการวิชาศิลปะกับสาระการเรียนรู้อื่นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้งานศิลปะเพื่อพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อม

4. ให้ผู้เรียนได้แสดงความตระหนักถึงคุณค่า และศิลปะกับวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของศิลปะที่สำคัญของไทย ตลอดจนมรดกทางปัญญาทั้งภูมิปัญญาไทยและสากล

- แนวทางอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

นักวิชาการท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้แสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งนำเสนอได้ดังนี้

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายอย่างสอดคล้องและควรประสานกันอย่างต่อเนื่อง การสอนที่นำไปสู่การให้เด็กรู้จักรัก และเห็นคุณค่าจะต้องทำให้เด็กรู้ว่าทรัพยากรที่ชุมชนของตนมีอยู่นั้นมีประโยชน์อย่างไร เรียนรู้จากช่างในท้องถิ่นให้เห็นมุมมองถึงความรู้คุณค่าของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การสอนให้เด็กเรียนรู้จากการทัศนศึกษา จากประสบการณ์ การรับรู้ และได้สัมผัสจะมีผลต่อจิตใจมากกว่าการสอนด้วยทฤษฎีอย่างสถานศึกษาสอน ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้จะเกิดความภูมิใจในตนเอง ในท้องถิ่นตนเอง และให้เกิดการรักเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตน นำไปสู่ประโยชน์ทางด้านการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ทางด้านการท่องเที่ยว และพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นเรื่องพลอยได้ต่อไป ดังนั้น หลักสูตรท้องถิ่นควรพิจารณาความร่วมมือกันระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ครู ผู้เรียนตามสภาพของท้องถิ่น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตในอันที่จะวางรากฐานมุมมองให้หลากหลายมิติ และพลวัตเชิงซ้อน บทบาทของนักวิชาการ บทบาทของครู และบทบาทของนักเรียนต้องเชื่อมโยงกับอดีต ปัจจุบัน และอนาคตให้เป็นเส้นตรงเพื่ออนุรักษ์สืบสานสร้างสรรค์ และพัฒนาอย่างสมดุลสภาพภายใต้อยู่ร่วมกันของสังคมที่สงบ และสันติสุข

ทั้งนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลายท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ฝึกอบรม ปรับปรุง และขอคำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นจากผู้มีความรู้ ความชำนาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง จริงจัง และเป็นรูปธรรม เช่น เอกสารหลักสูตรท้องถิ่นในระดับจังหวัด และระดับ อำเภอเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ตลอดจนต้องการศูนย์ข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน และสนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่น โดยถือว่าเป็นเรื่องจำเป็น และเร่งด่วนอย่างยิ่ง

3.การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีผลต่อชุมชนระยะยาว

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะ และความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีผลต่อชุมชนในอนาคต ดังนี้คือ

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการสืบทอดมรดกของท้องถิ่นโดยใช้วิชาศิลปะ การเรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่น่าปลูกฝังให้นักเรียนได้รัก และหวงแหนไว้ โดยเฉพาะจังหวัดสุโขทัยซึ่งเป็นแหล่งโบราณสถานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรให้นักเรียนได้มีความรู้ด้วยการปลูกฝังให้นักเรียนรักในศิลปะท้องถิ่น นำมาประยุกต์ให้เกิดเป็นอาชีพ และจะสร้างรายได้ต่อไปได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมเป็นหลักสูตรท้องถิ่นแม้ว่าจะยุ่งยาก แต่อย่างน้อยก็คือจุดเริ่มต้น วิชาศิลปะเป็นวิชาที่บูรณาการใช้กับชีวิตประจำวันได้มาก ที่สำคัญมากคือ เรื่องของสมาธิ และคุณธรรม

4.คำแนะนำอื่น ๆ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในจังหวัดสุโขทัยบางท่านให้ความเห็น นอกเหนือจากประเด็นที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ดังนี้

- การนำภูมิปัญญาทางด้านอื่น ๆ มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สถานศึกษาบางแห่งมีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นโดยการนำภูมิปัญญาในด้านอื่น ๆ มาใช้ในการสอน เช่น การจักสาน การนำเศษวัสดุในท้องถิ่นมาทำเป็นของใช้ การดำรงชีวิตของชาวเขา การทอดผ้าตีนจก การทอดผ้าพื้นเมือง ประเพณีบวชช้าง ประเพณีแห่ช้างขึ้นโสม มาใช้ในการบูรณาการให้สอดคล้องกับการเรียนรู้

- การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสม และกระแสวัฒนธรรม

วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลสูงในจิตใจเยาวชนมากเกินไป สื่อต่าง ๆ ทำให้มองงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเป็นเรื่องของคนรุ่นเก่า ซึ่งในความเป็นจริงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องเครื่องปั้นดินเผานี้เป็นการสวนกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ถึงแม้ว่าในชีวิตจริงชุมชนต่าง ๆ จะผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพ จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนหลายฝ่าย

เพื่อให้เยาวชนเกิดความรักความภูมิใจในความเป็นไทย และเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ หรืออาจใช้การประยุกต์ศิลปะในการจัดการเรียนการสอน ใช้ลวดลายสมัยใหม่เข้ามาตกแต่งผิวเครื่องปั้นดินเผาให้สะดุดตา หรือผสมศิลปะตะวันตก แต่ต้องชี้แจงว่าเป็นศิลปะตะวันตกบนเครื่องปั้นดินเผาไทย เป็นต้น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ของกลุ่มผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน นำเสนอข้อมูลโดยจำแนกตามแหล่งการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแต่ละแห่ง

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา

1. เขตอำเภอเมือง

1.1 ลักษณะของแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ชุมชนผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอาศัยอยู่ในเขตตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ประกอบด้วยครอบครัวที่ทำเครื่องปั้นดินเผาเนื้อดิน และเครื่องปั้นดินเผาแบบสังคโลกประมาณ 5 - 7 หลังคาเรือน เป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้คน และนักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ มีแหล่งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองเก่าสุโขทัย โบราณสถาน และโบราณวัตถุ วัตถุต่าง ๆ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในสมัยสุโขทัยอยู่ในละแวกใกล้เคียง เนื่องจากอุทยานเมืองเก่าสุโขทัยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง บริเวณหน้าอุทยานจึงเป็นชุมชนที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาก มีโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร บริเวณกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นชุมชนเก่าแก่อยู่ถัดจากพิพิธภัณฑ์ของอุทยาน ลักษณะการผลิตค่อนข้างเป็นระบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน และเป็นแหล่งผลิตที่มีกรรมวิธีการผลิตทันสมัยที่สุดที่ได้ทำการสำรวจในจังหวัดสุโขทัย มีการผลิตในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ยังมีการผลิตงานศิลปะหัตถกรรมประเภทอื่นด้วย เช่น เครื่องไม้สลัก ไม้ฉลุในบริเวณใกล้เคียง

ลักษณะของความสัมพันธ์ในชุมชน ชุมชนผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็ก มีการเกื้อกูลกันในกลุ่มชาวบ้านดั้งเดิม ชาวบ้านจะแบ่งหน้าที่ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา และส่งงานให้แก่กัน ชาวบ้านประสบปัญหาการแข่งขันกับโรงงานซึ่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในเรื่องราคาและรูปแบบ ทางด้านการคมนาคม

สะดวก มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว และมีนักศึกษาจากหลายสถาบันมาฝึกงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ

- ลักษณะของงานเครื่องปั้นดินเผา

ลักษณะของงานเครื่องปั้นดินเผาที่พบในชุมชนผลิตเครื่องปั้นดินเผาตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องสังคโลกซึ่งเป็นรูปแบบงานเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นศิลปะพื้นบ้านทำเลียนแบบของเก่า เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทเนื้อหิน(stoneware) มีประวัติความเป็นมาจากการซ่อมแซมเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่หักพังซึ่งพบในท้องถิ่นให้สมบูรณ์ มีการเคลือบด้วยน้ำเคลือบสีขาว สีเขียว และสีน้ำตาลแก่ ส่วนใหญ่ที่พบเป็นของใช้ เช่น ถ้วย ชาม ของที่ระลึก หรือชิ้นส่วนประดับตกแต่งโบราณสถาน วิธีการผลิตในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิต มีการแบ่งหน้าที่ผลิตเป็นสัดส่วน

2. เครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อดิน(Earthenware) เครื่องปั้นดินเผาประเภทนี้ชาวบ้านเรียกว่า “ของแดง” เป็นรูปแบบงานที่พัฒนาจากงานพื้นบ้าน ซึ่งใช้ดินเหนียวที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นแม่แบบในการทำพิมพ์ปูนปลาสเตอร์ จากนั้นนำดินเหนียวที่ผสมสำหรับทำเครื่องปั้นดินเผามากดลงในพิมพ์ปูนปลาสเตอร์ที่ละส่วนแล้วนำมาประกบกัน สمانรอยต่อด้วยน้ำดินและตกแต่ง นำไปเผิงลมพอดินแห้ง แล้วนำไปเผา หลังจากเผาเสร็จแล้วนำมาทาดูด้วยน้ำยาขัดมันซึ่งผสมสีส้มแดง

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งสองประเภท ส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตตามความต้องการของผู้ซื้อ ที่นำแบบที่ต้องการมาให้ชุมชนเป็นผู้ผลิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบงานประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย แต่เอกลักษณ์ที่สำคัญของความเป็นเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านคือ ลักษณะของเนื้อดิน และมีมือการผลิตของชุมชน นอกจากนี้ในบางครั้งชาวบ้านจะใช้สารเคมีในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของโบราณให้สมจริง

1.2 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในเขตอำเภอเมืองได้ให้สัมภาษณ์จำนวน 5 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

นางสนอง พรหมเพชร อายุ 45 ปี ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดน่าน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เดิมมีอาชีพทำนา เป็นภรรยาของนายสุเทพ พรหมเพชร มีประสบการณ์ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอดีตเป็นเวลาประมาณ 20 ปี มีการรวมกลุ่มผลิต และจำหน่ายเครื่องปั้น

ดินเผา กลุ่มผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาของนายสุเทพ และนางสนอง พรหมเพชร มีคนผู้ร่วมทำงาน ประมาณ 7-10 คน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนเริ่มเรียนรู้การผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากสามีคือ นายสุเทพ ซึ่งเป็นบุตรของ นายแพ่ง พรหมเพชร ศิลปินพื้นบ้านสาขาเครื่องปั้นดินเผา และได้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเนื้อดิน หรือ ของแดงจำหน่ายในระยะแรก นางสนองเรียนรู้จากการช่วยงานสามีโดยอาศัยการเรียนรู้แบบจากผู้อื่น หรือบางครั้งศึกษาจากเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่พบในท้องถิ่น และได้ซื้อเครื่องปั้นดินเผาที่ชำรุดจากชาวบ้านชุดได้ในท้องถิ่นแล้วทดลองผลิตเองโดยการนำชิ้นส่วนมาต่อ แต่งเติม ผูกติดกับเศษชิ้นส่วนเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่ชำรุดเหล่านั้น เช่น ถ้าตุ๊กตานั้นได้ชิ้นส่วนที่ตัวของตุ๊กตา แต่ขา และแขนขาด พิจารณากับตุ๊กตาอีกตัวหนึ่งที่พบแล้วมีความคล้ายคลึงกัน จากนั้นจึงทดลองปั้นดินเลียนแบบให้สมจริง แล้วนำไปเผาเผาเคลือบ แล้วนำไปติดกับชิ้นส่วนเดิมที่ได้มาให้เรียบร้อย จากนั้นจึงเอาไปจำหน่าย ต่อมาไม่มีชาวบ้านนำเศษเครื่องปั้นดินเผาโบราณมาจำหน่ายแก่ตนจึงคิดเลียนแบบเครื่องปั้นดินเผาแบบโบราณที่เคยผลิตมา

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญซึ่งต่อเนื่องจากการเรียนรู้ไว้ดังนี้คือ ตนได้ทดลองผลิตโดยเลียนแบบผู้อื่นสักระยะหนึ่ง แล้วจึงคิดลวดลาย หรือ รูปทรงที่มีอยู่มาผสมผสานกัน ซึ่งต้องใช้เวลา ความอดทน และความตั้งใจจริง ฝึกฝนความชำนาญโดยอาศัยการผลิตเครื่องปั้นดินเผา กอปรกับแก้ไขปรับปรุงผลงานของตนอย่างสม่ำเสมอจนกว่าจะเหมือนตัวแบบที่มีอยู่ การเรียนรู้เรื่องเคลือบดินนี้ค่อนข้างต้องใช้ความอดทนสูง บางครั้งตนคิดว่ามีความรู้พอสมควรแล้ว แต่ถ้าทรัพยากรหมดจะต้องพลิกแพลงความรู้ด้วยการศึกษาเพิ่มเติมแล้วนำมาฝึกฝนจนชำนาญอยู่อย่างสม่ำเสมอ จนในที่สุดรูปแบบต่าง ๆ ก็อยู่ในความคิดของตน บางครั้งตนไปศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาอื่น ๆ หรือโบราณสถานในชุมชนแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตด้วย นางสนองกล่าวถึงการผสมดิน การผสมน้ำเคลือบ และ การเผาว่าเป็นส่วนสำคัญที่ต้องฝึกฝนด้วยประสบการณ์เช่นเดียวกัน

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงวิธีการศึกษาเพิ่มเติมดังนี้คือ ในระยะแรกใช้วิธีการเลียนแบบเครื่องปั้นดินเผาเก่า เมื่อเลียนแบบได้ระยะหนึ่งจึงรู้สึกว่ามีรูปแบบที่ไม่หลากหลาย ต่อมาบางครั้งจำแบบจากคนอื่น แล้วนำมาเลียนแบบบ้าง ได้รับคำแนะนำจากผู้รู้ต่าง ๆ แล้วทดลองทำเองบ้าง ดูในหนังสือภาพต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งเป็นลายไทย บางครั้งเป็นเครื่องปั้นดินเผา

ต่างประเทศ บางครั้งเลียนแบบจากเครื่องปั้นดินเผาจีน ในหนังสือจีนที่เขียนในรูปสมัยเก่า ๆ หรือเครื่องปั้นดินเผาไทยสมัยรัตนโกสินทร์บ้าง ซึ่งบางครั้งนำมาผสมผสานกับเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่พบในท้องถิ่นบ้าง พิจารณาจากความเหมาะสมแล้วนำมาประยุกต์ใช้ แต่แบบพื้นบ้านเดิมตนยังคงผลิตอยู่ การเลียนแบบของเดิมที่มีอยู่แบบเอาเครื่องปั้นดินเผาที่พบแบบโบราณในท้องถิ่นไว้เป็นแนวคิด แล้วดัดแปลงเอาแบบอย่างที่ดีใหม่ออกมา โดยอาศัยรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนงานที่อื่น ซึ่งถ้ามีผู้อัฒนาของที่ตนผลิตขึ้นเป็นแบบ ตนก็จะหารูปแบบใหม่ ๆ มาผลิตแทน

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงทัศนคติต่อการเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ ว่า เนื่องจากบุคคลแต่ละกลุ่มให้ความสำคัญกับคุณค่าของงานเครื่องปั้นดินเผาที่แตกต่างกันออกไป บุคคลบางกลุ่มคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาเป็นเพียงสินค้าสำหรับสร้างรายได้ จึงผลิตโดยใช้เทคโนโลยีแบบกดพิมพ์ปูนปลาสเตอร์ หรือเทพิมพ์ วิธีการผลิตจึงมีความปราณีตน้อยกว่าแบบงานฝีมือ แต่ผลิตได้ง่าย และได้จำนวนมากกว่า แต่คนบางกลุ่มซึ่งเห็นคุณค่าของงานเครื่องปั้นดินเผาในฐานะงานฝีมือ จะทราบว่างานเครื่องปั้นดินเผาที่ตนได้ผลิตที่ละชิ้น จะผลิตยากเพราะทำด้วยใจรักไม่เช่นนั้นงานที่ที่บ้านประเภทนี้จะออกมาดีไม่ได้ ดังนั้นการเผยแพร่ความรู้ทางด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบใช้ฝีมือผลิตครั้งละชิ้นนั้น ควรเป็นการเผยแพร่ที่ไม่เกิดผลกระทบกับผู้เป็นครูที่เผยแพร่ความรู้ การเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้สมควรที่จะสอนให้มีความกตัญญู กตเวทิต่อครู อาจารย์ผู้เผยแพร่ความรู้ด้วย การสอนด้วยวิชาความรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถเพียงส่วนเดียวอาจทำให้ประสบปัญหาการแข่งขันทางการผลิตด้วย ในปัจจุบันตนจึงใช้วิธีการเผยแพร่ความรู้ส่วนใหญ่โดยการนำเสนอผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตามเทศกาลต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เช่น สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากตนมีความเห็นว่าสมควรอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์ไว้ เนื่องจากในอดีตมีการนำเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่พบในท้องถิ่นมาจำหน่าย ชาวบ้านบางคนเห็นคุณค่าจึงซื้อเก็บไว้ดูบ้าง ถ้าการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีรูปแบบเลียนแบบเครื่องปั้นดินเผาแบบโบราณที่พบในท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมก็น่าจะเป็นอีกหนทางหนึ่งในการอนุรักษ์รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาเครื่องสังคโลกไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชม และจากประสบการณ์ด้านการเผยแพร่ความรู้สำหรับนักศึกษาที่สนใจเข้ามาเรียนรู้เรื่องพื้นฐานที่แหล่งผลิต ตนไม่ได้ไปสอนนอกสถานที่ มีนักเรียน และนักศึกษามาฝึกงานอยู่สม่ำเสมอ ครั้งละประมาณ 10 - 20 คน จะมาเรียนที่นี้ บางครั้งอนุญาตให้เด็กประถมในชุมชนมาทดลองปั้นของตุ๊กตา หรือของขนาดเล็ก ๆ บ้าง ใช้วิธีปั้นให้เด็ก ๆ ดูเป็นตัวอย่าง แต่ตนไม่มีความรู้เรื่องการจัดการชั้นเรียน ถ้ามีอาจารย์มาช่วยในการสอนจะสอนได้สะดวก และนักเรียนบางกลุ่มเคยฝึกปั้นแล้วฝากเข้าเตาเผาที่แหล่งผลิตนี้ ซึ่งผลงานสำเร็จก็จะมารับกลับไป ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 เรื่องการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาให้แก่เด็กประถม นั้น มีความเห็นว่า เด็กประถมควรสอนปั้น

ตามแบบเครื่องปั้น ดินเผาที่มีอยู่อย่างง่าย ๆ เช่น นก ช้าง ลิง จากนั้นพาไปหาแหล่งดิน ฝึกให้เด็กเล่าเรื่องชุมชนที่ทำเครื่องปั้นดินเผา ให้เด็กฝึกผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งคาดว่าต่อไปอาจจะไม่มีงานเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นมาจากการปั้นครั้งละชิ้นแล้ว นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงมีพิพิธภัณฑ์ที่ให้ความรู้สมัยต่าง ๆ แบบจำลองเตาทุเรียง และโบราณสถาน ทั้งนี้ตนยอมรับว่าตนได้ถ่ายทอดให้กับลูกหลานของตนเช่นเดียวกันนี้ เพราะอยากให้เด็กรู้สึกรักและอยากสืบทอด แต่มีความเห็นว่าเด็กบางคนไม่สนใจ ซึ่งหากสอนให้เด็กได้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาแล้ว เด็กจะสามารถหารายได้พิเศษได้จากการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ และเป็นการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอีกประการหนึ่งด้วย

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

นางลำเนียง พรหมเพชร อายุ 85 ปี เป็นชาวจังหวัดน่าน ย้ายมาอยู่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยเมื่อหลายสิบปีที่แล้ว กวาดศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เดิมมีอาชีพทำนา และขายเครื่องปั้นดินเผาหลังฤดูเก็บเกี่ยว เคยทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผามากกว่า 20 ปี มีถนัดในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาประเภทตุ๊กตาเลียนแบบเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่พบในท้องถิ่น เช่น รูปเทพพนม รูปลิงตี่จี่ เป็นต้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 เป็นภรรยาของนายแพ่ง พรหมเพชร ศิลปินแห่งชาติ สาขาเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งปัจจุบันถึงแก่กรรม ตนและสามีเคยสอนบุตรหลานผลิตเครื่องปั้นดินเผาในฤดูแล้ง และนำสินค้าบรรทุกเรือไปขายที่จังหวัดอยุธยา ส่วนมากเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่เก่าที่ปรักหักพังซึ่งนำมาซ่อมแซมให้สมบูรณ์ดูเหมือนจริง

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่าเมื่อหลายสิบปีก่อนตนเคยปั้นเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก เช่น ถ้วยชาม ตุ๊กตา ของเล่นเด็กต่าง ๆ ไปขายในจังหวัดอยุธยา ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อดิน หรือเรียกกันว่าของแดง ต่อมาพบว่าเครื่องปั้นดินเผาโบราณในท้องถิ่นที่พบบนพื้นดินบริเวณนั้นเป็นจำนวนมาก จึงคิดดัดแปลง เลียนแบบ และนำดินจากแหล่งดินเหนียวในพื้นที่มาทดลองผลิตให้เศษเครื่องปั้นดินเผาโบราณนั้นเกิดความสมบูรณ์

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ใช้การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญโดยการฝึกทำเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็กก่อนจนเกิดความชำนาญ และมั่นใจแล้วจึงเริ่มผลิตชิ้นใหญ่ขึ้น จนเกิดความชำนาญในการผลิต ซึ่งในช่วงหลังไม่ได้ผลิตเนื่องจากวัยชรา จึงช่วยบุตรหลานผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้างเป็นบางครั้งคราว

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 เรียนรู้จากการเก็บของเก่าที่ได้ในพื้นที่ ไม่ได้สนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมจากที่ใด นอกจากบริเวณโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และตามวัดโบราณในท้องถิ่น

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ของตนว่า นอกจากเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาให้กับบุตรหลานในครอบครัวแล้ว ไม่สนใจที่จะเผยแพร่ให้กับผู้อื่น เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าจะได้ถ่ายทอดให้กับบุคคลที่ไม่รู้คุณของครูผู้ถ่ายทอดแล้ว วิชาความรู้จะทำให้เขาไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดโทษได้ แต่ทางด้านการเผยแพร่ความรู้ให้กับเด็กระดับประถมศึกษา มีความเห็นว่าควรสอนให้เด็กดูแล้วปั้นตามต้นแบบเครื่องปั้นดินเผาง่าย ๆ ขนาดเล็ก ๆ ให้เกิดความมั่นใจก่อน แล้วจึงฝึกทดลองปั้นเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ตามลำดับ

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

นางสาวดอกไม้ พรหมเพชร อายุ 43 ปี ภูมิลำเนา ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองจังหวัดสุโขทัย จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อดินหรือของแดง ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา 31 ปี เคยฝึกอบรมหาความรู้เพิ่มเติมที่จังหวัดเชียงใหม่ นางสาวดอกไม้ พรหมเพชรเป็นลูกสาวคนสุดท้าย ของนายแพ่งพรหมเพชร

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 มีการเรียนรู้โดยอาศัยการเลียนแบบ การสังเกตวิธีการทำงานของบิดามารดา และคนในครอบครัว จากนั้นได้มีโอกาสช่วยงานที่บ้านอยู่สม่ำเสมอ เนื่องจากท้องถิ่นมีเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นของโบราณให้ได้ศึกษา ตนได้ปั้นตามแบบของเก่า ด้วยวิธีการเดิม ถ้ามีวิธีการใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้จากที่อื่น หรือทรัพยากรที่เคยมีหมดไปก็จะมาทดลองประยุกต์ใช้

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า การฝึกฝนทำให้เกิดความชำนาญ และความมั่นใจขึ้นเอง การปั้นตามแบบอาศัยการสังเกตดูว่าเหมือนแบบที่ได้รับมา ถ้าไม่เหมือนตัวแบบที่ได้มาต้องปรับปรุงแก้ไขจนกว่าจะเหมือนตัวแบบ และดูสมส่วนตามแบบนั้น ถ้าปั้นออกมาแล้วเหมือนกับตัวแบบที่ปั้นมากที่สุดถือว่าประสบความสำเร็จ

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของตนเองว่า ส่วนใหญ่ตนสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบใหม่ ๆ ที่จะนำมาเป็นต้นแบบในการปั้นเครื่องปั้นดินเผา เช่น แบบจากในหนังสือ หรือแบบที่มีผู้ออกแบบมาให้ผลิต การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ความรู้ที่มีอยู่นั้นได้นำมาใช้ และ เกิดความชำนาญขึ้นด้วย และตนได้ไปฝึกอบรวมการทำแบบพิมพ์ปูนปลาสเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการผลิต เนื่องจากของที่เผาจะต้องมีลักษณะกลวง โปร่งภายใน และเป็นเครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อดิน การกดพิมพ์ปูนปลาสเตอร์แล้วนำมาต่อกันสะดวกกว่า

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กว่าตนเองมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ แต่สำคัญอยู่ที่ความสนใจของเด็กที่จะฝึกปฏิบัติ อาจารย์บางท่านเคยนำเด็กมาทัศนศึกษาพบว่าเด็ก และเยาวชนในปัจจุบันบางคนไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องเครื่องปั้นดินเผา อาจไม่ชอบของเล่นแบบโบราณที่ทำจากเครื่องปั้นดินเผาแล้ว

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 4

ข้อมูลทั่วไป

นายอุเทน ทิตา อายุ 25 ปี เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ตำบลเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย อาชีพช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำงานอยู่ในกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอุษาสังคโลก ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาประมาณ 10 ปี มีความเชี่ยวชาญในการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน นายอุเทน ทิตาเป็นช่างปั้นในกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอุษาสังคโลก ซึ่งผู้ผลิตแต่ละกลุ่มแบ่งงานตามหน้าที่ออกอย่างชัดเจน ทุกคนจะทำหน้าที่เฉพาะแผนก

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 เรียนรู้เรื่องการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากการถ่ายทอดของบิดามารดาที่อำเภอศรีสัชชนาลัย โดยการช่วยงานในครอบครัว และย้ายมาทำงานที่ตำบลเมืองเก่าเมื่อ 4 ปีที่แล้ว เนื่องจากต้องการหาประสบการณ์ในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งอื่น นอกเหนือจากแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ได้กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกิดจากการฝึกฝนเป็นเวลานาน และสม่ำเสมอ อาจเป็นเพราะความชอบส่วนตัว ฝึกการสังเกต เรียนรู้จากตัวแบบ และควรผลิตให้เหมือนหรือคล้ายตัวต้นแบบให้มากที่สุด

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ไม่ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากตนมีหน้าที่ในการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเพียงอย่างเดียว ไม่มีความจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติม

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 มีความเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาว่า คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่สนใจงานเครื่องปั้นดินเผาแบบโบราณนี้เท่าใดนัก ซึ่งสำหรับการนำเครื่องปั้นดินเผาไปสอนเด็กรุ่น ความชอบของเด็กมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนมาก บางคนอาจไม่ชอบ ไม่สนใจที่จะเรียนรู้เลย แต่ในด้านส่วนตัวแล้วเห็นว่าการสอนให้เด็กเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง จะทำให้เด็กเกิดความรักในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งหาได้ยากหากเทียบกับที่อื่น การสอนเด็กประถมก็เป็นเรื่องที่ดี สอนให้เด็กรู้วิธีการนำทรัพยากรที่ตนมีในท้องถิ่นมาใช้ จนกระทั่งเขาออกมาเป็นเครื่องปั้นดินเผา เด็กจะได้รู้ว่าในท้องถิ่นของตนมีค่า เป็นการปลูกฝังไปในตัว ทางด้านการปั้นอาจสอนให้เด็กปั้นตุ๊กตารูปสัตว์ที่เห็นและคุ้นเคยในชีวิตประจำวันหรือสัตว์ที่เด็กชอบ ฝึกปั้นจากตัวขนาดเล็กก่อนแล้วจึงให้ปั้นขนาดใหญ่ขึ้น ทางด้านการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนก็ไม่ยากนัก เพราะการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนแบบหมุนด้วยมือจนคล่องก็จะสามารถใช้แป้นหมุนไฟฟ้าได้

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 5

ข้อมูลทั่วไป

นายวิรพล นุ่มพรหม อายุ 23 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 ภูมิลำเนาตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาประมาณ 7 ปี มีประสบการณ์การฝึกอบรมกับช่างผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา มีความเชี่ยวชาญทางด้านการทำน้ำเคลือบ และมีหน้าที่ตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาของกลุ่มผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาอุษาสังคโลก

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่าได้ไปเรียนรู้งานจากกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ด่านเกวียน ด้วยวิธีการช่วยงาน ซึ่งช่างจะสอนเรื่องพื้นฐานของ การปั้น การเตรียมดิน การเผา ซึ่งทำให้พอมีความรู้อยู่บ้าง ตนมาทำงานในกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอุษาสังคโลก โดยเรียนรู้การตกแต่งเขียนสี และการเคลือบจากหัวหน้างานที่แนะนำวิธีการผลิตดังกล่าว

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงการฝึกฝนของตนว่า ตนได้ฝึกฝนการวาดลวดลาย โดยอาศัยสมาธิ การสังเกต การลอกแบบให้เหมือนมากที่สุด และผสมน้ำเคลือบ โดยผสมน้ำยาทาง

วิทยาศาสตร์ ซึ่งวิธีการนี้ใช้ความเคซินในการฝึกทำอย่างสม่ำเสมอจึงทำได้ แต่ต้องมีความระมัดระวังมาก ในเรื่องส่วนผสม และในเรื่องของความสม่ำเสมอของน้ำเคลือบที่จุ่มหรือพ่นลงไป การฝึกฝนต้องใช้เวลานานในการพัฒนาจึงจะได้ผลงานที่ดี

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 มีวิธีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการอ่านหนังสือคู่มือประวัติของเครื่องปั้นดินเผา รวบรวม และสะสมรูปเครื่องปั้นในสมัยต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้ในการประยุกต์ใช้ในงานของตน ถ้ามีตัวอย่างในการผลิตควรจะให้คล้ายคลึงกับตัวอย่างมากที่สุด

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาว่า ตนคิดว่ายังไม่มีความสามารถมากพอที่จะแนะนำผู้อื่นได้ เพราะทำงานในส่วนหนึ่งของการผลิตทั้งหมด สอนได้เพียงการวาดลวดลาย และการเคลือบเท่านั้น ขั้นตอนอื่น ๆ ยังไม่มีความชำนาญ ซึ่งในความเห็นของตนเห็นด้วยกับการให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องนี้ และตนเคยสอนในระดับประถมศึกษาบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะสอนนักศึกษาที่มาฝึกงาน เด็กระดับประถมศึกษาเพียงมาศึกษาดูการทำงานเท่านั้น ในความคิดเห็นของตนเรื่องการสอนเด็กระดับประถมศึกษานั้นคิดว่าเด็กควรเรียนรู้ในเรื่องการปั้นของขนาดเล็ก ด้วยการปั้นแบบอิสระ เช่น ปั้นตุ๊กตาด้วยมือเด็กเอง

2. เขตอำเภอคีรีมาศ

2.1 ลักษณะของแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา

แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ อยู่ในแหล่งชุมชนใกล้กับวัดลายมิตรภาพที่ 80 ซึ่งเกือบทุกครัวเรือนผลิตเครื่องปั้นดินเผา โดยมีวัด และโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีแหล่งความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา คือ ศูนย์ส่งเสริมเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง ซึ่งชาวบ้านรวมกลุ่มก่อตั้งขึ้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย และช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน และสูงอายุ กลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้รวมตัวก่อตั้งดำเนินการสืบเนื่องจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมในอดีตโดยใช้การใช้หินดินดานใน และไม้ดีเนื่อดินดานนอกเพื่อขึ้นรูปภาชนะ ซึ่งปัจจุบันปรับเปลี่ยนกรรมวิธีเป็นการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน การผลิตโดยใช้แบบพิมพ์ และเทพิมพ์ โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ร่วมมือกันทำงาน และมีการรวมกลุ่มปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ แม้การคมนาคมค่อนข้างไกลจากสังคมเมือง แต่จะมีผู้รับสินค้าเครื่องปั้นดินเผาเป็นประจำ เด็ก ๆ ในท้องถิ่น และเยาวชนในชุมชนบางคนมีความสนใจมาช่วยงาน หรือฝึกผลิตเครื่องปั้นดินเผา และนักศึกษาหลายสถาบันมาทำงานวิจัยศึกษาเกี่ยวกับชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงแห่งนี้

- ลักษณะของงานเครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผาที่ชุมชนผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทเนื้อดิน(Earthenware)เป็นรูปแบบงานพื้นบ้านที่มีความเรียบง่าย มีวิธีการผลิตที่หลากหลาย จากเดิมมีการขึ้นรูปภาชนะด้วยการใช้ไม้ตีดินทางด้านนอก แล้วใช้หินลักษณะกลมมนดันไว้ด้านในให้แผ่ออกเป็นรูปทรง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า”การตีหม้อ”ซึ่งปัจจุบันมีคนผลิตประเภทนี้น้อยมาก ปัจจุบันพบการขึ้นรูปอิสระด้วยมือ การขึ้นรูปภาชนะด้วยแป้นหมุนมือ และแป้นหมุนไฟฟ้า ตลอดจนการกดพิมพ์ การเทพิมพ์ ปูนพลาสติก เครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงมีเอกลักษณ์อยู่ที่ความเรียบง่าย แต่ไม่จำกัดรูปแบบ มีทั้งงานแบบโบราณ และงานสมัยใหม่

2.2 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในเขตอำเภอคีรีมาศได้ให้สัมภาษณ์จำนวน 7 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

นายขอม โพธิ์ดี อายุ 58 ปี เป็นคนภูมิลำเนาบ้านทุ่งหลวง จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เดิมมีอาชีพทำนา ต่อมาเห็นว่าการบินเครื่องปั้นดินเผาเฉพาะช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวสามารถทำรายได้ให้ตนเป็นอย่างดี จึงมายึดอาชีพช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา ทำงานอยู่ที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง ประสบการณ์การทำงานเครื่องปั้นดินเผาประมาณ 20 ปี เคยฝึกอบรมกับเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา มีความชำนาญในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาด้วยแป้นหมุน ในอดีตนายขอม โพธิ์ดี เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มชาวบ้านให้เกิดการรวมตัวกันทำเครื่องปั้นดินเผาแบบแป้นหมุน เป็นผู้นำในเรื่องการรวมตัวกันผลิต และแจกจ่ายงานเครื่องปั้นดินเผาให้แก่ชาวบ้าน ของบประมาณจากทางการในการซื้อเตาเผาแบบใช้แก๊สเป็นหนึ่งในผู้รู้ของสภาผู้รู้ในจังหวัดสุโขทัย เป็นผู้นำชาวบ้านซึ่งให้คำปรึกษาหารือ และมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ได้เรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาจากการสังเกตตั้งแต่เยาว์วัย พบว่า ผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยการขึ้นรูปโดยใช้หินดันกับไม้ตีดินในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา แต่ตนไม่คิดว่าจะได้มาทำ ช่วงหลังมีวิทยากรจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมาให้ความรู้ ซึ่งหลังจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเข้ามาส่งเสริมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาใน

หมู่บ้านด้วยแป้นหมุนซึ่งทำให้ตนสนใจที่จะผลิตเครื่องปั้นดินเผาด้วยแป้นหมุน และฝึกฝนอยู่เรื่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ แป้นหมุนระยะแรกหมุนด้วยมือทำจากไม้ เมื่อเกิดความชำนาญจึงคิดว่าน่าจะใช้เครื่องช่วยทุ่นแรงเพื่อให้ได้ปริมาณการผลิตมากขึ้น จึงคิดผลิตแป้นหมุนที่ทำจากโลหะแล้วทดลองใช้เนื่องจากมีความทนทาน และหมุนได้นานต่อการหมุนหนึ่งครั้ง แต่ต้องออกแรงมาก การทำเครื่องปั้นดินเผาแบบของทุ่งหลวงนั้นนอกจากอาศัยการเรียนรู้เรื่องแป้นหมุนพื้นฐานเพื่อการผลิตแล้วต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอจากการศึกษาเพิ่มเติมด้วย เพราะเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีการพัฒนารูปแบบ และวิธีการผลิตอย่างต่อเนื่อง เช่น การคิดประดิษฐ์ลวดลายลูกกลิ้งไม้เกิดจากการพัฒนาวิธีการจากในอดีตที่มีเพียงไม้พิมพ์แบบใช้กดเพื่อตกแต่งเท่านั้น สิ่งต่าง ๆ ต้องหาความรู้อยู่เสมอเพื่อให้งานออกมามีคุณภาพ สวยงาม และได้มาตรฐานศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งการเรียนรู้คือพื้นฐานในระยะแรก ถ้าเราเรียนรู้และฝึกจนชำนาญแล้ว ความสำคัญคือการประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย จึงต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม เรียนรู้ และฝึกฝนต่อเนื่องกันไป กล่าวคือ สำหรับผู้นำกลุ่มชาวบ้านต้องคิดที่จะหาทางให้ทุก ๆ คนสามารถอยู่รอด มีงานทำในชุมชนตนเองหรือที่บ้าน งานมีคุณภาพ และงานที่ทำสร้างรายได้ให้แก่ทุกคนด้วย ทางด้านส่วนผสมดินก็เช่นเดียวกัน มีการพัฒนาเนื่องจากชาวบ้านมีการผสมดินกับทรายเข้าด้วยกันแต่ไม่มีอัตราส่วนตายตัว ซึ่งเดิมใช้ความชำนาญส่วนตัว ต่อมาจึงใช้การทดลองผสมดินหลายต่อหลายครั้งเพื่อให้ได้สูตรการผสมดินที่ตายตัวเพื่อคุณภาพของเนื้อดิน ปัจจุบันได้อัตราส่วนผสมดินเป็นที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และได้มาตรฐานทั้งกลุ่มผู้ผลิต การเรียนรู้ของตนจึงสามารถแบ่งออกมาได้ 2 แนวคือ เรียนรู้ที่จะฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในงานเครื่องปั้นดินเผาจากที่มีทุนเป็นทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้ว ทั้งวิธีการของบรรพบุรุษ และการเรียนรู้จากการศึกษาเพิ่มเติม นอกเหนือจากความรู้เดิมของตนที่จะหาวิธีใหม่ ๆ เพื่อให้งานเครื่องปั้นดินเผาของชาวทุ่งหลวงพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนทำให้เกิดความชำนาญว่าเริ่มจากการเรียนรู้ แล้วนำมาทดลองฝึกฝนด้วยตนเอง ซึ่งส่วนที่สำคัญในการฝึกฝน คือ การรู้กรรมวิธีพื้นฐานที่ถูกต้อง แล้วต้องปฏิบัติบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นจึงปรึกษาผู้รู้ หรือช่วยกันคิดหาหนทางแก้ไขให้เรียนรู้ว่าข้อผิดพลาดมาจากที่ใด เมื่อแก้ไขได้แล้วจึงปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้แก้ไขแล้วนั้นจนเกิดความคล่องตัว ตนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติด้วยตนเองมากเนื่องจากการปฏิบัติจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจเครื่องปั้นดินเผาในฐานะที่เป็นผู้ผลิตโดยตรง ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวเอง รู้กำลังและความสามารถของตนว่าควรใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหา การผลิตแบบใดให้เกิดความคุ้มค่า และรู้ว่าควรพัฒนาอย่างไรจึงเหมาะสม และควรพัฒนาแนวทางอย่างไรต่อไป การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงนี้เมื่อปฏิบัติมากขึ้นความรู้ทางทฤษฎีต่าง ๆ จะตามมา เคล็ดลับที่ตนคิดค้น และพัฒนา

ขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจที่ลึกซึ้งของตนเองกับผลงานที่ผลิต เทคนิควิธีการเหล่านี้จะเพิ่มพูนตามมา

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมของตนว่าเคยไปศึกษาดูงานจากแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาหลายแห่งในประเทศไทย อาทิเช่น อำเภอเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เกี่ยวกับเรื่องเนื้อดิน และวิธีการผสมดิน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนบ้านทุ่งหลวง เนื่องจากแต่ละแหล่งมีการผสมดินไม่เหมือนกัน การศึกษาเพิ่มเติมจากการศึกษาดูงานหลายแห่งในประเทศไทยเพื่อนำมาพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนของตนและได้พบว่า งานเครื่องปั้นดินเผาแต่ละแห่งมีความเป็นเอกลักษณ์ค่อนข้างสูง จึงไม่มีปัญหาทางด้านการตลาดระหว่างแหล่งผลิต การศึกษาเพิ่มเติมของตนเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผานั้น ตนได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอซึ่งขณะนี้กำลังศึกษาเรื่องการเคลือบเครื่องปั้นดินเผาอยู่ และเมื่อไม่นานมานี้นักวิชาการที่มาศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผานำดินจากบ้านทุ่งหลวงไปศึกษาที่ลำปาง พบว่าดินบ้านทุ่งหลวงนี้ทนความร้อนสูง สามารถนำไปผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบเคลือบได้ แต่บรรพบุรุษไม่ได้ทำ จึงให้อัตราส่วนของการผสมดิน และน้ำเคลือบมาด้วย ซึ่งตน และชาวบ้านต้องเรียนรู้เรื่องนี้เพิ่มเติม นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงผลของการศึกษาเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอว่าส่วนใหญ่ช่างปั้นผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาแต่ละแหล่ง และนักวิชาการที่สนใจศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันดี ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสม่ำเสมอ และคิดว่าเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความคิด

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึง แนวทางการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่ว่าสิ่งที่ควรเผยแพร่อย่างยิ่ง คือการให้เด็กและผู้สนใจทั่วไปได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวง เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวงรุ่นโบราณส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีขนาดใหญ่ซึ่งผลิตด้วยการใช้ไม้ตีขึ้นรูป ซึ่งหาดูได้ยาก ตนเห็นคุณค่าที่บรรพบุรุษทำไว้ ซึ่งได้เริ่มจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ที่วัดलयอยู่ จึงเก็บรวบรวมสะสมเครื่องปั้นดินเผา และอุปกรณ์การผลิตแบบเดิมไว้ ซึ่งในช่วงปี 2537 หากไม่มีใครช่วยกันจุดประกายเรื่องเครื่องปั้นดินเผานี้คงไม่มีเครื่องปั้นดินเผา และกลายเป็นหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นบทบาทที่เราจะต้องสืบสานให้มันมีขึ้นมาด้วยประวัติศาสตร์ที่ดั่งาม สำหรับวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาโดยขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนที่ตนมีความรู้ นั้น กล่าวว่าคุณค่าที่ได้มาทั้งหมดจะแนะนำชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผา เช่น ลวดลาย เทคนิคจากที่อื่น ๆ จะมาบอกชาวบ้าน มาถ่ายทอดให้หมด ความรู้ที่มี ที่ได้มามีการเผยแพร่ตลอด ทั้งทางด้านการผลิตตนจะแนะนำทุกเทคนิคที่ทราบ และเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มในการผลิตซึ่ง

ปัจจุบันมีมากกว่า 200 หลังคาเรือน การเผยแพร่ของตนไม่ได้ฝึกเขาแต่จะทำให้เขาสังเกต แล้วลองให้มาช่วยทำงาน บางคนทีจากถิ่นที่อยู่ไปทำงานที่อื่นตนจะพยายามให้เห็นความสำคัญของหัตถกรรมในหมู่บ้านซึ่งในที่สุดกลับมาทำงานเครื่องปั้นดินเผาที่ภูมิลำเนาตน เพราะรายได้ตรงนี้ดี ปัจจุบันหลายคนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น บางครั้งตนใช้การเผยแพร่โดยการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง หากแนะนำไม่ได้ผล ซึ่งชาวบ้านจะเชื่อถือเมื่อเห็นว่าสิ่งที่ตนปฏิบัตินั้นมีส่วนดีมากกว่า ส่วนการเผยแพร่วิธีการผลิตให้กับผู้สนใจเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผานั้น ตนใช้วิธีการถ่ายทอดซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างมาก ฟังเขาแล้วเอามาทำเองจะพบปัญหาเอง ต้องอาศัยความอดทนหะด้วย พอรู้ขั้นตอนโดยละเอียดจากการฟังนั้นไม่รู้เท่าเมื่อปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ถ้าไม่ได้ลงมือผลิตจริงแล้วจะไม่รู้จริงว่าเมื่อปฏิบัติจริงจะเกิดอะไรบ้างต้องแก้ปัญหาอย่างไร ตนสนับสนุน และเต็มใจที่จะสอนทุกคนที่สนใจมาเรียน ซึ่งมีทั้งนักศึกษาฝึกงาน เด็ก ๆ ในชุมชน ซึ่งบางคนเกือบไม่ต้องสอนเลยเพราะในละแวกนี้ทุกบ้านผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจะได้ตลอดเวลาว่าผู้ใหญ่ปั้นเครื่องปั้นดินเผา ส่วนการนำเครื่องปั้นดินเผาไปสอนในโรงเรียนประถมศึกษาในนั้นในอดีตเคยมีครูในสถานศึกษาสนใจนำไปสอน คือ โรงเรียนวัดลายมิตรภาพที่ 80 แต่ภายหลังมีครูและผู้บริหารใหม่เข้ามาสอนซึ่งไม่ได้สนใจอุปกรณ์รวมทั้งเตาเผาจึงเสียหายตามกาลเวลา ซึ่งในความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่าเด็กประถมศึกษาในหมู่บ้านควรเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียน เพราะจะได้เรียนรู้ในเรื่องท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ด้วย การได้เห็นเครื่องปั้นดินเผาที่หลากหลายจากแหล่งอื่น ๆ ในประเทศเพื่อเปรียบเทียบความเหมือน และความต่าง ทำให้ทราบเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน นำไปสู่การประยุกต์ เช่น เรื่องการเผา หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เหมาะสมนั้นควรเรียนรู้ไว้ การจัดหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญมากเนื่องจากตนเคยมีประสบการณ์ พบว่าความต่อเนื่องในเรื่องหลักสูตรมีความสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่สม่ำเสมอทำให้ขาดความต่อเนื่อง ขาดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เด็กจะได้ความรู้ไม่ต่อเนื่องกัน ซึ่งส่วนใหญ่เด็กในละแวกนี้ชอบเครื่องปั้นดินเผา แต่ครูบางคนไม่สนใจที่จะทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับเครื่องปั้นดินเผาขึ้นมาจึงทำให้ขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทางด้านแหล่งการเรียนรู้ครูส่วนใหญ่ก็จะมาสอบถามที่ตน เพราะตนเป็นผู้รู้ ซึ่งชาวบ้านทั่วไปในหมู่บ้านก็จะให้เด็ก ๆ เรียนรู้จากครอบครัวมากกว่าให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาที่โรงเรียนซึ่งไม่ต่อเนื่อง การเรียนรู้ที่โรงเรียนนั้น ครูมีบทบาทอย่างมากต่อเด็กผู้เรียน ซึ่งถ้าครูไม่ใส่ใจในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาแล้วเด็กจะสนใจที่จะเรียนรู้จากที่บ้านมากกว่า การเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาที่ดีควรให้ชาวบ้านผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาช่วยมือด้วย และครูมีบทบาทในการชี้แนะบางครั้ง ซึ่งถ้าครูไม่มีความรู้ทางด้านนี้ควรให้ชาวบ้านมาช่วยสอน เพราะชาวบ้านเขามีความถนัด และมีความรู้ดีในเรื่องนี้ ในปัจจุบันตนใช้วิธีการเผยแพร่ให้แก่เด็กในท้องถิ่นโดยการจ้างให้ทำงานผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ซึ่งเด็กบางคนเดินสายรับจ้างช่วยงานไปตามบ้านผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ เป็นการสอนทางอ้อม ซึ่งเด็กก็ชอบเพราะสนุก ได้เงินค่าขนม สร้างรายได้เสริม

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

นายสานิต บุรณศักดิ์ อายุ 38 ปี ภูมิลำเนา อำเภอเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เดิมทำงานในบริษัทแห่งหนึ่ง ต่อมาได้เปลี่ยนอาชีพเป็นช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 ประสบการณ์เครื่องปั้นดินเผาประมาณ 23 ปี มีความชำนาญในเรื่องการออกแบบและการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เคยฝึกอบรมที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง เรียนรู้เรื่องการปั้นมาจากครอบครัวที่เกาะเกร็ดตั้งแต่อายุ 12 – 13 ปี นายสานิต บุรณศักดิ์ ผลิตและจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาเป็นร้านขนาดย่อม เคยมีประสบการณ์ทำบ้านดินที่รีสอร์ทแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย งานเครื่องปั้นดินเผามีรูปทรงผสมผสานจากหลายท้องถิ่นกับลักษณะศิลปะพื้นบ้านภายในตัวบ้านมีช่างปั้น ช่างเขียนลาย ประมาณ 4 – 5 คน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ได้เรียนรู้จากการถ่ายทอดของครอบครัวในวัยเด็ก โดยฝึกฝนความรู้เรื่องพื้นฐานในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากอำเภอเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และได้เรียนรู้ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านทุ่งหลวงในช่วงที่ย้ายมาอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านทุ่งหลวง โดยเรียนรู้จากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ในปัจจุบันสนใจที่จะเรียนรู้ในการออกแบบตามความนิยมของตลาด โดยเน้นความแปลกตา เนื่องจากมีความเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาควรจะมีการประยุกต์ตามยุคตามสมัย ไม่ควรหยุดนิ่งจึงต้องมีการเรียนรู้จากการศึกษาเพิ่มอยู่ตลอดเวลา

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึง วิธีการฝึกฝนความชำนาญของตนว่า ต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะสามารถพัฒนาฝีมือของตนได้ดีขึ้น ซึ่งถ้ามีความชำนาญระดับหนึ่งแล้ว ความรู้และความสามารถก็จะติดตัวผู้ปฏิบัติตลอดไป คล้ายกับการขี่จักรยานซึ่งเกิดจากความเคยชินจากทักษะของตนเอง ตนเองใช้ความชำนาญช่วยในการพัฒนาคุณภาพในการผลิต เช่น พัฒนาเนื้อดินให้มีความแกร่งมีคุณภาพ และผิวดินสม่ำเสมอ ฝีมือการตกแต่งปราณีตเรียบร้อย และปัจจุบันมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญทางด้านการออกแบบเครื่องปั้นดินเผา โดยมีแนวคิดในการผลิตรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาแบบเลียนแบบเครื่องใช้ที่ทำจากไม้ เช่น กล้องใส่ทิชชู กล้องใส่ปากกา ซึ่งจะใช้ความคิดในการออกแบบน้อยลง แต่ในบางแบบต้องใช้ความคิดมากซึ่งจะเน้นที่ลวดลายที่ตกแต่งต่างกันไป การออกแบบเช่นนี้เป็นการออกแบบที่อาศัยความชำนาญในการประยุกต์รูปแบบใน

การผลิต แต่บางครั้งก็ต้องใช้ความคิดมากในการออกแบบเครื่องปั้นดินเผาบางชนิดตามความเหมาะสมเช่นกัน

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึง การศึกษาเพิ่มเติมของตนว่า การศึกษาเพิ่มเติมอยู่อย่างสม่ำเสมอ มีผลต่อการพัฒนารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นสินค้าที่ตามความนิยมของตลาด และพัฒนาคุณภาพสินค้าให้มีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งแสวงหารูปแบบที่แปลกตาโดยดูแนวคิดจากแหล่งผลิตอื่น ๆ ดังนั้นการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ จึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอย่างยิ่ง การนำองค์ความรู้นอกชุมชนมาผสมผสานกับองค์ความรู้ภายในชุมชนทางด้านการผลิตจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะเห็นว่าจะสามารถพัฒนาผลงานให้ดีขึ้น เช่น การใช้เครื่องจักรมาช่วยในการผลิต และการผลิตเตาเผาแบบประทุน ทางด้านการออกแบบก็เช่นเดียวกันเนื่องจากรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงมีความหลากหลายจึงทำให้ตนต้องศึกษาเพิ่มเติมจากแนวความสนใจของตลาด เช่น ตามแหล่งผลิตอื่น ๆ ที่มีผลิตภัณฑ์ใดที่มีรูปแบบน่าสนใจจะนำมาประยุกต์ให้เข้ากับงาน รวมทั้งลวดลายไทยต่าง ๆ จากเครื่องปั้นดินเผา เครื่องไม้ หรือศิลปะพื้นบ้านอื่น ๆ ที่สนใจจะเก็บไว้ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านรูปแบบจากความนิยมของประชาชนทั่วไปเป็นส่วนสำคัญซึ่งปัจจุบันนี้บ้านทุ่งหลวงมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในฐานะที่เป็นชุมชนเครื่องปั้นดินเผา ตนจึงมีความคิดใหม่ ๆ สำหรับเครื่องปั้นดินเผา โดยขณะนี้กำลังศึกษาเรื่องวิธีการหล่อขึ้นฝั่งเพื่อมาประยุกต์ใช้กับงานเครื่องปั้นดินเผาเพื่อเป็นของที่ระลึก

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึง การเผยแพร่ความรู้ทางด้านการออกแบบที่ตนมีอยู่ว่า ขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะเรื่องการออกแบบนี้เป็นเรื่องของรสนิยมส่วนบุคคล และต้องเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงไปตามท้องตลาดซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการผลิต ถึงแม้ว่ารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงจะมีรูปแบบแตกต่างจากในอดีต แต่ทางด้านเอกลักษณ์ของงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง ตนคิดว่ามีเอกลักษณ์สูงทางด้านฝีมือ และวิธีการบางสิ่งที่ยังคงเดิมอยู่ และมีความคิดเห็นว่าการประกอบอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผาให้เครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพที่สืบทอดต่อกันจากรบรรพบุรุษบ้านทุ่งหลวงเป็นแนวทางในการอนุรักษ์แนวหนึ่ง ทางด้านการเผยแพร่ความรู้ทางด้านพื้นฐานการผลิตเรื่องเครื่องปั้นดินเผาของตนมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาผู้เรียนว่ามีเจตนา นำความรู้ที่ได้ไปใช้อย่างไร มีผลกับตนซึ่งเป็นผู้สอนหรือไม่ เช่น ถ้าเขานำความรู้ที่ได้ไปผลิตแข่งขันกันก็จะทำให้ตนเสียหาย แต่ปกติครู อาจารย์บางท่านจะนำนักเรียน นักศึกษา มาศึกษาดูงานที่ร้าน และที่แหล่งผลิตอยู่บ่อย ๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้วย ซึ่งได้ให้ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาเนื่องจากคิดว่าเป็นวิทยาทานแก่บุคคลทั่วไป แต่สำหรับการเชิญตนไปเป็นครูสอนในโรงเรียนไม่บ่อยครั้งเนื่องจากทางราชการไม่มีงบประมาณที่เพียงพอ ตามความคิด

ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 แล้วเห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะนำวิชาเครื่องปั้นดินเผาเข้าไปสอนเป็นวิชาที่ส่งเสริมประจำท้องถิ่นซึ่งบังคับให้เด็กในท้องถิ่นได้เรียนรู้ ซึ่งหากมีวิชาเครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะจะยินดีสอนอย่างมาก ซึ่งขณะนี้โรงเรียนมัธยมของอำเภอมีการจัดการเรียนการสอนเรื่องนี้ แต่ในระดับประถมศึกษายังไม่มีการสอน ซึ่งในระดับประถมศึกษาเป็นระดับที่ควรสอนอย่างยิ่ง เนื่องจากเด็กเล็กมีธรรมชาติที่ชอบดินมากกว่าเด็กวัยรุ่น ซึ่งเด็กในท้องถิ่นทำได้ไม่ยากเพราะครอบครัวส่วนใหญ่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา เด็กที่เรียนประถมศึกษาปีที่ 4 บางคนทำเป็นหมุนได้ซึ่งเห็นสมควรจะมีวิชาที่สอนจะเป็นการบังคับให้ได้เรียนโดยตรง และแล้วแต่ความสนใจของเด็กหากเด็กไม่ชอบเมื่อโตขึ้นก็อาจทำอาชีพอื่นได้ แต่ถ้าเด็กส่วนที่ชอบก็จะได้ยึดอาชีพนี้ซึ่งมีโอกาสที่จะสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ และบิดา มารดาของตนซึ่งเป็นแนวทางที่ดีของการอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาไทยไม่ให้สูญหายไป และควรเรียนรู้ประวัติ ความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาเนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีประวัติความเป็นมาไม่เหมือนกัน ซึ่งนั่นคือเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละท้องถิ่น จะทำให้เด็กเห็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาตอนต้น ควรจะมีการเรียนปฏิบัติแบบปั้นตามอิสระด้วยมือของเขาเอง ในระดับประถมศึกษาตอนปลายไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา ควรจะเรียนเครื่องปั้นดินเผาแบบปั้นหมุนเพิ่มเติม ในด้านการเรียนรู้เรื่องความงามของเครื่องปั้นดินเผานั้นตนเห็นว่าสมควรเรียนรู้อย่างยิ่งโดยเฉพาะความงามของความเป็นไทยที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายไทยต่าง ๆ ซึ่งอาจได้มาจากวัดโบราณในสุโขทัย หรือควรเรียนรู้เรื่องความงามของเครื่องปั้นดินเผาในส่วนอื่น ๆ ด้วยเช่น เครื่องปั้นดินเผาที่ดีไม่ควรมีผิวที่แตกร้าว บุปสลาย หรือบิ่น การเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดความชื่นชมในท้องถิ่นของตนนั้นควรให้เด็กแสวงหาในเรื่องรากฐานความเป็นมาของตน บรรพบุรุษของตนในอดีตว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไรบ้างกว่าจะมีทุกวันนี้ได้ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความภูมิใจแก่ตัวเด็กและเยาวชนรุ่นหลัง ในเรื่องการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาอาจใช้เทคนิคทางศิลปะเช่น การวาด การปั้นติด การพิมพ์เพิ่มในการเรียนซึ่งเด็กสามารถปฏิบัติได้ และทางด้านการส่งเสริมหลักสูตรท้องถิ่นนี้ควรมีความร่วมมือของชาวบ้านกับโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ต้องประสานงานกันอย่างสอดคล้อง และเป็นความร่วมมือที่เชื่อมกันคล้ายกับปูฐานที่ครอบครัวของเด็ก แล้วครูก็สอนด้วยซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น ในจังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งตนมีประสบการณ์ไปสอน ซึ่งขณะนั้นนักโบราณคดีขุดพบเครื่องปั้นดินเผาสมัยโบราณก่อนประวัติศาสตร์ นักวิชาการจึงเชิญตนให้ไปสอน ซึ่งในโรงเรียนก็เปิดสอนด้วย ทั้งชาวบ้านและนักเรียนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ต่างจากที่บ้านทุ่งหลวงที่กลับคิดว่ามีชาวบ้านทำกันอยู่มากแล้วจะเปิดสอนเมื่อไรก็ได้กลายเป็นการมองมุกกลับกัน

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

นางประทีป เพชรทอง อายุ 67 ปี ภูมิลำเนา บ้านทุ่งหลวง วุฒิมัธยมศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพปัจจุบันคือช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา ประสบการณ์เกี่ยวกับงานเครื่องปั้นดินเผา 65 ปี เป็นหลานสาวผู้สืบทอดงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของนางตี๋ เฮงสกุล ศิลปินพื้นบ้านสาขาเครื่องปั้นดินเผา นางประทีป เพชรทอง อยู่บ้านติดกับนางตี๋ผู้เป็นป้า และได้รับการถ่ายทอดจากนางตี๋ และมารดาของตน เมื่อประมาณ 5 ปีก่อน นางประทีปกับลูกสาวเป็นผู้ผลิตภาชนะดินเผาเป็นอ่างบัวขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากซึ่งขึ้นรูปด้วยการใช้ไม้ตีประกออบกับการขึ้นปั้นหมุนด้วยมือ ปัจจุบันลูกสาวไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตนอยู่บ้านกับมารดาวัย 90 ปี และหลานสาวอายุประมาณ 2 ขวบ ซึ่งปัจจุบันปั้นตุ๊กตาดินเผา เบ็ด เต่า และกิ้งก่าแทนการปั้นอ่างบัว

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึง การเรียนรู้ของตนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่วัยเด็ก จากการช่วยงานบิดา มารดา และนางตี๋ผู้เป็นป้า ในเรื่องการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจะให้ช่วยทำอะไรตนก็จะทำตาม บางครั้งก็เลียนแบบวิธีการตามประสาเด็ก หรือไปนั่งเล่นก็ลองทำดูบ้าง สอนให้ลองทำตามจากงานง่าย ๆ เมื่อคล่องแล้วจึงให้ลองหัดทำงานที่ยากขึ้น ๆ จนในที่สุดสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้ด้วยตนเอง ส่วนใหญ่มารดาของตน และป้า จะสอนทุกอย่างด้วยการปฏิบัติจริง เช่น เริ่มจากการหาดิน หาททราย ช่วยย่ำดิน หาฟืนมาเตรียมไว้ใช้ในการเผาเครื่องปั้นดินเผา ฝึกนวดดิน ฝึกหัดปั้นจากชิ้นเล็ก ๆ บ้าง จนสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ได้ด้วยการใช้ไม้ตีในที่สุด ซึ่งได้เริ่มเห็นคุณค่าของงานเพราะช่วยกันผลิตไปพร้อม ๆ กัน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึง การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า หลังจากที่ตนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจากผู้ปกครองของตน ซึ่งเป็นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเฉพาะนางตี๋ จะใช้วิธีการสอนให้ตนช่วยงาน เนื่องจากในวัยเด็กมักไปนั่งดูเขาทำงานประเภทนี้บ่อย ๆ หรือขอดินเขาปั้นบ้าง เมื่อได้ช่วยงานอย่างง่ายจนชำนาญแล้วเขาจึงให้ตนทำงานที่ยากขึ้น ละเอียดขึ้นตามลำดับ ซึ่งในที่สุดเราจึงได้ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญไปควบคู่กับการเรียนรู้ไปโดยปริยาย

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาว่า ในระยะหลังมีการผลิตแบบเทพิมพ์ และกดพิมพ์ จึงใช้วิธีการถามจากผู้อื่นที่ผลิตด้วยวิธีนี้ แต่ไม่ได้เรียนรู้ด้านการทำพิมพ์ จึงซื้อพิมพ์มาทำซึ่งพิมพ์พลาสติกค่อนข้างราคาสูง และผลงานเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตออกมามีราคาต่ำ เนื่องจากผลิตได้ง่าย จึงมีความเห็นว่าการผลิตแบบปั้นด้วยมือคุ้มค่ากว่า เพราะมีความสวยงาม อ่อนช้อย และเป็นธรรมชาติ

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึง การเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาที่ตนเองมีอยู่ด้วยความสนใจที่จะเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ โดยเฉพาะความรู้ความสามารถเรื่องการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบเทพิมพ์ หรือกตพิมพ์ ซึ่งตนเองมีความเห็นว่าเด็กในปัจจุบันมีความสามารถควรมีการจัดวิธีการสอนที่หลากหลาย ควรให้เด็กปั้นด้วยมือโดยอิสระ เพราะถ้าเด็กเล็กตามธรรมชาติชอบที่จะปั้นขย่ำอยู่แล้ว แต่ในระยะยาวตนเองไม่แน่ใจว่าเด็กเหล่านั้นจะสนใจ เนื่องจากบุตรสาวของตนก็มีฝีมือ ดีหม้อ ปั้นตุ๊กตาสวย แต่กลับคิดกันว่าได้รายได้น้อย จึงไปหางานทำที่กรุงเทพฯ ซึ่งแทนที่จะได้เงินเก็บกลับต้องมาเสียเงินค่าใช้จ่ายของตัวเองในเมืองกรุงจนไม่มีเงินเหลือกลับบ้าน ตนคิดว่าถ้าอยู่ทำเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านก็ได้รายได้ดี ซึ่งปัจจุบันจึงฝากหลานไว้ให้ตนเป็นผู้เลี้ยงดูแทน และจากประสบการณ์ทางด้านวิธีการสอนของตนซึ่งเคยมีเด็กระดับประถมศึกษามาเรียนสอนเด็กประถมให้สอนปั้นแบบง่าย ๆ ในครั้งแรก ๆ ก่อน เช่น วั ว สุ นั น หรือสัตว์ที่เด็กเห็นอยู่เป็นประจำง่าย ๆ เด็ก ๆ พยายามที่จะปั้นให้เหมือน ตนก็แนะนำไปบ้าง ถ้าฝีมือดีขึ้นตนก็จะเริ่มนำแบบที่ยาก และซับซ้อนขึ้นมาให้เด็กทดลองปั้นเพื่อพัฒนาฝีมือตนเองให้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ เด็กก็จะเริ่มมีความภูมิใจในตนเองได้ ส่วนการเผาชาวบ้านส่วนใหญ่รวมกลุ่มกันเผาเครื่องปั้นดินเผาซึ่งสามารถฝากเข้าเผาเผาได้ เนื่องจากชาวบ้านยินดีให้ความร่วมมือกับเยาวชนในท้องถิ่นตนเองแล้ว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

ข้อมูลทั่วไป

นางนาค เปล่งปลั่ง อายุ 80 ปี ภูมิลำเนาเป็นคนบ้านทุ่งหลวงแต่กำเนิด เดิมมีอาชีพทำนา และทำเครื่องปั้นดินเผาในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ปัจจุบันมีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 3 ประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา 70 ปี ชำนาญด้านการขึ้นรูปด้วยการตี นางนาค เปล่งปลั่ง ผลิตเครื่องปั้นดินเผากับคนรุ่นเดียวกัน ลักษณะงานเป็นงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านที่เรียบง่าย และมีขนาดเล็ก เนื่องจากตนเองอยู่ในวัยชราไม่สามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบเดิม เนื่องจากสุขภาพร่างกายไม่อำนวย

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนเองว่า ตนได้เรียนรู้จากบิดา มารดา หลังจากฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งบิดา มารดาสอนตั้งแต่การหาดินไปจนกระทั่งการเผาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยวิธีช่วยงานของบิดา มารดาบ่อย ๆ เช่น การหาดิน การหาบดิน การเหยียบดิน จนกระทั่งทำเองได้ทุกอย่าง การเรียนรู้เรียนโดยการปฏิบัติโดยตรงจากบิดา มารดาอาศัยปฏิบัติจริงเป็นหลัก ซึ่งทุกบ้านก็ให้ลูกหลานช่วยกันทำงานเช่นนี้ เมื่อกลับจากโรงเรียนมีเวลาว่างช่วย

บิดา มารดาเหยียบดิน ช่วยกันขึ้นรูปด้วยปั้นหมุน หรือขึ้นรูปด้วยการตี ซึ่งช่วยกันทุกวัน เริ่มจากเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก ๆ เป็นขนาดใหญ่ขึ้น จึงรู้สึกว่าคุณมีความสามารถเกิดความมั่นใจในการผลิต และ พยายามผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่มากได้ ซึ่งหลังจากช่วงฤดูเก็บเกี่ยวจึงหันมาผลิตเครื่องปั้นดินเผา

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตว่า ตนได้ฝึกฝนพร้อมกับการเรียนรู้จากบิดา มารดา ซึ่งได้เลียนแบบ และได้คำแนะนำจากบิดา มารดา รวมทั้งได้ปฏิบัติจริงจะรู้ว่าควรทำอะไรผลงานจึงจะออกมาดี เช่น การผสมดินในอดีตดูความเนียนสวยเสมอกันแล้วก็พร้อมที่จะปั้นได้ไม่มีอัตราส่วน หรือการพิจารณาเครื่องปั้นดินเผาที่ดี คือเครื่องปั้นดินเผาไม่แตกไม่ร้าว ผลิตถูกต้องตามต้นแบบ และรูปทรงสมส่วนไม่บิดเบี้ยว

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากปัจจุบันสุขภาพไม่เอื้ออำนวย และไม่มีเวลาเพียงพอ

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่ เกี่ยวกับการขึ้นรูปด้วยการตีว่าในปัจจุบันไม่มีใครนิยมขึ้นรูปด้วยการตีแล้ว คนที่เคยตีหม้อเห็นว่าสามารถผลิตได้ช้า และเด็กสมัยใหม่ ไม่อยากเรียนการขึ้นรูปด้วยการตีสนใจการขึ้นรูปด้วยปั้นหมุนซึ่งเร็วกว่า กอปรกับวิธีการตีหม้อยากกว่าการผลิตแบบปั้นหมุนมาก ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับทางด้านการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาว่า ตนไม่เคยไปสอนเนื่องจากอายุมากแล้ว และคนรุ่นใหม่อาจไม่สนใจ และตนไม่มีพลังกำลังจึงทำได้เพียงของขนาดเล็กซึ่งในอดีตตนเคยแสดงการตีหม้อให้กับผู้สนใจ และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติชื่นชม แต่ไม่มีผู้ใดสนใจที่จะศึกษาอย่างจริงจัง

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 5

ข้อมูลทั่วไป

นายป้อม รุ่งโพธิ์ อายุ 71 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านทุ่งหลวง เดิมมีอาชีพทำนาซึ่งช่วงหลังอายุมากจึงมีอาชีพช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาเนื่องจากสร้างรายได้ดีกว่า จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาประมาณ 20 ปี และเคยฝึกอบรมที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง นายป้อม รุ่งโพธิ์ เป็นสามีของ นางรำพัน รุ่งโพธิ์ ทั้งสองทำงานอยู่ในบ้าน นายป้อมมีความถนัดในการตกแต่งลวดลายเครื่องปั้นดินเผาด้วยตุ๊กตาดินลงบนผิวภาชนะให้สวยงาม ทางด้านภรรยาเป็นผู้ขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาซึ่งปัจจุบันทำเครื่องปั้นด้วยการขึ้นปั้นหมุนไฟฟ้า และตกแต่งเองในบางชิ้น แต่ถ้าเป็นงานปั้นรูปปั้นเล็ก ๆ

ติดแล้วจะส่งงานให้นายป้อมเป็นผู้ตกแต่ง ในบริเวณบ้านมีเตาเผาขนาดเล็ก มีเครื่องปั้นดินเผาวางเรียงอยู่อย่างเป็นระเบียบ และมีแบบพิมพ์ปูนปลาสเตอร์วางเรียงอยู่

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนใช้ชีวิตเลียนแบบจากคนในหมู่บ้าน ซึ่งเห็นเขาทำอย่างไรก็ลองกลับมาทำเองบ้าง บางครั้งในอดีตบิดา มารดาให้เราช่วยงานจึงทำตามเขาทำ และในที่สุดทดลองทำแล้วทำได้ ในช่วงหลังได้เรียนรู้งานจากคำแนะนำให้เข้าอบรมในกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งสนใจแต่ด้านการทำลวดลายเพียงอย่างเดียว ตนชอบทำงานที่มีรูปแบบโบราณ เช่น เครื่องปั้นดินเผาที่มีลวดลายโบราณซึ่งปัจจุบันมีเทคนิคผสมผสานกัน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญของตนว่า การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ทราบได้ว่าเราควรทำอะไร และทำอย่างไรเพื่อให้ผลงานเครื่องปั้นดินเผาออกมามีคุณภาพ เช่น ไม่ควรตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาซ้ำเกินไป ขณะที่เครื่องปั้นดินเผาเกือบแห้ง เราควรตกแต่งให้เสร็จก่อนที่ดินจะแห้ง ซึ่งถ้าทำไม่ทันควรใช้ถุงพลาสติกครอบไว้ไม่ให้ขึ้นงานแห้ง และต้องดูระยะของดินว่าแห้งเกินที่จะตกแต่งได้หรือไม่ มิฉะนั้นเมื่อเผาออกมาแล้วจะทำให้เครื่องปั้นดินเผาแตกร้าวไม่สวยงาม ปัจจัยอย่างหนึ่งคือ การผสมดินต้องผสมดินให้สม่ำเสมอ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดการยุบตัวไม่เท่ากันทำให้เครื่องปั้นดินเผาร้าวได้เช่นกันเมื่อเผาเสร็จ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้จากประสบการณ์การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเราได้เรียนรู้แล้วลองนำมาปฏิบัติ ถ้าเกิดปัญหาเราก็ต้องแก้ไข จากประสบการณ์จะสอนเรามากกว่าการบอกเล่า หรือการสอนของผู้อื่น เพราะเราควรที่จะต้องเรียนรู้ ฝึกฝนด้วยตนเองให้มาก ตัวอย่างเช่น เราดูว่าจะทำลวดลายอะไรจึงจะเหมาะสม เช่น ตกแต่งด้วยพญานาคเราก็ทำลำตัวก่อน ใช้ไม้ขูดลายออกมาเป็นลำตัวพญานาคพันแล้วกดเกร็ดทั้งลำตัว จากนั้นต่อส่วนหัวของหัวพญานาค ซึ่งทำจากการกดแบบพิมพ์ปูนปลาสเตอร์มาเชื่อมกัน สิ่งที่สำคัญของงานเครื่องปั้นดินเผา คือ การทำตามแม่แบบที่รับทำให้คล้าย หรือเหมือนที่สุด ผู้รับซื้อจะรู้กันว่าชาวบ้านคนไหนถนัดในเรื่องใด

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของตนว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น นอกจากเรียนรู้กันเองในหมู่บ้านผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเราเรียนรู้ร่วมกัน และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาประจำหมู่บ้านทุ่งหลวงซึ่งมีการรวมกลุ่มปรึกษากันเป็นระยะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี อาทิเช่น เมื่อมีปัญหา หรือมีความรู้ใหม่ ๆ มากก็ต้องไปศึกษาเพิ่มเติม ไปปรึกษากับกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ศูนย์ส่งเสริมเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง ดูวิธีการทำจากผู้รู้บ้าง

แล้วก็มาทำลวดลายเป็นของตนเอง เช่น ลูกกลิ้งก็เห็นคนอื่นทำ จึงลองทำบ้าง ซึ่งถนัดแล้วก็ทำลวดลายหลาย ๆ แบบ ซึ่งแต่ละแบบขึ้นอยู่กับตนเองว่าจะทำเป็นลวดลายอะไรก็ออกแบบลงในชิ้นงานแล้วก็นำลูกกลิ้งมาตกแต่งที่ภาชนะให้เหมาะสมสวยงาม

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ในแก่ผู้เรียนในสถานศึกษาว่าเป็นสิ่งที่ยาก และครูอาจไม่สนใจที่จะเชิญไปสอนเพราะว่าตนไม่ได้เป็นคนขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา เพียงแต่เป็นคนตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาเท่านั้น จากประสบการณ์พบว่าเด็กบางคนไม่สนใจที่จะเรียนศิลปะที่บ้านประเภทนี้ ถ้าสอนก็ควรสอนให้เด็กหัดปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบง่าย ๆ เช่น ตุ๊กตาเล็ก ๆ ง่าย ๆ ซึ่งเด็กอาจจะชอบ ซึ่งตนเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปะที่บ้านที่สำคัญต่อชุมชน และสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนมาตั้งแต่อดีตกาล ถึงแม้ว่าปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาของทุ่งหลวงเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านก็นิยมที่จะใช้ปั้นหมุนไฟฟ้า ไม่มีการใช้เหยียบดินแบบดั้งเดิมแล้วก็ตาม

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 6

ข้อมูลทั่วไป

นางรำพัน รุ่งโพธิ์ ภรรยาของนายป้อม รุ่งโพธิ์ อายุ 70 ปี เป็นคนบ้านทุ่งหลวง มีอาชีพช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา จบการศึกษา ป. 4 ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา 60 ปี เคยฝึกอบรมเครื่องปั้นดินเผากับศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาภายในหมู่บ้าน ถนัดในการขึ้นรูปด้วยการตี การขึ้นรูปด้วยปั้นหมุน การตกแต่ง รวมทั้งการเผาจนได้เครื่องปั้นดินเผา

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า เดิมตนผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานอดิเรก เมื่อหมู่บ้านมีชื่อเสียงทางด้านเครื่องปั้นดินเผา และตนอายุมากขึ้นจึงหันมาทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลักแทนการทำนา ตนได้เรียนรู้วิธีการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบขึ้นรูปด้วยไม้ตีดินจากบิดา มารดา ช่วงหลังได้มารวมกลุ่มจึงได้ศึกษาเรื่องการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบปั้นหมุน ซึ่งปัจจุบันเลือกการทำปั้นหมุน รวมทั้งการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบเทพิมพ์ กดพิมพ์ เนื่องจากสามารถผลิตได้รวดเร็ว และการผลิตแบบปั้นหมุนสามารถผลิตได้ขนาดใหญ่พอกับการขึ้นรูปด้วยการตี การเรียนรู้จากบิดา มารดานั้นตนเรียนทุกอย่างเกี่ยวกับการทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยการช่วยงานผู้ใหญ่ และทดลองทำตามในสมัยเด็ก เช่น ไปช่วยมารดาอำดิน หรือเห็นมารดาตีหม้อก็ลองตีบ้างพอรู้ว่าทำได้จึงทำมาตลอด ทดลองเรียนรู้จากการดูตัวอย่างจากบิดา มารดาตลอดมาตั้งแต่วัยเด็ก ในช่วงหลังหัดเรียนการขึ้นรูปแบบปั้นหมุนกับศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม

เครื่องปั้นดินเผาซึ่งสอนแบบสาธิต จึงสามารถทำเครื่องปั้นดินเผาแบบขึ้นรูปแป้นหมุน แบบกดพิมพ์ และแบบเทพิมพ์เป็นจากการแนะนำของศูนย์ที่ให้คำปรึกษาเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญของตนว่า การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงทำให้ตนตระหนักว่าการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติเรื่อย ๆ ความชำนาญจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ จากการฝึกหัดปฏิบัติในอดีตทำให้รู้ว่า ความชำนาญเพิ่มขึ้นเมื่อได้ทำงานซึ่งขณะนี้ถือว่าตนชำนาญกับทุกอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต ถึงแม้ว่าจะมีคนเลือกแบบไหนให้ทำหากนำตัวอย่างมาให้ดู หรือไม่มีตัวอย่างให้ดูก็ได้เพียงแต่บอกว่าจะเลือกรูปแบบไหน แล้วตนสามารถทำได้ทุกอย่าง นอกจากนี้ความชำนาญทำให้รู้ว่าดินที่ได้มาจากการช้อนนั้นต้องทำอย่างไรต่อจึงจะพร้อมในการขึ้นรูป สีดินอย่างไรขึ้นรูปได้ดี และเผาออกมาแล้วสวย พร้อมทั้งจะนำมาใช้ขึ้นรูป ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการนำเครื่องทุ่นแรงมาช่วยอย่างมาก แต่ความรู้ และประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความชำนาญในอดีตช่วยให้ตนสามารถใช้เครื่องทุ่นแรงที่มีผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้อย่างดี

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของตนว่า ตนได้ศึกษาเพิ่มเติมจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งสอนขึ้นรูปแบบใช้แป้นหมุน และสอนแบบกดพิมพ์ เทพิมพ์ จากอดีตชาวบ้านนิยมการขึ้นรูปด้วยการตีดินเพียงแบบเดียวซึ่งได้เรียนรู้จากบิดา มารดา ต่อมาทางศูนย์ส่งเสริมจะมาสอนเป็นระยะ ๆ และพบว่าการขึ้นรูปแบบแป้นหมุนประหยัดเวลามากกว่า ซึ่งภายหลังชาวบ้านเรามีการรวมกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผากันอยู่เสมอ

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวถึงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ว่าตนเห็นด้วยกับการเผยแพร่ และต้องการถ่ายทอดความรู้ที่มี แต่คงทำไม่ได้เพราะตนเคยสอนเด็ก ๆ เมื่อครุณาเด็กนักเรียนมาทัศนศึกษา ซึ่งเด็กช่างซักถามบ้าง บางคนทำความวุ่นวายบ้าง บางคนทำอุปกรณ์วัตถุเสียหาย และสอนเด็กไม่เป็นด้วย ซึ่งเหนื่อยมากในตอนนั้นแต่ใจจริงแล้วอยากสอนแต่ไม่รู้วิธีการสอน ตามความคิดเห็นของตนอยากให้เด็ก ๆ ในชุมชนสนใจการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบที่ชาวบ้านร่วมมือกันทำอยู่ ถ้าตั้งใจทำแล้วสามารถสร้างรายได้หาเลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดี งานก็มีคนมาให้ทำที่บ้าน และเมื่องานเสร็จก็มีคนมารับผลงานถึงที่บ้าน แต่เด็กสมัยนี้บางคนอ้างว่าไม่มีงานแล้วก็ไปทำในเมืองจึงไม่คิดจะทำกัน ซึ่งถ้าทำเป็นแล้วจะสนุก ถ้าบางครั้งตนทำงานไม่ได้ก็จะต้องหาวิธีปรับปรุงให้สวยให้ได้ให้ดีเหมือนแบบให้ได้ และถ้าช่วงเหนื่อยก็ไปทำแบบเทพิมพ์ก็ได้งานเช่นเดียวกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7

ข้อมูลทั่วไป

นายสมมาตร มั่งกลิ่น อายุ 32 ปี เป็นคนบ้านทุ่งหลวงแต่กำเนิด มีอาชีพทำนา ช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวจึงประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประสบการณ์เครื่องปั้นดินเผา 3 – 4 ปี ถนัดในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบปั้นหมุน และการเผากลางแจ้ง นายสมมาตร เป็นผู้นำครอบครัว ภรรยามีหน้าที่ตากแห้งลวดลายเครื่องปั้นดินเผาให้สวยงามหลังจากที่นายสมมาตรได้ปั้นรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งคู่มีบุตร – ธิดา 2 คน ช่วยงานบิดา มารดาในการทำเครื่องปั้นดินเผา เช่น การฉลุลวดลาย การเรียงเครื่องปั้นดินเผาการก่อเตา และเรียงฟืนก่อนเผา

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากตอนเด็ก ๆ ไม่ได้เรียนรู้จากบิดา มารดา บิดา ตนเห็นมารดาผลิตเครื่องปั้นดินเผาก็ไม่เคยคิดจะทำเลย แต่ช่วงหลังได้เรียนรู้จากการเลียนแบบอย่างผู้อื่นบ้าง เช่น ไปยืนดูคนในละแวกบ้านเดียวกันแล้วมาลองทำเอง พอมีเวลาว่างหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวจึงมาลองทำบ้าง หัดทำเรื่อย ๆ ทดลองเรื่อย ๆ คิดหาความรู้จากตัวเองลองทำเองจึงทำได้

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตว่า ต้องใช้ความอดทนและความพยายามปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ลองพิจารณาเองคิดว่าตนเองยังทำไม่ดีที่ใดบ้าง เช่น ชี้นไหนเบี้ยวไป ชี้นไหนต้องดูว่าแตกหรือเปลา่ หรืออะไรต่าง ๆ ต้องพิจารณาเอง ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ไม่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่อื่น แต่ตนเองรู้ว่าต้องให้ได้มาตรฐาน ต้องทำให้ดีให้รูปทรงสม่ำเสมอ ไม่เบี้ยวเพราะรูปทรงของเครื่องปั้นดินเผาขึ้นอยู่กับมือของผู้ผลิตเอง

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาว่า ตนไม่เคยไปอบรมที่อื่น เนื่องจากตนไม่มีเวลาเพียงพอ เมื่อถึงฤดูกาลทำนาบางครั้งตนต้อง แบ่งเวลาสำหรับทำเครื่องปั้นดินเผาหากมีคนที่ต้องการงานเครื่องปั้นดินเผาที่ตนผลิต

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาว่า เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้ เนื่องจากในสมัยก่อนชาวบ้านนิยมทำเครื่องปั้นดินเผากันซึ่งทำกันทั้งหมู่บ้านจนมีชื่อเสียงว่าเป็น”หมอน้ำบ้านทุ่งหลวง”ที่มีคุณภาพดี ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไป กลายเป็นสังคมเพื่อเศรษฐกิจ จึงนำธุรกิจมาจัดซื้อโดยเอาตัวอย่างมาให้ดูแล้วให้ช่างปั้นในแหล่งผลิต

เพราะรู้ว่าชุมชนนี้มีพื้นฐานทำเครื่องปั้นดินเผา และชาวบ้านยังคงผลิตกันอยู่ ดังนั้นรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาที่หลากหลาย จึงกลายเป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน และสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ชุมชน ทางด้านการเผยแพร่วิธีการผลิตนั้น ตนได้ทำให้ลูกช่วยงานที่เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เช่น เตรียมดิน ฉลุลาย ทำงานอย่างง่าย ๆ หรือเตรียมฟืน เรียงเครื่องปั้นดินเผา และช่วยทำการเผาบ้าง ทางด้านการเผยแพร่ความรู้ในโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเด็กในสมัยใหม่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้กันเท่าที่ควร เด็ก ๆ มักสนใจเทคโนโลยี หรือคอมพิวเตอร์มากกว่า เช่น ดูทีวี เล่นเกมส์ต่าง ๆ ตามร้านเช่าชั่วโมงอินเทอร์เน็ต ไม่ได้สนใจชีวิตจริงสักเท่าไรนัก ซึ่งตนเองก็ไม่มีควมถนัดในการสอน และตนเห็นว่าน่าจะเป็นหน้าที่ของครูมากกว่า ถ้าสอนเด็ก ๆ คิดว่าควรจะสอนให้เด็กได้ลองใช้มือปั้นดินเสียก่อน เมื่อเรียนรู้ได้เก่งแล้วจึงเรียนเรื่องการเผา ซึ่งครูบางคนก็เคยพาเด็กมาดูการปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านของตน และเห็นว่าการสอนเครื่องปั้นดินเผาก็น่าจะทำให้เด็กรักท้องถิ่นได้ เพราะถ้าเด็กชอบปั้นเครื่องปั้นดินเผา ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่ตนเอง เมื่อเติบโตขึ้นงานก็สามารถทำงานที่บ้าน ไม่ต้องไปทำงานที่อื่นก็สามารถสร้างรายได้เลี้ยงตน และครอบครัวได้

3. เขตอำเภอศรีสัชชนาลัย

3.1 ลักษณะของแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ชุมชนผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอยู่บริเวณ บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย ห่างจากอุทยานศรีสัชชนาลัยประมาณ 7-10 กิโลเมตร อำเภอศรีสัชชนาลัยเป็นอำเภอใหญ่ที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองสุโขทัย ชุมชนผลิตเครื่องปั้นดินเผาผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทสังคโลกซึ่งเป็นแบบพื้นบ้าน ซึ่งมีอยู่ประมาณ 10 - 20 หลังคาเรือน ชาวบ้านมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีแหล่งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองเก่าศรีสัชชนาลัย แหล่งเตาทุเรียงโบราณสถาน และโบราณวัตถุ วัด ฯลฯ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาซึ่งแหล่งเตาที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนสุโขทัยเป็นราชธานีอยู่ในบริเวณนั้น ซึ่งบริเวณด้านหน้า และด้านข้างทั้งสองฝั่งของถนนเรียบริมน้ำประกอบด้วยร้านรวงที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวมาชมพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาศรีสัชชนาลัยจะซื้อเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้เป็นของที่ระลึก เนื่องจากภูมิประเทศอยู่ไกลจากชุมชนเมืองมาก และการคมนาคมจึงไม่สะดวกนัก ในกลุ่มชาวบ้านดั้งเดิมมีการเกื้อกูลกันแบ่งงานและส่งงานกันทำเป็นการกระจายรายได้ให้แก่กัน ศูนย์รวมที่เป็นใจกลางของชุมชน คือ พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะน้อย มีนักศึกษาจากหลายสถาบันมาฝึกงานเครื่องปั้นดินเผาอยู่สม่ำเสมอ มีนายทุนซึ่งเป็นเจ้าของให้ชาวบ้านเช่าพื้นที่ร้านค้า

ขายเครื่องปั้นดินเผาอีกด้านหนึ่งของถนน และนอกจากนี้หัตถกรรมที่มีชื่อเสียงอีกชนิดหนึ่งคือ ผ้าทอของชาวบ้านหาดเสี้ยว

- ลักษณะของงานเครื่องปั้นดินเผา

ลักษณะของเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะน้อย พบว่า มีการผลิต 2 รูปแบบ คือ

เครื่องสังคโลกเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อหิน(Stoneware)ผลิตขึ้นเพื่อเลียนแบบของเก่าซึ่งเป็นการเลียนแบบของเก่าจากการทำขึ้นมาใหม่ทั้งชิ้น มีการคิดค้นน้ำเคลือบร่วมกัน ชาวบ้านได้ศึกษาร่วมกันจากคำแนะนำของนักวิจัยชาวออสเตรเลียซึ่งชาวบ้านได้ค้นคิดการเคลือบที่มีทั้งสีขาว เขียว และน้ำตาลแก่ เครื่องปั้นดินเผาประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นของที่ระลึก หรือใช้ประดับตกแต่งโบราณสถาน วิธีการผลิตของคน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มซึ่งมีนายทุนเป็นผู้ริเริ่มใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิต และกลุ่มชาวบ้านเดิมเริ่มมีการใช้เตาเผาแบบใช้แก๊สโดยได้จากการรวมกลุ่มของงบประมาณจากทางการ

เครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อดิน (Earthenware) หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า"ของแดง" เป็นรูปแบบงานพื้นบ้านซึ่งเลียนแบบของเก่าที่พบในเตาทุเรียงเช่นเดียวกัน แต่สีของดินที่เผาออกมาจะมี 2 สี คือ สีส้ม สีส้มคล้ำออกน้ำตาล

3.2 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัยได้ให้สัมภาษณ์จำนวน 4 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

นางทองใบ บงสูง อายุ 60 ปี เป็นคนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชนาลัย มีอาชีพทำนา หลังฤดูเก็บเกี่ยวมาทำเครื่องปั้นดินเผา จบการศึกษา ป. 4 ประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา 4 ปี เคยอบรมหลายแห่ง เช่น ที่หมู่บ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชชนาลัย ที่อำเภอเมืองสุโขทัย และพิษณุโลก ชำนาญในเรื่องการปั้นตุ๊กตาขนาดเล็ก

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า เดิมตนไม่ได้ทำเครื่องปั้นดินเผา มีแหล่งเตาโบราณที่นี่ ชาวบ้านพากันซูดของต่าง ๆ ไปขายเป็นของเก่า ต่อมาชาวต่างประเทศที่มาทำวิจัย และทางกรมศิลปากรมาสอนโดยนำแนวคิดมาจากต่างประเทศมาแนะนำให้เราทดลองผลิตเอง ในอดีตเขาจะมามาแนะนำให้ สอนให้เป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอประมาณ 10 ปี เขาจะสอนชาวบ้านในเรื่องพื้นฐานว่าต้องทำอะไร จึงคิดเลียนแบบของเก่าที่พบเอง ผลิตตามของเก่าแบบพื้นบ้าน ซึ่งในอดีตตน และชาวบ้านเคยซูดพวกตุ๊กตาได้ซึ่งมีหลายแบบ เช่น เต่า นก ช้าง ฯลฯ

เกือบทุกชนิดที่พบในท้องถิ่น รวมทั้งของประดับตกแต่งตามโบราณสถาน เช่น สิ่ง พญานาค ก็พบเช่นเดียวกัน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ใช้วิธีฝึกทำ ผลิตบ่อย ๆ บางครั้งต้องใช้ประสบการณ์ การเรียนรู้จากการบอกเล่าเพียงส่วนเดียวไม่สามารถทำให้ตนเกิดความชำนาญได้หากไม่ลงมือปฏิบัติ ซึ่งถ้าเรามีประสบการณ์แล้วเราก็ทำได้ เช่น ตักตราบางชนิดเคยปั้นเผาแล้วไม่ระเบิดก็ทำแบบนั้นอีก บางครั้งใช้วิธีเจาะรู เราต้องลองคิดค้นเอาเองจากการฝึกปฏิบัตินั้น แต่บางอย่างคิดไม่ออก เราใช้วิธีซื้อของจากแหล่งอื่นมาใช้ เช่น สีที่เขียนได้เคลือบซื้อจากเชียงใหม่มาสำเร็จเอาดินสอจุ่มแล้ววาดลวดลายเข้าไป เพราะตนหาสูตรเองไม่ได้ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้ชาวต่างประเทศไม่ได้บอกสูตรแก่ตน

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมของตนว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมอย่างจริงจัง แต่ทางด้านรูปแบบตนจะใช้จินตนาการจากการดูภาพต่าง ๆ หรือ ตามโทรทัศน์แล้วปั้นตามฝีมือตนเองในบางครั้ง

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ว่า เคยมีเด็ก และนักศึกษา มาเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตน ซึ่งในบางครั้งครู อาจารย์จะให้ตนเป็นผู้สอนเด็ก คนที่สนใจจะทำการผลิตเป็น บางคนก็ทำไม่ได้เพราะไม่สนใจ ทางด้านการเรียนการสอนเรื่องเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียนนั้น ตนมีความเห็นว่า ครูไม่ได้สนใจในงานเครื่องปั้นจึงไม่ได้พาเด็ก ๆ ในชุมชนมาทัศนศึกษา วิธีการสอนเด็กระดับประถมศึกษานั้นควรสอนให้เด็กปั้นเครื่องปั้นดินเผาง่าย ๆ ที่ตัวเด็กชอบ เช่น การปั้นนกคุ้ม ปั้นงาย และความหมายดีมีไว้คุ้มบ้านคุ้มเรือน ปั้นเป็นทรงกลมแล้วปับขึ้นมาเป็นหัวของนก จับดินอีกด้านหนึ่งเป็นหางนกเท่านั้น ซึ่งตนคิดว่าการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของโบราณที่พบในท้องถิ่นถือว่าเป็นแนวทางการอนุรักษ์แนวทางหนึ่ง

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

นางบัวมัน สุดสาย อายุ 48 ปี เป็นคนบ้านเกาะน้อย บิดา มารดาย้ายมาจากจังหวัดแพร่ มีอาชีพเป็นช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา 20 ปี เคยฝึกอบรมกับชาวออสเตรเลีย

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า เดิมเคยซูดของเก่ามาขาย แต่เมื่อมีนักวิจัยชาวออสเตรเลียมาแนะนำให้ปั้นก็ศึกษาจากเขา แล้วทดลองปั้นเอง ดูคนอื่นทำแล้วเลียนแบบปั้นเอาบ้าง ตอนนั้นดีในการปั้นของขนาดเล็ก เช่น ตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ ช้าง ม้า ลิง ฯลฯ เคยปั้นของใหญ่ แต่คิดว่าของขนาดเล็กขายได้ง่ายจึงนิยมผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทตุ๊กตาขนาดเล็กเหล่านี้ มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อปรึกษากัน มีอะไรที่พอรู้แนะนำกันก็ได้ก็จะแนะนำกันบ้างตามความเหมาะสม เช่น การผสมดินที่ได้จากเขาสีลัน เขาแนะนำให้ซื้อดินเซียงใหม่มาผสม จะทำให้ดินไม่เปราะ ตกไม่แตก จึงนำมาผสม แต่ต้องผสมให้ได้สัดส่วน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึง การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ตนคิดว่ารูปแบบการผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทตุ๊กตาขนาดเล็กนี้ไม่ต้องใช้ความชำนาญมากนัก เพียงแต่อาศัยการสังเกต และเลียนแบบของเก่าเท่านั้น แต่ความชำนาญที่สำคัญที่ต้องมีคือ การผสมดิน และผสมน้ำเคลือบเพื่อให้ผลงานที่เผาเสร็จแล้วมีความสวยงาม น้ำเคลือบสม่ำเสมอ และมีสีสวยงาม ซึ่งต้องอาศัยการทดลองหลายต่อหลายครั้งจนคิดค้นเป็นสูตร แต่ในการผลิตบางครั้งก็ไม่สามารถตอบได้ว่าผลงานที่ผลิตออกมาแล้วเหตุใดไม่เป็นไปตามสูตร จำเป็นที่จะต้องหาสาเหตุ และแก้ไขต่อไป

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากที่อื่น นอกจากบางครั้งไปดูของเก่าตามโบราณสถานในท้องถิ่น ถ่ายรูปไว้แล้วปั้นตามแบบ หากมีปัญหาเกิดขึ้นตนจะหาวิธีการแก้ไขกันเองโดยการปรึกษากันในกลุ่ม หรือหาทางแก้ไขด้วยตนเอง

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาที่ตนมีอยู่ ว่า ตนมีความคิดเห็นว่าจะควรอย่างยิ่งในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น คิดว่าชุมชนมีความพร้อม ทั้งทางด้านโบราณสถาน และแหล่งผลิต ครุฑน่าจะสนใจในการนำไปสอนในโรงเรียน ซึ่งขณะนี้ครูจากโรงเรียนบ้านปากกล้วยได้เชิญช่างปั้นในชุมชนนี้ไปสอน และชนะการประกวดประจำจังหวัด ถึงแม้ว่าโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลแหล่งผลิตแต่ครูเห็นคุณค่าของการพัฒนาเด็กด้วยเครื่องปั้นดินเผา ในทางกลับกันชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเองไม่มีการนำเครื่องปั้นดินเผาไปสอนในโรงเรียน ซึ่งครูผู้สอนยอมรับคิดว่าไม่ได้นำเรื่องนี้ไปสอนที่โรงเรียนประถมในชุมชน ซึ่งตนคิดว่าเด็กประถมศึกษามากสนใจที่จะปั้นเครื่องปั้นดินเผา เช่นเดียวกับบุตรชายของตนซึ่งอยู่ประถมศึกษาปีที่ 2 มาช่วยตนปั้นตุ๊กตาอยู่บ่อย ๆ เพราะเขาบอกว่าสนุก

สนาน ถ้ามีการจัดการเรียนการสอนน่าจะสอนให้เด็กปั้น หรือจะสอนในวันหยุดเรียนก็ได้ ชาวบ้านมีความเต็มใจที่จะให้คำแนะนำ และควรมีร้านขายเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียน เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศชอบไปดูโรงเรียน เขาเอ็นดูเด็กจะได้อุดหนุนช่วยเป็นทุนการศึกษาของเด็ก ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของงานเครื่องปั้นดินเผา และเกิดความรัก ภูมิใจในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อีกทางหนึ่ง

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

นางบังอร ศฤงคาร อายุ 56 ปี เป็นคนตำบลเกาะน้อย มีอาชีพทำนา และเป็นช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 ประสบการณ์การทำงานเครื่องปั้นดินเผาประมาณ 15 ปี เคยฝึกอบรมความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผากับชาวออสเตรเลียที่มาศึกษาวิจัยในตำบลเกาะน้อย มีความถนัดในการขึ้นรูปอิสระด้วยมือ

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนได้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทตุ๊กตาดินเผาหลังจากเคยไปดูเครื่องปั้นดินเผาไปขายในอดีต โดยได้รับการสอนและแนะนำจากชาวออสเตรเลียที่มาทำงานวิจัยในศรีษะนาลัยชื่อ ดอน ไฮน์ จากนั้นตนทดลองฝึกปั้นด้วยตนเอง ปั้นตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น วัว ควาย ช้าง ม้า ตลอดจนตุ๊กตาคนเลี้ยงลูก แล้วจึงปั้นมาตลอด ส่วนการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนตนไม่สามารถผลิตได้จึงให้ผู้ชายที่ซื้อแข็งปั้นแบบขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนนี้ ตนเพียงฝึกปั้นอิสระตามแบบได้จากที่มีอยู่ซึ่งเคยชุดได้แล้วเลียนแบบ

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญของตน คือ พยายามฝึกเลียนแบบให้เหมือนของเก่าที่พบในชุมชนให้ได้มากที่สุด แต่ทางด้านการผสมดิน การเผา การเคลือบ การเผาเคลือบจะเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนให้ชำนาญมากกว่า เพราะตนเป็นผู้ผลิตเองทุกขั้นตอนดังนั้น ถ้าหมักดินไม่ดี หรือ ทำเคลือบไม่สวย ถึงแม้จะปั้นออกมาได้รูปสวยงาม แต่เผาออกมาแล้วอาจไม่สวย อาจแตก หรือเสียหายได้ สิ่งสำคัญที่เห็นว่าต้องฝึกฝนคือ การเตรียมวัตถุดิบในการผลิต และการเผามากกว่า ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องอาศัยการฝึกฝน และค้นคว้าด้วยการทดลองของตนเอง เป็นระยะเวลาานพอสมควร ซึ่งเดิมชาวบ้านต้องเผาด้วยเตาแบบเก่า และเมื่อไม่นานมานี้ทางกลุ่มชาวบ้านได้รับเตาเผาแบบใช้แก๊สจากทางการ

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากที่อื่น ซึ่งหากพบปัญหาจะปรึกษาหารือกันในกลุ่มชาวบ้าน

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาว่า ปัจจุบันมีคนมาศึกษาอยู่บ้าง ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ คนใช้วิธีให้ดูตามแล้วให้ลองทำเลย ความรู้ที่ควรนำไปสอนให้เด็กได้เรียนรู้ เช่น สอนให้เด็กได้กรองดิน นวดดิน แล้วก็ปั้น ปั้นเสร็จก็สอนให้เด็กเผา สอนทำน้ำเคลือบก็น่าจะทำได้ถ้าสนใจ เด็กก็คงรักเครื่องปั้นดินเผา รักท้องถิ่นตนเอง หากเครื่องปั้นดินเผาสามารถจำหน่ายได้ราคาดี ซึ่งพวกชาวบ้านรวมกลุ่มกันขาย ดอน ไฮน์ ก็ช่วยสร้างร้านตั้งกลุ่ม แบ่งหน้าที่ให้ผู้ชายทำปั้นหมุน ผู้หญิงข้อมือไม่แข็งก็จะปั้น ตุ๊กตาต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบไม่แตกต่างจากในอดีต และยังคงเป็นแบบเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาคนที่ 4

ข้อมูลทั่วไป

นางทองอินทร์ วงศ์สกุล อายุ 59 ปี ภูมิลำเนา เป็นคนจังหวัดแพร่ ได้อพยพมาที่บ้านเกาะน้อยแห่งนี้เมื่อประมาณ 35 ปีที่แล้ว มีอาชีพทำนา และผลิตเครื่องปั้นดินเผา ในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะทำเครื่องปั้นดินเผาเพียงอย่างเดียว ประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา ประมาณ 20 ปี เคยฝึกอบรมการทำเครื่องปั้นดินเผากับชาวออสเตรเลียชื่อ ดอน ไฮน์ เช่นเดียวกัน นางทองอินทร์ วงศ์สกุล มีความชำนาญในการทำของขนาดเล็กจำพวกตุ๊กตา และเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ มีความเป็นอยู่แบบพออยู่พอกินมีวิถีชีวิตเรียบง่าย

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านช่างปั้น

การเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ในอดีตชาวออสเตรเลียผู้นี้มาสอน โดยรวมกลุ่มกัน 5 คน ซึ่งพอผลิตได้ดี มีชื่อเสียงจึงเป็นที่นิยม ซึ่งถ้าไม่ได้ชาวต่างประเทศผู้นี้ก็คงจะไม่เกิดของพวกนี้ขึ้น ในอดีตตนได้ทำงานกับเขาโดยรับจ้างชุดเป็นรายวัน ดอน ไฮน์จึงสอนปั้น เพราะจะได้ปั้นเองได้ไม่ต้องไปชุดมาขาย บางครั้งเขาจ้างรถให้พวกเราไปเอาดินจากเขาสี่ล้านเพื่อมาผลิต ตน และชาวบ้านได้ลองฝึกทดลองถูกทำตามเขาไป ซึ่งการรวมกลุ่มทำให้เกิดพัฒนาขึ้น การเรียนรู้อาศัยการทดลองเช่นนี้ ซึ่งต้องลองไปเรื่อย ๆ เสียบ้างดีบ้าง ไม่ควรหยุดทำ กลุ่มชาวบ้านพยายามคิดค้นอัตราส่วนผสมจากที่เขาสอน เขาทดลองแล้วให้เราลองอัตราส่วนเองปรับปรุงสูตรกันเอง

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึง การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญนั้นว่า ต้องฝึกฝนและศึกษาไปด้วยในตัว ประสบการณ์เกิดจากการลองผิดลองถูกของตนเอง การสอนช่วยให้ตนรู้วิธีการทำที่ถูกต้องแต่การปฏิบัติจะทำให้ตนรู้สึกซึ่งมากยิ่งขึ้น เช่น ถ้าทดลองทำ จะรู้ว่าดินชนิดใดใช้ได้ สีดินเป็นสีอะไรจึงจะใช้ได้ เผาออกมาจะมีสีอย่างไร หรือสามารถรู้ลักษณะดินที่หามาได้ว่า

เป็นดินที่ดีหรือไม่ และจากนั้นจะรู้ว่าทรัพยากรในชุมชนมีอะไร และขาดอะไร ต้องไปแสวงหาจากที่ใดบ้าง จากการทดลอง และการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการปรึกษากันหากมีปัญหา ซึ่งเรียนรู้จนเกิดความชำนาญแล้วจะแยกแยะออกมาว่าควรผลิตอย่างไร ทางด้านการเตรียมดิน และน้ำเคลือบนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญ ต้องปรับปรุงอัตราส่วนเรื่อย ๆ ทำมาทำไปต้องคิดไปทำไปเพื่อหาเหตุผลว่าทำไมเป็นอย่างนี้ ต้องปรับเรื่อย ๆ แต่ละคนจะแปรไปอย่างไร ผสมอย่างไร ซึ่งสิ่งนี้เป็นเคล็ดลับของแต่ละคนซึ่งไม่เปิดเผยกัน การฝึกฝนให้ชำนาญนั้น คือต้องผลิตทุกวัน ๆ ความรู้จะมาเอง ถ้าทำบ้างไม่ทำบ้างก็ไม่ติดต่อ จะทำไม่ได้ผสมไม่โปร่ง ถ้าละเอียด หรือเกียจคร้าน ใจไม่สู้ คิดอะไรก็คิดไม่ออก ทำไม่ได้ และไม่เกิดการพัฒนาฝีมือของตน

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากที่อื่น นอกจากปรึกษากันในกลุ่มเมื่อพบปัญหา

ความคิดเห็นของช่างปั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่ว่า ตนเคยเผยแพร่เครื่องปั้นดินเผาโดยนำไปขายงานเทศกาล งานประจำจังหวัด ตามศูนย์การค้า โดยรวมกลุ่มไปขายตามโอกาสต่าง ๆ หลายแห่ง ตอนนี้อยู่ประสบปัญหากับนายทุนบ้างในด้านการตลาดจึงไม่แน่ใจว่าการเผยแพร่จะเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อเยาวชนในท้องถิ่น จากประสบการณ์ในการเผยแพร่ในอดีต นักศึกษาเคยมาพักเพื่อศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผา บางครั้งจัดให้อยู่ด้วย ซึ่งอาจารย์เขามาฝากฝังไว้ ส่วนการเผยแพร่งานเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนมากกว่า เช่น ถ้าครูไม่สนใจทางด้านเครื่องปั้นดินเผาก็จะไม่สอน เด็กจึงไม่มีโอกาสได้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ เด็กบางคนก็สนใจเรียน มาซื้อดินปั้น มาเรียนรู้เรื่องการปั้นจากตน หรืออาจารย์พาเด็กมาเรียนรู้เรื่องการปั้นเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน เมื่อบั้นเสร็จก็ให้ตนเผาแล้วเขาก็นำไปประดับตกแต่งโรงเรียนของตนเอง

2.การแจกแจงความถี่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบตาราง

จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา สามารถจำแนกเป็นความถี่ได้ดังนี้

ตารางที่ 7 สถานภาพ ประสบการณ์ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา

สถานภาพ และประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
หญิง	10	62.5
ชาย	6	37.5

ตารางที่ 7 (ต่อ) สถานภาพ ประสบการณ์ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา

สถานภาพ และประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
2.อายุ		
21-30 ปี	2	12.5
31-40 ปี	2	12.5
41-50 ปี	3	18.75
51-60 ปี	4	25
61-70 ปี	2	12.5
71 ปีขึ้นไป	3	18.75
3.แหล่งผลิต		
บ้านเมืองเก่า อ.เมือง จ.สุโขทัย	5	31.25
บ้านทุ่งหลวง อ.ศรีมาศ จ.สุโขทัย	7	43.75
บ้านเกาะน้อย อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	4	25
4.วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 1-3	1	6.25
ประถมศึกษาปีที่ 4-6	11	68.75
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3	4	25
5.อาชีพ		
ทำนา และผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม	4	25
ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก	10	62.5
ผลิต และเป็นเจ้าของกิจการจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา	2	12.5
6.ประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา		
1-5 ปี	2	12.5
6-10 ปี	3	18.5
11-15 ปี	1	6.25
16-20 ปี	4	25
21-25 ปี	1	6.25
26 ปีขึ้นไป	5	31.25

ตารางที่ 7 (ต่อ) สถานภาพ ประสบการณ์ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา

สถานภาพ และประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
7.การฝึกอบรม		
ไม่เคยฝึกอบรม	6	37.5
เคย	10	62.5

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มีจำนวน 16 คน เป็นหญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 เป็นชาย 6 คน หรือร้อยละ 37.5 ส่วนใหญ่มีอายุ 50-60ปี ร้อยละ 25 ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาตามแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านเมืองเก่า อ.เมือง จ.สุโขทัย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 บ้านทุ่งหลวง อ.ศรีมาศ จ.สุโขทัย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 บ้านเกาะน้อย อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 คิดเป็นร้อยละ 68.75 และประกอบอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 62.5 มีประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตนประมาณ 25 ปีขึ้นไป และเคยฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา คิดเป็นร้อยละ 62.5

ตารางที่ 8 ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านการเรียนรู้ของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา

ข้อ	รายการ	ความถี่
การเรียนรู้ของช่างปั้น		
1.	เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติงานจริง	16
2.	เรียนรู้จากการดูเป็นแบบอย่าง หรือเลียนแบบ	16
3.	เรียนรู้จากการทดลอง หรือหัดผลิตด้วยตนเอง	16
4.	เรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของตน เช่น ช่วยงานบิดา มารดา	8
5.	เรียนรู้ด้วยตนเอง	8
6.	เรียนรู้จากการสอนจากผู้รู้ การสาธิต หรือการอบรมโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเป็นครั้งคราว	8
7.	เรียนรู้จากเศษเครื่องปั้นดินเผาที่พบในท้องถิ่น	7
8.	เรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่นในชุมชนเดียวกัน	4
9.	เรียนรู้จากชุมชนอื่นซึ่งเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา	1

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมดมีวิธีการในการเรียนรู้โดยเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การดูเป็นแบบอย่าง หรือเลียนแบบ และเรียนรู้จากการทดลอง หรือหัดผลิตด้วยตนเอง คือจำนวน 16 คน รองลงมาคือ เรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของตน เช่น ช่างงานบิดามารดา เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการสอนจากผู้รู้ การสาธิต หรือการอบรมโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเป็นครั้งคราว จำนวน 8 คน

ตารางที่ 9 ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของช่างปั้น

ข้อ	รายการ	ความถี่
การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิต		
1.	ฝึกปฏิบัติงานจริงอยู่อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องด้วยการทดลองปฏิบัติซ้ำ ตรวจสอบปัญหาที่พบซึ่งจะทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และเกิดความชำนาญในที่สุด	16
2.	ฝึกฝนในเรื่องการปฏิบัติงานอย่างง่าย ๆ ก่อนให้เกิดความชำนาญ และพยายามฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในเรื่องที่ซับซ้อน และยากมากขึ้น เช่น ฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก เมื่อชำนาญแล้วฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ เป็นต้น	16
3.	ฝึกสังเกตจากช่างปั้น สังเกตเครื่องปั้นดินเผาต้นแบบแล้วเลียนแบบ และแก้ไขจนกระทั่งผลิตได้เหมือนต้นแบบที่มีอยู่ให้มากที่สุด	6
4.	ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตแบบดั้งเดิมและสามารถประยุกต์ความชำนาญในการผลิตเดิมให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม	6
5.	ฝึกฝนให้เกิดความคล่องตัวและสามารถประยุกต์รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นด้วยตนเอง	4
6.	ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพิ่มเติมมารประยุกต์ใช้ในรูปแบบการผลิต	3

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ดังนี้

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมด คือ 16 คน มีวิธีการฝึกฝนโดยการฝึกปฏิบัติงานจริง อยู่อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องด้วยการทดลองปฏิบัติซ้ำ ตรวจสอบปัญหาที่พบซึ่งจะทำให้เกิด

ประสบการณ์ในการเรียนรู้ และเกิดความชำนาญในที่สุด นอกจากนี้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมด ได้ทำการฝึกฝนในเรื่องการปฏิบัติงานอย่างง่าย ๆ ก่อนให้เกิดความชำนาญ และพยายามฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในเรื่องที่ซับซ้อน และยากมากขึ้น เช่น ฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก เมื่อชำนาญแล้วฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ เป็นต้น รองลงมาได้แก่ การฝึกฝนโดยการฝึกสังเกตจากช่างปั้น หรือสังเกตเครื่องปั้นดินเผาต้นแบบแล้วเลียนแบบ แก้วไขจนกระทั่งผลิตได้เหมือนต้นแบบที่มีอยู่ให้มากที่สุด และการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตแบบดั้งเดิม และสามารถประยุกต์ความชำนาญในการผลิตเดิมให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีจำนวน 6 คน

ตารางที่ 10 ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา

ข้อ	รายการ	ความถี่
การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา		
1.	ไม่ได้สนใจที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติม	9
2.	ศึกษาจากเครื่องปั้นดินเผาโบราณ หรือโบราณสถานในท้องถิ่น	7
3.	ปรึกษากันภายในกลุ่มผู้ผลิตเมื่อเกิดปัญหา หรือให้คำปรึกษาแก่กัน	6
4.	ศึกษา หรือเลียนแบบจากผู้อื่น หรือจากแหล่งผลิตอื่นซึ่งตนคิดว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการผลิตได้ เช่น จากหนังสือ รูปภาพ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิต	5
5.	ศึกษาจากแหล่งผลิตอื่น ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการผลิตของตน	2
6.	สอบถามจากผู้รู้เมื่อได้คำแนะนำแล้วทดลองมาปรับปรุงเอง	2
7.	ศึกษาเพิ่มเติมจากการอบรมที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ	2
8.	ศึกษางานศิลปะหัตถกรรมประเภทอื่นแล้วนำมาประยุกต์ใช้	1
9.	เลียนแบบจากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนของตน	1
10.	เลียนแบบจากของจริงที่พบในธรรมชาติ แล้วใช้จินตนาการในการผลิตผลงาน	1

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติมในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาอย่างจริงจัง เนื่องจากเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีจำนวน 9 คน รองลงมาคือ การศึกษาเพิ่มเติมจากเครื่องปั้นดินเผาโบราณ หรือโบราณสถาน

ในท้องถิ่น จำนวน 7 คน และใช้วิธีการปรึกษากันภายในกลุ่มผู้ผลิตเมื่อเกิดปัญหา หรือให้คำปรึกษาแก่กันจำนวน 6 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านความคิดเห็นและแนวทางเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา

ข้อ	รายการ	ความถี่
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้		
1.	ไม่แน่ใจในการเผยแพร่ความรู้เนื่องจากคิดว่าเยาวชนอาจไม่สนใจที่จะผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน	7
2.	เห็นด้วยอย่างมากในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชน	4
3.	เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้	4
4.	เห็นด้วยบ้างในการเผยแพร่ความรู้พื้นฐานสำหรับผู้สนใจ	1
5.	ไม่เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้	1
วิธีการในการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่		
1.	ใช้วิธีการเผยแพร่โดยการให้ผู้สนใจมาฝึกงานในแหล่งผลิต	6
2.	ใช้วิธีการเผยแพร่โดยการถ่ายทอดให้กับบุตรหลานของตน	4
3.	ใช้วิธีการเผยแพร่โดยการนำสินค้าไปแสดงตามเทศกาลต่าง ๆ	2
4.	ใช้วิธีการเผยแพร่โดยการสาธิตการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบโบราณ	1
5.	ใช้วิธีการเผยแพร่โดยการให้เยาวชนช่วยทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาอย่างง่าย และให้มีรายได้จากการทำงานในชุมชน	1
ความคิดเห็น และแนวทางในการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา		
1.	แนะแนวทางการเผยแพร่ในสถานศึกษาโดยสอนให้ผู้เรียนปั้นเครื่องปั้นดินเผาชิ้นเล็ก ๆ ตามแบบที่มีให้อย่างง่าย เมื่อทำได้จึงเริ่มผลิตงานที่ยากขึ้น	9
2.	มีความเห็นว่าครูในชุมชนมีบทบาทอย่างยิ่งในการนำเครื่องปั้นดินเผาไปการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษา	7
3.	แนะแนวทางการเผยแพร่ในสถานศึกษาซึ่งคิดว่าสมควรอย่างยิ่งที่จะบรรจุให้อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่นและมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้แก่เยาวชนในชุมชน	2
4.	แนะแนวทางการเผยแพร่ในสถานศึกษาโดยให้ช่างปั้นในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และได้รับความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้าน และบุคลากรทางการศึกษา	2

ตารางที่ 11 (ต่อ) ค่าความถี่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านความคิดเห็นและแนวทางเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา

ข้อ	รายการ	ความถี่
5.	แนะแนวทางการเผยแพร่ในสถานศึกษาโดยสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากชีวิตจริงของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในการทำงาน เช่น เตรียมดิน ขึ้นรูป และการเผา	1

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ว่า ไม่แน่ใจในการเผยแพร่ความรู้เนื่องจากคิดว่าเยาวชนอาจไม่สนใจที่จะผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นจำนวน 7 คน รองลงมา มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งในการเผยแพร่ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ และเห็นด้วยว่าควรมีการเผยแพร่ความรู้ จำนวน 4 คน

ด้านวิธีการในการเผยแพร่ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผยแพร่โดยการให้ผู้สนใจมาฝึกงานในแหล่งผลิต จำนวน 6 คน และใช้วิธีการเผยแพร่โดยการถ่ายทอดให้กับบุตรหลานของตน จำนวน 4 คน

ความคิดเห็นในการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ได้แนะแนวทางการเผยแพร่ในสถานศึกษาโดยสอนให้ผู้เรียนปั้นเครื่องปั้นดินเผาชิ้นเล็ก ๆ ตามแบบที่มีให้ให้ง่าย เมื่อทำได้แล้วจึงเริ่มผลิตงานที่ยากขึ้น จำนวน 9 คน และมีความเห็นว่าครูในชุมชนมีบทบาทอย่างยิ่งในการนำเครื่องปั้นดินเผาไปการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษา จำนวน 7 คน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา และผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi - stage random sampling) โดยทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงจากอำเภอที่มีแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันคือ อำเภอเมือง อำเภอศรีมาศ และอำเภอศรีสชานาลัย และทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยการส่งแบบสอบถามไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาซึ่งได้รับกลับคืนจำนวน 171 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 54.29 จากจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 315 ฉบับ และทำการสัมภาษณ์ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 16 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่างประชากรของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ประจำเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุโขทัย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักวิชาการท้องถิ่น ด้วยการส่งแบบสอบถามแนบจดหมายขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม และส่งกลับซึ่งได้รับคืนจำนวน 171 ฉบับ

และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน จำนวน 16 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบประเมินค่า แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตที่ใช้ประกอบการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่เป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบ สัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ปรับระดับภาษาจากการสัมภาษณ์ แจกแจงความถี่ นำเสนอ ในลักษณะความเรียง และในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยพิจารณาประกอบกับแบบ สังเกตที่ใช้เพื่อประกอบการสัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้สรุปผล การวิจัยโดยจำแนกตามข้อมูลที่ได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถามในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็น ฐา น ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา

ตอนที่ 3 สรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for

Education in the Arts, 1995) เป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

2. อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัย ได้อภิปรายผลตามข้อมูลที่ได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการวิจัยจากแบบสอบถามเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่บ้าน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ตอนที่ 3 อภิปรายสรุปจากผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผาโดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน จากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.สรุปผลจากการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการจัดการศึกษาในสถานศึกษา จังหวัดสุโขทัยจำนวน 171 คน เป็นชาย 116 คน(คิดเป็นร้อยละ 67.8) เป็นหญิง 55 คน(คิดเป็นร้อยละ 32.2) ส่วนใหญ่อายุ 41 –50 ปี มีจำนวน 123 คน(คิดเป็นร้อยละ 71.9) วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี 112 คน(คิดเป็นร้อยละ 65.5) ส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้นซึ่งรับผิดชอบสอนวิชา ศิลปะ และวิชาอื่น ๆ จำนวน 72 คน(คิดเป็นร้อยละ 42.1)รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 62 คน(คิดเป็นร้อยละ 36.3) ครูผู้รับผิดชอบสอนวิชาศิลปะ หรือกลุ่มการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 16 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.4) ศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษา จำนวน 10 คน(คิดเป็นร้อยละ 5.8) และนักวิชาการท้องถิ่นจำนวน 3 คน(คิดเป็นร้อยละ 1.8) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีอายุราชการ 26 ปีขึ้นไป จำนวน 55 คน(คิดเป็นร้อยละ 32.2) อยู่ในอำเภอศรีสัชชนาลัย จำนวน 97 คน(คิดเป็นร้อยละ 56.7) อำเภอเมือง 46 คน(คิดเป็นร้อยละ 27.2) และอำเภอคีรีมาศ 26 คน(คิดเป็นร้อยละ 15.2)ตามลำดับ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาช่วงชั้นที่ 2 หรือประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จำนวน 112 คน(คิดเป็นร้อยละ 65.5) และช่วงชั้นที่ 1 หรือประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 83 คน(คิดเป็นร้อยละ 48.5) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาในสถานศึกษา มีจำนวน 118 คน(คิดเป็นร้อยละ 69.0) แต่ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัยที่มีความรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาลจำนวน 157 คน (คิดเป็นร้อยละ 91.8) และมีการสนับสนุนให้ใช้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในชีวิตประจำวันตามความเหมาะสม จำนวน 92 คน(คิดเป็นร้อยละ 53.8) ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาที่ในสถานศึกษาส่วนใหญ่เน้นผู้เรียนมีการเรียนรู้ทางด้านศิลปะปฏิบัติมากที่สุด จำนวน 81 คน(คิดเป็นร้อยละ 47.4)รองลงมาได้แก่ การบูรณาการระหว่างประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ จำนวน 75 คน(คิดเป็นร้อยละ 43.9) และเน้นสุนทรียศาสตร์ จำนวน 63 คน(คิดเป็นร้อยละ 36.8)ตามลำดับ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างมากกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts,

1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย (\bar{X} คือ 4.06) ซึ่งเห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดวัตถุประสงค์โดยรวม (\bar{X} คือ 4.18) โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีความรัก และภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ อันนำไปสู่การพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัย (\bar{X} คือ 4.42) การมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นมาของ เครื่องปั้นดินเผา และประวัติศาสตร์สุโขทัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขป ซึ่งสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ (\bar{X} คือ 4.30) และการนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การวาด ระบายสี การพิมพ์ และการปั้นมาใช้ในการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวความคิดด้วยตนเอง (\bar{X} คือ 4.27) ตามลำดับ

2.2 การกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.17) โดยให้ความสำคัญกับเนื้อหาด้าน ประวัติ ความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน (\bar{X} คือ 4.41) ด้านคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้สอยของงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในรูปแบบต่าง ๆ (\bar{X} คือ 4.33) และด้านวิธีการ และขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.21) ตามลำดับ

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความเห็นด้วยอย่างมากกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (\bar{X} คือ 4.08) ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการจัดทัศนศึกษาให้แก่ผู้เรียนในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน (\bar{X} คือ 4.41) กิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมาจากร่องรอยที่พบเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยด้วยการทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุที่พบในท้องถิ่น แหล่งเตาเผา ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น (\bar{X} คือ 4.33) และกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้รับฟังความรู้ และประสบการณ์จากช่างปั้น ผู้รู้ หรือศิลปินพื้นบ้านที่มาถ่ายทอดในชั้นเรียน (\bar{X} คือ 4.22) ตามลำดับ

2.4 การวัด และประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยอย่างมากเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล (\bar{X} คือ 3.89) โดยให้ความสำคัญกับการวัด และประเมินผลจากการอธิบายประวัติที่มาของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาของผู้เรียน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา (\bar{X} คือ 3.98) ให้ผู้เรียนประเมินตนเองทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบของตน และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเครื่องปั้นดินเผาก่อนและหลังเรียน นอกเหนือจากการประเมินจากครูและเพื่อน (\bar{X} คือ 3.95) และให้ผู้เรียนสรุปผลจากการค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา (\bar{X} คือ 3.94) ตามลำดับ

2.5 สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมากด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ (\bar{X} คือ 3.99) โดยให้ความสำคัญกับโบราณวัตถุ โบราณสถานที่อยู่ภายในชุมชน เช่น แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.29) ตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งใช้งานได้ เช่น ภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องประดับ ของเล่น ชิ้นส่วนที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม รูปปั้น กระเบื้อง รวมทั้งวัตถุดิบ และอุปกรณ์บางชนิดในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่หาได้ในท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.19) และแหล่งดิน แหล่งผลิตแหล่งเตาเผาของเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัยที่อยู่ภายในชุมชน (\bar{X} คือ 4.14)

2.6 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่แสดงความพึงพอใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน และได้เสนอแนะความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ สรุปรวมได้ดังนี้

ปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบันหลายประการ ได้แก่

- ความไม่พร้อมของสถานศึกษา อาทิเช่น สถานศึกษาขาดประสบการณ์ มีความไม่คล่องตัวในการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเนื่องจากประสบปัญหาในทางปฏิบัติ สถานศึกษาขาดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ขาดวัสดุอุปกรณ์ จำนวนครูไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่ขาดความรู้ และประสบการณ์ทางด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะครูผู้สอนที่เชี่ยวชาญทางด้านศิลปศึกษาที่มีใจรัก มีความชำนาญ และสามารถประยุกต์ศิลปะ

พื้นบ้านงานเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนมีปัญหาภาระงานที่รับผิดชอบซึ่งได้รับจากระบบบริหารส่วนกลางที่มีมากเกินไปยากแก่การปฏิบัติ ทำการสอนในถิ่นทุรกันดาร ภารกิจมาก

- ปัญหาอื่น ๆ ของการจัดการเรียนรู้ อาทิเช่น การให้ความสำคัญกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะน้อยกว่ากลุ่มสาระอื่น ๆ จึงมีเวลาเรียนน้อย มีความเห็นว่าผู้เรียนอาจไม่มีความอดทน และชอบผลงานสำเร็จรูปมากกว่าการลงมือปฏิบัติจริง และเกิดความไม่แน่ใจในความร่วมมือของช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษากล่าวถึงความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาทิเช่น ควรจัดทำหลักสูตรของแต่ละท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น และแหล่งการเรียนรู้ และต้องการหลักสูตรซึ่งเป็นแนวทางการสอนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามารถจำแนกได้ดังนี้

- ทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรปลูกฝังความคิด สร้างทัศนคติที่ดีกับผู้เรียนเพื่อให้มีนิสัยรักศิลปวัฒนธรรมของไทย และนำศิลปะพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้มีความจำเป็นต้องพิจารณาความพร้อมของผู้เรียน จัดให้สอดคล้องในสภาพของชุมชนโดยมีความคิดเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาในเป็นงานศิลปะพื้นบ้านประจำท้องถิ่นที่ควรได้รับการส่งเสริมในด้านคุณภาพ ตลอดจนประชาสัมพันธ์จากภาครัฐอย่างจริงจัง

- ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ และทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับเมื่อได้ศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นของตนให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจ พื้นฐานงานศิลปะ และแนวคิดทางศิลปะ มีทักษะการเข้าถึงคุณค่าความงาม ตลอดจนการพิจารณางานศิลปะ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออก องค์ความรู้โดยรวมในระดับที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีแนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเอง สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต เพื่อให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าของศิลปะกับวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย นำไปสู่ความสามารถในการเผยแพร่ความรู้

- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความเห็นว่าควรให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าประวัติของเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัยในอดีตถึงปัจจุบัน โดยการไปทัศนศึกษาจากแหล่งเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นแล้วนำมาวิเคราะห์ ส่งเสริมให้นักเรียนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในสมัยสุโขทัย นำศิลปะที่ได้เรียนรู้จากสถานศึกษาไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ การจัดกิจกรรมกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออก จัดชั่วโมงเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น นำวิทยากรในท้องถิ่นได้มาสาธิต หรือได้ศึกษาดูงานในแหล่งผลิต

ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงจากการทำงานเป็นกลุ่ม ออกแบบชิ้นงาน การนำเสนอ มีการศึกษาจากผลงานเดิมของครูและนักเรียน และนำมาปรับปรุง เปรียบเทียบ จนได้นำมาเพื่อประโยชน์ใช้สอยจริง กิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการบูรณาการวิชาศิลปะกับสาระการเรียนรู้อื่นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้งานศิลปะเพื่อพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อม และให้ผู้เรียนได้แสดงความตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะที่สำคัญของไทย ตลอดจนมรดกทางปัญญาทั้งภูมิปัญญาไทย และสากล

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนว่า ในปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลสูงในจิตใจเยาวชนมากไป ทำให้มองงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเป็นเรื่องเก่า ซึ่งในความจริงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้โดยสวกรระแสบริโภคนิยม การเรียนรู้ให้เยาวชนเห็นคุณค่าในทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีนั้นนำไปสู่การพึ่งตนเองในที่สุด ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนหลายฝ่ายเพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่า เกิดความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายอย่างสอดคล้อง และควรประสานกันอย่างต่อเนื่อง การสอนที่นำไปสู่การให้เด็กรู้จักรัก และเห็นคุณค่า การสอนให้เด็กเรียนรู้จากการทำงานทัศนศึกษา จากประสบการณ์ การรับรู้ และได้สัมผัสจะมีผลต่อจิตใจมากกว่าการสอนด้วยทฤษฎี นำไปสู่ประโยชน์ทางด้านการใช้สอยในชีวิตประจำวัน หลักสูตรท้องถิ่นควรมีการร่วมกันระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ครู ผู้เรียน ให้เหมาะสมสอดคล้องตามสภาพของท้องถิ่น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิต

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด 16 คน เป็นหญิง 10 คน (คิดเป็นร้อยละ 62.5) เป็นชาย 6 คน (คิดเป็นร้อยละ 37.5) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี จำนวน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 25) รองลงมา ได้แก่ ช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 3 คน (คิดเป็นร้อยละ 18.75) และมีอายุ 71 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน (คิดเป็นร้อยละ 18.75) ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ทำการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาอำเภอคีรีมาศ จำนวน 7 คน (คิดเป็นร้อยละ 43.75) อำเภอเมือง จำนวน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 31.25) และอำเภอศรีสัชนาลัย จำนวน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 25) วุฒิการศึกษาของผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ซึ่งมีจำนวน 11 คน (คิดเป็นร้อยละ 68.75)

รองลงมาได้แก่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 4 คน(คิดเป็นร้อยละ 25) และประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 1 คน(คิดเป็นร้อยละ 6.25) อาชีพของผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก จำนวน 10 คน(คิดเป็นร้อยละ 62.5)รองลงมามีอาชีพทำนา และผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม จำนวน 4 คน(คิดเป็นร้อยละ 25)นอกจากนี้ มีผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาจำนวน 2 คนได้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา และเป็นเจ้าของกิจการร้านขายเครื่องปั้นดินเผา(คิดเป็นร้อยละ 12.5) ทางด้านประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาจำนวน 5 คนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิต 26 ปีขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 31.25) รองลงมามีประสบการณ์ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา 16 – 20 ปี จำนวน 4 คน(คิดเป็นร้อยละ 25) และเคยฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีจำนวน 10 คน (คิดเป็นร้อยละ 62.5)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้น ดินเผา โดยจำแนกตามประเด็น

2.1 ด้านการเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในจังหวัดสุโขทัยทั้งหมดได้เรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากการสังเกตดูการผลิตของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาเป็นตัวอย่าง แล้วลงมือปฏิบัติจริงโดยอาศัยการทดลองผลิต การเลียนแบบจากช่างปั้นเป็นแบบอย่างในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เรียนรู้การผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นลำดับขั้นตอนจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษตน เช่น การช่วยบิดา มารดาผลิตเครื่องปั้นดินเผา จากงานประเภทง่าย ๆ ไปสู่งานที่ยาก และซับซ้อนสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผา จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เรียนรู้จากการสอนจากผู้รู้ และได้รับคำแนะนำจากการอบรมเป็นครั้งคราวจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งนี้แต่ละชุมชนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป เช่น ชุมชนที่มีโบราณสถานในอำเภอเมือง และอำเภอศรีสัชนาลัย มีการเรียนรู้จากเศษเครื่องปั้นดินเผาที่พบในท้องถิ่น ในอำเภอศรีมมาตซึ่งมีชื่อเสียงทางด้านเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่จะมีการเรียนรู้ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ

2.2 ด้านการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมดใช้วิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาโดยฝึกฝนปฏิบัติงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องซึ่งเป็นการปฏิบัติงานซ้ำเพื่อพัฒนาความสามารถในการผลิต และเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้จนเกิดความชำนาญในที่สุด

นอกจากนี้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมดกล่าวถึงวิธีการฝึกฝนด้วยการเริ่มฝึกปฏิบัติในงานส่วนง่ายให้เกิดความชำนาญก่อนที่จะฝึกฝนในเรื่องที่มีความยาก และซับซ้อน ให้เกิดความชำนาญยิ่งขึ้นเช่น ฝึกฝนจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็กให้เกิดความชำนาญแล้วจึงฝึกการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีขนาดใหญ่ขึ้นตามลำดับ ในการฝึกฝนของผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านกล่าวถึงการฝึกฝนโดยการสังเกต แล้วเลียนแบบจนกระทั่งเหมือนตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาที่ได้มา หรือฝึกฝนให้เกิดความชำนาญจากความรู้ และวิธีการเดิมจนสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาโดยประยุกต์วิธีการให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มาช่วยในการผลิตได้อย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาอย่างจริงจัง ซึ่งโดยทั่วไปจะศึกษาเพิ่มเติมจากเครื่องปั้นดินเผาโบราณ หรือโบราณสถานในท้องถิ่น หรือปรึกษากันภายในกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเมื่อเกิดปัญหา โดยให้คำแนะนำแก่กัน บางท่านที่ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจะศึกษาจากผู้อื่น หรือสิ่งศึกษาจากแหล่งผลิตอื่น ๆ ซึ่งคิดว่าสามารถนำมาประยุกต์ให้กับการผลิตได้ เช่น ศึกษาจากหนังสือ รูปภาพ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงทางภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นต้น

2.4 ความคิดเห็นทางการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาโดยจำแนกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีความเห็นทางการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาที่ตนมีอยู่ว่ามีความไม่แน่ใจในการเผยแพร่ความรู้เนื่องจากคิดว่าเยาวชนในปัจจุบันอาจไม่สนใจที่จะผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งในความเห็นส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้ของตนที่มีอยู่เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา

- วิธีการในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่

ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผยแพร่โดยให้ผู้สนใจทั่วไปมาฝึกงานในแหล่งผลิตของตน และบางท่านใช้วิธีการเผยแพร่โดยถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้แก่บุตรหลานของตน

- ความคิดเห็น และแนวทางในการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าครูในชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการนำเครื่องปั้นดินเผาไปเผยแพร่ในสถานศึกษา และผู้ให้สัมภาษณ์ที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้แนะแนวทางการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาโดยสอนให้ผู้เรียนฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก ๆ ตามแบบที่มีให้ดูอย่างง่าย เมื่อผลิตได้แล้วจึงเริ่มผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีความยาก และซับซ้อนขึ้นตามลำดับ

ตอนที่ 3 สรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

จากผลการวิจัยจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และความต้องการของชุมชนมีความสอดคล้องกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาต่างมีความเห็นด้วยอย่างมากกับการนำเรื่องเครื่องปั้นดินเผาไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมือง อำเภอศรีสัชนาลัย และอำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสอดคล้องกัน คือ เห็นความสำคัญที่สุดในด้านการนำวิชาเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งผลิตไปใช้ในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก เห็นคุณค่า ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา นำไปสู่การพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านสุโขทัย นอกจากนี้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นให้ความเห็นว่าควรให้เยาวชนในสถานศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งสำคัญจะทำให้เยาวชนในท้องถิ่นสามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และมีส่วนพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านในท้องถิ่นของตนได้ในอนาคต สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นลำดับที่สาม คือ เห็นด้วยอย่างมากกับการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาเพื่อนำเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การวาด ระบายสี การพิมพ์ และการปั้นมาใช้ในการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวความคิดของตน

ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษามีความเห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดเนื้อหาทางด้านประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาของกลุ่มผู้ผลิตที่ใช้องค์ความรู้พื้นบ้านโดยใช้การสืบเสาะแสวงหาความรู้จากร่องรอยในอดีต เช่น โบราณวัตถุ และโบราณสถาน ตลอดจนสืบทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ จากผู้รู้ในอดีต นอกจากนี้ความคิดเห็นสูงสุดในระดับที่สามของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับองค์ความรู้และความสามารถของผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่มี คือ เห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดเนื้อหาทางด้านวิธีการ และขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาทางด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปทัศนศึกษาในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน และเช่นเดียวกับความคิดเห็นลำดับที่สาม คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ด้านการวัด และประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ไม่มีความสอดคล้องกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในด้านการวัด และประเมินผล

ด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ โดยเห็นด้วยอย่างมากกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น ได้แก่ แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑสถานในท้องถิ่น แหล่งดิน แหล่งเตา และแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัยที่มีอยู่ภายในชุมชน และเห็นด้วยอย่างมากกับการใช้สื่อการสอนที่ทำได้ในท้องถิ่น ได้แก่ ตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ อุปกรณ์ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ที่พบภายในชุมชนของผู้เรียน

2.อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการวิจัยจากแบบสอบถามในการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

1.ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย ครูประจำชั้น ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการท้องถิ่น ตามลำดับ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีอายุราชการ 26 ปีขึ้นไป ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 2 หรือประถมศึกษา 4 – 6 และพบว่าสถานศึกษาส่วนมากไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาโดยแสดงเหตุผลต่างกันไป เช่น มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องภูมิปัญญาอื่น ๆ ในสถานศึกษาไม่ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัดสุโขทัย ได้ปลูกฝังให้เยาวชนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัยที่มีความรุ่งเรืองมาแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี เนื่องจากจังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดสำคัญในประเทศที่มีแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก และได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยว ให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่ดั่งงามประจำจังหวัด และมีการสนับสนุนให้ใช้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในชีวิตประจำวันพอสมควรตามความเหมาะสม เช่น การนำเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านมาใช้ในสถานศึกษา การส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน การทัศนศึกษาตามแหล่งเตาเผาโบราณ และแหล่งผลิตพื้นบ้าน โดยทั่วไปผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการจัดการศึกษานับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาศิลปศึกษาโดยทั่วไปเน้นการเรียนรู้ทางด้านศิลปะปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ใช้การบูรณาการของประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์)

2.ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

จากการสรุปผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมากกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุทธิพร วงษ์สุวรรณ (2543) ที่กล่าวถึงความสนใจของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION ซึ่งเห็นด้วยอย่างมากในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (DBAE) เนื่องจากเป็นการบูรณาการโดยอาศัยศิลปะพื้นบ้านเป็นสิ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราว การปฏิบัติงานทางศิลปะ และเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่า การประเมินค่า รวมทั้งบริบทอื่น ๆ ที่ศิลปะพื้นบ้านมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (Getty Center for Education in the Arts, 1995) และผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับศิลปะพื้นบ้านประเภทเครื่องปั้นดินเผาโดยมีความเห็นด้วยอย่างมากในนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับอังกุล สมคะเนย์ (2534) เกี่ยวกับความต้องการของผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่จะนำภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร โดยให้ผู้มีส่วนร่วมอื่น ๆ ร่วมมือกันพัฒนา เนื่องจาก การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนนั้นมีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในชุมชนอันอาจนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และผู้เรียนระดับประถมศึกษาให้ความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับภูมิปัญญามีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ กล่าวคือ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ตรงตามความต้องการ การมีกิจกรรมที่น่าสนใจจะทำให้รักท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ (พัชราภรณ์ วิมาลัย, 2543) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก และเห็นคุณค่าศิลปะซึ่งจะนำไปสู่ความรัก และภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ (Christopher O. Adejumo, 2002) โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเห็นด้วยอย่างมากกับวัตถุประสงค์โดยรวม โดยให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรัก ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชน

ที่ตนอาศัยอยู่ อันนำไปสู่การพัฒนา และสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัย เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวโดยให้ความสำคัญกับจิตพิสัยของผู้เรียนที่มีผลต่อการตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชน การมีส่วนร่วม และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะพื้นบ้าน และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของตน(ชุตติมา เวทการ และคณะ, อ้างถึงใน วารสารครุศาสตร์, 2545) การให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา และประวัติศาสตร์สุโขทัยที่เกี่ยวข้องของพอสังเขปซึ่งสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจเป็นวัตถุประสงค์ที่เห็นด้วยอย่างมาก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ศิลป์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้เกี่ยวกับแกนวิชาอื่น ๆ ในการบูรณาการตามแนวคิดDISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ตามลำดับเหตุการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของเครื่องปั้นดินเผาจากอดีตซึ่งเคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่งคโลกที่มีชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์มาสู่ยุคปัจจุบัน ซึ่งงานทัศนศิลป์เป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และสังคมให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โดยหลักสูตรการบูรณาการทั้งสี่แกนวิชาเข้าด้วยกัน (Getty Center for Education in the Arts, 1995) วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การวาด ระบายสี การพิมพ์ และการปั้นมาใช้ในการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดด้วยตนเอง เป็นวัตถุประสงค์ที่เน้นทักษะพิสัยซึ่งมาจากความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านเบื้องต้นนำไปสู่การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของชุมชนทั้งในอดีต และปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)โดยให้ความสำคัญจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ได้มีการบันทึกไว้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา ศิลปะปฏิบัติ เช่น การให้ผู้เรียนทดลองผลิตโดยใช้องค์ความรู้ทางทัศนศิลป์กับเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน อาจทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ ชาบซึ่งในงานศิลปะ ความผูกพัน เกิดความภูมิใจในงานเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน(ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์, 2542) นอกจากนี้จะส่งผลต่อเนื่องให้เกิดความรัก ภูมิใจในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ในที่สุด แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรที่ควรให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา (กนกวรรณ รุกขชาติ, 2541) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริง การนำเครื่องปั้นดินเผามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ความสำคัญกับประวัติความเป็นมาของศิลปะในท้องถิ่นของผู้เรียน และการสร้างงานศิลปะท้องถิ่นนั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วศิษฎ์ นาสารีย์(2544)ที่ให้ความสำคัญกับประวัติ ความเป็นมาของงานศิลปกรรมที่สามารถเชื่อมโยงมาถึงการปฏิบัติงานทางศิลปะ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่ท้องถิ่นของตนมีอยู่ โดยใช้วิธีการนำเรื่องราว

ประวัติศาสตร์ศิลป์ และการนำศิลปะปฏิบัติมาเป็นแกนในการบูรณาการสำหรับการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา และชุมชนที่ต้นอาศัยอยู่จากเรื่องราวประวัติศาสตร์ศิลป์ (พุทธิพิสัย) มีการปฏิบัติจริงด้วยการฝึกผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากเทคนิคทางทัศนศิลป์ เกิดการประยุกต์ใช้ทั้งทางด้านวิธีการ และรูปแบบ(ทักษะพิสัย)ด้วยการบูรณาการ จากการพัฒนา หลักสูตรที่เหมาะสมนำไปสู่การเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เห็นคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผา(จิตพิสัย)ตามแนวคิดสุนทรียศาสตร์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุด

2.2 การกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน

การกำหนดเนื้อหาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความเห็นด้วยอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยเน้นเนื้อหาทางด้านประวัติ ความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในปัจจุบัน การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาทำให้ผู้เรียนทราบถึงองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะที่มีความสำคัญ เป็นต้นกำเนิดงานเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในปัจจุบัน และเป็นหลักฐานทางสังคมในอดีตที่บ่งบอกถึงควมมีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Morgan Pitelka (2001) ที่กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่มีความสำคัญโดยถูกผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในวัฒนธรรมในอดีต และเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ตอบสนองความต้องการของวิถีชีวิตที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันเช่นเดียวกัน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเนื้อหาทางด้านคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้อย่างองานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเนื้อหาทางด้านความสำคัญขั้นพื้นฐานของงานศิลปะพื้นบ้านที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยการสร้างศิลปะพื้นบ้านขึ้นมาจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเพื่อให้มีวิถีการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี สะดวกสบายขึ้นการรับรู้ถึงประโยชน์ของเครื่องปั้นดินเผาที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์นำไปสู่การเห็นคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผาที่สามารถอำนวยความสะดวกทั้งทางด้านกายภาพ และตอบสนองทางด้านจิตใจของมนุษย์(ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกวรรณ รุกขชาติ(2541) ซึ่งมีความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรควรเน้นทางด้านคุณค่าของงานศิลปะที่มีต่อการดำรงชีวิตนำไปสู่การเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเนื้อหาทางด้านวิธีการ และขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น ซึ่งประสบการณ์ตรงในท้องถิ่นของผู้เรียนมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวคิด

DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) อย่างยิ่ง เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งผลิตส่วนใหญ่เป็นการสืบสานวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ(ประวัติศาสตร์ศิลป์) และมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อยู่มาก จึงมีความเหมาะสมที่จะจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นในปัจจุบัน จะนำไปสู่การเปรียบเทียบเพื่อหาเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และวิถีคิดในการผลิตที่ต่างกันไปตามยุคสมัย(ศิลปวิจารณ์) ซึ่งสอดคล้องควบคู่โดยบูรณาการกับการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้สอยของงานเครื่องปั้นดินเผาสุขุขทัยในรูปแบบต่าง ๆ (สุนทรียศาสตร์) นำไปสู่บทสรุปที่เห็นความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผาในฐานะศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ มีความจำเป็นที่ต้องผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนเนื้อหาทางด้านขั้นตอน และวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุขุขทัยจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น(ศิลปะปฏิบัติ)เป็นเนื้อหาสำคัญที่สนับสนุนให้เห็นความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นงานศิลปะพื้นฐานตามมุมมองของศิลปะทั้ง 4 แกนโดยการบูรณาการ นอกจากจะมีความจำเป็นในการใช้สอยต่าง ๆ แล้ว เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านยังสามารถสร้างรายได้ และชื่อเสียงให้แก่ชุมชนในปัจจุบัน

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการ ใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเห็นด้วยอย่างมากกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญที่สุดกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนของผู้เรียน ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางการเรียนรู้เพื่อนำเข้าสู่องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เรื่องเครื่องปั้นดินเผาด้วยประสบการณ์ตรง โดยให้เห็นถึงความสำคัญของการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยภูมิปัญญา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยทัศนศึกษาโดยผู้สอนมีหน้าที่ให้คำแนะนำทางด้านวิถีคิด หรือวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตน(กนกวรรณ รุกขชาติ, 2541) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้กิจกรรมโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมาจากร่องรอยที่พบเครื่องปั้นดินเผาสุขุขทัยด้วยการทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่พบในท้องถิ่น แหล่งเตาเผา ศูนย์วัฒนธรรม ฯลฯ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการสืบเสาะ แสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น การให้แก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ของตนที่ได้

สืบเสาะค้นหาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้จากในท้องถิ่น เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นในฐานะเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าของอดีตที่ดั่งาม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ นำไปสู่ความรัก ความภูมิใจ และหวงแหนในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ในปัจจุบัน พร้อมกับเห็นคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผาควบคู่กันไป เช่นเดียวกันกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยรับฟังความรู้ ประสบการณ์จากช่างปั้น ผู้รู้ หรือศิลปินพื้นบ้านที่มาถ่ายทอดในชั้นเรียนซึ่งเป็นการส่งเสริมความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของท้องถิ่น การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษากับชาวบ้านในชุมชนในการพัฒนาเยาวชนร่วมกัน สอดคล้องกับ ความคิดเห็นของศิลปินพื้นบ้านเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนโดยเน้นเรื่องความซาบซึ้งในศิลปะท้องถิ่น ซึ่งเสนอแนะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในท้องถิ่น โดยเชิญผู้รู้ ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านมาสอนในโรงเรียน (วศิษฐ์ นาสารี, 2544) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่ ผู้เรียนได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน ทั้งทางด้าน ประวัติศาสตร์ศิลปะ และศิลปะปฏิบัติ อันนำไปสู่การเรียนรู้ทางด้านสุนทรียศาสตร์ และศิลปวิจารณ์ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) นอกจากนี้ ครู และผู้บริหารสามารถขอความร่วมมือจากผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในการจัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรได้(นิตยา บุตรศรี, 2542)

2.4 การวัด และประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยอย่างมากกับการวัด และประเมินผลโดยรวมที่จะใช้วิธีการวัด และประเมินผลโดยให้ผู้เรียนอธิบายประวัติที่มาของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาของตน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นการวัด และประเมินผลทางด้านพุทธิพิสัยเพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ เนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่แหล่งโบราณสถาน และชุมชนที่มีการร่วมมือผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงในประเทศโดยมีรากฐานการผลิตจากการสืบทอดของบรรพบุรุษ ทั้งนี้ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก และภูมิใจในท้องถิ่นจากความเข้าใจเหตุผลที่มาจากชุมชนในการประกอบอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้าน และผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี(กนกวรรณ รุกชาติ, 2541) การวัดและประเมินผลโดยการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตน

เองทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบของตน และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเครื่องปั้นดินเผา ก่อน และหลังเรียน นอกเหนือจากการประเมินจากครูและเพื่อน ซึ่งการพูดคุยเกี่ยวกับศิลปะระหว่างผู้เรียน กับผู้สอนในชีวิตประจำวันเป็นการฝึกแสดงออกทางด้านความคิด ฝึกการนำเสนอ ฝึกทักษะการฟัง และเปิดมุมมองความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของศิลปะที่มีต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวันของผู้เรียนได้ (Christopher O. Adejumo, 2002) และประเมินผลโดยให้ผู้เรียนสรุปผลจากการค้นคว้าด้วยตนเอง และการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา เป็นการให้ผู้เรียนได้วัด และประเมินผลจากการปฏิบัติจริง (กนกวรรณ รุกขชาติ, 2541) ซึ่งเป็นการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน และประมวลผลเบื้องต้นในการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้ วิธีการนี้เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวของผู้เรียนเอง และเป็นการเรียนรู้จากผู้อื่น เช่น ครูผู้สอน ปรากฏชาวบ้าน และชุมชน จากกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย (Jane K. Bates, 2000) นอกจากนี้ความคิดเห็นทางด้านการวัด และประเมินผลของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของครู และนักวิชาการทางศิลปะศึกษาจากงานวิจัยของอัฐรุพล คงพัฒน์ (2545) ซึ่งกล่าวว่าการประเมินควรเป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างครู และผู้เรียน ทั้งนี้ควรประเมินผลตามสภาพจริง เน้นคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม

2.5 สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยมากกับสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัยซึ่งให้ความสำคัญโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโบราณวัตถุ โบราณสถานที่อยู่ภายในชุมชน เช่น แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ทางด้านสื่อ และแหล่งการเรียนรู้จากตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งใช้งานได้ เช่น ภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องประดับ ของเล่น ชิ้นส่วนที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม รูปปั้น กระเบื้อง รวมทั้งวัตถุดิบ และอุปกรณ์ บางชนิดในการผลิต ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่หาได้ในท้องถิ่นซึ่งเป็นของจริง และผู้เรียนพบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน นำไปสู่ความเข้าใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กนกวรรณ รุกขชาติ, 2541) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้จากแหล่งดิน แหล่งผลิต แหล่งเตาเผาของเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัยที่อยู่ภายในชุมชนเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้พบเห็นในชีวิตประจำวันซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นโดยทั่วไป จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวผู้เรียน มีความคุ้นเคย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของผู้เรียนเอง เป็นการพัฒนาทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม นำไปสู่การ

เห็นคุณค่าของสังคม และการอยู่ร่วมกัน(ชุตินา เวทการ และคณะ อ้างถึงใน วารสารครุศาสตร์, 2545)

2.6 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยรวม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้กล่าวถึง ปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบันหลายประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกอบ ใจมั่น(2539) และอังกุล สมคะเนย์(2534) กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุนการนิเทศก์ และติดตามผล รวมทั้งไม่มีความรู้ เข้าใจในภูมิปัญญา และการพัฒนาหลักสูตร อันได้แก่ ความไม่พร้อมของสถานศึกษา บุคลากรที่ขาดความรู้ และประสบการณ์ทางด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะครูผู้สอนที่เชี่ยวชาญทางด้านศิลปศึกษาที่มีใจรัก และความชำนาญ สามารถประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านงานเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของศุทธิพร วงษ์สุวรรณ(2543) ที่กล่าวถึงความคิดเห็นของครูผู้สอนว่า ควรมีการเตรียมความพร้อมทางด้านความรู้พื้นฐาน และวิธีการพัฒนาครูอย่างมากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้มีความเข้าใจในรูปแบบ ประวัติศาสตร์ศิลปะ คุณค่าของงานศิลปะ การปฏิบัติงานศิลปะ และการใช้สื่อตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ความขาดแคลนอุปกรณ์ ความไม่แน่ใจในความร่วมมือของช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนอาจเนื่องจากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาไม่มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ในชั้นเรียน และขาดความรู้ในการจัดการชั้นเรียน(ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์, 2536) ควรใช้ปฏิสัมพันธ์แบบเท่าเทียม ถ้อยที่ถ้อยอาศัย ซึ่งผสมผสานมากกว่าการครอบงำความคิด อันจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดี(พจณี เทียมศักดิ์, 2543)ซึ่งในบางครั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีความสำคัญน้อยกว่ากลุ่มวิชาอื่น ๆ ผู้บริหาร และนักเรียนยังคงคิดว่าศิลปะเป็นสิ่งที่ไม่มีความสำคัญมากนักซึ่งทำให้เกิด ความสิ้นเปลือง(Christopher O.Adejumo, 2002) จึงมีเวลาเรียนค่อนข้างน้อยเห็นว่าปัจจุบันผู้เรียนอาจไม่มีความอดทน กลัวเปื้อน ชอบผลงานที่สำเร็จในตัวเองขาดประสบการณ์ และความไม่คล่องตัวในการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเนื่องจากประสบปัญหาในทางปฏิบัติ สถานศึกษาขาดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และควรมีการจัดทำหลักสูตรของแต่ละท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น และแหล่งการเรียนรู้ ต้องการหลักสูตรซึ่งเป็นแนวทางประกอบการสอน ประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา การฝึกปฏิบัตินำมาใช้ต่อการเรียนการสอน ปัญหาภาระงานที่รับผิดชอบซึ่งได้รับจากระบบบริหารส่วนกลางที่มีมากเกินไปยากแก่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้อง

สน วัฒนสิน(2544)กล่าวถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาว่า ผู้บริหาร และครุมีปัญหาพอสมควรเกี่ยวกับนโยบาย การดำเนินการ และผลการดำเนินการ ซึ่งครุผู้สอนในถิ่นทุรกันดาร ภารกิจมาก จำนวนครุไม่เพียงพอ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องกับแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ซึ่งใช้การบูรณาการของสหสาขาวิชาทางศิลปะเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ตามลำดับ ดังนี้คือ ทางด้านวัตถุประสงค์ในการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นนั้น ควรปลูกฝังความคิด สร้างทัศนคติที่ดีกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยรักด้านศิลปวัฒนธรรมของไทยทางด้านต่าง ๆ และนำศิลปะพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้มีความ จำเป็นต้องดูความสามารถ และความพร้อมของผู้เรียน จัดให้สอดคล้องในสภาพของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2545) เครื่องปั้นดินเผาในฐานะงานศิลปะพื้นบ้านประจำท้องถิ่นควรได้รับการส่งเสริมในด้านคุณภาพ ตลอดจนประชาสัมพันธ์จากภาครัฐอย่างจริงจัง ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้เสนอองค์ความรู้และทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับเมื่อได้ศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นของตน โดยสรุปควรให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด และทักษะพื้นฐานในการทำงานศิลปะ การพิจารณางานศิลปะ การเข้าถึงคุณค่าความงาม เพื่อกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออกควรมีองค์ความรู้โดยรวมในระดับที่ผู้เรียนศึกษาอยู่ ประยุกต์ใช้ความรู้งานเพื่อพัฒนาตนเอง สิ่งแวดล้อม และ คุณภาพชีวิต มีความสามารถเบื้องต้นในการวิจารณ์ มีความตระหนักเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาไทย และสามารถร่วมกันเผยแพร่ความรู้โดยการจัดนิทรรศการ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความเห็นว่าควรให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าประวัติของเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัยในอดีตถึงปัจจุบัน โดยการไปทัศนศึกษาจากแหล่งเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นแล้วนำมาวิเคราะห์ ส่งเสริมให้นักเรียนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในสมัยสุโขทัย นำศิลปะที่ได้เรียนรู้จากสถานศึกษาไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ การจัดกิจกรรมกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออก จัดชั่วโมงเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น นำวิทยากรในท้องถิ่นได้มาสาธิต หรือได้ศึกษาดูงานในแหล่งผลิต ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงจากการทำงานเป็นกลุ่ม ออกแบบชิ้นงาน การนำเสนอ ศึกษาจากผลงานเดิมของครุและนักเรียน นำมาปรับปรุง แล้วเปรียบเทียบ จนได้นำมาเพื่อประโยชน์ใช้สอยจริง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการบูรณาการวิชาศิลปะกับสาระการเรียนรู้อื่นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้งานศิลปะเพื่อพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อม และให้ผู้เรียนได้แสดงความตระหนักถึงคุณ

ค่าของศิลปะที่สำคัญของไทย ตลอดจนมรดกทางปัญญาทั้งภูมิปัญญาไทย และสากล นอกจากนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนว่า ในปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลสูงในจิตใจเยาวชนมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน(2536) พระพุทธทาสภิกขุ(ม.ป.ป.) และพระธรรมปิฎก(2542) ทำให้มองงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเป็นเรื่องของคนรุ่นเก่า ซึ่งในความเป็นจริงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาเป็นการสวนกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ถึงแม้ว่าในชีวิตจริงชุมชนต่าง ๆ จะผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพ จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนหลายฝ่ายเพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่า เกิดความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายอย่างสอดคล้อง และควรประสานกันอย่างต่อเนื่อง การสอนที่นำไปสู่การให้เด็กรู้จักรัก และเห็นคุณค่า การสอนให้เด็กเรียนรู้จากการทัศนศึกษา จาก ประสบการณ์ การรับรู้ และได้สัมผัสจะมีผลต่อจิตใจมากกว่าการสอนด้วยทฤษฎี นำไปสู่ประโยชน์ทางการใช้สอยในชีวิตประจำวัน หลักสูตรท้องถิ่นควรประชาพิจารณ์ร่วมกันระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ครู ผู้เรียนตามสภาพของท้องถิ่น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตในอันที่จะวางรากฐานมุมมองให้หลากหลายมิติ และพลวัตเชิงซ้อน

สรุปความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยรวมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995) ดังนี้คือ ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรเรื่องเครื่องปั้นดินเผาควรให้ผู้เรียนได้มีความรัก ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อันนำไปสู่การพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัย สร้างทัศนคติที่ดีให้ผู้เรียนมีนิสัยรักด้านศิลปวัฒนธรรมของไทยทางด้านต่าง ๆ และนำศิลปะพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงเพื่อตอบสนองความต้องการสังคม และสิ่งแวดล้อม สวนกระแสสังคมบริโคนิยมซึ่งวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลในการดำรงชีวิต และมีความสำคัญต่อการรักษาเอกลักษณ์ที่ดีงาม ตลอดจนคุณค่าความเป็นไทยในเยาวชนรุ่นใหม่ โดยการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นรูปแบบการบูรณาการสาขาวิชาทางทัศนศิลป์ คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศาสตร์อย่างสอดคล้องด้วยการใช้งานศิลปะพื้นบ้านประเภทเครื่องปั้นดินเผาเป็นตัวบอกเล่าเหตุการณ์ทั้งในอดีต และปัจจุบันที่สะท้อนถึงภูมิปัญญา การจัดสรรทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ และความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนที่สามารถประยุกต์ให้เกิดคุณค่า และมีความหมายต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งมีการประยุกต์ทฤษฎี และเทคนิคทางศิลปะเข้ามาใช้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของผู้เรียน ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการทัศนศึกษาในแหล่งผลิต

เครื่องปั้นดินเผาในชุมชนที่มีการผลิตอยู่ในปัจจุบัน เหมาะสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาเป็นการเรียนรู้องค์ความรู้พื้นฐานโดยรวมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเยาวชนเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในท้องถิ่นของตนในขณะเดียวกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสนใจได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา อาจก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในอนาคต ทางด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรประเมินจากสภาพความเป็นจริง จากการรับรู้ของผู้เรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมโดยอาศัยความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนเครื่องปั้นดินเผา ที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของชุมชนซึ่งนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน เป็นหลัก

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา

จากการสรุปผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ได้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นชาวสุโขทัยโดยกำเนิด มีอยู่ในวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุ เนื่องจากคนวัยรุ่น และวัยรุ่นหนุ่มสาวมีค่านิยมในการศึกษา หรือทำงานตามเมืองใหญ่ และเมืองหลวงมากกว่าการทำงานในชุมชนที่เป็นภูมิลำเนาของตน วุฒิกการศึกษาของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ผู้ยึดอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ คือ ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีอาชีพทำนาซึ่งได้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยกลางคน ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการผลิต 25 ปีขึ้นไป และเคยฝึกอบรมจากหน่วยงาน หรือผู้รู้เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่บ้าน ในปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาตามแหล่งผลิตที่บ้านของจังหวัดสุโขทัยนี้ได้พัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง เป็นงานศิลปะที่บ้านที่ได้รับความนิยมจากประชาชนทั่วไป

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา โดยจำแนกตามประเด็น

เนื่องจากผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์ ในพื้นที่ทำการวิจัย พบว่าลักษณะสังคม และลักษณะงานเครื่องปั้นดินเผา มีความสัมพันธ์กับการผลิตของช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งแต่ละแหล่งมีความหลากหลาย จึงกล่าวโดยรวมเกี่ยวกับสังคม และการผลิตเครื่องปั้นดินเผาพอสังเขป ดังนี้

ลักษณะโดยทั่วไปของงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัยจากแหล่งผลิตทั้ง 3 แหล่ง มีความหลากหลายต่างกันออกไป กล่าวโดยสรุป งานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในอำเภอศรีมาศ เป็นงานเครื่องปั้นดินเผาที่มีกรรมวิธีการผลิตที่ไม่ซับซ้อนที่สุด สามารถผลิตได้สะดวก วิธีการไม่ยุ่งยาก เนื่องจากใช้การเผาเพียงครั้งเดียว ไม่มีการเคลือบ ซึ่งต่างกับเครื่องปั้นดินเผาที่พบจากแหล่งผลิตในอำเภอเมือง และอำเภอศรีสัชนาลัย ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจากอำเภอศรีมาศมีรูปแบบที่หลากหลายกว่าแหล่งผลิตอื่น ตั้งแต่รูปแบบที่เรียบง่ายจนถึงรูปแบบที่มีการตกแต่งที่ซับซ้อน (พรเทพ เลิศเทวศิริ และณริศรา พฤกษ์วัน, 2546) และมีแนวทางการผลิตด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้สูงอายุสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็กได้ และเป็นชุมชนที่มีสมาชิกผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอาศัยอยู่มากที่สุดในจังหวัดสุโขทัย ชุมชนผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอำเภอเมืองเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ ลักษณะการผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผาแบบเคลือบผลิตเลียนแบบจากเครื่องปั้นดินเผาโบราณสมัยอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งริเริ่มการผลิตจากการซ่อมแซมชิ้นส่วนเครื่องปั้นดินเผาโบราณให้สมบูรณ์ ปัจจุบันมีการผลิตสืบทอดกันมาอย่างเป็นแบบแผน แต่เนื่องจากเป็นสังคมที่ใกล้ชุมชนเมือง และการคมนาคมค่อนข้างสะดวก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีการผลิตเชิงพาณิชย์ซึ่งมีผลต่อการผลิตเครื่องปั้นดินเผา และมีผลต่อความคิดเห็นต่อการเผยแพร่ความรู้ (อัศรพงษ์ สัจจวาทิต, 2538) ในปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาในเขตอำเภอเมืองมีรูปแบบที่ซับซ้อนเป็นแบบแผน และใช้เทคโนโลยีในการผลิตมาก เป็นงานเครื่องปั้นดินเผาที่มีมาตรฐานค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับงานเครื่องปั้นดินเผาในอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดสุโขทัย แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอำเภอศรีสัชนาลัย มีรูปแบบคล้ายคลึงกับชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอำเภอเมืองทางด้านประวัติ ความเป็นมาของชุมชน ส่วนใหญ่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบเศษเครื่องปั้นดินเผาที่พบในท้องถิ่น และเลียนแบบเครื่องปั้นดินเผาในสมัยที่เมืองศรีสัชนาลัยเป็นราชธานีในระยะแรกก่อนสถาปนากรุงสุโขทัย ซึ่งชาวบ้านได้รับคำแนะนำการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากนักวิจัยชาวต่างประเทศที่มาทำวิจัยเมื่อหลายสิบปีก่อน (ศักดิ์ชัย เกียรติธนา คินทร์, 2542) ลักษณะงานเป็นงานที่ซับซ้อนทางการผลิต เนื่องจากมีการเคลือบ แต่รูปแบบของงานเครื่องปั้นดินเผามีลักษณะเรียบง่าย ส่วนใหญ่ชาวบ้านมักจะนิยมผลิตรูปตุ๊กตา ดินเผาขนาดเล็กสำหรับเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

2.1 ด้านการเรียนรู้ของช่างปั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านโดยการเรียนรู้ที่อาศัยการสังเกต เลียนแบบจากช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาในระยะแรกของการเรียนรู้ เช่น การสังเกตชาวบ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา หรือการช่วยงานช่างปั้น บิดา มารดาในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา แล้วทดลองผลิตเครื่องปั้นดินเผาด้วยตนเอง

จากการลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้วิธีการผลิตตามขั้นตอนที่ง่ายก่อนที่จะผลิตในขั้นตอนที่มีความซับซ้อน เช่น การช่วยบิดามารดาในการผสมดิน ให้เกิดความชำนาญก่อน ได้รับคำแนะนำให้ขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา หรือการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาอย่างง่ายให้ชำนาญก่อนการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาที่มีความซับซ้อน มีขนาดใหญ่ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญสูง การเรียนรู้จากเรื่องง่ายไปหายาก ทำให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีความภูมิใจที่ตนสามารถผลิตได้ ขณะเดียวกันก็เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เรื่องที่ยาก และซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการเรียนรู้ การฝึกฝน และการศึกษาเพิ่มเติมว่า ควรจะสอดคล้องต่อเนื่องกัน ถึงแม้ว่าผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่จะไม่สนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมเนื่องจากความจำกัดทางด้านระยะเวลา และวัยก็ตาม ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบางท่านได้เรียนรู้การผลิตจากการอบรม หรือได้รับคำแนะนำจากผู้รู้ เช่น กลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอำเภอศรีสัชชนาลัยทั้งหมดได้เรียนรู้โดยคำแนะนำของนักวิจัยชาวออสเตรเลีย ซึ่งมาทำการวิจัยทางด้านโบราณคดีเกี่ยวกับแหล่งเตา และเครื่องปั้นดินเผาของเมืองศรีสัชชนาลัยเมื่อหลายสิบปีก่อน จากนั้นจึงเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการทดลองจากพื้นฐานความรู้ที่ได้รับคำแนะนำนั้นในการจัดหาทรัพยากรในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา และกรรมวิธีการผลิตเฉพาะแบบของตน สอดคล้องกับ พยุงพร ไตรรัตน์สิงห์กุล(2537) กล่าวถึงต้นกำเนิดภูมิปัญญาที่นำไปสู่การถ่ายทอดเกิดจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และความจำเป็นในการดำเนินชีวิตทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านดำรงอยู่ และวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีลักษณะสำคัญคือ การได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษด้วยวิธีการสังเกต การทดลองผลิต ได้รับการบอกเล่า การฝึกหัดด้วยตนเองจนเกิดความเคยชินซึ่งได้เลียนแบบจากการพบเห็นในชีวิตประจำวัน และบางครั้งได้รับการอบรมจากหน่วยงานราชการให้ฝึกปฏิบัติร่วมกัน

2.2 การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมดใช้วิธีการฝึกฝนด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถทางการผลิต บางท่านกล่าวถึงการผลิตของตนว่า หากผลิตไม่ได้ตามความต้องการของตน ต้องคิดหาวิธีการผลิตจนกว่าจะได้เครื่องปั้นดินเผาที่ตรงตามที่ต้องการ คิดวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเพราะเหตุใด แล้วแก้ไขตรงจุดนั้น เป็นการฝึกฝนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ของตน(ศักดิ์ชัย เกียรติวนาคินทร์, 2542) ซึ่งการฝึกปฏิบัติจริงในส่วนที่ง่ายให้เกิดความชำนาญก่อนที่จะเรียนรู้และฝึกฝนเรื่องที่ยากขึ้นนั้น ทำให้มีความสามารถคล่องตัวในการผลิต และการประยุกต์ใช้มากกว่าการฝึกฝนด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งบางท่านกล่าวถึงวิธีการพัฒนาการผลิตของตน เช่น ความชำนาญทำให้

ตนสามารถผลิตโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยได้อย่างคล่องแคล่ว หรือความชำนาญของตนทำให้ตนมั่นใจในการสร้างสรรค์เครื่องปั้นดินเผาที่มีรูปแบบหลากหลายต่างจากผู้อื่นได้

2.3 ด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

โดยทั่วไป ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยเหตุผลต่างกันไป เนื่องจากชุมชนในชนบทส่วนใหญ่ใช้ภูมิปัญญาแบบพึ่งพากัน(บัวผัน ลัดทิดา, 2540) นอกจากกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอำเภอศรีมาศที่ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ และได้ประยุกต์การผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมให้เข้ากับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้เครื่องทุ่นแรงจากการอบรมของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นระยะ ๆ แล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวถึงการศึกษเพิ่มเติมด้วยการปรึกษา รวมกลุ่มเมื่อเกิดปัญหา สมาชิกส่วนใหญ่ใช้กระบวนการระดมสมองในการแก้ปัญหา(บัวผัน ลัดทิดา, 2540) การถามผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ หรือ การศึกษาดูงานจาก โบราณสถานในท้องถิ่น แหล่งผลิต หรือสื่ออื่น ๆ ที่คิดว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชนของตนเป็นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์แนวราบหรือแบบเท่าเทียม มีความผสมผสาน ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี(พจณี เทียมศักดิ์, 2542)

2.4 ความคิดเห็นทางด้านการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

จากการสรุปผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป แต่สำหรับเยาวชน ไม่แน่ใจว่าในปัจจุบันเยาวชนจะเห็นคุณค่าของงานเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นงานศิลปะพื้นบ้านหรือไม่ จากการได้รับคำนิยามการพัฒนาโดยเน้นแนวทางการพัฒนาทุนนิยมของต่างประเทศ(วิทย์ภากร เชียงกุล, 2544) ทั้งนี้ได้กล่าวถึงครูผู้สอนผู้มีบทบาทอย่างมากในการนำเครื่องปั้นดินเผาไปเผยแพร่ในสถานศึกษา ทั้งทางด้านปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในชุมชน และผู้เรียนในสถานศึกษา(ชุตินา เวทการ และคณะ, 2545) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผยแพร่โดยให้ผู้ที่มีความสนใจมาฝึกผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งผลิตของตน และบางท่านได้ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้แก่บุตรหลาน เนื่องจากบางชุมชนมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปเป็นสิ่งคมเมืองมากขึ้น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตเครื่องปั้นดินเผา คือ กระแสบริโภคนิยม อาจทำให้เกิดการแข่งขัน และเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านอาจไม่มีบทบาทในชีวิตประจำวัน(อัศรพงษ์ สัจจวาทิต, 2538) หากมีการนำเครื่องปั้นดินเผาไปเผยแพร่ในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แนะนำวิธีการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง โดยอาศัยความร่วมมือของสถานศึกษากับกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนแต่ละชุมชนในการกำหนดแนวทางการเรียนรู้ เนื่องจากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบางท่านยังขาดความชำนาญในการจัดการในชั้นเรียน และความชำนาญในวิธีการสอน

(สน วัฒนสิน, 2544) ซึ่งมีความเห็นว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดความรัก และภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้เรียนในเวลาว่าง และนำไปสู่หนทางการอนุรักษ์สืบสานมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่ง ณัฐยา ทิพรัตน์(2543)ได้เสนอแนะเกี่ยวกับอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าควรจัด กิจกรรมในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับช่วงชั้นที่ 1 จนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษาทั้งเพื่อให้เห็นคุณค่า ชื่นชมและตระหนักถึงคุณค่าในภูมิปัญญาไทย

กล่าวโดยรวม ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา จากแหล่งผลิตทั้ง 3 แหล่งนั้น ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีการเรียนรู้ การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และการศึกษาเพิ่มเติมที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION(Getty Center for Education in the Arts, 1995)ที่มีการบูรณาการจากแกนความรู้ 4 สาขาวิชาเข้าด้วยกันซึ่งอาศัยแกนความรู้หลักจากประวัติศาสตร์ของชุมชนพัฒนามาเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ร่วมสมัย และมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยการร่วมมือกันในชุมชนของตนเพื่อพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาตามสภาพสังคม ให้สอดคล้องกับพลวัตของวัฒนธรรม กล่าวโดยสรุปเป็นแนวทางได้ดังนี้คือ ช่างผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้เรียนรู้จากบรรพบุรุษโดยตรง หรือขึ้นส่วนเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และได้พบเห็นกรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชีวิตประจำวันเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา การมีส่วนร่วมในการผลิต เช่น เป็นลูกมือช่วยช่างผู้รู้ และบรรพบุรุษในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นการเรียนรู้ที่ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติงานทางศิลปะ การฝึกฝนเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นการฝึกการควบคุมตนเองทั้งทางด้านการคิดวิเคราะห์หาเหตุผลจากการจัดสรรทรัพยากรการประยุกต์รูปแบบในเบื้องต้น รวมทั้งการใช้ความเพียรในการปฏิบัติงานศิลปะ และเรียนรู้เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ที่พบในงานเครื่องปั้นดินเผา ทั้งนี้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบางท่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวิจารณ์ในการพัฒนารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาด้วยเช่นกัน การศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบางท่านสนใจที่จะค้นคว้าเพิ่มเติมจากสิ่งแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถานของจังหวัดสุโขทัย ในแหล่งผลิตบางแห่งใช้การศึกษาเพิ่มเติมโดยรวมกลุ่มระดมความคิดเพื่อปรึกษาหารือเมื่อพบปัญหา หรือเพื่อพัฒนาโครงสร้าง และรูปแบบการผลิตเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งการจัดการด้านการผลิตถือว่าการร่วมมือปฏิสัมพันธ์เพื่อเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน และมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาอื่น ๆ ในประเทศไทยเพื่อนำมาพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตนจนมีความคุ้นเคยกับเครือข่ายผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอื่น ๆ ในประเทศซึ่งนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนา และเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา ร่วมกัน ทางด้านการเผยแพร่ความรู้ของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผามีความเห็นด้วยในการเผยแพร่ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา แต่ยังไม่มีความแน่ใจในการเผยแพร่เนื่องจากพบว่ากระแสของเยาวชนเริ่มมีค่านิยมทางการบริโภค

นิยมตามตะวันตก ซึ่งผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ยังคงใช้การถ่ายทอดความรู้ตามแบบฉบับที่ตนได้เรียนรู้มา คือการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การฝึกงาน จากการผลิตอย่างง่ายไปสู่การผลิตที่ซับซ้อนขึ้นตามลำดับ ในการเผยแพร่ความรู้แก่เยาวชนนั้นผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับครูผู้สอนว่ามีบทบาทต่อการเรียนรู้ของเยาวชนในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาเช่นเดียวกับองค์ความรู้สาขาอื่น ๆ

ตอนที่ 3 อภิปรายสรุปจากผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995)เป็นฐาน จากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา ค่อนข้างมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาทั้งผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน สังคม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้คือ

ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา อยู่ในแนวทางที่ต้องการพัฒนาให้เยาวชนเกิดความตระหนัก รัก และภูมิใจในท้องถิ่นของตน เนื่องจากเริ่มเห็นปัญหาของกระแสทุนนิยมจากประเทศทางตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อเยาวชน และชุมชน อาทิเช่น ครูผู้สอนหลายท่านได้เสนอแนะว่าควรจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยเร่งด่วนที่สุด ต้องการให้มีหน่วยงานประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยงานเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในตำบล อำเภอ และมีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของท้องถิ่น เนื่องจากเยาวชนมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามค่านิยมตะวันตก ชื่นชอบผลงาน และสิ่งสำเร็จรูปมากกว่าการเป็นผู้สร้าง ผลิตผลงานด้วยตนเอง และมีแนวโน้มที่จะเพิกเฉยต่องานศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่น และประวัติความเป็นมาของ บรรพบุรุษของตน สอดคล้องกับทัศนคติของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ที่คิดว่าเยาวชนอาจไม่ชอบงานเครื่องปั้นดินเผา ดินที่เป็นวัตถุดิบอาจทำให้เสื้อผ้าสกปรก ไม่น่าสนใจ หรือเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานพื้นบ้านของคนรุ่นเก่าเท่านั้น ถึงแม้ว่าการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจะสามารถสร้าง รายได้ให้แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก รวมทั้งผู้ผลิตบางท่านกล่าวถึงผู้เรียนบางท่านที่เรียนรู้แล้วไม่เกิดความเข้าใจที่ซาบซึ้ง ทำให้เกิดภาวะแข่งขันกันเองทางธุรกิจ ขาดการร่วมมือกัน ในปัจจุบัน เป็นต้น การตระหนักถึงปัญหาร่วมกันในชุมชนระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัด

การศึกษา และผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนนั้น อาจส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้รับความร่วมมืออันดีจากหลายฝ่ายในชุมชนเพื่อเป้าหมายเดียวกัน

จากความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งให้ความสำคัญกับแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นสำคัญ ทั้งแหล่งผลิตในอดีต และแหล่งผลิตในปัจจุบัน ในการเรียนรู้อาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษา ผู้เรียน และชุมชน ความเข้าใจในเนื้อหาสาระจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก และภูมิใจในอดีตที่ดั่งงามของสุขที่ยั่งยืนในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ รวมทั้งรัก และภูมิใจในท้องถิ่นของตนที่เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสำคัญของประเทศอาจส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนและพัฒนาภูมิปัญญา และชุมชนในอนาคต ทั้งนี้ทรัพยากรบุคคลทางด้านผู้รู้เกี่ยวกับงานเครื่องปั้นดินเผาองค์ความรู้และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนแหล่งการเรียนรู้มีความหลากหลาย และพร้อมในการให้ความร่วมมือแก่บุคลากรทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้เรื่องการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของช่างผู้ผลิต กล่าวคือ ช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ได้เรียนรู้จากการผลิตของเครื่องปั้นดินเผารุ่นเก่า ๆ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์รวมทั้งประสบการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นรากฐานของการเรียนรู้ กิจกรรมที่ช่างผู้ผลิตได้เรียนรู้เป็นหลักคือ ศิลปะปฏิบัติ ซึ่งอาศัยระยะเวลายาวนานซึ่งอาจมากกว่า 26 ปี จึงเกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องเป็นประสบการณ์ การพัฒนาฝีมือฝึกฝนด้วยการปฏิบัติทำให้ผู้ผลิตได้เรียนรู้ถึงเรื่องความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ และศิลปะวิจารณ์ เช่น ผู้ผลิตบางท่านกล่าวถึงการผลิตเครื่องปั้นดินเผาว่า “หากตนผลิตได้ไม่เป็นที่พอใจของตน จะนอนไม่หลับ พยายามคิดว่าจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไรในวันพรุ่งนี้”(นางรำพัน รุ่งโพธิ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2547) “ตนพยายามผลิตตามอย่างที่มีมาให้จนสามารถผสมผสาน และรู้ว่าควรจะใช้ลวดลายใดในภาชนะเครื่องปั้นดินเผา”(นายสานิต บุรณศักดิ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2547) หรือมีความภูมิใจของนำชุมชนในเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่น เช่น “เอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาที่มาจากแหล่งผลิตเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งไม่มีใครสามารถเลียนแบบได้เหมือนหากเรารู้จักรากเหง้าของประวัติศาสตร์ของเราเองเป็นอย่างดี” (นายขอม โพธิ์ดี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2547) ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับนักวิชาการท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของศิลปินพื้นบ้านว่า “ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ รู้จักตนเอง รู้จักบรรพบุรุษของตนเองด้วยการเรียนรู้ในสิ่งใกล้ตัว องค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความชำนาญก่อนนำความรู้ที่มีไปประยุกต์ใช้จึงจะเกิดความสอดคล้องกับท้องถิ่น และเหมาะสมกับตนเองอย่างแท้จริง (นายทวี บุรณเขตต์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2547) ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดความรัก ภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองว่า มีเอกลักษณ์ที่ดั่งงามในฐานะ

เป็นชุมชนสำคัญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำประวัติศาสตร์ ศิลปะมาเป็นองค์ความรู้แกนสำคัญในการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิด ซึ่งความเข้าใจในเรื่อง ราวทางประวัติศาสตร์ และองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา และการได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงจากความร่วมมือของหลายฝ่ายในชุมชน นำไปสู่การรู้ถึงคุณค่า ของเครื่องปั้นดินเผา ชุมชน และของตัวผู้เรียนเองในที่สุด

3. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 ควรมีการประชุมสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้แก่สถานศึกษา ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง

1.2 ควรจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และจัดอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น ให้แก่ผู้บริหาร และครูผู้สอนในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่จะนำ การพัฒนาหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาของตนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการติดตามอย่าง ต่อเนื่อง

1.3 ควรมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความรู้ ทางด้านศิลปวัฒนธรรมให้แก่หน่วยงานที่ รับผิดชอบทางการศึกษาในท้องถิ่นโดยละเอียดเพื่อเป็นแหล่งความรู้ และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นได้

1.4 ควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในชุมชน เช่น ชาวบ้าน และผู้รู้ในท้องถิ่น ใน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา

2.1 ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนผู้ผลิตเครื่องปั้น ดินเผา เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นมีผลต่อการอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของงาน ศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

2.2 ควรมีการส่งเสริม และพัฒนาปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน กับช่างผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา ในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในสถานศึกษา

2.3 ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา กับสถานศึกษา

2.4 ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทให้เยาวชนเป็นผู้สืบทอด และอนุรักษ์ พัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสืบไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

3.1 ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย โดยการนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้จริงกับสถานศึกษา ให้เกิดการพัฒนาต่อไป

3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) เป็นฐาน ในระดับมัธยมศึกษา

3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในศิลปะพื้นบ้านอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ในโอกาสต่อไป.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

การปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. พิมพ์ครั้งที่ 4 .กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ม.ป.ป.

กนกวรรณ รุกขชาติ. **แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา นอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

กลุ่มพุทธทาสศึกษา. **วิถีพุทธทาส บันทึกการภาวนากับชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุข ภาพใจ, 2543.

กิตติพิศ ศิริสูตร. **การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตาม หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2523) ในโรงเรียนร่วม พัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2537.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **คู่มือการอบรมครู แนวการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2**. กทม : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน.**แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญา ชาวบ้านในโรงเรียนสังกัด สปช**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544**. กรุงเทพมหานคร, 2539.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ.2543**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการวิจัยการจัดการศึกษาทางเลือกโดย ศูนย์การเรียนรู้ในสถานสงเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **เรียนอย่างนี้มีความสุข**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี , 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **ความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ พ.ศ.2543**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : กลุ่มรายงานการศึกษา, 2544.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **วิธีการเรียนรู้ของคนไทย ประมวลสาระจาก การประชุมและรวมข้อเขียนจากนักคิด.** กรุงเทพมหานคร : องค์การคำคุณฐา, 2546.
- คณิงหา สุภานันท์. **ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาตามทฤษฎี DBAE ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.**
- จงจิตต์ ไศภนคณาภรณ์. **วัฒนธรรมและบุคลิกภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย รามคำแหง, 2545.
- จรัส สุวรรณเวลา. **อุดมศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- จตุฎ โภมูทรตานานนท์. **สารานุกรมเครื่องปั้นดินเผา.** พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน, 2542.
- จอห์น ซอว์. **เครื่องปั้นดินเผาไทย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คราฟแมน, 2531.
- จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช และคณะ. **ประมวลบทความหลักสูตร : สารร่วมสมัย.** กทม : สำนัก พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการ และการปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- จำลอง คำบุญชู และคณะ. **บทบาทและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตกล่องข้าว : โครงการกล่องข้าวตำบลเมืองมาย อำเภอ แจ้ห่ม จังหวัดลำปาง.วารสารครุศาสตร์. 31(1)(กรกฎาคม-ตุลาคม 2545):32-44.**
- เฉลียว ปิยะชน. **มรดกเครื่องดินเผาไทย ตุ๊กตา และประติมากรรม.** กทม : ด้านธนาคาร พิมพ์, 2544.
- ชัยอนันต์ สมุทวาณิช. **ปฏิวัติหลักสูตรการศึกษาไทย : จากแห่งหลักสูตรสู่มณฑลของการ เรียนรู้รอบอย่างมีบูรณาการ.** กรุงเทพมหานคร : วชิราวุธวิทยาลัย, 2541.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. **การวิจัยทางศิลปะ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2543.
- ชุตินา เวทการ และคณะ. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาศิลปศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการ อนุรักษ์โบราณวัตถุสถานที่วัดไหล่หิน. วารสารครุศาสตร์. 31(1)(กรกฎาคม-ตุลาคม 2545) : 1-13.**

ณรงค์ ก่องแก้ว. การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน. ปรินญามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

ณัฐยา ทิพรัตน์. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ปรินญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

दनัย ไชโยธยา. หลักการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2534.

ต่อศักดิ์ บุญเสื่อ. สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. รายงานการวิจัยในสวนของสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 6, 2541.

ทวี พรหมพฤกษ์. เครื่องเคลือบดินเผาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2523

ทัศน์ี สุภเมธี. หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. กทม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, 2535.

ธนพวรรณ ธานี. การพัฒนารูปแบบบ้าน วัด และโรงเรียน ในการสร้างความเข้มแข็งชุมชนของจังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์.19(3)(2546) : 12-23.

ธัญญรัตน์ อัครนวนนท์. ผลการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกตที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชา ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ธิตติมา ทิพย์สังวาลย์. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย. ปรินญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2544.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : เพื่อทรัพยากรมนุษย์ และสังคมแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์(1996)จำกัด, 2545.

ธำรงค์ดี ธำรงเลิศฤทธิ. ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษา ด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

นพพร จันทรนำชู. สังคมบริโภคนิยม: ปัญหา ทฤษฎี และทางออก. วารสารมนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์.19 (1 ตุลาคม-ธันวาคม 2544) : 18-26.

นันทสาร สีสลับ. แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
 พิมพ์ดี, 2542.

นิตยา บุตรศรี. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน
**ต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
 อุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และการพัฒนาหลักสูตร
 ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. **ศิลปศึกษากับครูประถม**. กทม : โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2525.

นิตติปริญญาโท นิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรรุ่นที่ 25. รายงานการฝึกปฏิบัติงานการ
**พัฒนาหลักสูตร ศท.ท.043 ช่างเครื่องปั้นดินเผา วิชาชีพ(เพิ่มเติม) หลักสูตรมัธยม
 ศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521.ม.ป.ป.(อัดสำเนา)**

เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ของ
 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

บรรณพต สุวรรณประเสริฐ. **การพัฒนาหลักสูตร โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. เชียงใหม่ : The
 Knowledge Center, 2544.

บันลือ พฤกษ์วัน. **ยุทธศาสตร์การสอนตามแนวหลักสูตรใหม่**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา
 พานิช, 2534.

บันลือ พฤกษ์วัน. **หลักสูตรกับบูรณาการทางการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร :
 ไทยวัฒนาพานิช, 2531.

บัวผัน ลัดทิดา. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในสาธารณรัฐ
 ประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ คณะ
 ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.

บุญลือ วันทายนต์. **สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราม
 คำแหง, 2539.

ประกอบ ใจมั่น. การศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญา
**ท้องถิ่น ในการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้น
 พื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2539.

- ประคอง กรวรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3(ฉบับปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ประเวศ วะสี. **ความสุข**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ม.ป.ป.
- ประสพ ลีเหมือดภัย. **องค์ประกอบในงานเครื่องปั้นดินเผา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2543.
- ประสิทธิ์ แก้วฟุ้งรังษี. **การทดลองหาประสิทธิภาพเนื้อดินปั้นประเภทสโตนแวร์ของดินเหนียวทะเลแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539.
- ปราณี เปลี่ยมมคกล้า. **บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษาที่ 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.**
- ปริมรัตน์ แชกเพ็ง. **แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่มผู้ผลิตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม.ม.ป.ป.
- บุญรัตน์ พิชญไพบุลย์. **เครื่องเคลือบดินเผา: เทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ผจญจิตต์ อธิคมนันทะ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- พจณี เทียมศักดิ์. **ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน**. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). **การศึกษาทางเลือก : สุวิวัฒน์ หรือ วิบัติ ในยุคโลกไร้พรมแดน**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2542.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต). **พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, 2544.
- พรเทพ เลิศเทวศิริ และณริศรา พฤกษ์วัน. **การศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหม้อน้ำดินเผาพื้นบ้านภาคเหนือ และคุณสมบัติทางสุนทรีย์**. รายงานการวิจัยรายวิชาออกแบบศิลปอุตสาหกรรมชั้นสูง ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- พยุงพร ไตรรัตน์สิงกุล. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

พัชราภรณ์ วิมาลัย. การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่องศิลปวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยเน้น หลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

พันธวิทย์ ยืนยง. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นงานหัตถกรรมพื้นบ้านการทำเม็ดประเทียมเงินของชุมชนบ้านสตอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

พิมล มัธยมบุรุษ. การวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นระดับประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน/ความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531.

พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือมนุษย.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2539.

มณฑิชา ชนะสิทธิ์. การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

มณฑาน ตันบุญต่อ. **ประวัติเครื่องปั้นดินเผาไทย.** มหาสารคาม : วิทยาลัยครูมหาสารคาม, 2532.

มนธิรา คำกลาง. การใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531.

มาลี สวยคำข้าว. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. กระบวนการเรียนการสอนทัศนศิลป์ในระดับประถมศึกษาสำหรับครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2545.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. การเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและศิลปวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. **แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. **ศิลปศึกษา : ความเป็นมา ปรัชญาหลักการ วิวัฒนาการด้านหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยธนาคารไทยพาณิชย์. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง.**

เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร : สยามเพรส แมเนจเมนท์, 2542.

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. **การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษาในระบบโรงเรียน.**

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ธรรมา ศรณิกิจ. **ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษาสำหรับเด็กชั้น**

ประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

รวีวรรณ ศรีศรีรามศรี. **เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาการสอน หน่วยที่ 6.** กรุงเทพมหานคร

: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525.

ราตรี สรรพศรี. **การศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน จังหวัด**

นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2539.

ราล์ฟ ไทเลอร์. **หลักการพื้นฐานของหลักสูตรและการสอน.** แปลโดย หอม คลายานนท์.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศาสนา, 2534.

ราล์ฟ เมเยอร์. **พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ.** แปลโดย มะลิฉัตร เชื้ออานันท์. กรม

วิชาการ, 2540.

วิษณุ นาสารีย์. **การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน วิชา**

ศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการ

ศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

วัฒน์ จุฑะวิภาต. **ศิลปะพื้นบ้าน.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

วัฒน์ วัฒนาพันธ์. **โครงการวิจัยศิลปะพื้นบ้านลานนา.** เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2521.

วันชัย สังข์น้อย. **การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ แขนงงานเลือก วิชา**

ช่างเครื่องปั้นดินเผา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียน

ประถมศึกษาในเขตบริการของโรงเรียนวัดน้อยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2531.

วิจิตรา ไสยะ. **การศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคคลากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร**

ท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ เขตการศึกษา 8. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

วิชัย วงษ์ใหญ่. **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2525.

วิชัย วงษ์ใหญ่. **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน : ภาคปฏิบัติ.** กทม : ภาควิชาหลักสูตร และการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.

วิชาการ, กรม. **คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น.** กทม : โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา, 2536.

วิชาการ,กรม. **รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.** กระทรวงศึกษาธิการ, 2539.

วิชาการ,กรม.**สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มศิลปะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** (อัดสำเนา)

วิทยาการ เชียงกุล.**ทางรอดของประเทศไทย ปฏิวัติกรอบวิธีคิด และระบบการเรียนรู้ใหม่.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทเรื่อปัญญา, 2544.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ.**มรดกพื้นบ้าน.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2536.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ.**พจนานุกรมหัตถกรรมเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน.** กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, 2546.

วิรุณ ตั้งเจริญ. **กิจกรรมและครุศิลปศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : วิมลวารต์, 2526.

วิรุณ ตั้งเจริญ และวรรณรัตน์ อินทร์อ่ำ. **ศิลปะประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.

วีระ บัวน่วม. **การทดสอบอัตราส่วนผสมเนื้อดินปั้นสุโขทัย เพื่อใช้ในงานเครื่องปั้นดินเผาประเภทสโตนแวร์สำหรับขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน.**วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541.

ศรารัตน์ ลีไพบูลย์. **รูปแบบการสอนศิลปศึกษาแบบ DBAE.สารพัฒนาหลักสูตร.** 19(137)2542.119-120.

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ศิริชัย อนันตผล.**สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 .** วิทยานิพนธ์ ภาควิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534 .

ศิลปากร, กรม. **สังคโลกศรีสังขนาลัย**. กทม : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2530.

ศุภีพร วงษ์สุวรรณ. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาครุศิลปศึกษาแบบดีปีเออิซของครูผู้สอน
ศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง.
เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**, กรุงเทพมหานคร :
2543.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่
2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์, 2544.

ส่วนแผนประชาสัมพันธ์ฝ่ายประชาสัมพันธ์บริษัทปตท.จำกัด(มหาชน). **สื่อพลัง**. 10(2)(เมษายน –
มิถุนายน 2545):1 -21.

สังัด อุทรานันท์. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : วงเดือนการพิมพ์,
2527.

สังัด อุทรานันท์. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม,
2532.

สน วัฒนสิน. **การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2544.

สวนศรี ศรีแพงพงษ์. **ศิลปะพื้นบ้านเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด**. กรุงเทพมหานคร :
วิทยาลัยครูจันทระเกษม, 2533.

สังคม ทองมี. **ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา
และผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับ
ปรับปรุง 2533)**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

สัมฤทธิ์ ทองเดือน. **การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของการถ่ายทอดงานปูนปั้นโดยใช้ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา
ภาควิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สารธร ชลชาติภิญโญ. ที่ว่างงาม...งามนั้นประการใด. **เชรามิกส์**. 6(14)(สิงหาคม-พฤศจิกายน 2545): 28-33.

สาโรจน์ มีวงษ์สม. **เครื่องถ้วยในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : เอส.ที.พี.เวิลด์ มีเดีย จำกัด, 2541.

สิริชัย สุทธาจารย์เกษม. การสำรวจและประเมินความต้องการการนิเทศการศึกษาของครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย. **วารสารการวิจัยทางการศึกษา**. 15 (2)(2528): 90-102.

สุชาดา บุญฤทธิ์. **สภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.

สุทนต์ ศรีไสย์. **การวางแผนพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุมิตร คุณากร. **หลักสูตรและการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2533.

สุรภิญโญ พลพอล. **การอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543.

สุลักษณ์ ศรีบุรี. คุณค่าของศิลปะจากทัศนคติของบุคคลต่าง ๆ. **วารสารคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** 22(กรกฎาคม-กันยายน 2536) หน้า 51-63.

สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **ผลงานดีเด่นของบุคลากรจุฬาฯ ที่ได้รับรางวัลในปี พ.ศ.2544**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ลำลี ทองธิว. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : กรณีหลักสูตรงานไม้แกะสลักบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารครุศาสตร์**. 31(1) (กรกฎาคม-ตุลาคม 2545) :14-31.

ลำลี ทองธิว. **หลักการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรงานอาชีพ ประวัติ-การสร้าง-การประเมิน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.

เสาวนีย์ บุญฤทธิ์. **ผลของการสอนโดยวิธีการสังเกตการรับรู้ทางศิลปะของเด็กอายุ 4-6ปี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

หัตทยา เจียมศักดิ์. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

อัศวพงษ์ สัจจวาที. **วิธีการผลิตหม้อและน้ำตันเหมืองกุง**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.

อรสา ปราชญ์นคร. **หลักสูตรและแบบเรียนมัธยมศึกษา**. กทม : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

อังกูล สมคะเนย์. **สภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภาพรวมภูมิปัญญาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2544.

เอิบเปรม วัชรางกูล. **อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการศึกษาวิจัยสังคมโลก**. **เซรามิกส์**. 6(14)(สิงหาคม-พฤศจิกายน 2545): 68-72.

อำไพ ตีรณสาร. **ขยายมุมมองการเรียนรู้ศิลปะ**. **วารสารคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** 22(กรกฎาคม-กันยายน 2536): 64-76.

อำรุง จันทวานิชย์, ไพบูลย์ แจ่มพงษ์. **การศึกษา: แนวทางการพัฒนาคุณภาพ**. **วารสารวิชาการ**. 2 (9)(กันยายน 2542): 2-15.

ภาษาอังกฤษ

Christopher O.Adejumo. **Improving the Teaching of Art**. *School Arts*, December (2002): p.39-41.

Colin Mathew Betts. **Symbolic, cognitive, and technological dimensions of Orr phase Oneota ceramics**. (University of Illinois). *Dissertation Abstracts International*, 61(October 2000)

Debra Attenborough. **There's More To It Than Just Looking: The Art Museum as an Integrated Learning Environment**. . In Yvonne Gaudelius and Peg Speirs (ed.), **Contemporary Issues in Art Education**, pp. 84-93. United State: Pearson Education, New Jersey, 2002.

Elizabeth Manley Delacruz and Phillip C. Dunn. **The Evolution of Discipline-Based Art Education**. *Journal of Aesthetic Education*. 30(Fall 1996): 67-82.

Getty Center for Education in the Arts. In Michael D. Day (viewers guide), **Art Education in action**. United States: The J. Paul Getty Trust, 1995.

Hauge, C. 1994. **Evaluation of two teaching methods used to teach art for children** (Syracuse University). *Dissertation Abstracts International* 55(February 1995): 2254-A.

- Jane K. Bates. **Becoming and art teacher**. United State : Wadworth, 2000.
- Lin, Patricia Yean-Wan. Cultural identity and ethnic representation in arts education: Case studies of Taiwanese festivals in Canada. **Dissertation Abstracts International**, 62(July 2001), p. 54-A.
- Lynn Sharon. But I'm not an artist: Beginning elementary generalist teachers constructing art teaching practices from beliefs about ability to create art . **Dissertation Abstracts International**, 62(July 2001), p. 54-A.
- Mark William Hauser. Peddling pots: Determining the extent of market exchange in eighteenth-century Jamaica through the analysis of local coarse earthenware. **Dissertation Abstracts International**, 62(April 2002)
- Melody K. Milbrandt. Elementary Instruction through Postmodern Art. In Yvonne Gaudelius and Peg Speirs (ed.), **Contemporary Issues in Art Education**, pp. 317-323. United State: Pearson Education, New Jersey, 2002.
- Michael D. Day. Evaluating Student Achievement in Discipline-Based Art Programs. **Studies in Art Education**. 26(4), pp. 232-240.
- Morgan Pitelka. Raku ceramics: Tradition and cultural reproduction in Japan tea practice.(Princeton University). **Dissertation Abstracts International**, 62(September 2001)
- Ralph A. Smith. The New Plural and Discipline-Based Art Education. **Arts Education Policy Review**. 104(September/October 2002) : 11-16.
- Sawang Letrit. Ceramics chronology for central Thailand: A view from the Pa Sak River Valley.(Washington state University). **Dissertation Abstracts International**, 62(February 2002)
- Stephen Mark Dobbs. **Research Readings for Discipline-Based Art Education: A Journey Beyond Creating**. Virginia, National Art Education Association, 1988.
- Stuart Richmond. Three Assumptions that Influence Art Education: A Description and a Critique. **Journal of Aesthetic Education**, 25, 2(Summer 1991):1-15.
- Theresa Marche. Discipline before Discipline-based Art Education: Federal Support, Curricular Models, and the 1965 Penn State Seminar in Art Education. **Art Education**. 103(July/August 2002): 25-33.

W. Dwaine Greer. Discipline-based Art Education: Approaching Art as a Subject of study. *Studies in Art Education*. 25(1984): 212-218.

W. Dwaine Greer. Developments in Discipline-Based Art Education(DBAE): From Art Education Toward Arts Education. *Studies in Art Education*. 34(1993), pp. 91-101.

Yvonne Gaudelius and Peg Speirs, editors. *Contemporary Issues in Art Education*. United State: Pearson Edcation, New Jersey,2002.

เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

มูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิมกองทัพเรือ.

<http://www.wangdermpalace.com>,(online). 15/12/2546.

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสุโขทัย. <http://www.sukhothai.go.th>, (online). 3/02/2547.

David S. Elliott,1990(online) <http://thailis-db.car.ac.th/dao/detail.nsp>, 15/06/2545.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

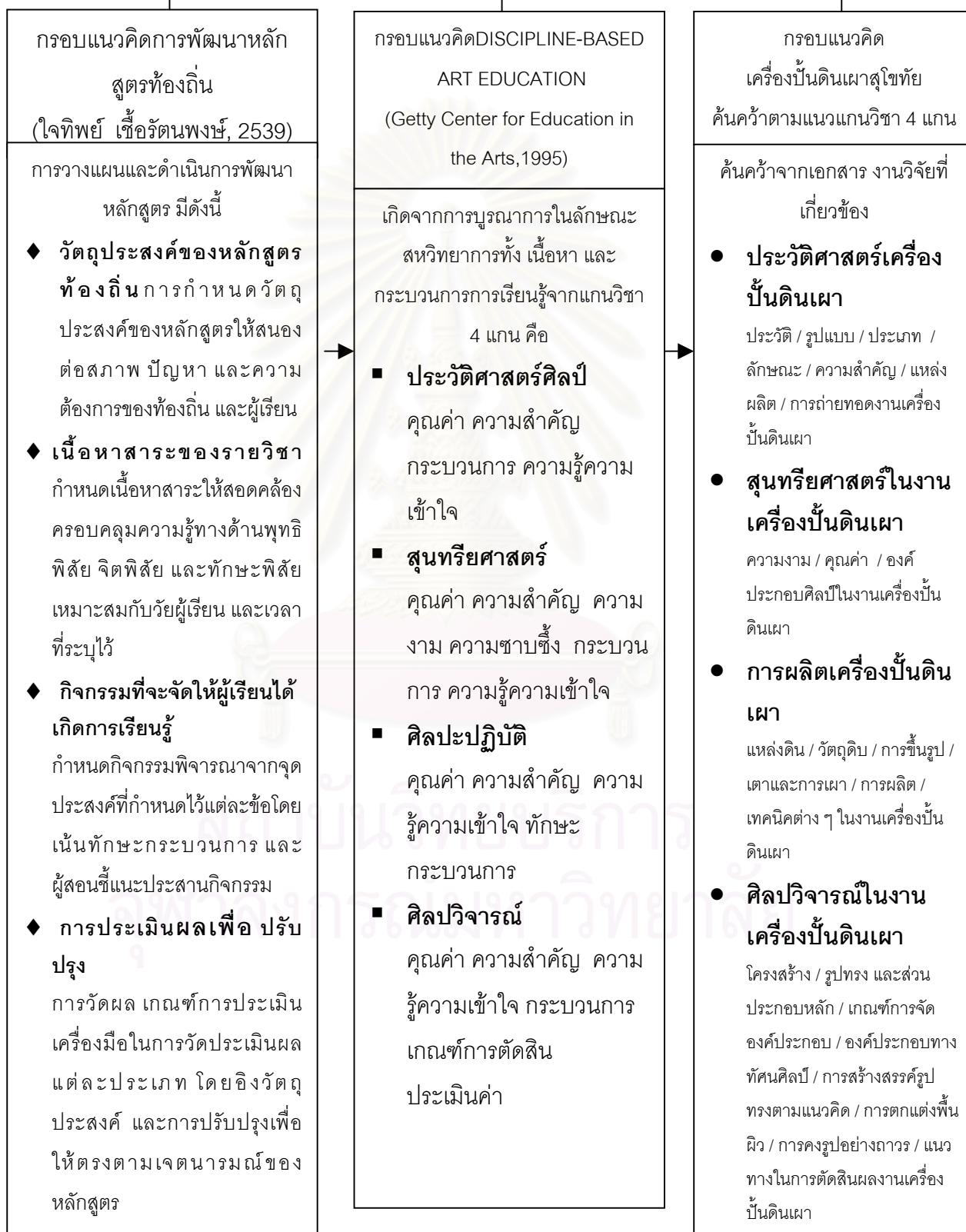

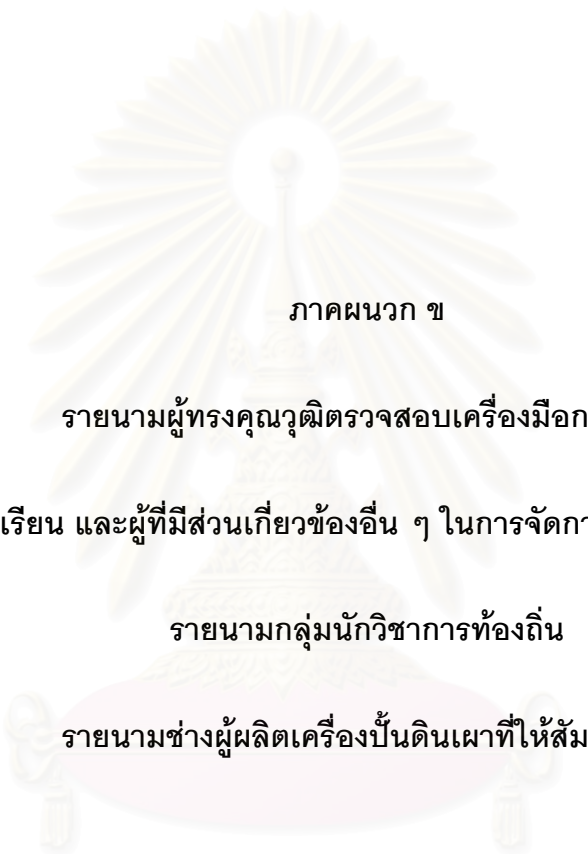
ภาคผนวก ก

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา ใน
โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัยโดยการใช้ Discipline-based Art Education เป็นฐาน

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อโรงเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการจัดการศึกษาจังหวัดสุโขทัย

รายนามกลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น

รายนามช่างผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

1.รองศาสตราจารย์ สัญญา วงศ์อร่าม	อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์	คณบดีคณะศิลปกรรม
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
3.อาจารย์ อริยพร คุโรดะ	หัวหน้าสาขาวิชาศิลปศึกษา
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4.อาจารย์ วชิรินทร์ จูติอดิษฐ์	อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5.อาจารย์สมปอง เพ็งจันทร์	อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะไทย
คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ส่งแบบสอบถามกลับคืน

จากการส่งแบบสอบถามทั้งหมด 315 ฉบับ ได้แบบสอบถามส่งกลับคืนยังผู้วิจัยตามกำหนดเวลา จำนวน 177 ฉบับ จำนวนผู้ตอบข้อคำถามค่อนข้างสมบูรณ์ 171 ฉบับ ดังนี้

1. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุโขทัย เขตที่ 1	จำนวน 5 ฉบับ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุโขทัย เขตที่ 2	จำนวน 5 ฉบับ

2. นักวิชาการท้องถิ่น จำนวน 3 ฉบับ

3. กลุ่มโรงเรียนในเขตอำเภอต่าง ๆ ดังนี้

อำเภอเมือง	จำนวน 40 ฉบับ
อำเภอดรึม	จำนวน 27 ฉบับ
อำเภอสรีลักษ์	จำนวน 93 ฉบับ
ไม่ได้ตอบในข้อนี้	จำนวน 2 ฉบับ

รายชื่อโรงเรียนที่ส่งแบบสอบถามกลับคืน ทั้งหมดจำนวน 78 โรงเรียน มีดังนี้

โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จำนวน 24 แห่ง

อนุบาลสุโขทัย	บ้านสนามบิน(ประชาศึกษา)
บ้านกระซงค์(ประชาอุทิศ)	วัดเชตุพน
วัดวังแดง	บ้านปากคลอง
วัดคู้ยงใหญ่	อนุบาลเมืองสุโขทัย
บ้านเหมืองตามุก	บ้านวังทองแดง
บ้านสวนเหนือ(ประชาบำรุง 303)	บ้านบางคลอง (ราษฎร์อุทิศ)
วัดจันทร์(ลอมราษฎร์บำรุง)	วัดยางเอน
วัดวังสวรรค์(ประชาบำรุง)	วัดวังสวรรค์(ประชาบำรุง)
บ้านวังชวา	บ้านยางซ้าย(พรหมมาประชาสรรค์)
บ้านจอมสังข์	วัดลัดทรายมูล

บ้านขวาง(น้อมประชาชนกุล)
บ้านเมืองเก่า(ศรีอินทราทิตย์)

บ้านสำนัก
ศรีมหาโพธิ์(ประชาสรรค์)

โรงเรียนในเขตอำเภอศรีมหาศ จำนวน 13 แห่ง

บ้านโตนด(ศรีมหาศวิทยา)	บ้านนากาหลง
อนุบาลศรีมหาศ(วัดบึง)	บ้านนาไผ่ล้อม
บ้านป่าแค	วัดดุสิตาราม
บ้านนาเชิงคีรี	บ้านหนองกระดิ่ง
บ้านยางเมือง	บ้านลำคลองยาง
บ้านน้ำพุ	บ้านเนินพยอม
บ้านลานเอื้อง	

โรงเรียนในเขตอำเภอศรีษะขันาลัย จำนวน 41 แห่ง

อนุบาลศรีษะขันาลัย(บ้านหาดสูง)	บ้านดงยาง
บ้านลำโชค	ไชยะวิทยา
บ้านเมืองเก่า	บ้านปากกล้วย
บ้านห้วยไผ่	หมอนสูงประชาสรรค์
บ้านแม่เทิน	บ้านหนองบัว
บ้านร้องตลาด(ประชานุเคราะห์)	บ้านศาลาไก่อูบ
บ้านผาเวียง	หาดเสี้ยววิทยา
บ้านแม่ฮู้	บ้านป่าจิว(ราษฎร์บำรุง)
บ้านตึก	บ้านแม่ราก
วัดภูนก	บ้านดอยไก่อูเชีย
บ้านหมอนสูง	วัดวังคำ
บ้านแม่ค	บ้านห้วยสักตะเพียนทอง
บ้านห้วยตม	บ้านแม่สำ(สาขาน้ำไร่ใน)
บ้านหนองอ้อ(ราษฎร์สามัคคี)	บ้านท่าโพธิ์ (และบ้านเกาะระเบียงรวมเป็น
วัดเกาะน้อย	สถานศึกษาเดียวกัน)
บ้านเกาะน้อย	บ้านดอนระเบียง
บ้านป่ายาง	บ้านดอนระเบียง(สาขา ออป.)
	บ้านแม่สาน

บ้านแม่ท่าแพ

บ้านดงคู

บ้านห้วยไคร้

บ้านห้วยตี่

บ้านสารจิตร

วัดแสนตอ (และบ้านสามหลุมรวมเป็นสถาน
ศึกษาเดียวกัน)

วัดโบราณหลวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามช่างผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ให้สัมภาษณ์

- 1.นางสนอง พรหมเพชร ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
- 2.นางสำเนียง พรหมเพชร ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
- 3.นางสาวดอกไม้ พรหมเพชร ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
- 4.นายอุเทน ทิตา ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
- 5.นายวีรพล นุ่มพรหม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
- 6.นายขอม โพธิ์ดี ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
- 7.นายสานิต บูรณศักดิ์ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
- 8.นางประทีป เพชรทอง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
- 9.นางนาค เปล่งปลั่ง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
- 10.นายป้อม รุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
- 11.นางรำพัน รุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
- 12.นายสมมาตร มั่งกลื่น ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
- 13.นางทองใบ บงสูง บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
- 14.นางบัวมัน สุดสาย บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
- 15.นางบังอร ศฤงคาร บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
- 16.นางทองอินทร์ วงศ์สกุล บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น

1. ผศ.ดร.จิรวัดณ์ พิระสันต์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปปะการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. จำลิบเอก ดร. ทวี บูรณเขตต์ ผู้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก
3. นายณัฐธัมม์ วงศ์เกลียวเรียน ผู้จัดการศูนย์กลางชุมชนหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบท เพื่อการท่องเที่ยวหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา
4. นายขอม โพธิ์ดี หัวหน้าฝ่ายผลิตศูนย์กลางชุมชนหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทเพื่อการท่องเที่ยวหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา
5. นางบุษกร ศิลปศิริ ฝ่ายบริหาร และจัดการ เซรามิกส์สองแคว กลุ่มพิษณุพลทิวเซรามิกส์
6. นายอนุรักษ์ บุญคง ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาโมทนา จังหวัดสุโขทัย
7. นางทองอินทร์ วงศ์สกุล ผู้ช่วยฝ่ายประชาสัมพันธ์ กลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา สังคโลก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
(สำหรับครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการท้องถิ่น)

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา
โดยการใช้ Discipline-based Art Education เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี

ผู้วิจัย : ณิชรา พฤษะวัน (โทร. 09-1757453)

ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการวางแผน และดำเนินการ เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จังหวัดสุโขทัย ปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท และความต้องการ ของโรงเรียน และชุมชน

แบบสอบถามนี้เป็นข้อมูลอันมีค่าสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ และ เป็นประโยชน์ต่อ ชุมชนของท่าน รวมทั้งเป็นความรู้อันมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ต่อไป ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามจนเสร็จ สัมบูรณ์ไว้ ณ โอกาสนี้

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.วัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 2.เนื้อหาสาระในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 3.กิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 4.การประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 5.สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้

คำชี้แจง : กำหนดค่าของคะแนนจากแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ คือ

เห็นด้วยมากที่สุด ให้คะแนนเป็น 5

เห็นด้วยมาก ให้คะแนนเป็น 4

ไม่แน่ใจ ให้คะแนนเป็น 3

เห็นด้วยน้อย ให้คะแนนเป็น 2

เห็นด้วยน้อยที่สุด ให้คะแนนเป็น 1

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ

หญิง

ชาย

2. อายุ

25 - 30 ปี

31 - 40 ปี

51 - 60 ปี

41 - 50 ปี

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. สถานภาพการทำงาน

ครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปศึกษา และวิชาอื่น ๆ

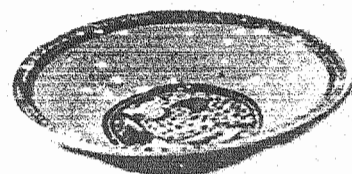
ครูผู้สอนประจำวิชาศิลปศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียน

ศึกษานิเทศก์

นักวิชาการท้องถิ่น

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. อายุราชการ

1 - 5 ปี

6 - 10 ปี

11 - 15 ปี

16 - 20 ปี

21 - 25 ปี

26 ปีขึ้นไป

6. โรงเรียนที่ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในเขตอำเภอ

อำเภอเมือง

อำเภอศรีวิภาศ

อำเภอศรีรัตนาลัย

7. ปัจจุบันท่านทำงานเกี่ยวกับผู้เรียนในช่วงชั้นใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ประถมศึกษาปีที่ 4-6

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

8. ปัจจุบันโรงเรียนของท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา
พื้นบ้านที่ผลิตในชุมชนของท่าน หรือไม่ และได้จัดกิจกรรมกับผู้เรียนในระดับชั้นใด

ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับชั้นต่อไปนี้

ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

9. ท่านได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า และความสำคัญของประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยเฉพาะทางด้าน
ศิลปะ และวัฒนธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณหรือไม่

ได้ปลูกฝังผู้เรียน

ไม่ได้ปลูกฝังผู้เรียน

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

10. ท่านสนับสนุนการใช้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในชีวิตประจำวันหรือไม่ อย่างไร

สนับสนุนมาก ดังนี้.....

.....

สนับสนุนบ้าง ดังนี้.....

.....

สนับสนุนน้อยมาก ดังนี้.....

ไม่ได้สนับสนุน เนื่องจาก.....

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

11. วิชาศิลปะศึกษาที่ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนั้น เน้นในด้านใด ดังต่อไปนี้ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ประวัติศาสตร์ศิลปะ
- ความงามของศิลปะ
- การปฏิบัติงานศิลปะ
- การวิจารณ์งานศิลปะ
- การบูรณาการทั้ง 4 ด้านจากหัวข้อข้างบน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นของท่าน โดยการเขียน ✓ ลงในช่องที่กำหนดให้ เกี่ยวกับแนวคิด การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย

๕ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา และประวัติศาสตร์สุโขทัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขปซึ่งสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ					
2.	เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิถีใช้งานของเครื่องปั้นดินเผาที่ตนสนใจซึ่งมีหลายรูปแบบ ทั้งเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ของเล่นเด็ก ของตกแต่ง และเครื่องใช้ในพิธีกรรม เป็นต้น					
3.	เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมด้วยวิธีการต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น การปั้นอิสระ การปั้นกดแล้วดันด้วยหิน การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน การเทน้ำดินลงในพิมพ์ เป็นต้น					

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
4.	เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสสัมผัสกับช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยมีอาชีพด้วยตนเอง และเห็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่สืบทอดเป็นอาชีพจากบรรพบุรุษ					
5.	เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านด้วยตนเองตามทักษะ และแนวความคิดของตนเอง					
6.	เพื่อให้ผู้เรียนนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การวาด ระบายสี การพิมพ์ และการปั้น มาใช้ในการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวความคิดด้วยตนเอง					
7.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ และประโยชน์ของเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตนได้					
8.	เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผาที่มีรูปแบบที่หลากหลายที่ผลิตขึ้นตอบสนองความต้องการของชุมชนในด้านต่าง ๆ					
9.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้าง และนำเสนอผลงานเครื่องปั้นดินเผาตามแนวคิดของตนได้อย่างอิสระ					
10.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับวิชาอื่น และบูรณาการความรู้ในวิชาศิลปะ(ทัศนศิลป์) เข้ากับชีวิตประจำวัน					
11.	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่น					

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
12	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรัก ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ อันนำไปสู่การอนุรักษ์พัฒนา และสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัย					

๕ ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.	ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงประวัติ ความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน					
2.	ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้สอยของงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในรูปแบบต่าง ๆ					
3.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น					
4.	ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการผลิตแนวทางการเผยแพร่ความรู้ และประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างปั้นหรือผู้รู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย					
5.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งดิน ชนิดของดิน ส่วนผสมของดิน (และน้ำเคลือบ)					

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
6.	ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานและการจัดองค์ประกอบในงานศิลปะเบื้องต้น เช่น การวาด การพิมพ์ การปั้น เพื่อใช้ตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา ให้มีความน่าสนใจ					
7.	ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผา สุโขทัยเปรียบเทียบกับเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งต่าง ๆ ของประเทศไทย					
8.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา					
9.	ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวความคิดในการออกแบบ และการจัดองค์ประกอบในงานเครื่องปั้นดินเผาเบื้องต้น เช่น กาน้ำที่มีพวยสำหรับรินน้ำ แสดงให้เห็นว่ารูปทรงมาจากการใช้งาน เป็นต้น					
10	ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ของการนำเครื่องปั้นดินเผาไปใช้					
11	ผู้เรียนได้เรียนรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ การเขียนแผนงาน โครงการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเครื่องปั้นดินเผา					
12	ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผาที่มีต่อชุมชนเครื่องปั้นดินเผาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และชีวิตประจำวัน เป็นต้น					

๕ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.	ผู้เรียนควรได้ศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมาจากร่องรอยที่พบเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย ด้วยการทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่พบในท้องถิ่น แหล่งเตาเผา ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น					
2.	ผู้เรียนควรได้ค้นคว้าหาสาเหตุที่ทำให้เกิดเครื่องปั้นดินเผาและที่มาของรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาจากเครื่องปั้นดินเผารูปชนิดต่างๆในท้องถิ่น					
3.	ผู้เรียนควรได้ฝึกปฏิบัติการทำเครื่องปั้นดินเผาขั้นพื้นฐานจากการสาธิตของครู และปฏิบัติงานตามความสามารถของตน					
4.	ผู้เรียนควรได้ใช้เทคนิคจากทักษะการวาด การพิมพ์ การปั้นในการออกแบบ และตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา					
5.	ผู้เรียนควรได้ประดิษฐ์เครื่องปั้นดินเผาด้วยตนเองโดยเขียนแนวคิด วิธีการทำ และวิธีการใช้งาน แล้วลงมือผลิตจริงภายใต้คำแนะนำจากช่างปั้นในท้องถิ่น					
6.	ผู้เรียนควรได้ระดมความคิดเห็น และทำแผนภูมิการเรียนรู้ของตนเกี่ยวกับประโยชน์ของเครื่องปั้นดินเผาในชีวิตประจำวันโดยใช้สื่อจากเครื่องปั้นดินเผาแหล่งต่าง ๆ ของไทยพอสังเขป					

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
7.	ผู้เรียนควรได้รวบรวมชนิดของเครื่องปั้นดินเผาที่ตนพบเห็นหรือรู้จักในท้องถิ่น และอธิบายถึงประโยชน์ วิธีการใช้สอยโดยการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา สอบถามจากผู้รู้ ผู้ปกครอง ชาวบ้านในชุมชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง					
8.	ผู้เรียนควรได้รับฟังความรู้ และประสบการณ์ จากช่างปั้น ผู้รู้ หรือศิลปินพื้นบ้านที่มาถ่ายทอดในชั้นเรียน					
9.	ผู้เรียนควรได้ไปทัศนศึกษาในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนของตน					
10	ผู้เรียนควรได้แสดงความคิดเห็นถึงเหตุผลเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในยุคประวัติศาสตร์ และเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันตามขั้นตอนศิลปวิจารณ์ โดยใช้สื่อเครื่องปั้นดินเผา					
11	ผู้เรียนควรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางด้านเครื่องปั้นดินเผาของตนกับเพื่อน และครูผู้สอน					
12	ผู้เรียนควรได้ร่วมมือกับครูจัดตั้งโครงการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นจากการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ และค้นหาแนวทางจากช่างปั้น ผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ชุมนุมคนรักเครื่องปั้นดินเผา การจัดตั้งร้านค้าสำหรับสินค้าเครื่องปั้นดินเผาของนักเรียน โครงการมีคุเทศก์ตัวน้อย หรือจัดเสวนาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น					

♣ **ด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น**

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.	ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติที่มาของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาของตน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา					
2.	ผู้เรียนสามารถระบุคุณสมบัติพิเศษของการนำเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยมาใช้แทนของใช้อื่นได้ และสาเหตุของรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาที่มีหลากหลายในปัจจุบัน					
3.	ผู้เรียนอธิบายลักษณะเด่นของงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย และสามารถเปรียบเทียบเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย กับเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วยเหตุผลตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ					
4.	ผู้เรียนแสดงความสนใจองค์ความรู้เกี่ยวกับช่างปั้นเพิ่มเติม และแสดงความชื่นชมต่อความสามารถของช่างปั้น หรือปราชญ์ชาวบ้านด้วยเหตุผล					
5.	ผู้เรียนกล่าวถึงปัญหาที่ตนประสบและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียนหลังจากได้ทดลองปั้นเครื่องปั้นดินเผาและตรวจสอบผลงานเครื่องปั้นดินเผาของผู้เรียนก่อนนำเข้าเตาเผาในชุมชนครูประเมินผลงานของผู้เรียนที่ผลิตขึ้นเอง					
6.	ผู้เรียนวาดภาพเครื่องปั้นดินเผาชนิดที่ตนสนใจ อธิบายความสำคัญ ประวัติที่มา วิธีการใช้งาน เหตุผลที่ตนสนใจเป็นพิเศษ และผลิตเครื่องปั้นดินเผาตามขั้นตอนการผลิตที่บ้านสุโขทัย					

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
7.	ผู้เรียนจัดนิทรรศการการแสดงผลข้อมูลความรู้ และผลงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยของตน					
8.	ผู้เรียนประยุกต์ทักษะทางศิลปะทางด้านต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การแกะสลักในการทำลูกกลิ้งภาพพิมพ์ลงบนเครื่องปั้นดินเผา ผ้า หรือวัสดุอื่น ๆ การตกแต่งด้วยการปั้น แกะสลักลงบนผิวดิน การจารึกเพื่อสร้างเป็นภาพสองมิติ หรือการประดิษฐ์ลวดลายบนงานให้สอดคล้องกับรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผานั้น ๆ					
9.	ผู้เรียนสรุปผลจากการค้นคว้าด้วยตนเอง และการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาศิลปะเรื่องเครื่องปั้นดินเผา					
10	ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเรียนรู้ของชุมชน เช่น เขียนโครงการนำเที่ยวของชุมชน การทำกิจกรรมนิทานจากตุ๊กตาเครื่องปั้นดินเผา ศิลปินจารึกเครื่องปั้นดินเผาหรือทำของที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผาออกจำหน่าย					
11	ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเองทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบของตน และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเครื่องปั้นดินเผาก่อนและหลังเรียน นอกเหนือจากการประเมินจากครูและเพื่อน					

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
12	ผู้เรียนสามารถระดมความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งโครงการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ปฏิบัติและประเมินกันเองภายในกลุ่มของตน					

๕ ด้านสื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งใช้งานได้ เช่น ภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องประดับของเล่น ชิ้นส่วนที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม รูปปั้น กระเบื้อง รวมทั้งวัตถุดิบ และอุปกรณ์บางชนิดในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่หาได้ในท้องถิ่น					
2.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภาพเครื่องปั้นดินเผาชนิดอื่น ๆ จากแหล่งต่าง ๆ ของไทยที่มีรูปแบบหน้าที่การใช้สอยที่หลากหลายในปัจจุบัน และเครื่องปั้นดินเผาที่มีการนำมาประยุกต์ผสมผสานเทคนิคทางด้านศิลปะอื่น ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โคมไฟ กรอบรูป เครื่องประดับ ฯลฯ					
3.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภาพเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย และลวดลายของเครื่องปั้นดินเผาในอดีต					
4.	ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิดจากชีวประวัติของศิลปินแห่งชาติ หรือบุคคลสำคัญในท้องถิ่น เช่น นางตีเฮงสกุล และผลงานหรือภาพถ่ายผลงานของศิลปินพื้นบ้านนั้น ๆ					

ข้อ	แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่สนใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
5.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก Website ที่เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสำหรับการค้นคว้า					
6.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งดิน แหล่งผลิต แหล่งเตาเผาของเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านสุโขทัยที่อยู่ในชุมชน					
7.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบ้าน หรือสถานที่ทำงานของช่างปั้น ศิลปินพื้นบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพในท้องถิ่น					
8.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโบราณวัตถุ โบราณสถานที่อยู่ภายในชุมชน เช่น แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น					
9.	ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดโรงเรียน หรือแหล่งข่าวสารข้อมูลในชุมชน					
10.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากร้านค้าจัดจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาทั้งร้านค้าที่ดำเนินงานโดยเอกชนและรัฐบาล					
11.	ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่จัดนิทรรศการแสดงความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย					
12.	ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ CD-ROM ประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องเครื่องปั้นดินเผา					

แบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องปั้นดินเผา และผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยเป็นอาชีพ)

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา
โดยการใช้ Discipline-based Art Education เป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจน
การเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาของผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องปั้นดินเผา และผู้ผลิตงาน
เครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยเป็นอาชีพ

ข้อคำถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ (นาย / นาง / นางสาว) _____ นามสกุล _____

อายุ _____ ปี ภูมิลำเนา _____

อาชีพ _____ สถานที่ทำงาน _____

ตำแหน่ง (ถ้ามี) _____ วุฒิการศึกษา _____ ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับ

เครื่องปั้นดินเผา _____ ปี

การฝึกอบรม(ถ้ามี)

สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ หรือชำนาญการ _____

ตอนที่ 2 องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผา

1.วิธีการแสวงหาความรู้

- ท่านได้รับฟังคำบอกเล่าจากบรรพบุรุษหรือชาวบ้าน เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ตำนาน หรือเรื่อง
ราวในอดีตเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร และเรื่องราวเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับ
กับเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในปัจจุบันอย่างไร

- ท่านมีวิธีการแสวงหาความรู้ทางการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยอย่างไร(อาทิเช่น จากการสังเกต จากบรรพบุรุษ การเล่าสู่กันฟัง การทดลองปฏิบัติช่วยงานช่างปั้น เรียนรู้จากครูช่างปั้น ฯลฯ) และความรู้ที่ท่านได้มานั้น มีอะไรบ้าง

- ท่านได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมทางการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยอย่างไร (อาทิเช่น อ่านหนังสือเพื่อศึกษาวิธีการผลิตแบบใหม่ เรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน ศึกษาดูงานจากแหล่งผลิต อื่น ๆ หรือ ได้รับการอบรมจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ฯลฯ) และความรู้ที่ท่านได้มานั้นคืออะไร

2.การพัฒนาทักษะในการผลิต / การปั้น / การเผา

- เหตุใดท่านจึงพัฒนาวิธีการ แนวทางปฏิบัติงานที่ท่านได้เรียนรู้นั้น

2.1 การเตรียมดิน

- ท่านใช้ดินประเภทใดในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา แหล่งดินของท่านได้จากที่ใด
- ท่านมีวิธีการพัฒนาส่วนผสมดินในขั้นตอนการเตรียมดินอย่างไร
- ส่วนผสมของดินแต่ละชนิดใช้ทำเครื่องปั้นดินเผาประเภทเดียวกันหรือไม่ อย่างไร และดินแต่ละชนิดที่ได้ผลิตเมื่อเผาเสร็จแล้วมีสีใดบ้าง

- วิธีการเตรียมดิน ของท่านมีลำดับขั้นตอนอย่างไรบ้าง

2.2 การปั้น การขึ้นรูป การตกแต่ง และอุปกรณ์ในการปั้น

- ท่านมีวิธีการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาแบบใด(อาทิเช่น วิธีปั้นอิสระ วิธีกดแล้วตีขึ้นรูป วิธีขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์ ฯลฯ) มีขั้นตอนอย่างไร และพัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างไร

- ท่านใช้เทคนิคในการขึ้นรูปภาชนะแต่ละรูปแบบเหมือน หรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร

- ท่านใช้วิธีการตกแต่งผิวภาชนะอย่างไร และมีลำดับขั้นตอนอย่างไร

- ท่านมีวิธีการตกแต่งที่คิดขึ้นเองหรือไม่ อย่างไรบ้าง

- ท่านใช้อุปกรณ์ในการปั้นแต่ละชิ้นอย่างไร มีอุปกรณ์ชิ้นใดบ้างที่ท่านคิดค้นขึ้นเอง

- ท่านมีวิธีการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาของท่านอย่างไร (อาทิเช่น การชุบสีดลวดลาย การเขียนสี การเคลือบ การปั้นดินติดเพื่อตกแต่ง การให้ลูกกลิ้งพิมพ์ลวดลาย ฯลฯ) และมีการพัฒนาอย่างไร

- ในขั้นตอนการเขียนสี(ถ้ามี) ท่านได้สีประเภทใด สีนั้นมาจากวัสดุใดบ้าง ผลิตเอง หรือซื้อจากที่อื่น และท่านมีการพัฒนาสีที่เขียนอย่างไร

- ในขั้นตอนเคลือบ (ถ้ามี) ท่านใช้อะไรทำน้ำเคลือบบ้าง และมีการพัฒนาน้ำเคลือบอย่างไร

- ท่านใช้วิธีการใดในการเลือกรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาที่ท่านผลิตขึ้นให้เหมาะสมสวยงาม (ทั้งด้านรูปทรง และการตกแต่ง)

- แบบฉบับ หรือเอกลักษณ์ที่ท่านคิดค้นขึ้นเป็นพิเศษ คืออะไร

- ระยะเวลาที่ท่านใช้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาแต่ละประเภทเป็นเช่นไรบ้าง

2.3 การเผา

- ก่อนนำเครื่องปั้นดินเผาไปเผาในเตาเผา ท่านมีขั้นตอนในการเตรียมอย่างไร

- เตาเผาของท่านเป็นประเภทใด และอุปกรณ์ในการเผาของท่านมีอะไรบ้าง

- ท่านมีวิธีการเผาเครื่องปั้นดินเผาอย่างไร และท่านได้พัฒนาวิธีการเผาของท่านอย่างไรบ้าง (อาทิเช่น ทำอย่างไรให้เครื่องปั้นดินเผาที่เผาอยู่มีรอยแตกร้าวน้อยที่สุด หรือมีการจัดวางเครื่องปั้นดินเผาในเตาเผาอย่างไร ฯลฯ)

-
-
-
- ท่านใช้วิธีการใดในตรวจสอบความเรียบร้อยหลังการเผาว่าเครื่องปั้นดินเผาของท่านมีความงดงามเหมาะสม
-
-
-
-
-
-
-
-

2.4 การตกแต่งหลังการเผา(ถ้ามี)

- ท่านได้ตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยหลังจากได้เผาเสร็จแล้วหรือไม่ อย่างไร
-
-
-
-
-
-
-
-

- ท่านได้พัฒนาวิธีการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาอย่างไร
-
-
-
-
-
-
-
-

3.การฝึกฝนความชำนาญ

- ท่านมีวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยอย่างไรในขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.การเตรียมดิน และส่วนผสม

2.การขึ้นรูป

3.การตกแต่ง

4.การเผา

5.การตกแต่งหลังการเผา(ถ้ามี)

6. การใช้อุปกรณ์

- ความรู้ และความสามารถจากการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญมีอะไรบ้าง

- ท่านมีความชำนาญพิเศษในเรื่องใด และความชำนาญดังกล่าวคืออะไร

- ท่านมีวิธีการประเมินคุณค่า คุณความงาม และความเหมาะสมของเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นเองอย่างไร

4. การเผยแพร่ความรู้

- องค์ความรู้ของท่านที่ต้องการเผยแพร่ได้แก่อะไรบ้าง (อาทิเช่น ความงามของเครื่องปั้นดินเผา กรรมวิธีการผลิต ประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ)

- ท่านเผยแพร่ความรู้อะไร และใช้วิธีการเผยแพร่ความรู้ของท่านอย่างไรกับกลุ่มบุคคลดังต่อไปนี้
 - กลุ่มบุคคลทั่วไปที่สนใจ

- กลุ่มบุคคลในท้องถิ่นของท่านที่สนใจ

- เด็ก และเยาวชนในท้องถิ่นของท่าน

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

5.1 ท่านคิดว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย ควรเป็นอย่างไร (ควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรให้ผู้เรียนรู้อะไร รู้ลึกซึ้ง ควรเป็นภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติ เป็นต้น)

- จุดมุ่งหมายทางด้านประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

- จุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับกรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

- จุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการตัดสินความงาม การประเมินคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผา

- จุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความชื่นชม เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์สืบทอด และพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นตน

5.2 นักเรียนควรเรียนรู้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

- ประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

- ลักษณะ รูปแบบ ประเภทของเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในอดีตและปัจจุบัน

- กรรมวิธีการผลิตของเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- หลักเกณฑ์การตัดสินใจ ประเมินคุณค่าดูความงาม และความเหมาะสมของเครื่องปั้นดินเผา
สุโขทัย

- ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่าง ประวัติความเป็นมา ความงาม ประโยชน์ใช้สอย กรรมวิธี
การผลิต และการตัดสินใจประเมินคุณค่าของงานเครื่องปั้นดินเผาในฐานะที่เป็นศิลปกรรมท้องถิ่นที่
สามารถผลิตขึ้นได้เอง อันนำไปสู่การอนุรักษ์ และสืบทอดวิชาชีพเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่น

5.3 การพัฒนาทักษะความสามารถในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาให้กับนักเรียน ควรมีแนวทางอย่างไร
ในหัวข้อต่อไปนี้

- ควรใช้วิธีพัฒนาทักษะความสามารถในขั้นตอนการเตรียมดิน และอุปกรณ์การผลิต อย่างไร

- ควรใช้วิธีพัฒนาทักษะความสามารถในขั้นตอนการขึ้นรูป การปั้น และการตกแต่ง อย่างไร

- ควรใช้วิธีพัฒนาทักษะความสามารถในขั้นตอนการตกแต่งด้วยการเขียนสี การเคลือบ(ถ้ามี) อย่างไร

- ควรใช้วิธีพัฒนาทักษะความสามารถในขั้นตอนการเผา อย่างไร

- ควรใช้วิธีพัฒนาทักษะความสามารถในขั้นตอนการตกแต่งหลังการเผา (ถ้ามี) อย่างไร

5.4 ในการเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา นั้น นักเรียนควรมีจิตสำนึก หรือทัศนคติ ต่อเครื่องปั้นดินเผาอย่างไรในประเด็นต่อไปนี้

- ควรปลูกฝังจิตสำนึกในการเห็นความสำคัญของศิลปะท้องถิ่น อย่างไร

- ควรปลูกฝังค่านิยม ความชื่นชม ภูมิใจ เห็นคุณค่าในงานเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยอย่างไร

- ควรสร้างทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์พัฒนา และสืบทอดเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยให้กับเยาวชนในท้องถิ่นอย่างไร

- ควรมีความร่วมมือกัน หรือมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นกับองค์กรที่เกี่ยวข้องใดบ้าง ผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานกันอย่างไร

5.5 นักเรียนควรได้รับการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นดังต่อไปนี้ อย่างไร

- การเรียนรู้จากผู้รู้ ศิลปินท้องถิ่น ชาวบ้าน ช่างปั้น ควรเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องใด และมีวิธีการอย่างไร

- ในการเรียนรู้ควรเรียนรู้องค์ความรู้ใดจากจากท้องถิ่นที่ผลิต และมีวิธีการในการเรียนรู้อย่างไร

- การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ แหล่งเตาโบราณ ศูนย์วัฒนธรรม ฯลฯ ควรเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องใด และมีวิธีการอย่างไร

- ควรเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องใด จากทรัพยากรข้อมูลห้องสมุด หอสมุด หรือแหล่งอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และมีวิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม

- นักเรียนควรเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องใดจากนิทรรศการ งานแสดงศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น และควรใช้วิธีการใดในการเรียนรู้

แบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตประกอบการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้
ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ Discipline-based Art Education เป็นฐาน ในโรงเรียน
ประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย

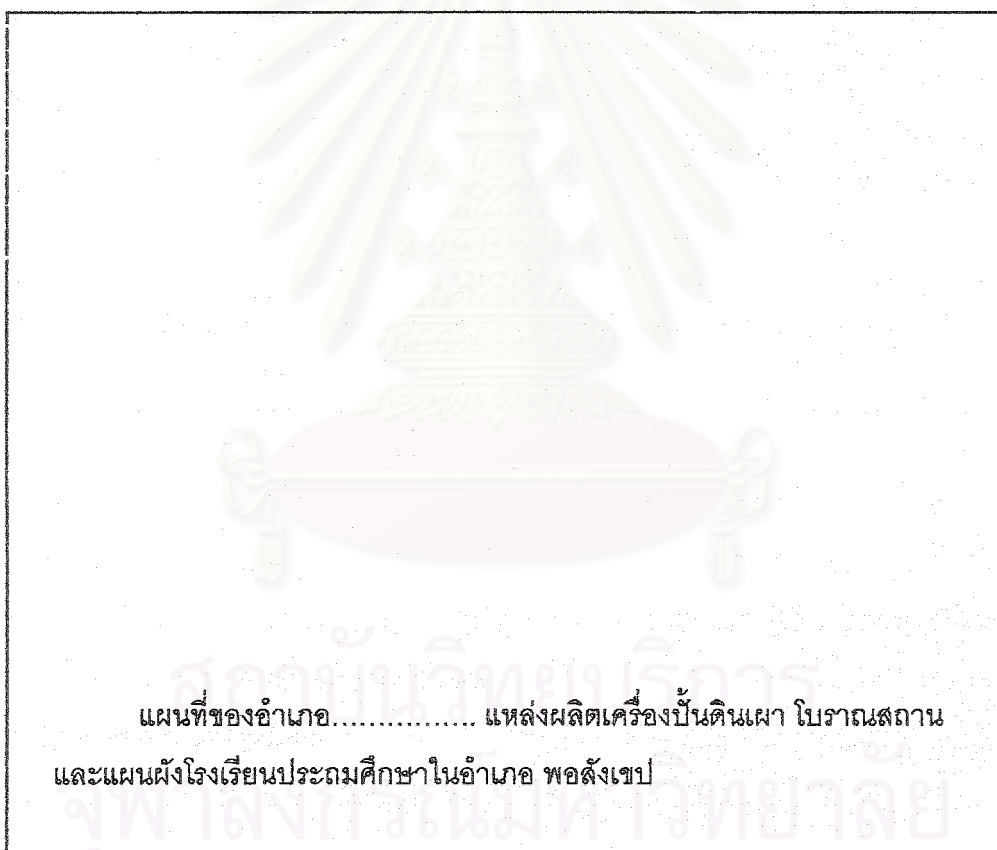
ตอนที่ 1 แบบสังเกตระดับอำเภอ

ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากอำเภอ

อำเภอ ศรีลัษนาลัย อำเภอ เมือง อำเภอ ศรีมาศ

มีรายละเอียด แบ่งตามอำเภอ ดังนี้

1. ชื่อของแหล่งผลิตที่พบ.....

แผนที่ของอำเภอ..... แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา โบราณสถาน
และแผนผังโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอ พอดังเขป

(แหล่งอ้างอิง....., 25.....)

2. จำนวนโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอ (แหล่งข้อมูลจาก.....)

1 – 5 โรงเรียน 16 แห่งขึ้นไป (ระบุ).....

6 – 10 โรงเรียน

11 – 15 โรงเรียน

ชื่อของแหล่งโบราณสถาน คือ

.....

.....

ชื่อของแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ทำการสังเกต

ชื่อ.....

.....

ชื่อของโรงเรียนประถมประจำตำบล.....

.....

.....

.....

3. จำนวนชุมชนแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในระดับตำบล

1 - 3 แหล่ง

ชื่อแหล่ง.....

4 - 6 แหล่ง

ชื่อแหล่ง.....

มากกว่า 6 แหล่ง

ชื่อแหล่ง.....

อื่น ๆ

โปรดระบุจำนวนแหล่ง.....

4. โรงเรียนที่อยู่ใกล้กับชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา(โปรดระบุชื่อโรงเรียน และระยะทางระหว่างโรงเรียนและชุมชน)

.....

.....

.....

.....

5. จุดมุ่งหมายในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ใช้เองภายในครัวเรือน และจำหน่ายให้กับคนในชุมชนเดียวกัน

จำหน่ายสู่ชุมชนอื่น หรือจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางเพื่อนำไปจำหน่ายต่ออีกทอดหนึ่ง

ผลิตตามผู้ว่าจ้างเป็นครั้ง ๆ ไป

อื่น ๆ (ระบุ).....

6. ลักษณะทั่วไปของเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในชุมชน

Earthenware

Stoneware

Porcelain

7. รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในชุมชน

แบบพื้นบ้าน

เลียนแบบของเก่าที่พบในพื้นที่

แบบประยุกต์

อื่น ๆ

8. มีการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา เรื่องเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียนหรือไม่

มี จำนวน แห่ง

(ระบุชื่อ).....

ไม่มี

9. มีการจัดการเรียนการสอน เรื่องเครื่องปั้นดินเผาในวิชาอื่นหรือไม่

มี

(ระบุวิชา).....

ไม่มี

10. ลักษณะเด่นของชุมชนที่สังเกตได้ คือ (อาทิเช่น เค้นในเรื่องใดบ้าง ชนิด หรือรูปแบบผลิตภัณฑ์
ภูมิประเทศ วิชาชีพ หรือเทคนิคการผลิต เป็นต้น)

1.....

.....

.....

.....

.....

2.....

.....

.....

.....

.....

3.....

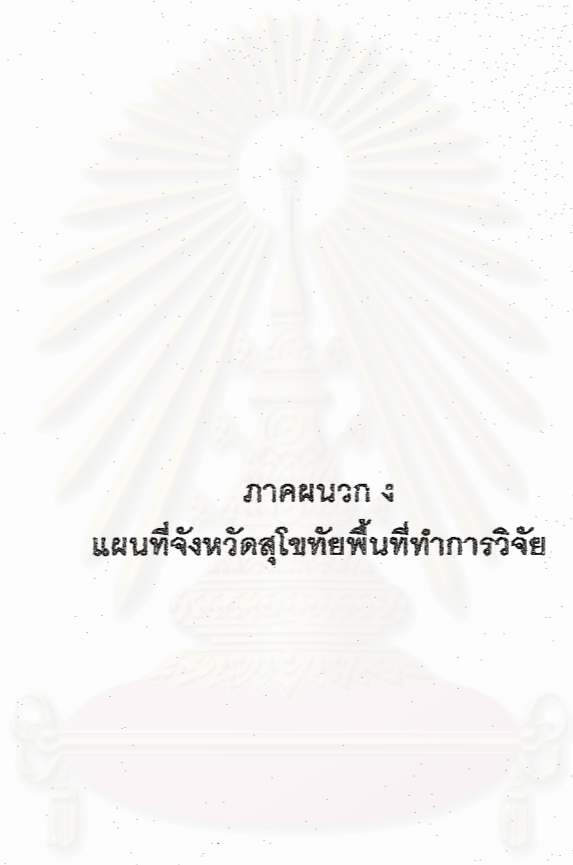
4.....

5.....

วันที่สังเกต.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ ข้อสังเกตอื่น ๆ (ถ้ามี)

สถาบันเวชพยาบาล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
แผนที่จังหวัดสุโขทัยพื้นที่ทำการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดสุโขทัย (www.sukhothai.go.th, 2547)

อำเภอที่มีแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอคีรีมาศ และอำเภอศรีสัชนาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว ณริศรา พฤกษ์วัน เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2519 ในจังหวัดพิษณุโลก จบการศึกษาปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย